

Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu
līdzekļu legalizācijas un
terorisma un proliferācijas
finansēšanas novēršanas un
sankciju riska pārvaldīšanas
iekšējās kontroles sistēmas
izveidei un klientu izpētei

Satura rādītājs

1. Lietoto saīsinājumu skaidrojums	7
2. Vispārīgie jautājumi	9
3. Risku novērtējums	11
3.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska novērtējums	11
3.2. Sankciju riska novērtējums	15
4. Iekšējā kontroles sistēma	17
4.1. Iekšējās kontroles sistēmas neatkarība un efektivitāte	17
4.2. Trīs aizsardzības līnijas	17
4.3. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma	18
4.3.1. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma un tās mērķis	18
4.3.2. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides pamatprincipi	20
4.3.3. Riska faktori un punktu piešķiršana riska faktoriem	21
4.3.4. Izņēmuma gadījumi (īpatnības) klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveidē	23
4.4. Pārvaldība (<i>governance</i>)	23
4.4.1. Par NILLTPFN atbildīgais darbinieks	23
4.4.2. Atbildīgo darbinieku kvalifikācija un atbilstības novērtēšana	23
4.4.3. Komitejas lēmuma pieņemšana par paaugstināta riska klientiem	28
4.5. Apmācības	28
4.6. Iekšējais audits	29
4.7. Neatkarīgais audits	30
5. Klienta izpēte	31
5.1. Klienta izpētes vispārīgie jautājumi	31
5.2. Klienta izpētes prasību piemērošanas tvērums	33
5.3. Klienta izpētes rezultātu atzīšana un pieņemšana	34
5.4. Klienta izpētei nepieciešamās informācijas apjoms un veids	35
5.4.1. Klienta izpētes apjoms	35
5.4.2. Klienta izpētes veids	35
5.5. Augsta riska trešā valsts un paaugstināta riska jurisdikcija	37
5.5.1. Saistības ar augsta riska trešo valsti un paaugstināta riska jurisdikciju noteikšana	38
5.5.2. Saistības ar Latvijas Republiku noteikšana darījuma attiecību mērķa un būtības izvērtējuma ietvaros	39
5.5.3. Vadības piekrišanas saņemšana sadarbībai ar klientu, kas saistīts ar augsta riska trešo valsti	40

5.5.4. Avoti, kurus var izmantot valsts riska noteikšanā.....	41
5.6. Publiski pieejamās informācijas izvērtēšana.....	42
5.7. Klienta, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izpēte	43
5.8. Čaulas veidojumi.....	45
5.9. Klienta identifikācija.....	47
5.9.1. Klātieses identifikācija	47
5.9.2. Fizisko personu klātieses identifikācija	48
5.9.3. Juridisko personu klātieses identifikācija	49
5.9.4. Juridisko veidojumu klātieses identifikācija.....	50
5.9.5. Personu apliecinoša dokumenta pārbaude reģistrā	50
5.9.6. Personu apliecinoša dokumenta datu atjaunošana	51
5.10. Neklātieses identifikācija.....	52
5.10.1. Vispārīgie principi, risku novērtējums un piemērošanas nosacījumi	52
5.10.2. Tehnoloģiskie risinājumi klienta neklātieses identifikācijai	53
5.10.3. Prasības identifikācijas procesam un datu kvalitātei	54
5.11. Vienkāršotā klienta izpēte	55
5.11.1. Vienkāršotās klienta izpētes piemērošanas nosacījumi	55
5.12. Padziļinātās izpētes prasības.....	62
5.12.1. Klienta padziļinātā izpēte atbilstoši Likuma prasībām	63
5.12.1.1. Obligāti veicama klienta padziļinātā izpēte.....	63
5.12.1.2. Sadarbība ar PNP un klienta padziļinātā izpēte.....	65
5.12.2. Padziļinātā izpēte atbilstoši klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātiem vai citiem apstākļiem	66
5.12.2.1. Klienta padziļinātā izpēte.....	66
5.12.2.2. Padziļinātā izpēte klienta veikto darījumu izvērtēšanai.....	67
5.12.3. Periods, par kādu jāveic padziļinātā izpēte.....	68
5.12.4. Padziļinātās izpētes termiņš.....	69
5.12.5. Savstarpēji saistītu klientu noteikšana	70
5.12.6. Pasākumi padziļinātās izpētes ietvaros	72
5.12.7. Padziļinātā izpēte, veicot gadījuma rakstura darījumu	75
5.12.8. Ieguldījumu platformām saistošās klientu – aizdevēju specifiskās izpētes prasības	75
5.13. Klientu, kuru veiktie darījumi ir saistīti ar kriptoaktīviem, risku pārvaldība....	76
5.14. Patiesais labuma guvējs (PLG)	82
5.14.1. PLG noskaidrošana.....	82
5.14.2. Pārliecināšanās par PLG	84
5.14.3. Sarežģītas klienta struktūras noteikšana	87
5.14.4. PLG – persona, kura ieņem amatu izpildinstitūcijā	88

5.14.5. Klientu – biedrību – patieso labuma guvēju noskaidrošana	90
5.14.5.1. Patiesā labuma guvēja definīcija biedrībās	90
5.14.5.2. Biedrību patieso labuma guvēju atklāšana Uzņēmumu reģistrā	91
5.14.5.3. Iestāžu pienākumi, noskaidrojot un pārliecinoties par patiesajiem labuma guvējiem	91
5.14.6. Juridisko veidojumu PLG noskaidrošana	93
5.14.6.1. Klientu – juridisko veidojumu (piemēram, trastu, fondu) PLG noskaidrošana	93
5.14.6.2. Klientu – personālsabiedrību PLG noskaidrošana.....	95
5.14.6.3. Dzīvokļu īpašnieku kopību izpētes un uzraudzības specifika .	96
5.14.7. Noskaidrotais PLG neatbilst Uzņēmumu reģistrā reģistrētajam PLG....	97
5.15. Darījuma attiecības ar klientu, kas ir politiski nozīmīga persona (PNP).....	99
5.15.1. PNP noteikšana.....	99
5.15.2. PNP piemērojamais padziļinātās izpētes apjoms	101
5.16. Līdzekļu izcelsme un labklājības izcelsme	102
5.17. Iestādes pamatkapitāla palielināšanas darījumu izpēte un līdzekļu izcelsmes novērtēšana	106
5.18. Darījuma attiecību uzraudzība	107
5.19. Pastiprinātā uzraudzība	109
5.20. Darījuma attiecību izbeigšanas pamatojuma informācija un finanšu līdzekļu atmaksa klientam	109
5.21. Informācijas sniegšana klientiem	113
6. Informācijas tehnoloģiju risinājumi NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanai ...	115
7. Ziņošana Latvijas Bankai un FID	117
7.1. Ziņošana Latvijas Bankai (ceturkšņa pārskati, pieprasījumi).....	117
7.2. Ziņošana FID	118
8. Sankcijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana	120
8.1. Vispārīgi par sankcijām	120
8.2. Sankciju veidi, kas Iestādei ir tieši saistoši	120
8.3. Sankciju normatīvu hierarhija	123
8.3.1. ES un ANO sankcijas.....	124
8.3.2. OFAC sankcijas	125
8.4. Sektorālās sankcijas un stratēģiskas nozīmes preču aprite	129
8.4.1. Sektorālās sankcijas	129
8.4.2. Stratēģiskas nozīmes preču aprite.....	132
8.5. Finanšu sankciju piemērošana, pārkāpšana, apiešana, ziņošanas pienākums ...	136
8.5.1. Finanšu sankciju piemērošana	136
8.5.2. Finanšu sankciju pārkāpšana un ziņošanas pienākums	138

8.6. Izņēmumi sankciju piemērošanā	138
8.6.1. Sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēma	138
8.7. Sankciju riska un skrīninga pārvaldības pasākumi	142
8.7.1. Sankciju skrīninga sistēmas strukturālie elementi	142
8.7.2. Automatizētas sankciju skrīninga sistēmas minimālās tehniskās prasības	144
8.7.3. Klientu grupēšana un šo grupu pārvaldība (Whitelisting)	145
8.7.4. Skrīninga sistēmas testēšana, audits	147
8.7.5. Augstākās vadības un atbildīgā darbinieka loma un atbildība sankciju risku pārvaldībā	147
8.7.6. Grupas līmeņa prasības mātes uzņēmumiem	149
8.8. Terorisma finansēšana	149
8.8.1. Terorisma finansēšanas risks un tās ierobežošana	149
8.8.2. Terorisma finansēšanas metodes un riska pārvaldīšana	150
8.9. Proliferācijas finansēšana	154
8.9.1. Proliferācijas jēdziens un tās finansēšanas metodes	154
8.9.2. Proliferācijas finansēšanas riska pārvaldīšana	155
9. Fizisko personu datu apstrāde NILLTPFN un sankciju ievērošanas jomā	157
9.1. Fizisko personu datu apstrādes pamatprincipi un tiesiskais pamats Likuma, Sankciju likuma un citu saistīto tiesību aktu un Datu regulaskontekstā	157
9.2. Īpašu kategoriju personas datu apstrāde	161
9.2.1. Biometrijas datu apstrāde	161
9.3. Personas datu apstrāde par sodāmību un pārkāpumiem	164
9.4. Datu regulā noteikto iekšējo procesu atbilstības nodrošināšana	165
9.5. Fizisko personu datu apstrāde sadarbībā ar citiem Likuma subjektiem (nacionālā un starptautiskā līmenī)	169
9.6. Automatizēta lēmuma pieņemšana	170
9.7. Datu glabāšana	171
9.8. Darbinieku apmācība	174
9.9. Datu nodošana ārpus ES vai EEZ	174
9.10. Datu valsts inspekcijas un Latvijas Bankas kompetence	175
9.11. Datu aizsardzības speciālists	175
10. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību – fondu pārvaldnieku sektora – specifiskās vadlīnijas	176
11. Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku sektora specifiskās vadlīnijas	180
11.1. Risku novērtējums	180
11.2. Izpētes un darījumu uzraudzības pasākumi	180
11.2.1. Ieguldītāju izpēte un darījumu uzraudzība	181
11.2.2. Ieguldījumu objektu izpēte un darījumu uzraudzība	182

12. Klientu – finanšu iestāžu (turpmāk – respondentu) izpētes apjoms, izpētes pasākumi un risku pārvaldība	185
12.1. Vispārīgie principi	185
12.2. Risku novērtējums	187
12.2.1. NILLTPF riska novērtējums.....	187
12.2.2. Sankciju riska novērtējums	190
12.2.3. Riska apētītes ietvara noteikšana	190
12.3. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma	191
12.4. Klienta izpētes apjoms	193
12.5. Darījumu uzraudzība.....	197
13. Valūtu tirdzniecības sabiedrību sektora specifiskās vadlīnijas	200
13.1. Risku novērtējums	200
13.2. Klientu izpēte	200
13.2.1. Klientu izpēte un risku novērtējums.....	200
13.2.2. Vienkāršotā izpēte.....	201
13.2.3. Padziļinātā izpēte	201
13.2.4. Klientu – PNP izpēte.....	202
13.2.5. Darījumu, kas saistīti ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, izpēte	203
13.3. Darījumu uzraudzība.....	203
13.4. IT nodrošinājums	204
13.5. Sankciju risku pārvaldība	204
14. Kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju sektora specifiskās vadlīnijas	208
14.1. Risku novērtējums	208
14.2. Klientu riska skaitliskā novērtējuma sistēma	209
14.3. Klientu izpēte, tostarp padziļinātā izpēte.....	209
14.4. Darījumu uzraudzība	211
14.5. Travel Rule prasību izpilde.....	212
14.6. Apmācības	213
14.7. Ārpakalpojumi	213
14.8. Datu glabāšana.....	214
14.9. IT riska pārvaldība NILLTPFN jomā	214
Pielikums "Vadlīnijām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei"	215

1. Lietoto saīsinājumu skaidrojums

1. Rokasgrāmatā lietoti šādi saīsinājumi:

Saīsinājums	Skaidrojums
09.11.2017. grozījumi	Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā, kas stājas spēkā 2017. gada 9. novembrī.
AIFP	Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieks
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
Atbildīgais darbinieks	Darbinieks, kuru Iestāde ieceļ par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas prasību izpildi atbildīgo personu
CAATSA	Likums par Amerikas pretinieku ierobežošanu ar sankcijām (<i>Countering America's Adversaries Through Sanctions Act</i>)
DzīpL	Dzīvokļa īpašuma likums
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
eIDAS Regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 910/2014 (2014. gada 23. jūlijs) par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK
ES	Eiropas Savienība
FATF	Finanšu darījumu darba grupa (<i>Financial Action Task Force</i>)
FID	Finanšu izlūkošanas dienests
FPDA likums	Fizisko personu datu apstrādes likums
IBS	Ieguldījumu brokeru sabiedrība
Ieguldījumu platformas	Tīmekļa platformas, kurās ieguldījumu brokeru sabiedrības veic komercdarbību ar kredītpasību tirdzniecību
Iestāde	Kredītiestāde, maksājumu un elektroniskās naudas iestāde, privātais pensiju fonds, ieguldījumu brokeru sabiedrība, ieguldījumu pārvaldes sabiedrība, alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieks, apdrošināšanas sabiedrība, ciktāl tā sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, apdrošināšanas starpnieks, ciktāl tas sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, pārapdrošināšanas sabiedrība, valūtu tirdzniecības sabiedrība, kriptuaktīvu pakalpojumu sniedzējs un visu šo subjektu dalībvalstu un trešo valstu filiāles Latvijas Republikā, kā arī krājaizdevu sabiedrība
IKT	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IKS	Iekšējās kontroles sistēma
IPS	Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, kas pārvalda atvērtos ieguldījumu fondus jeb UCITS
IT	Informācijas tehnoloģijas
KAPS	Kriptuaktīvu pakalpojumu sniedzējs
KIP	Konta informācijas pakalpojumi
Klientu izpētes noteikumi	Latvijas Bankas noteikumi Nr. 316 “Klienta riska noteikšanas, klienta izpētes, klienta padziļinātas izpētes un informācijas tehnoloģiju risinājumu nodrošināšanas prasības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas un sankciju risku pārvaldības jomā”
Kopība	Dzīvokļu īpašnieku kopība
Likums	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums
līdzekļi	Visi finanšu līdzekļi un saimnieciskie resursi
MIP	Maksājumu ierosināšanas pakalpojumi

MK noteikumi Nr. 392	Ministru kabineta 2018. gada 3. jūlija noteikumi Nr. 392 “Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienas identifikāciju”
MK Sankciju noteikumi	Ministru kabineta 2024. gada 26. marta noteikumi Nr. 184 “Starptautisko un nacionālo sankciju ierosināšanas un izpildes kārtība”
MPS	Maksājumu pakalpojumu sniedzējs
NATO	Ziemeļatlantijas līguma organizācija (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>)
NIDA	Novērtējums par ietekmi uz datu aizsardzību
NILLTPFN	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OFAC	ASV Valsts kases Ārvalstu aktīvu kontroles birojs (<i>Office of Foreign Assets Control</i>)
Pārskats	Pārskats par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska ekspozīcijas raksturojumu
Piemērotības noteikšanas noteikumi	Latvijas Bankas noteikumi Nr.343 “Kredītiestādes un ieguldījumu brokeru sabiedrības amatpersonu piemērotības novērtēšanas noteikumi”
PLG	Patiesais labuma guvējs
PNP	Politiski nozīmīga persona
respondents	Finanšu iestādes, kas ir klienti un tiek pakļautas izpētei
risks	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas un sankciju risks
Sankciju likums	Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums
sankciju subjekts	Valsts, teritorija, juridiska vai fiziska persona, vai cits konkrēti identificējams subjekts
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SPV	Speciāli izveidota mērķa sabiedrība (<i>Special Purpose Vehicle</i>)
UR	Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs
vadlīnijas	Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VTs	Valūtas tirdzniecības sabiedrība
WMD	Masveida iznīcināšanas ieroči (<i>Weapons of Mass Destruction</i>)

2. Vispārīgie jautājumi

2. Latvijas Banka ir izstrādājusi vadlīnijas kredītiestādēm, maksājumu un elektroniskās naudas iestādēm, privātajiem pensiju fondiem, ieguldījumu brokeru sabiedrībām, ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem, apdrošināšanas sabiedrībām, ciktāl tās sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, apdrošināšanas starpniekiem, ciktāl tie sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, pārpadrošināšanas sabiedrībām, valūtu tirdzniecības sabiedrībām, kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem un visu šo subjektu dalībvalstu un trešo valstu filiālēm Latvijas Republikā, kā arī krājaizdevu sabiedrībām (turpmāk visi kopā un katrs atsevišķi – Iestāde) noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas (turpmāk – IKS) izveidei un klientu izpētei (turpmāk – vadlīnijas). Vadlīnijām nav saistoša rakstura un tajās sniegtie skaidrojumi var tikt piemēroti katrā Iestādē tiktāl, cik tie atbilst Iestādes darbības specifikai, sniegtajiem pakalpojumiem un produktiem, kā arī ievērojot Iestādes darbībai piemītošo risku. Vadlīnijas izdotas saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk -Likums) 46. panta pirmās daļas 2. punktu un 47. panta pirmās daļas 7. punktu. Visas NILLTPFN jomas obligātās prasības ir noteiktas NILLTPFN jomu regulējošajos normatīvajos aktos. Vadlīnijas izstrādātas atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un labās prakses piemēriem to aktualizēšanas laikā (2025. gada 4. ceturksnis), tādēļ ir jāņem vērā vadlīnijās minēto normatīvo aktu aktuālās redakcijas.

3. Ievērojot Latvijas Bankas noteikumus, kas nosaka prasības klienta riska noteikšanai, klientu izpētes, klienta padziļinātās izpētes un informācijas tehnoloģiju risinājumu nodrošināšanai NILLTPF un sankciju riska pārvaldības jomās (turpmāk – klientu izpētes noteikumi), Latvijas Banka izdod vadlīnijas, lai:

- 3.1. skaidrotu uz risku balstītas pieejas (*risk based approach*) īstenošanu atbilstoši klientu izpētes noteikumu prasībām;
- 3.2. skaidrotu klientu izpētes noteikumos noteiktās prasības klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveidei;
- 3.3. skaidrotu normatīvajos aktos noteiktos pasākumus, kas veicami klientu izpētes (standarta, vienkāršotās un padziļinātās) ietvaros;
- 3.4. sniegtu rekomendācijas, pamatojoties uz labāko praksi NILLTPFN jomā;
- 3.5. sniegtu rekomendācijas fizisko personu datu apstrādei NILLTPFN un sankciju ievērošanas jomā.

4. Vadlīniju saturs veidots gan atbilstoši NILLTPFN pamatprincipiem, gan atsevišķās nodaļās, sniedzot skaidrojumus konkrētām iestādēm atbilstoši to darbības modelim, gan par specifiskām darbības attiecībām, piemēram korespondentattiecībām.

5. Vadlīniju mērķis ir stiprināt uz risku balstītas pieejas īstenošanu, veicot NILLTPFN un sankciju jomas prasību īstenošanu un NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanu. Uz risku balstīta pieeja nozīmē, ka Iestāde NILLTPF un sankciju risku (turpmāk arī – risks) identificē, novērtē, izprot un piemēro riska pārvaldīšanas pasākumus atbilstoši riskam, kādam Iestāde ir pakļauta, ar mērķi risku efektīvi pārvaldīt. NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas pasākumi nosakāmi atbilstoši riska novērtējumam – Iestādes darbībai piemītošajam riskam (Iestāde, izstrādājot savas darbības stratēģiju (klientu politiku),

nosaka, kādās jurisdikcijās tā darbojas, kādus klientus tā piesaista un apkalpo, kādus pakalpojumus un produktus piedāvā, kādus kanālus izmanto pakalpojumu un produktu izplatīšanā) un klientam individuāli piemītošajam riskam (izvērtējot visus risku ietekmējošos apstākļus – klienta risku, valsts un ģeogrāfisko risku, klienta izmantoto pakalpojumu un produktu risku, pakalpojumu un produktu piegādes kanālu risku). Tādējādi, jo zemāks klienta risks, jo mazāks ir izpētes apjoms, savukārt, jo augstāks klienta risks, jo izpētes apjoms ir lielāks. Šis princips ar piemēriem skaidrots attiecīgajās vadlīniju nodaļās. Papildus Iestādei nepieciešams izstrādāt efektīvu sistēmu, kas ļautu konstatēt (verificēt), vai iepriekš iegūtie klientu izpētes dati ir patiesi un atbilstoši (piemēram, datu iegūšana no uzņēmumu reģistru datubāzēm un to pārbaude, datu pārbaude publiski pieejamos avotos), kā arī efektīvu darījumu uzraudzības sistēmu, kas ļautu pārliecināties par sākotnēji iegūtās informācijas par saimniecisko vai personisko darbību, darījumu apmēru, līdzekļu un labklājības izcelsmi atbilstību un patiesumu, atbilstoši riska novērtējumam nosakot minēto kontroļu biežumu. Tomēr, ievērojot, ka katrai Iestādei ir atšķirīgi piedāvātie produkti un pakalpojumi, tās darbībai piemītošais risks, kā arī klientu bāze un tiem piemītošais risks, vienas Iestādes piemērotie pasākumi var atšķirties no citas Iestādes piemērotajiem pasākumiem. Vadlīnijās sniegtie skaidrojumi un piemēri tiks pilnveidoti un papildināti atbilstoši praksē konstatētajām problēmām.

6. Vadlīnijās, lai skaidrotu normatīvo aktu prasības un Iestādes sagaidāmo rīcību, ir sniegti piemēri. Izmantojot piemērus kā skaidrojošu informāciju, tos nevar piemērot visiem gadījumiem vienādi bez izvērtējuma, jo situācijas var būt atšķirīgas. Realitātē faktiskie apstākļi, lai arī sākotnēji varētu šķist līdzīgi apstākļiem, kas minēti piemēros, var atšķirties, tieši izvērtējot faktisko apstākļu detaļas, kā rezultātā var būt situācija, ka Iestādei nepieciešams izmantot no piemērā minētajiem atšķirīgus vai papildu pasākumus. Tāpat Iestādes rīcību nosaka tās NILLTPF riska novērtējums un risku politika, savukārt vadlīnijās norādītie piemēri nav pamatoti ar konkrētu risku novērtējumu un politiku.

3. Risku novērtējums

3.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska novērtējums

7. Lai Iestāde izveidotu savam riskam atbilstošu NILLTPFN IKS, tostarp ievērotu uz risku balstītu pieeju un piemērotu riskam atbilstošus klientu izpētes pasākumus, vispirms ir nepieciešams veikt Iestādes NILLTPF riska novērtējumu, lai noskaidrotu, novērtētu un izprastu, kādam riskam Iestāde ir pakļauta.

8. NILLTPF riska novērtējumā Iestāde izvērtē noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un proliferācijas finansēšanas riskus atbilstoši specifikai, kas piemīt tās pakalpojumiem un klientu lokam, pakalpojumu un produktu izplatīšanas ģeogrāfijai (piemēram, ņemot vērā jurisdikcijas, kurās Iestādei ir filiāles, pārstāvniecības u. tml.) un pakalpojumu un produktu piegādes kanāliem (piemēram, vai tiek izmantoti aģentu, starpnieku pakalpojumi, vai pakalpojumi un produkti tiek piedāvāti tiešsaistē (online)).

9. Veicot riska novērtējumu, Iestāde ņem vērā gan Eiropas Savienības (turpmāk – ES), gan nacionālo risku novērtējumu. Eiropas Banku iestādes Pamatnostādnes par riska faktoriem¹ (turpmāk – EBI Pamatnostādnes) var kalpot kā piemērs Iestādei piemītošo riska faktoru identificēšanai un izvērtēšanai (tajās sniegts gan riska faktoru, kas piemīt Iestādei, gan klientam piemītošo riska faktoru uzskaitījums). Pamatojoties uz NILLTPF riska novērtējuma rezultātiem, Iestāde izvērtē un nosaka savu riska apetīti².

10. Ņemot vērā NILLTPF riska novērtējuma mērķi, NILLTPF riska novērtējumu nepieciešams aktualizēt, regularitāti nosakot atbilstoši piemītošajiem riskiem, bet ne retāk kā reizi trijos gados. Iestādēm, kam piemīt paaugstināts risks, labā prakse ir riska novērtējumu aktualizēt reizi gadā. Ja Iestāde plāno veikt būtiskas izmaiņas, piemēram, Iestādes darbības un klientu jurisdikcijās, pakalpojumu un produktu klāstā vai to piegādes kanālos, tā veic riska novērtējumu attiecībā uz veiktajām izmaiņām pirms izmaiņu īstenošanas.

11. Iestādei nepieciešams izvērtēt, vai risks, kādam tā ir pakļauta, ir mainījies – vai ir identificēti jauni apstākļi, kas ietekmē risku –, un veikt NILLTPF riska novērtējuma aktualizēšanu, novērtējot, vai esošie NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumi atbilst riskam. NILLTPF riska novērtējums ļauj Iestādei noteikt arī prioritātes NILLTPF riska pārvaldīšanā un efektīvi veikt tai nepieciešamo resursu plānošanu un izmantošanu (piemēram, nepieciešamās informācijas tehnoloģijas (turpmāk – IT) sistēmas, darbinieki un to kvalifikācija). Iestādei nepieciešams nodrošināt atbilstošus un pietiekamus resursus tai piemītošā riska pārvaldīšanai.

12. Atbilstoši Likuma prasībām Iestāde, veicot risku novērtējumu, ņem vērā:

¹ Pamatnostādnes saskaņā ar Direktīvas (ES) [2015/849](#) 17. pantu un 18. panta 4. punktu par klienta uzticamības pārbaudi un faktoriem, kas kredītiestādēm un finanšu iestādēm ir jāņem vērā, novērtējot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas risku, kurš saistīts ar darījumu attiecībām un gadījuma rakstura darījumiem ("ML/TF riska faktoru pamatnostādnes"), ar ko atceļ un aizstāj pamatnostādnes JC/2017/37, pieejamas: [Guidelines ML TF Risk Factors LV.pdf](#)

² Riska līmenis, ko Iestāde akceptē un spēj pārvaldīt.

- 12.1. riskus, kurus identificējusi Eiropas Komisija ES NILLTPF risku novērtējumā³;
- 12.2. riskus, kuri identificēti nacionālajā NILLTPF risku novērtēšanas ziņojumā, kā arī uzraudzības iestādes riska vērtējumā;
- 12.3. citus Iestādei raksturīgos riskus, piemēram, riskus attiecībā uz ieguldījumu brokeru sabiedrībām, kas uztur ieguldījumu platformas, kuru komercdarbība ir saistīta ar aizdevēju (kredītu izsniedzēju) izsniegto kredītu kredītpasību tirdzniecību tīmekļa platformās (turpmāk – ieguldījumu platformas).

Piemērs

Pamatojoties uz risku novērtējumu, Iestāde nosaka, ka tā zema riska klientus, izmantojot drošu veidu, identificēs neklātienē. Atkarībā no neklāties identifikācijas veida neklāties identifikācijai var piemist paaugstināts risks, un risku novērtējumā tas ir jāņem vērā. Tomēr tā izvērtēšana ne vienmēr automātiski paredzēs, ka visi klienti, kas identificēti neklātienē, ir augsta riska klienti. Nepieciešams ņemt vērā klientu kategoriju, kam šāds identifikācijas veids ir atļauts (piemēram, Latvijas Republikas rezidenti), kāds (cik drošs) ir pieļaujamais neklāties identifikācijas veids, kādus pakalpojumus, izmantojot neklāties identifikāciju, Iestāde nodrošina. Risku novērtējumā Iestādei nepieciešams atspoguļot savu izvērtējumu un argumentus par izdarīto slēdzienu.

Ieguldījumu brokeru sabiedrības – ieguldījumu platformas – darbība atšķiras no klasiskās ieguldījumu brokeru sabiedrības darbības (*forex* darījumi, akciju, obligāciju, atvērto ieguldījumu fondu jeb UCITS darījumi u. c.), līdz ar to ir nepieciešams izvērtēt specifiskos NILLTPF un sankciju riskus, kas piemīt ieguldījumu platformu darbībai. Attiecīgi risku novērtējumā ir jāietver analīze par platformas darbību kopumā, tostarp iesaistītajiem dalībniekiem – emitentiem (speciālajām mērķa sabiedrībām jeb SPV (*special purpose vehicle*), kredītpasību finansētājiem ("sponsoriem"), citiem tehniskajiem starpposmiem, kā arī naudas kustības specifiku (norēķinu kārtība, maksājumu plūsma u. c.)). Svarīgi ņemt vērā, ka ieguldījumu platformas klienti NILLTPFN prasību izpildes izpratnē ir ne tikai ieguldītāji, bet arī aizdevēji, kas var būt gan finanšu iestādes (kredītu izsniedzēji), gan citu veidu projektu īpašnieki, piemēram, nekustamā īpašuma attīstītāji, auto nomas pakalpojumu sniedzēji, un attiecīgi risku novērtējumā jāvērtē ar šo klientu grupu saistītie specifiskie riski, kurus lielā daļā situāciju var pielīdzināt riskiem, kurus rada korespondentattiecības. Tāpat Iestāde definē nepieciešamos riska pārvaldīšanas mehānismus, īpaši attiecībā uz aizdevēju izpētes pasākumiem, pievēršot uzmanību specifiskajiem naudas līdzekļu izcelsmes izpētes pasākumiem (kapitāla izcelsme, piesaistītais finansējums), kā arī darījumu uzraudzības pasākumiem.

13. Nosakot NILLTPF risku, kādam Iestāde pakļauta, novērtē:

- 13.1. sākotnējo (*inherent*) risku, kam Iestāde pakļauta pirms riska pārvaldīšanas pasākumu piemērošanas;
- 13.2. NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāti;
- 13.3. atlikušā (*residual*) risku, izmantojot formulu:

³ Piemēram, par 2019. gadu pieejams:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/supranational_risk_assessment_of_the_money_laundering_and_terrorist_financing_risks_affecting_the_union.pdf. Par 2022. gadu pieejams: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0554

Sākotnējais (*inherent*) risks – NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāte = atlikušais (*residual*) risks.

14. Nosakot Iestādei piemītošo **sākotnējo risku**, Iestāde novērtē vismaz šādas kategorijas:

14.1. klienta riska risks (piemēram, klientu, kas uzskatāmi par politiski nozīmīgām personām (turpmāk arī – PNP), kredīta apgrozījums⁴; klientu, kuru saimnieciskās vai personiskās darbības veids uzskatāms par augsta riska, kredīta apgrozījums u. tml.);

14.2. valsts un ģeogrāfiskais risks (piemēram, klientu, kuru rezidences vai reģistrācijas valsts ir paaugstināta riska valsts, kredīta apgrozījums; klientu saņemtie maksājumi no paaugstināta riska valstīm u. tml.);

14.3. klienta izmantoto pakalpojumu un produktu risks (piemēram, klientu, kuri izmanto privātbankiera pakalpojumus, apgrozījums; klientu, kuri izmanto uzticības (trasta) vai fiduciāro darījumu pakalpojumus, apgrozījums u. tml.);

14.4. pakalpojumu un produktu piegādes kanālu risks (piemēram, neklātienē identificēto klientu kredīta apgrozījums; klientu, kurus identificējis Iestādes aģents, kredīta apgrozījums; klientu, kas ir e-komersanti, kredīta apgrozījums; klientu – finanšu iestāžu, kas reģistrētas ārpus ES, kredīta apgrozījums u. tml.).

15. Papildus iepriekš minētajiem var tikt noteikti vēl citi rādītāji. Katrā kategorijā Iestāde vērtē risku paaugstinošos faktorus, atbilstoši kuru vērtējumam nosaka kategorijai piemītošo risku. Iegūstot katras kategorijas vērtējumu, Iestāde nosaka algoritmu kopējā sākotnējā riska noteikšanai.

16. Nosakot savu **NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāti**, Iestāde izvērtē pasākumus, ko tā piemēro NILLTPF riska pārvaldīšanā, lai novērstu NILLTPF un nodrošinātu, ka tiek identificēti riska faktori (piemēram, IT sistēmas, kuras tiek izmantotas, politiku un procedūru prasības, to aktualizēšana, kvalitātes nodrošināšanas mehānismi, personālrесурсu pietiekamība un kvalitāte, vadības informētība un iesaiste, audita rekomendāciju ieviešanas savlaicīgums u. tml.). Katram pasākumam Iestāde piešķir vērtējumu (piemēram, atbilstošs, nebūtiski uzlabojams, būtiski uzlabojams, neatbilstošs). Iegūstot katra individuālā pasākuma vērtējumu, Iestāde nosaka kopējo pasākumu efektivitāti.

17. **Atlikušais risks** tiek noskaidrots pēc tam, kad ir novērtēts sākotnējais risks un ņemti vērā piemērotie NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumi un to efektivitāte. Būtiski atzīmēt, ka, aprēķinot atlikušo risku atbilstoši šajā nodaļā minētajai formulai, sākotnējam riskam ir piešķirams lielākais svārs, jo, lai arī cik efektīva būtu IKS, tā pastāvošo jeb sākotnējo risku nevar samazināt līdz nullei.

18. Veicot NILLTPF riska novērtējumu, iespējams piemērot dažādas detalizācijas riska novērtējuma matricas.

⁴ Klienta ienākošo maksājumu apgrozījums; gadījumos, kad Iestādes darbība un sniegtie pakalpojumi neietver maksājumu veikšanu, ar kredīta apgrozījumu tiek saprasts klienta darījumu apmērs.

Piemērs 1

NILLTPF draudi	A	V	A	A	
	VA	Z	V	A	
	Z	Z	Z	V	
		Z	VZ	A	
Ievainojamība					
Augsts (A)		Vidēji augsts (VA)	Vidējs (V)	Vidēji zems (VZ)	Zems (Z)

Piemērs 2

NILLTPF draudi	A	V	V	VA	A	A
	VA	V	V	VA	VA	A
	V	VZ	V	V	VA	VA
	VZ	VZ	VZ	V	V	V
	Z	Z	VZ	VZ	V	V
		Z	VZ	V	VA	A
Ievainojamība						
Augsts (A)		Vidēji augsts (VA)	Vidējs (V)	Vidēji zems (VZ)	Zems (Z)	

19. Tas, kādu risku novērtējuma matricu Iestāde piemēro, ir atkarīgs no Iestādes darbības, tās lieluma, klientu bāzes. Piemēram, Iestādes ar mazāku klientu bāzi vai nelielu piedāvāto produktu un pakalpojumu klāstu biežāk izmanto risku novērtējuma matricu, kas paredz zemu, vidēju un augstu risku. Savukārt gadījumos, kad Iestādes darbība un lielums to pieļauj un klientu bāzi veido dažādu profilu klienti un attiecīgi būtu piemērots niansētāks risku sadalījums efektīvai to novērtēšanai, Iestāde var izmantot risku novērtējuma matricu, kas paredz sīkāku risku iedalījumu.

3.2. Sankciju riska novērtējums

20. Sankciju riska novērtējums līdzīgi kā NILTPF riska novērtējums ir nepieciešams, lai Iestāde atbilstoši savam darbības veidam noskaidrotu, novērtētu, izprastu un pārvaldītu savai darbībai piemītošo sankciju risku. Viens no galvenajiem sankciju riska novērtējuma uzdevumiem ir identificēt riskus, kas saistīti ar iespējamo sankciju regulējuma apiešanu, kad sankciju skrīnings (*screening*) ir nepietiekams, lai nodrošinātu efektīvu sankciju regulējuma ievērošanu. Vienlaikus svarīgi atzīmēt, ka sankciju skrīnings nodrošināms neatkarīgi no riska novērtējuma, darījumu summas un klienta riska (izņemot darījumus Iestādes ietvaros, tostarp maksājumus vienas Iestādes ietvaros, ja tiek nodrošināts klientu datubāzes regulārs (vismaz reizi diennaktī) skrīnings).

21. Lai arī NILTPF un sankciju risks ir dažādi riski (piemēram, no NILTPF viedokļa valstij, kas atrodas sankcijām pakļautas valsts pierobežā, nepiemītīs paaugstināts risks (tā netiek uzskatīta, piemēram, par valsti ar augstu korupcijas risku vai augstu noziedzīgu nodarījumu risku), savukārt no sankciju riska viedokļa šai pašai valstij, ņemot vērā tās atrašanās vietu, būs paaugstināts ģeogrāfiskais risks, kas saistīts ar sankciju risku), to novērtējumu var veikt vienlaicīgi un šo abu risku novērtējumu apvienot vienā dokumentā.

22. Veicot sankciju riska novērtējumu, Iestāde ņem vērā risku ietekmējošos apstākļus gan attiecībā uz tās klientiem, gan attiecībā uz savai darbībai, pakalpojumiem un to sniegšanas reģioniem piemītošo risku.

23. Sankciju risku, kādam Iestāde pakļauta, nosaka pēc līdzīga mehānisma kā analizējot NILTPF risku, proti, novērtē:

23.1. sākotnējo (*inherent*) risku, kam Iestāde pakļauta pirms sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu piemērošanas;

23.2. sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāti;

23.3. atlikušo (*residual*) risku, izmantojot formulu:

Sākotnējais (*inherent*) risks – sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāte = atlikušais (*residual*) risks

24. Nosakot savai darbībai piemītošo **sākotnējo sankciju risku**, Iestāde nosaka risku paaugstinošos faktorus, kas piemīt tās klientu bāzei un Iestādes pašas darbībai, atbilstoši kuru vērtējumam nosaka sākotnējo risku.

25. Nosakot Iestādes **sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāti**, Iestāde novērtē pasākumus, ko tā piemēro sankciju riska pārvaldīšanā, lai ievērotu sankciju prasības un nodrošinātu, ka tiek identificēti sankciju risku paaugstinoši faktori (piemēram, sistēmas un prasības klientu un to darījumu, tostarp maksājumu, uzraudzībai (skrīnings)). Katru pasākumu Iestāde novērtē (piemēram, kā atbilstošu, nebūtiski uzlabojamu, būtiski uzlabojamu, neatbilstošu). Iegūstot katra individuālā pasākuma vērtējumu, Iestāde nosaka kopējo pasākumu efektivitāti. Piemēram, nebūtu pieļaujami, ka iekšējās kontroles pasākumi tiek novērtēti kā efektīvi, tikai pamatojoties uz apstākli, ka nav konstatēti gadījumi saistībā ar sankciju pārkāpšanu vai apiešanu.

26. **Atlikušais risks** tiek noskaidrots pēc tam, kad ir novērtēts sākotnējais risks un ņemti vērā un novērtēti piemērotie sankciju riska pārvaldīšanas pasākumi un to efektivitāte. Iestāde novērtē atlikušā riska lielumu, piemērojot Iestādes izstrādātās riska lieluma novērtējuma gradācijas.

27. Līdzīgi kā NILTPF riska novērtējumā arī sankciju riska novērtējumā ir iespējams piemērot dažādas riska novērtējuma matricas atkarībā no Iestādes darbības, lieluma,

piedāvātajiem pakalpojumiem un klientu bāzes (matricas izvēles principus skatīt iepriekš šajā apakšnodaļā).

28. Iestāde izstrādā pasākumu plānu IKS atbilstības nepārtrauktības nodrošināšanai, kas ietver sankciju riska un NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumus.

29. Iestāde izstrādā un dokumentē sankciju riska novērtēšanas metodoloģiju. Izstrādājot sankciju riska pārvaldīšanas un NILLTPFN metodoloģiju, Iestāde var izmantot starptautisko organizāciju izstrādātās risku novērtēšanas vadlīnijas, piemēram, Wolfsberg grupas vadlīnijas (pieejamas šeit: [Resources - Wolfsberg Group](#)).

Papildus informācija - labās un sliktās prakses piemēri - par NILLTPF un sankciju riska novērtēšanas procesu, tai skaitā metodoloģiju, kas apkopota, balstoties uz veikto horizontālo pārbaudi, ir pieejama Latvijas Bankas tīmekļa vietnē [Par NILLTPF un sankciju riska novērtēšanas procesu, tai skaitā metodoloģiju | Latvijas Banka](#)

4. Iekšējā kontroles sistēma

30. Pēc tam, kad Iestāde ir izstrādājusi NILLTPF riska un sankciju riska novērtējumus, tā atbilstoši šo risku novērtējumu secinājumiem izveido, uztur un attīsta savai saimnieciskajai darbībai piemērotu NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas IKS.

4.1. Iekšējās kontroles sistēmas neatkarība un efektivitāte

31. IKS jābūt efektīvai un neatkarīgai, pievēršot uzmanību arī tam, lai IKS nodrošinātu, ka normatīvo aktu prasības konsekvēti un vienādi tiek izpildītas attiecībā uz visiem klientiem, tostarp klientiem, kas tieši vai netieši saistīti ar Iestādes akcionāriem, kā arī Iestādes augstāko vadību. Piemēram, lemjot jautājumus par klientiem, kuru patiesais labuma guvējs (turpmāk arī – PLG) ir ar Iestādi saistīta persona, pieņemtajiem lēmumiem būtu jābūt tādiem pašiem, kādi tiktu pieņemti attiecībā uz klientiem, kuri nav saistīti ar Iestādes akcionāriem vai augstāko vadību (valde, padome).

32. Iestāde nodrošina neatkarīgu lēmumu pieņemšanu, tostarp par NILLTPFN pārraudzību atbildīgais valdes loceklis (vai augstākās vadības pilnvarots pārstāvis), pieņemot lēmumu, nodrošina interešu konflikta novēršanu un nepieņem lēmumus par jautājumu, kurā ir vai var būt interešu konflikts. Par NILLTPFN pārraudzību atbildīgais valdes loceklis (vai augstākās vadības pilnvarots pārstāvis), piedaloties valdes darbā un lemjot par Iestādes valdes kompetencē esošiem jautājumiem, primāri vadās no NILLTPFN jomas perspektīvas.

4.2. Trīs aizsardzības līnijas

33. NILLTPF riska un sankciju riska efektīvu pārvaldību kredītiestāde īsteno trīs aizsardzības līnijās (*line of defense*). Izveidojot IKS un izstrādājot iekšējos normatīvos aktus, kredītiestāde un ieguldījumu brokeru sabiedrība paredz pienākumu, pilnvaru un atbildības sadalījumu starp aizsardzības līnijām.

34. Trīs aizsardzības līniju principa ievērošanu nodrošina arī citas Iestādes, ja tas atbilst to saimnieciskās darbības apmēram un būtībai.

35. Pirmo aizsardzības līniju (*first line of defense*) veido Iestādes darbinieki, kas iesaistīti pakalpojumu un produktu izveidē un pārdošanā vai klientu, pakalpojumu un produktu darbības atbalstīšanā. Pirmās aizsardzības līnijas ietvaros var izveidot struktūrvienību (vai noteikt atsevišķus darbiniekus), kas veic ar NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanu saistītas funkcijas (piemēram, darījumu monitoringu, maksājumu skrīningu).

36. Pirmās aizsardzības līnijas pienākums ir pārvaldīt NILLTPF risku un sankciju risku tiktāl, cik tas iespējams klientu, pakalpojumu un produktu darbības atbalstīšanas rezultātā (piemēram, politikās un procedūrās Iestāde var noteikt, ka pirmās aizsardzības līnijas pienākums ir identificēt noteiktas aizdomīgu darījumu pazīmes, kuras var konstatēt, veicot klientu apkalpošanu klātienē, papildus paredzot pienākumu par identificēto ziņot citai struktūrvienībai vai darbiniekam, kas organizatoriski atrodas otrajā aizsardzības līnijā; Iestāde var noteikt pienākumu klientu apkalpošanas speciālistam, ja klients ierodas Iestādē klātienē, pārliecināties, ka klienta izpētei nepieciešamā informācija ir aktuāla u. tml.). Iestādes ar lielu klientu skaitu var noteikt pirmajai aizsardzības līnijai arī pienākumu veikt klientu izpēti vai atsevišķas tās veikšanai nepieciešamās darbības.

37. Otrā aizsardzības līnija (*second line of defense*) nodrošina NILLTPF riska un sankciju riska kontroles funkciju, tostarp otrā aizsardzības līnija uzrauga pirmo aizsardzības līniju. Papildus, ievērojot Iestādes lielumu un struktūru, otrā aizsardzības līnija var veikt arī NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanas īstenošanas pasākumus, nodrošinot, piemēram, darījumu uzraudzību (piemēram, Iestāde nosaka atsevišķas aizdomīgu darījumu pazīmes, par kuru identificēšanu ir atbildīga pirmā aizsardzības līnija, savukārt otrā aizsardzības līnija ir atbildīga par visaptverošu darījumu uzraudzības veikšanu, kas tiek nodrošināta, izmantojot speciālu darījumu uzraudzības sistēmu un uzraudzības scenāriju rezultātu analīzi). Šīs aizsardzības līnijas pienākums ir veikt turpmāku padziļinātu, neatkarīgu un visaptverošu NILLTPF riska un sankciju riska identificēšanu, mērīšanu, novērtēšanu, analīzi un uzraudzību, regulāri ziņot Iestādes vadībai (gan valdei, gan padomei) par novērtējuma rezultātiem un veikt NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldi savas funkcijas ietvaros.

38. Trešā aizsardzības līnija (*third line of defense*) ir iekšējais audits, kura pienākums ir neatkarīgi uzraudzīt pirmās un otrās aizsardzības līnijas struktūrvienību rīcību NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanā.

39. Iestāde politikās un procedūrās nosaka darbinieku pienākumus un veicamās darbības, lai nodrošinātu normatīvo aktu prasību izpildi, definējot funkcijas, par kurām ir atbildīga katra no trim aizsardzības līnijām. Iestādei jāpiešķir pietiekami resursi, lai tās spētu nodrošināt efektīvu NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanas funkciju izpildi atbilstoši noteiktajām funkcijām. Likums paredz, ka Iestādes politikas un procedūras apstiprina valde vai augstākā vadība. Tas nepieciešams, ņemot vērā NILLTPFN IKS ietekmi uz Iestādes piesardzīgu darbību, tostarp biznesa jomā. Ir pieļaujams, ka valde vai augstākā vadība apstiprina politikas (citu dalībvalstu iestāžu filiālēm Latvijā ir pieļaujams, ka politikas apstiprina filiāles vadītājs, attiecīgi šādu deleģējumu paredzot Iestādes darbības dokumentācijā), savukārt Iestādes procedūras apstiprina par NILLTPFN pārraudzību atbildīgais valdes loceklis vai atbilstoši kompetencei deleģēts pārstāvis.

4.3. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma

4.3.1. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma un tās mērķis

40. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma ir IKS sastāvdaļa, kuras mērķis ir novērtēt klientam potenciāli piemītošo risku un noteikt atbilstošus riska pārvaldības pasākumus. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma atspoguļo klienta NILLTPF risku skaitliskā izteiksmē, izmantojot uz risku balstītu pieeju.

41. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma kalpo kā rīks, lai ieviestu uz risku balstītu pieeju, nosakot klienta izpētes pasākumus un to apjomu atbilstoši klientam piemītošajam riskam – gan uzsākot darījuma attiecības (piemēram, klientam piemērojama standarta, vienkāršotā vai padziļinātā klientu izpēte), gan darījuma attiecību laikā (piemēram, paredzot informācijas atjaunošanas biežumu, nosakot riskam atbilstošus darījumu uzraudzības pasākumus u. tml.). Tas nozīmē, ka klientam, kura NILLTPF risks ir zemāks, nepieciešams piemērot mazāk un ne tik dziļus klienta izpētes pasākumus, savukārt gadījumos, kad klientam piemītošais risks ir augstāks, jāpiemēro vairāk un dziļāki klienta izpētes pasākumi.

42. Pareiza klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma ir būtiska, lai klientam aprēķinātais riska punktu skaits būtu atbilstošs klienta riskam, tādējādi nodrošinot arī atbilstošus klienta izpētes un uzraudzības pasākumus.

Piemērs

Šķietami līdzīgos apstākļos risku nosaka katrā konkrētā gadījumā:		
Klienta un tā darbības apraksts	Klients A – Latvijā reģistrēta sabiedrība ar ierobežotu atbildību (turpmāk arī – SIA), kuras PLG ir Latvijas rezidents, saimnieciskā darbība ir automašīnu tirdzniecība – automašīnas tiek iepirkas ES dalībvalstīs un pārdotas Latvijā, attiecīgi plānota naudas plūsma uz šīm valstīm, kā arī skaidras naudas darījumi līdz 5000 <i>euro</i>	Klients B – Latvijā reģistrēta SIA, kuras PLG ir paaugstināta riska valsts rezidents, saimnieciskā darbība ir automašīnu tirdzniecība Latvijā – automašīnas tiek iepirkas Latvijā, pārdotas valstīs ar augstu korupcijas risku reģionā, attiecīgi plānota naudas plūsma no šīm valstīm un skaidras naudas darījumi līdz 50 000 <i>euro</i>
Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas klienta novērtējums	Zemāks nekā klientam B	Augstāks nekā klientam A
Risku paaugstinošie faktori	Skaidras naudas darījumi	PLG un sadarbības partneri ir ārpus ES un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) dalībvalsts, skaidras naudas darījumi
Klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultāta atšķirību ietekmējošie faktori	PLG rezidences valsts, klienta saimnieciskās darbības reģions, plānotie skaidras naudas darījumi.	

43. Klientu izpētes noteikumi paredz, ka Iestāde šo sistēmu izstrādā, ņemot vērā Likumā, klientu izpētes noteikumos un EBI Pamatnostādnēs paredzētos principus un risku paaugstinošos un risku pazeminošos faktorus (klientu izpētes noteikumi ietver pamatprincipus klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveidei, savukārt Likumā un EBI Pamatnostādnēs ietverti risku paaugstinošie un risku pazeminošie faktori).

44. Klienta riska skaitlisko novērtējumu Iestāde pārskata ikreiz, kad veic kārtējo klienta izpēti (sākotnējo klienta riska skaitlisko novērtējumu pārskata, izvērtējot klienta darbību, veiktos darījumus un tam piemītošos riska faktorus, ja tādi iestājas). Piemēram, ja Iestāde atjauno **klienta anketu, tā nodrošina, ka klienta riska skaitliskais novērtējums atbilst aktuālajam klienta NILTPF riskam (izvērtējumu var veikt manuāli vai automatizētas uzraudzības sistēmas). Ja klienta risks nemainās, nav nepieciešams formāli pārskatīt klienta riska skaitlisko novērtējumu.**

4.3.2. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides pamatprincipi

45. Klientu izpētes noteikumi nosaka pamatprasības klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveidei, tomēr katra Iestāde, ņemot vērā savu darbību un tai piemītošos riskus, var noteikt papildu prasības, piemēram, iekļaut papildu riska faktorus atbilstoši savas darbības specifikai un sadarbībai ar klientu piemītošajiem riskiem⁵.

46. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma ietver:

46.1. riskus un risku paaugstinošos faktorus, kas noteikti normatīvajos aktos un EBI Pamatnostādnēs, **tostarp ES risku novērtējumā un Latvijas Republikas nacionālajā risku novērtējumā;**

46.2. Iestādei pašai vai tās sniegtajiem pakalpojumiem un produktiem raksturīgos riskus (piemēram, Iestādes klienti saistīti ar akcionāriem), specifiskos pakalpojumiem piemītošos riskus (piemēram, maksājumu pieņemšanas pakalpojumu nodrošināšana tiešsaistes iepazīšanās pakalpojumu vai ārvalstu tiešsaistes azartspēļu pakalpojumu sniedzējiem).

47. Iestāde var ņemt vērā arī EBI Pamatnostādnēs un Likumā minētos risku pazeminošos faktorus, ja to piemērošana ir atbilstoša Iestādes darbībai. Ja Iestāde ņem vērā risku pazeminošos faktorus, tad nepieciešams pamatot, kā un kādā apmērā klienta risku pazeminošais faktors pazemina klienta risku. Nav pieļaujams, ka risku pazeminošo faktoru summa automātiski (matemātiski) **pilnīgi** samazina klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas aprēķināto punktu skaitu (t. i., risku pazeminošie faktori var samazināt klienta risku, bet nav pieļaujama situācija, kad klientam, kuram piemīt paaugstināts risks, ar risku pazeminošiem faktoriem risks tiek samazināts **pilnībā**).

48. Klientu izpētes noteikumi paredz izstrādāt metodoloģiju klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveidei, nodrošinot, ka klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma atbilstoši un efektīvi skaitliskā izteiksmē atspoguļo katram klientam piemītošo kopējo risku. Ja mainās Iestādei piemītošais risks, tā attiecīgi izvērtē izmaiņu ietekmi uz metodoloģiju un, ja nepieciešams, to aktualizē (piemēram, jauni riska faktori).

49. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides metodoloģijas mērķis ir izstrādāt Iestādes darbības un klientu bāzes novērtējumu, lai:

49.1. izvērtētu, kuri no risku paaugstinošajiem faktoriem attiecas uz Iestādi un piemērojami, ņemot vērā Iestādes darbību un klientu bāzi;

49.2. noteiktu riska faktoru nozīmīgumu un katram riska faktoram piešķiramo punktu skaitu un nodrošinātu, ka tā spēj konstatēt gadījumus, kas liecina par paaugstinātu risku, un attiecīgi nodrošinātu tā pārvaldību.

⁵ Iestāde tos nosaka, ja tās darbībai ir raksturīgi riski vai risku paaugstinošie faktori, kas nav ietverti EBI Pamatnostādnēs, tiesībsargājošo institūciju izstrādātajās tipoloģijās, starptautiskajos vai nacionālajos risku novērtējumos vai Likumā.

Piemērs

Iestāde ir noteikusi, ka tā nepiedāvā tirdzniecības finansēšanas produktus. Līdz ar to metodoloģijā var noteikt, ka faktoriem, kas saistīti ar tirdzniecības finansēšanas pakalpojumu sniegšanu, punktus nepiešķir, vienlaikus nodrošinot, ka, ja tiek mainīts piedāvāto pakalpojumu klāsts, metodoloģija tiek pārskatīta un aktualizēta.

50. Pamatojoties uz metodoloģiju, Iestāde veido klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmu, nosakot tajā ietveramos riska faktorus.

4.3.3. Riska faktori un punktu piešķiršana riska faktoriem

51. Likumā ir noteikti risku paaugstinošie faktori, kuru iestāšanās gadījumā Iestāde veic klienta padziļināto izpēti un atbilstoši klientu izpētes noteikumu prasībām piemēro padziļinātās izpētes pasākumus riskam atbilstošā apjomā. Savukārt EBI Pamatnostādnēs ietverti riska faktori, kurus Iestāde atbilstoši tās darbībai piemītošajam NILLTPF riskam ņem vērā, veicot klienta riska skaitlisko novērtējumu. Atbilstoši klienta riska skaitliskajam novērtējumam Iestāde nosaka, kādi klienta izpētes pasākumi ir piemērojami (t. sk., vai NILLTPF riska pārvaldīšanai ir pietiekama un atbilstoša vienkāršotā klienta izpēte, standarta izpēte vai nepieciešams veikt klienta padziļināto izpēti). Padziļinātā izpēte atkarībā no klientam vai tā darījumam piemītošā riska detalizēti skaidrota attiecīgajā apakšnodaļā.

52. Iestāde ņem vērā savai darbībai un klientu bāzei raksturīgus papildu riska faktorus⁶.

53. EBI Pamatnostādnēs ietver arī risku pazeminošos faktorus, kuru iestāšanās gadījumā Iestāde tos izvērtē un var ņemt vērā, samazinot klientam piešķirto riska faktoru punktu summu.

54. Ja riska faktors, kas noteikts EBI Pamatnostādnēs, attiecas uz Iestādi (t. i., ievērojot tās darbību, sniegtos pakalpojumus, klientu bāzi, ir piemērojams), tad Iestāde riska faktoram piešķir attiecīgu punktu skaitu, kas atspoguļo riska faktora ietekmi uz klientam kopumā piemītošo risku.

Piemērs

Klientam saskaņā ar klienta lietā esošajiem dibināšanas dokumentiem ir tiesības emitēt uzrādītāja akcijas (*bearer shares*). Uzrādītāja akcijas uzskatāmas par risku paaugstinošu apstākli, jo īpašumtiesību pāreja notiek, nododot akcijas.

Iestādei šādam risku paaugstinošam faktoram jāpiešķir tāds punktu skaits, lai spētu to identificēt un ņemt vērā, nosakot klienta risku.

55. Risku paaugstinošie faktori, kas noteikti EBI Pamatnostādnēs un attiecas uz darījumiem, veidoti kā pazīmes, kas var norādīt uz paaugstinātu risku, tomēr izdarīt secinājumu, vai tie paaugstina risku konkrētajā gadījumā, var, veicot attiecīgu izpēti (izvērtējot konkrēto pazīmi). Ja riska faktors, kas var piemist darījumam, attiecas uz Iestādi un pēc būtības paaugstina klienta risku, ko izvērtē individuāli (lai izvērtētu, vai, piemēram, mēneša, trīs mēnešu vai gada darījumu robežlielumu pārsniegšana paaugstina risku pēc būtības, jāizvērtē, vai robežlielumu pārsniegšana ir pamatota. Piemēram, klients pārdod medicīniskās maskas un cimdus. Pārdošanas apmērs, piemēram, pirms pandēmijas ir trīs reizes mazāks, nekā sākoties pandēmijai, kuras laikā pieprasījums pēc klienta preces būtiski palielinās, pārsniedzot iepriekš noteiktos robežlielumus, līdz ar to

⁶ Iestāde tos nosaka, ja tās darbībai ir raksturīgi riski vai risku paaugstinošie faktori, kas nav ietverti klientu izpētes noteikumos vai Likumā.

tas ir atbilstoši izskaidrojams), Iestāde riska faktoram piešķir noteiktu punktu skaitu un ietver klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā.

Piemērs

Par klientu vai tā veiktajiem darījumiem ir saņemta informācija vai pieprasījums saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma finansēšanu vai noziedzīgiem nodarījumiem no korespondējošajām kredītiestādēm vai citām kredītiestādēm vai finanšu iestādēm, kurās Iestādei atvērts konts.

Iestāde piešķir punktus šim faktoram automātiski vai atkarībā no klienta izpētes rezultātiem, nosakot termiņu no pieprasījuma saņemšanas datuma, cik ilgi šī pazīme tiek ņemta vērā, veicot klienta riska skaitlisko novērtējumu (piemēram, sistēmā nodrošināt iespēju ielikt korespondējošās bankas pieprasījuma datumu un klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas uzstādījumus paredzēt tā, ka sistēma vēl noteiktu laiku ņem vērā šo datumu). To, cik ilgi ņemt vērā pazīmi, nosaka Iestāde, balstoties uz klienta risku. Beidzoties noteiktajam termiņam, Iestāde klienta risku pārvērtē. Ja šā termiņa laikā ir saņemts korespondējošās bankas pieprasījums un, izvērtējot klienta darījumus, secināms, ka darījumi liecina par NILLTPF riska paaugstināšanos, Iestāde atjauno datumu un turpina šo faktoru ietvert klienta riska skaitliskajā novērtējumā. Ja netiek konstatēta NILLTPF riska paaugstināšanās, Iestāde šo riska faktoru klienta riska skaitliskajā novērtējumā neņem vērā.

56. Ne visi darījumam piemītošie riska faktori automātiski paaugstina risku un ir ietverami klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā. Apstākli, ka riska faktors pēc būtības paaugstina risku, iespējams konstatēt klienta izpētes ietvaros, t. i., pēc klienta izpētes veikšanas un informācijas izvērtēšanas. Attiecīgi, ja klienta izpētes ietvaros tiek secināts, ka riska faktors ietekmē klienta risku, Iestāde klienta risku pēc izpētes veikšanas pārskata un aktualizē.

57. EBI Pamatnostādnēs noteikti risku mazinošie faktori, kas attiecas uz klienta risku un pakalpojumu un produktu risku. Iestāde piešķir punktus šiem riska faktoriem, kas atspoguļo riska faktora ietekmi uz klientam kopumā piemītošo risku. Ja Iestāde ir noteikusi, ka tā ņem vērā risku mazinošos faktorus, tad, iestājoties risku mazinošajam faktoram, tā var samazināt klienta kopējo risku atbilstoši faktoru būtiskumam (ietekmei). Piešķirami punkti var samazināt klienta kopējo risku, bet tie nevar būt tādi, kas punktu (summas) ziņā ir lielāki par punktu summu, ko sistēma aprēķinājusi, saskaitot risku paaugstinošajiem faktoriem piešķirtos punktus (piemēram, ja klienta riskam atbilstošajiem riska faktoriem sistēma kopsummā var piešķirt 10 punktus, tad risku mazinošo faktoru kopsumma nevar sasniegt vai pārsniegt 10 punktus), radot situāciju, ka klientam ir noteikts pārāk zems risks vai riska nav vispār, jo no risku paaugstinošo faktoru kopsummas matemātiski tiek atņemta risku mazinošo faktoru punktu summa.

58. Jebkuram no EBI Pamatnostādnēs minētajiem riska faktoru punktu piešķiršanas algoritmiem jābūt veidotam tā, lai Iestāde spētu identificēt klientiem piemītošos riskus un nodrošinātu, ka riski ir ņemti vērā un ir noteikta to ietekme uz klienta kopējo risku (būtiskums), un ir piemēroti riskam atbilstoši klientu izpētes pasākumi. Iestādes veiktajam izvērtējumam, secinājumiem un pamatojumam jābūt dokumentētam.

4.3.4. Izņēmuma gadījumi (īpatnības) klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveidē

59. Ja Iestāde, izstrādājot klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmu, konstatē apstākļus, kas liedz ieviest noteiktās prasības pilnībā, ņemot vērā IT sistēmas uzbūves īpatnības Iestādē, vai tā nevar nodrošināt sistēmas automatizāciju pilnā apmērā (ja Iestādei atbilstoši normatīvo aktu prasībām ir pienākums nodrošināt klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas automatizāciju), nepieciešams vērsties Latvijas Bankā, lai izvērtētu attiecīgo situāciju un risinājumus. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas atšķirības, tostarp automatizācijas pakāpi, nepieciešams saskaņot ar Latvijas Banku. Vērstoties Latvijas Bankā, Iestādei jānorāda iemesli, kas ir pamatā tam, ka nav iespējams pilnībā ieviest kādas prasības, lai Latvijas Banka varētu izvērtēt to pamatotību. Papildus Iestādei jāsaģatavo savi priekšlikumi iespējamam risinājumam. Informācija jāsaģatavo apjomā, kas ir pietiekams vispusīgai situācijas izvērtēšanai.

4.4. Pārvaldība (governance)

4.4.1. Par NILLTPFN atbildīgais darbinieks

60. Atbilstoši Likumam Iestāde ieceļ vienu vai vairākus darbiniekus (par NILLTPFN un sankciju prasību izpildi atbildīgās personas), t. sk. no augstākās vadības⁷, kas ir tiesīgi pieņemt lēmumus un ir tieši atbildīgi par Likuma prasību ievērošanu.

61. Kredītiestādes, licencētas maksājumu iestādes un licencētas elektroniskās naudas iestādes, kā arī ieguldījumu brokeru sabiedrības un kryptoaktīvu pakalpojumi sniedzēji par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo darbinieku ieceļ gan augstākajā vadībā, kas nodrošina NILLTPFN prasību izpildes pārraudzību, gan iekšējās kontroles struktūrvienībā, kas veic šo prasību praktisko izpildi (vadlīnijas par pienākumu un atbildības sadalījumu starp trim aizsardzības līnijām ietverti attiecīgajā apakšnodaļā). Citām iepriekš neminētajām Iestādēm, ja tām piemīt paaugstināts NILLTPF risks, arī ieteicams ievērot šo prasību, lai nodrošinātu atbilstošu risku pārvaldību.

4.4.2. Atbildīgo darbinieku kvalifikācija un atbilstības novērtēšana

62. Iestāde NILLTPF riska pārvaldīšanas dokumentā nosaka resursu pietiekamības kritērijus un atbildīgo amatpersonu kompetences un kvalifikācijas pietiekamības prasības.

63. Iestāde, ņemot vērā tās lielumu, darbības profilu un darbībai piemītošo risku, par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgajai personai var noteikt augstākus profesionālās atbilstības kritērijus, piemēram, starptautisko profesionālo NILLTPFN jomas vai līdzvērtīgu sertifikātu nepieciešamību.

64. Lai sasniegtu Likuma mērķi, aizsargātu Iestādes reputāciju, novērstu Iestādes iesaistīšanu nelikumīgās darbībās, identificētu un novērstu citus Iestādei būtiskus riskus, sargātu klienta, darījuma un gadījuma rakstura darījuma noslēpumu, Iestādes īpaši nozīmēta persona (var būt gan Iestādes darbinieks, gan piesaistīta trešā persona) vai struktūrvienība nodrošina atbilstošu procedūru, kādā tiek izvērtēta personas atbilstība

⁷ Augstākā vadība ir Iestādes valde, ja tāda izveidota, vai valdes īpaši iecelts valdes loceklis, amatpersona vai darbinieks, kam ir pietiekamas zināšanas par Iestādes pakļautību NILLTPF riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar Iestādes pakļautību šiem riskiem.

augstākās vadības locekļa vai par Likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka amatam, tostarp pārbauda šīs personas sniegtās informācijas patiesumu (piemēram, pašnovērtējuma anketa).

65. Saskaņā ar Latvijas Bankas noteikumiem kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām amatpersonu piemērotības novērtēšanai, kas nosaka prasības valdes un padomes locekļu un personu, kuras pilda pamatfunkcijas piemērotības novērtēšanai (turpmāk – piemērotības noteikšanas noteikumi) par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgā persona tiek atzīta par personu, kas veic pamatfunkcijas, un Latvijas Republikā reģistrētām kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām jāveic gan valdes locekļu, kas veic NILLTPFN pārraudzību, gan par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo personu novērtēšana saskaņā ar piemērotības noteikšanas noteikumiem, ievērojot noteikto novērtēšanas regularitāti un amatpersonu atbilstības prasības. Atbilstoši piemērotības noteikšanas noteikumiem par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks nav to personu sarakstā, kuras pilda pamatfunkcijas, tomēr Iestādei ir tiesības, izvērtējot Iestādes lielumu, darbības apmēru un sarežģītību, noteikt, ka arī par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks ir iekļaujams personu, kuras pilda pamatfunkcijas, sarakstā⁸. Atbilstoši Likuma 6. panta trešajai daļai šī prasība ir attiecināma arī uz filiālēm.

66. Kredītiestādēm, licencētām maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm, ieguldījumu brokeru sabiedrībā, kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem jāinformē Latvijas Banka gan par valdes locekli, kas pārrauga NILLTPFN jomu, gan par atbildīgo personu, iesniedzot attiecīgus dokumentus, tostarp amatpersonu izvērtējumus, pirms amata kandidāts sāk pildīt savus pienākumus vai tiek atkārtoti ievēlēts tajā pašā amatā.

67. Likums nosaka, ka Iestāde 30 dienu laikā pēc Likuma subjekta statusa iegūšanas vai izmaiņām par Likuma prasību ievērošanu atbildīgo darbinieku sastāvā paziņo par to Latvijas Bankai. Kredītiestādes un citas Iestādes, kuru darbībai piemīt paaugstināts risks, tiek aicinātas sniegt informāciju Latvijas Bankai pirms grozījumu veikšanas par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo darbinieku sastāvā, lai Latvijas Banka, ievērojot uz risku balstītu pieeju uzraudzības veikšanā, varētu pārliecināties par Iestādes piesardzīgu un pārdomātu darbību (tādējādi ir iespēja savlaicīgi izdiskutēt šīs personas atbilstību un tās redzējumu par atbildībā esošajiem jautājumiem). Kredītiestādes un citas Iestādes, kuru darbībai piemīt paaugstināts risks, tiek aicinātas par plānoto darba attiecību pārtraukšanu ar darbinieku, kas atbildīgs par Likuma prasību ievērošanu, paziņot Latvijas Bankai nekavējoties.

68. Ņemot vērā, ka Likums nosaka pienākumu Iestādei izstrādāt procedūru, kurā nosaka par Likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka (t. sk. no augstākās vadības) pilnvaras un pienākumus NILLTPFN jomā un kārtību, kādā tiek nodrošināta par Likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka (t. sk. no augstākās vadības) darbības uzraudzība, ir būtiski noteikt attiecīgo atbildīgo darbinieku pakļautību un nodrošināt atbildīgo darbinieku neatkarību lēmumu pieņemšanā, kā arī detalizēti noteikt ziņošanas pienākumu un ziņošanas struktūru (*reporting line*). Sevišķi svarīga detalizētu pakļautības, darbības uzraudzības un ziņošanas pienākumu noteikšana ir grupas uzņēmumiem, tostarp kredītiestādēm, kur šīs funkcijas tiek noteiktas visas grupas līmenī.

69. Par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgais darbinieks (turpmāk – atbildīgais darbinieks) ir atbildīgs par Likuma prasību ieviešanu un ievērošanu un par to, lai tiek

⁸ Iestāde papildus var skatīt Eiropas Banku iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes apvienotās pamatnostādnes EBA/PN/2021/06. Pieejamas: [Pamatnostādnes par vadības struktūras locekļu un personu, kas veic pamatfunkcijas, piemērotības novērtējumu](#).

nodrošināta informācijas apmaiņa ar Latvijas Banku. Tādējādi atbildīgajam darbiniekam ir ikdienas (praktiskā) atbildība par NILLTPFN prasību ievērošanu Iestādē. Savukārt par NILLTPFN prasību pārraudzību atbildīgais valdes vai augstākās vadības loceklis atbild par NILLTPFN pārvaldīšanas procesu Iestādē kopumā (nodrošina, ka ir pietiekami resursi riska pārvaldīšanai, ir noteikts atbilstošs problēmjaudājumu eskalācijas un lēmumu pieņemšanas mehānisms u.tml.). Iestāde, nosakot par NILLTPFN prasību pārraudzību atbildīgo valdes vai augstākās vadības locekli, un ieceļot atbildīgo darbinieku (var tikt iecelti arī vairāki atbildīgie darbinieki, ja tas atbilst Iestādes struktūrai vai riskiem) iekšējos normatīvajos aktos nosaka skaidru atbildības un pilnvarojuma sadalījumu.

70. Atbildīgajam darbiniekam jābūt neatkarīgam no biznesa struktūrvienībām. Ja Iestādes organizatoriskā struktūra ir pietiekami liela un tā spēj nodrošināt trīs aizsardzības līniju principu ievērošanu, atbildīgajam darbiniekam strukturāli būtu jābūt otrajā aizsardzības līnijā un jāuzrauga pirmās aizsardzības līnijas (biznesa) darbs NILLTPF riska pārvaldīšanā. Ja Iestāde ir iecēlusi vairākus atbildīgos darbiniekus, tad to funkcijas var tikt nodalītas, sadalītas, bet strukturāli visām personām, kas Likuma izpratnē, ir par NILLTPFN atbildīgās personas, būtu ieteicams atrasties vienā aizsardzības līnijā.

71. Ja Iestādei ir maza organizatoriskā struktūra un, piemēram, iekšējās kontroles sistēmas struktūrvienībā ir tikai viens darbinieks vai NILLTPF riska pārvaldīšanas pienākumi ir noteikti starp Iestādes darbiniekiem bez konkrētas struktūrvienības izveides, tad Iestādei ir jāizvērtē iespējamie pasākumi, lai tiktu nodrošināta interešu konflikta pārvaldība. Kā viens no kompensējošiem pasākumiem var būt ārpakalpojuma izmantošana, piemēram, nododot ārpakalpojumā klienta izpētes veikšanu un dokumentēšanu, gala lēmumu pieņemot atbildīgajam darbiniekam. Tāpat kā kompensējošais mehānisms var būt papildus darbinieka algošana uz nepilnu slodzi konkrētu funkciju nodrošināšanai (piemēram, klienta izpētes veikšanai un dokumentēšanai, savukārt lēmumu par darījuma attiecību uzsākšanu pieņem atbildīgais darbinieks). Interešu konflikta novēršanas un pārvaldības pienākums attiecas arī uz situācijām, kad Iestādes augstāko vadību veido tikai viena persona (piemēram, Filiāles vadītājs), kura būtiskākā loma ir Iestādes darbības nodrošināšana un biznesa attīstība.

72. Likums neregulē, vai atbildīgajam darbiniekam ir jābūt no Latvijas, vienlaikus EBI Pamatnostādnes Nr. EBA/GL/2022/05 par NILLTPF prasību izpildi atbildīgā personas lomu un uzdevumiem pieļauj, ka atbildīgais darbinieks nav no valsts, kurā iestāde sniedz pakalpojumus (attiecīgi Latvijas Iestādēm – no Latvijas), ja tas ir atbilstoši Iestādei piemītošajam riskam. Ņemot vērā, ka atbildīgais darbinieks ir galvenā kontaktpersona sadarbībai ar Latvijas Banku un FID, primāri tiek sagaidīts, ka atbildīgais darbinieks ir no Latvijas, īpaši attiecībā uz Iestādēm, kam piemīt paaugstināts risks. Ja tas ir atbilstoši Iestādes darbības specifikai un riskam, tad atbildīgais darbinieks var būt no citas jurisdikcijas, bet Iestādei jānodrošina, ka tas pārzina un izprot Latvijas regulējumu NILLTPFN jomā, tostarp Latvijas Bankas prasības, kā arī spēj nodrošināt komunikāciju ar uzraudzības un tiesībsargājošām iestādēm.

73. Regulējums paredz, ka Iestādei iekšējos dokumentos ir jānosaka atbildības NILLTPF riska pārvaldīšanā. Atbildīgā darbinieka galvenajās funkcijās ietilpst:

73.1. Iestādes NILLTPF risku novērtējuma izstrādes procesa nodrošināšana

Atbildīgais darbinieks nodrošina, ka risku novērtējums tiek veikts un atbilstoši riskiem regulāri ir atjaunots, ka tā izstrādē piedalās attiecīgas kompetences kolēģi (piemēram, gan darbinieki no biznesa struktūrvienībām, gan no riska funkciju struktūrvienībām). Atbildīgais darbinieks ziņo augstākajai vadībai par risku novērtējuma rezultātiem.

73.2. Iestādes iekšējo dokumentu izstrāde

Atbildīgais darbinieks nodrošina, ka Iestāde atbilstoši tās darbībai un risku novērtējumam ir izstrādājusi, ieviesusi un regulāri, pamatojoties uz riska novērtējumu, atjauno iekšējos dokumentus, kas detalizēti nosaka NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumus.

73.3. Iestādes atbilstības uzraudzība

Atbildīgais darbinieks uzrauga, lai Iestādes iekšējie dokumenti un tajos noteikto pasākumu izpilde atbilst regulējumam, īstenotie pasākumi ir efektīvi, un, konstatējot izmaiņas vai neatbilstības, tiek atjaunināti. Atbildīgais darbinieks sniedz priekšlikumus efektīvākai riska pārvaldībai un nepieciešamajām izmaiņām Iestādes procesos, iekšējos dokumentos.

73.4. Ziņošana par riskiem, trūkumiem un nepieciešamajiem uzlabojumiem

Atbildīgais darbinieks regulāri ziņo valdei vai augstākajai vadībai par riskiem, trūkumiem un nepieciešamajiem uzlabojumiem efektīvai riska pārvaldīšanā. Ziņojumi ietver informāciju ne tikai par Iestādes riska ekspozīciju, procesiem un iekšējo dokumentu prasībām vai to izpildi, bet arī, piemēram, par Iestādes resursiem riska pārvaldīšanai. Ziņošanai būtu jānosaka regularitāte, kas nav retāka par vienu reizi gadā, papildus paredzot jautājumu loku vai nosacījumus, kuriem iestādoties, ziņojums valdei vai augstākajai vadībai sniedzams biežāk kā reizi gadā. Iestādēm, kam piemīt paaugstināti riski (piemēram, saistībā ar sniegtajiem pakalpojumiem vai klientu bāzi), ieteicams noteikt biežāku regularitāti ziņojumu sniegšanai, piemēram, reizi ceturksnī. Būtiski, lai atbildīgā darbinieka iniciētie ierosinājumi un priekšlikumi riska un trūkumu mazināšanai vai novēršanai, tiek izskatīti un izvērtēti pēc būtības, un ieviesti vai atbilstoši pamatota to noraidīšana.

Konkrētu ikgadējos ziņojumos ietveramo informāciju nosaka Iestāde, nodrošinot, ka valde vai augstākā vadība saņem pilnvērtīgu un pietiekamu informāciju par riska pārvaldīšanu Iestādē. Vienlaikus Iestāde izvērtē nepieciešamību un lietderību ziņojumos valdei vai augstākajai vadībai iekļaut šādu informāciju:

- Iestādes riska novērtējuma rezultātiem;
- metodoloģiju, kas izmantota riska novērtējuma veikšanai,
- klientu klasifikāciju pa riska kategorijām un citiem būtiskiem NILL, TF, PF riska ekspozīciju raksturojošiem rādītājiem (ja atbildīgā darbinieka kompetencē ietilpst arī sankciju riska pārvaldība, tas ir, atbildīgais darbinieks pilda arī sankciju atbildīgā darbinieka pienākumus, tad ziņojumā var ietvert informāciju arī par sankciju riska ekspozīcijas rādītājiem);
- statistikas datus (piemēram, ziņojumu skaitu par aizdomīgiem darījumiem, kas iesniegti FID, atturēšanās no darījuma veikšanas skaitu, pārtraukto vai atteikto darījumu attiecību/gadījuma rakstura darījumu skaitu u.tml.);
- cilvēkresursu izmaiņām un pietiekamību;
- IT resursu pietiekamību un nepieciešamajiem uzlabojumiem;
- izmaiņām iekšējos dokumentos, to izpildi un secinātajiem trūkumiem, nepieciešamajiem uzlabojumiem;
- veiktajām un nepieciešamajām mācībām darbiniekiem;
- Latvijas Bankas, iekšējā vai ārējā audita pārbaudēm, konstatējumiem un nepieciešamajiem pasākumiem trūkumu, ja tādi konstatēti, novēršanai;
- par NILLTPFN un sankciju jomas komitejas (ja tāda ir) darbības rezultātiem.

73.5. Ziņošana FID par aizdomīgiem darījumiem

Atbildīgā darbinieka atbildībā ietilpst pienākums nodrošināt, lai Iestāde sniedz ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem vai veic atturēšanos no darījuma atbilstoši Likuma prasībām. Ziņošanas FID praktisko īstenošanu var deleģēt iestādes darbiniekam, kurš ir kompetents šīs funkcijas izpildei, paredzot, ka atbildīgā persona konsultē, sniedz atbalstu šīs funkcijas izpildē, vienlaikus atbildību par ziņošanas pienākuma izpildi saglabā atbildīgais darbinieks.

Piemērs

Situācija

Atbildīgais darbinieks ir Iestādes iekšējās kontroles struktūrvienības vadītājs, kura uzdevumos ietilpst aizdomīgu darījumu ziņojumu iesniegšana FID un lēmumu pieņemšana par atturēšanos no darījuma veikšanas.

Iestāde var noteikt, ka aizdomīgus darījumus FID iesniedz iekšējās kontroles struktūrvienības darbinieks, kuram ir atbilstošas zināšanas par Likuma prasībām un kompetence. Vienlaikus ir jābūt paredzētiem kontroles pasākumiem, kā atbildīgais darbinieks pārliecinās, ka persona, kam uzdevums ziņot vai atturēties no darījuma veikšanas tiek uzticēts, to pilda kvalitatīvi un atbilstoši regulējumam. Piemēram, iekšējās kontroles struktūrvienības darbinieks sagatavo aizdomīgo darījumu ziņojumu, bet atbildīgais darbinieks to paraksta pirms ziņojuma iesniegšanas.

73.6. Apmācības un informēšana

Atbildīgais darbinieks pārbauda, lai Iestādes darbinieki (ne tikai valdes vai augstākās vadības locekļi) būtu informēti par risku, kāds Iestādei piemīt saskaņā ar Iestādes risku novērtējumu un tiem būtu nodrošinātas apmācības atbilstoši to veicamajiem uzdevumiem. Atbildīgais darbinieks izvērtē, vai un kurām apmācībām un darbinieku kategorijām paredzamas pārbaudes par zināšanām. Apmācībām var izmantot, piemēram, grupas līmenī izstrādātas un paredzētas programmas, vienlaikus jāizvērtē, vai tās ietver specifiku, kas atbilst Iestādes darbībai un piemītošajiem riskiem.

Papildus skaidrojumus par mācībām skatīt šo vadlīniju apakšnodaļā “Apmācības”.

4.4.3. Atbildīgā darbinieka pienākumu deleģēšana un nodošana ārpalpojumā.

74. Ievērojot Iestādes lielumu un organizatorisko struktūru, var noteikt, ka atsevišķus atbildīgā darbinieka pienākumus var deleģēt Iestādes ietvaros un tās pilda cits darbinieks, kam ir atbilstošas zināšanas un kompetence, atbildību par konkrēto funkciju saglabājot par NILTPFN prasību izpildi atbildīgajai personai.

75. Arī gadījumos, kad tiek deleģēti kādi no atbildīgā darbinieka pienākumiem, atbildīgajam darbiniekam jābūt informētam par riskiem, kas konstatēti, veicot deleģēto pienākumu, pēc nepieciešamības, paredzot arī valdes vai augstākās vadības informēšanu un problēmjautājuma eskalēšanas procesu.

76. Iestāde, ievērojot tās lielumu un organizatorisko struktūru, var nodot noteiktus uzdevumus arī ārpalpojumā. Līdzīgi kā deleģējot uzdevumus Iestādes ietvaros, nododot tās ārpalpojumā, Iestāde saglabā atbildību par to izpildi, paredzot arī kvalitātes kontroles pasākumus par ārpalpojumā nodoto uzdevumu izpildi.

77. Nododot uzdevumu ārpakalpojumā, Iestāde pārliecinās, ka ārpakalpojuma sniedzējam ir atbilstoša pieredze un kompetence tam deleģētā uzdevuma izpildei kontekstā ar Iestādes sniegto pakalpojumu specifiku.

Piemēri

1. Ārpakalpojumā var nodot Iestādes riska novērtējuma izstrādi, bet tā rezultāta izskatīšanu un apstiprināšanu veic Iestāde pati.
2. Iestāde ārpakalpojumā var nodot klienta izpēti veikšanu, taču lēmumu par darījuma attiecību uzsākšanu vai turpināšanu ar klientu pieņem pati Iestāde.
3. Iestāde definē un apstiprina aizdomīgu darījumu pazīmes, bet tā ārpakalpojumā var nodot darījumu uzraudzības veikšanu, nodrošinot, ka Iestāde pieņem lēmumu par aizdomīgu darījumu ziņojumu iesniegšanu FID.

4.4.4. Komitejas lēmuma pieņemšana par paaugstināta riska klientiem

78. Iestāde NILLTPF riska pārvaldīšanai un lēmumu pieņemšanai var veidot dažādas komitejas, kas pieņem lēmumus par darījuma attiecību uzsākšanu ar paaugstināta riska klientiem, darījuma attiecību pārtraukšanu, atsevišķu darījumu veikšanu u. tml. Organizējot lēmumu pieņemšanu šādās komitejās, nepieciešams sabalansēt NILLTPFN speciālistu un citas jomas pārstāvošo dalībnieku sastāvu, lai nodrošinātu izsvērtus un atbilstošus lēmumus. Ņemot vērā, ka šādas komitejas izskata ar NILLTPFN saistītus jautājumus, tad Iestādei nepieciešams veidot tādu lēmumu pieņemšanas sistēmu, kas nodrošina, ka NILLTPFN jomu pārstāvošo speciālistu argumenti tiek uzklauti un izvērtēti un lēmuma pieņemšana nevar notikt bez atbilstoša izvērtējuma un pamatojuma, lēmumu pieņemot tikai ar balsojumu. Iestāde var noteikt dažādus balsošanas modeļus, tomēr nav pieļaujams, ka lēmuma pieņemšana notiek, neizvērtējot apsvērumus, ko pāduši NILLTPFN jomu pārstāvošie komitejas locekļi, neatkarīgi no balsu skaita. Būtiski, lai šādu komiteju sēdēs pieņemtie lēmumi tiktu dokumentēti un būtu iespējams pilnvērtīgi pildīt pieņemtos lēmumus un sekot līdzi to izpildei.

79. Komiteju, kas pieņem lēmumus par darījuma attiecību uzsākšanu ar paaugstināta riska klientiem, pieņemtie lēmumi nav automātiski uzskatāmi par līdzvērtīgiem augstākās vadības pieņemtajiem lēmumiem, piemēram, darījuma attiecību uzsākšanai ar PNP, kad atbilstoši Likuma prasībām vai Iestādes noteiktajām iekšējām prasībām ir nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu. Tas, vai šādu komiteju lēmumu par, piemēram, darījuma attiecību turpināšanu ar PNP, var pielīdzināt augstākās vadības piekrišanai, ir atkarīgs no komitejas sastāva, izvērtējot, vai tajā tiek pārstāvēti NILLTPFN jomas darbinieki, kādu amatu tie ieņem (attiecībā uz augstāko vadību būtisks kritērijs ir tas, lai personai ir pietiekamas zināšanas par Iestādes pakļautību NILLTPF riskam un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar Iestādes pakļautību šiem riskiem), kāda ir balsošanas kārtība un kam ir izšķirošā balss lēmuma pieņemšanā.

4.5. Apmācības

80. Iestādes darbiniekiem, tostarp Iestādes filiāļu **darbiniekiem vai pārstāvjiem, kas veic ar NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanu saistītas funkcijas**, jānodrošina apmācības NILLTPFN un sankciju jomā.

81. Iestāde nosaka darbinieku kategorijas, kurām jānodrošina apmācības NILLTPFN un sankciju jomā. Nodrošinot attiecīgajām darbinieku kategorijām apmācības NILLTPFN un

sankciju jomā, jāņem vērā darbinieku amata pienākumiem, atbildībai un pilnvarojuma līmenim nepieciešamās zināšanas un kvalifikācija (piemēram, darbiniekam, kurš veic klientu padziļināto izpēti, jābūt ar šim pienākumam atbilstošu kvalifikāciju, darbiniekam, kurš apkalpo klientus, jābūt ar atbilstošām zināšanām un kvalifikāciju NILLTPFN un sankciju jomā tiklīdz, cik nepieciešams, lai spētu adekvāti veikt klienta izpēti atbilstoši procedūrām (pamanīt aizdomīgu darījumu pazīmes, uzdot papildu jautājumus utt.)). Tā kā apmācībām aktuālo jautājumu loks var atšķirties, Iestāde apmācību plānā ietveramo jautājumu loku var paplašināt, ņemot vērā Iestādes saimnieciskajai darbībai piemītošo NILLTPF risku.

82. Atsevišķām darbinieku kategorijām jānodrošina ne tikai iekšējās, bet arī ārējās mācības. Latvijas Bankas noteikumi, kas nosaka prasības NILLTPF risku pārvaldības personālaresursu nodrošināšanai un personāla apmācībām paredz, ka Iestāde nodrošina regulāru, bet ne retāku nekā vienu reizi gadā ārējo apmācību Iestādes par NILLTPFN prasību izpildes pārraudzību atbildīgajam valdes loceklim, atbildīgajam darbiniekam un iekšējā audita struktūrvienības darbiniekiem, kuru amata pienākumos ietilpst audita veikšana NILLTPFN jomā, veicinot izpratni par NILLTPFN jomas jautājumiem un aktuālajām tendencēm starptautisko NILLTPFN atbilstības standartu piemērošanā.

83. Izstrādājot darbinieku apmācības plānu un iekļaujot tajā ārējās apmācības programmu, Iestāde var paredzēt ārējās apmācības nodrošināšanu bez ārvalsts eksperta (NILLTPFN jomā kvalificētas personas) līdzdalības, t. i., izmantot vietējā tirgū pieejamos ārējos resursus, ja tas ir pamatots ar risku un iekšējās kontroles sistēmas darbības efektivitātes novērtējumu rezultātiem, attiecīgi dokumentējot pieņemto lēmumu.

84. Plānojot mācības, Iestādei būtu jābalstās uz risku izvērtējumu un jāvērtē, kādas ārējās mācības darbiniekiem, tostarp par NILLTPFN prasību izpildes pārraudzību atbildīgajam valdes loceklim, par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgajam darbiniekam, atbildīgajam darbiniekam iekšējā audita struktūrvienības darbiniekam, nepieciešamas, lai nodrošinātu, ka šīs mācības ir jēgpilnas, konkrētajiem darbiniekiem lietderīgas un sniedz jaunas zināšanas.

85. Plānojot personāla kvalifikācijas prasības, Iestāde atkarībā no tai piemītošā riska var noteikt kvalifikācijas prasības, piemēram, prasību atbildīgajam darbiniekam un par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgajam darbiniekam iegūt attiecīgās jomas starptautiskos sertifikātus, bet par NILLTPFN prasību izpildes pārraudzību atbildīgajam valdes loceklim šo sertifikātu esamību noteikt par vēlamu.

86. Ņemot vērā jaunā darbinieka darba pienākumu specifiku un pieredzi, jaunā darbinieka uzdevumu izpildei Iestāde nodrošina jaunā darbinieka nepieciešamo apmācību. NILLTPFN joma var būt kopējā mentoringa sastāvdaļa.

4.6. Iekšējais audits

87. Iekšējais audits ir daļa no visas IKS, un tā pārbaužu plānā jāiekļauj arī jautājumi, kas saistīti ar Likuma prasību ievērošanu Iestādē. Ja iekšējā audita struktūrvienība savās pārbaudēs konstatē, ka Iestādē netiek pievērsta pietiekama uzmanība normatīvo aktu NILLTPFN jomā ievērošanai, tai būtu nekavējoties par to jāziņo Iestādes vadībai, jo tieši Iestādes augstākās vadības ieinteresētība prasību efektīvā ievērošanā ir svarīga, lai samazinātu iespēju, ka Iestāde var tikt iesaistīta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā.

88. Ņemot vērā, ka IKS noteikumos NILLTPF un sankciju risks kā operacionālā riska sastāvdaļa ir noteikts kā viens no Iestādes būtiskajiem riskiem, Iestādes iekšējā audita struktūrvienībai regulāri jāpārbauda un jānovērtē Iestādes darbības atbilstība tās

NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanas stratēģijai un tās īstenošanas politikām un procedūrām un jāziņo padomei par pārbaūžu rezultātiem.

89. Neskatoties uz to, ka ir veikts Iestādes neatkarīgais audits, arī iekšējam auditam regulāri ir jāveic IKS efektivitātes izvērtējums. Iekšējā audita mērķis nav dublēt ārējo auditu, bet gan nodrošināt padziļinātāku vērtējumu identificētajās riska jomās, kā arī nodrošināt izstrādāto pasākumu plāna izpildes pārbaudi.

90. Atbilstoši Likuma 7. panta pirmās daļas 10. punktā noteiktajam Latvijas Bankai kā uzraudzības un kontroles institūcijai ir tiesības pieņemt lēmumu par iekšējā audita funkcijas nepiemērošanu individuālai finanšu iestādei, ja tas ir samērīgi ar Iestādes darbības riska profilu un organizatoriskās struktūras lielumu, balstoties uz tās NILLTPF un sankciju riska novērtējumu. Gadījumā, ja Iestāde vēlas saņemt atļauju par iekšējā audita funkcijas nepiemērošanu, tā ar atsevišķu vēstuli lūdz Latvijas Bankas atļauju atbrīvojuma piemērošanai, norādot:

90.1. dokumentētu detalizētu pamatojumu iekšējā audita funkcijas nepiemērošanai;

90.2. kompensējošos mehānismus, kas nodrošinās neatkarīgu novērtējumu par IKS atbilstību normatīvo aktu prasībām NILLTPFN jomā un tās darbības efektivitāti (piemēram, četru acu principa ieviešana, lai nodrošinātu objektīvu un neatkarīgu izvērtējumu, novērtējuma procesā iesaistot Iestādes vai grupas darbinieku, kuram ir pietiekamas zināšanas un kompetences NILLTPFN jomā, bet kurš vienlaikus ikdienā nav iesaistīts Iestādes NILLTPF un sankciju risku pārvaldībā, tai skaitā lēmumu pieņemšanas procesos un attiecīgo pasākumu praktiskajā izpildē, u.tml). Neatkarīgs ārējais audits var kalpot kā kompensējošā metode, ja tas atbilst Iestādes riskam un iespējām.

91. Pēc atļaujas saņemšanas Iestādei regulāri jāseko līdzi riska profila izmaiņām un gadījumā, ja tas būtiski mainās, jāinformē Latvijas Banka, kā arī jāpārskata kompensējošie mehānismi iekšējās kontroles sistēmas darbības efektivitātes uzraudzībai un nepieciešamības gadījumā jāveic tajos atbilstošas izmaiņas vai jāievieš neatkarīga iekšējā audita funkcija.

4.7. Neatkarīgais audits

Šī apakšnodaļa attiecas uz Iestādēm, kurām atbilstoši Likuma prasībām ir pienākums nodrošināt neatkarīga ārējā audita funkciju, ievērojot arī Latvijas Bankas noteikumus, kas nosaka prasības NILLTPFN iekšējās kontroles sistēmas neatkarīga ārējā audita veikšanai. Šajā apakšnodaļā aprakstīto ieteicams ņemt vērā arī citām Iestādēm, kuru darbībai piemīt paaugstināts NILLTPF risks.

92. Veicot Iestādes IKS darbības atbilstības neatkarīgu izvērtējumu, lai izdarītu visaptverošu slēdzienu par IKS atbilstību, nepieciešams piemērot holistisku pieeju – vērtēt gan politiku un procedūru prasības (vai tās ietver visas nepieciešamās NILLTPF riska pārvaldīšanas prasības, piemēram, klienta izpēti, tostarp identifikācijas, prasības, ziņošanas pienākumu atbildīgajām iestādēm, un ir atbilstošas Iestādes un tās klientu risku izvērtējumam), gan politiku un procedūru efektīvu īstenošanu praksē, tostarp veikt noteikta skaita klientu lietu pārbaudes (*sample testing*), piemēram, atlasei vairāk izvēloties klientus no grupām, kuras kredītiestādēm un licencētām maksājumu un elektroniskās naudas iestādēm rada paaugstinātu risku. Pārbaudāmo klientu lietu skaits jānosaka proporcionāli un samērīgi ar Iestādes kopējo klientu skaitu (t. i., pārbaudāmo klientu lietu skaits jānosaka tādā apmērā, kas ļauj izdarīt pamatotus secinājumus par

Iestādes IKS darbību). Tikai klientu lietu pārbaudes (*sample testing*) var nebūt pietiekamas, lai izdarītu visaptverošus secinājumus par Iestādes IKS darbības atbilstību.

93. Izdarot slēdzieni par IKS atbilstību, nepieciešams sniegt konstatēto trūkumu un nepilnību, kā arī sniegto rekomendāciju būtiskuma novērtējumu, izvērtējot to ietekmi uz risku pārvaldību.

94. Neatkarīgais vērtētājs auditu var sākt tikai pēc Latvijas Bankas saskaņojuma saņemšanas. Savukārt par audita perioda atskaides punktu uzskata pēdējo datumu, kad ziņojums par audita rezultātiem iesniegts Iestādē.

95. Iestādei pēc sankciju riska pārvaldīšanas IKS darbības efektivitātes ārējā izvērtējuma veikšanas samērīgā periodā, nepārsniedzot trīs mēnešus no datuma, kad audita gala ziņojums iesniegts Iestādē, jāizstrādā auditā identificēto trūkumu un nepilnību novēršanas pasākumu un rekomendāciju ieviešanas plāns, ko apstiprina iestādes valde. Viena mēneša laikā no plāna apstiprināšanas valdē Iestāde iesniedz un saskaņo plānu ar Latvijas Banku. Iestāde informē Latvijas Banku par plāna izpildi ne retāk kā reizi ceturksnī.

96. Latvijas Bankas pilnā pārbaude pēc būtības ir pielīdzināma neatkarīga ārējā audita novērtējumam, tādēļ neatkarīga audita veikšanas termiņu, ja veikta Latvijas Bankas pārbaude, Iestāde, saskaņojot to ar Latvijas Banku, var noteikt, ņemot vērā Latvijas Bankas pārbaudes laiku.

5. Klienta izpēte

5.1. Klienta izpētes vispārīgie jautājumi

97. Klienta izpēte ir uz risku izvērtējumu balstīts darbību kopums, kura ietvaros klients tiek identificēts un tiek veikti pasākumi ar mērķi noskaidrot klienta PLG un darbījuma attiecību mērķi un būtību, kā arī tiek nodrošināta klienta darbījumu uzraudzība un klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas un klienta izpētes pamatdatu aktualizēšana atbilstoši klienta riskam, bet ne retāk kā reizi piecos gados. Regulāra, riskam atbilstoša klienta izpētes informācijas atjaunošana ir būtiska, lai vērtējums, vai klienta veiktajiem darbījumiem piemīt aizdomīguma darbījuma pazīmes, būtu balstīts uz aktuālu informāciju par klienta saimniecisko vai personisko darbību, sadarbības partneriem, darbības apjomiem un reģioniem.

98. Atkarībā no klienta izpētes pasākumiem, kas balstīti uz risku novērtējumu, klientu izpēte iedalāma vienkāršotajā izpētē, standarta izpētē un padziļinātajā izpētē.

99. Iestāde nodrošina klienta riskam atbilstošu pastāvīgu darbījumu uzraudzību (monitorings), kas neaizstāj klientu izpēti (piemēram, darbījumu monitorings neuzrāda īpašnieku struktūras maiņu, PLG maiņu u. tml.), bet gan ir viens no klientu izpētes būtiskiem pasākumiem, kas nodrošina savlaicīgu iespējami aizdomīgu darbījumu vai klientam netipisku darbījumu konstatēšanu. Ja klientam ir zems NILTPF risks (tiek veikta klienta standarta izpēte), tā apgrozījumu veido ikdienas mājsaimniecības darbījumi (piemēram, tikai darba alga vai pensija) vai apgrozījuma apmērs ir ierobežots (piemēram, klientam ir noteikts zems maksimāli iespējama apgrozījuma limits) un Iestādei ir saprotami klienta darbījumi un ja klientam neiestājas nosacījumi padziļinātās izpētes veikšanai, netiek konstatēti risku paaugstinošie faktori, kas ietekmē klienta riska profilu, darbījumu uzraudzības ietvaros netiek konstatētas iespējamās aizdomīgu darbījumu pazīmes vai klientam netipiska darbība, vismaz reizi piecos gados nodrošinot klienta izpētei nepieciešamās pamatinformācijas, kas tiek izmantota klienta NILTPF riska skaitliskajā

novērtējumā, aktualizēšanu, papildu izpētes pasākumi, kuru ietvaros klientam jāaizpilda klienta izpētes anketa, ievērojot uz risku balstītu pieeju, var nebūt nepieciešami.

Piemērs

Kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība (KKS) tās klienta NILLTPF un sankciju riska līmeni noteikusi kā zemu, klients vairs neizmanto iestādes sniegtos finanšu pakalpojumus, taču turpina būt biedrs. Ņemot vērā minētos apstākļus, KKS paredz izpētes aktualizācijas termiņu vienu reizi piecos gados un piemēro vienkāršotus kārtējās izpētes pasākumus, piemēram, veic klienta pārbaudi sankciju sarakstos, VID Publiskojamo datu bāzē par politiski nozīmīgām personām, un pārlicinās, vai par klientu nav publiski pieejama negatīva rakstura informācija. Ja netiek konstatēti risku paaugstinoši faktori, citi izpētes pasākumi netiek veikti. KKS nodrošina, ka tā spēj konstatēt, kad klients piesakās jaunam finanšu pakalpojumam, un izvērtē nepieciešamību veikt papildu izpētes pasākumus atbilstoši piemītošajiem riskiem un klienta pieteiktā pakalpojuma specifikai.

100. Klienta izpētes mērķis ir noskaidrot un pārzināt klienta darbību saistībā ar Iestādes sniegtajiem pakalpojumiem, lai Iestāde netiktu iesaistīta NILLTPF. Klienta izpētes ietvaros Iestāde nosaka klienta risku un vērtē darījumus, ko klients veic, izmantojot Iestādes pakalpojumus, piemēram, klients, kas tikko uzsācis darījuma attiecības ar Iestādi, pārskaita uz klienta kontu Iestādē būtisku summu (summas būtiskumu nosaka Iestāde, ņemot vērā klienta izpētes rezultātus). Šādā gadījumā, pamatojoties uz riska novērtējumu, Iestāde iegūst informāciju, kas apliecina līdzekļu izcelsmi (ja sākotnējās izpētes ietvaros informācija par darījumu jau netika iegūta).

101. Standarta izpēte no klienta padziļinātās izpētes atšķiras ar to, ka standarta izpētes gadījumā nepastāv risku paaugstinošie apstākļi un informāciju nav nepieciešams verificēt vispār vai nepieciešams verificēt minimālā apmērā, kā arī atšķiras iegūstamās klientu izpētei nepieciešamās informācijas detalizācijas līmenis.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients fiziskā persona anketā ir norādījis, ka ir algots darbinieks (nozares eksperts) Latvijas Republikas pašvaldībā, vidējie ienākumi mēnesī ir 1000 *euro*. Klients vēlas atvērt kontu Iestādē, lai saņemtu darba algu un ņemtu hipotekāro kredītu. Risku paaugstinošie faktori nav konstatēti.

Iestādes rīcība: izvērtējot šādu klienta sniegto informāciju par klienta nodarbošanos un konta nepieciešamību, ņemot vērā, ka nepastāv risku paaugstinošie faktori, Iestāde var piemērot standarta izpēti, un tās ietvaros ir pietiekami lemt par darījuma attiecību uzsākšanu, pamatojoties uz klienta sniegto informāciju, neverificējot to (piemēram, nav nepieciešams iegūt papildu informāciju, ka klients strādā pašvaldībā).

Situācija Nr. 2

Klients juridiskā persona, kas reģistrēta augsta riska valstī, anketā norāda, ka vēlas atvērt norēķinu kontu Iestādē investīciju veikšanai. Tā saimnieciskā darbība ir investīciju veikšana un galvenie sadarbības partneri ir uzņēmumi, kas reģistrēti citās paaugstināta riska jurisdikcijās.

Risku paaugstinošie faktori – klienta reģistrācijas valsts, klienta partneru reģistrācijas valsts, saimnieciskā darbība nav saistīta ar Latvijas Republiku.

Iestādes rīcība: šādā gadījumā Iestādei būtu nepieciešams verificēt klienta sniegto informāciju, piemēram, noskaidrojot detalizētāku informāciju par plānotajām investīcijām, un papildus pārliecināties par līdzekļu izcelsmi.

102. Standarta izpētes gadījumos iegūstamās informācijas detalizācijas pakāpe ir mazāka, salīdzinot ar padziļinātās izpētes ietvaros iegūstamo informāciju. Piemēram, iegūstot informāciju par klienta saimniecisko vai personisko darbību, standarta izpētes gadījumos ir pietiekami noskaidrot klienta darbības nozari, reģionu (juridiskām personām) vai klienta nodarbošanos, darba devēju, profesiju (fiziskām personām). Iegūstot informāciju par galvenajiem darījumu partneriem, ir pietiekami noskaidrot maksājumu saņēmējus un nosūtītājus, kā arī to, kāda rakstura darījumi tiks veikti (piemēram, komunālo pakalpojumu izdevumu segšanai), ja konkrētus sadarbības partnerus norādīt nav iespējams.

103. Iestāde, kuras sniegto pakalpojumu ietvaros klientiem iespējams veikt gadījuma rakstura darījumus (piemēram, bezkonta naudas pārvedumus, valūtas maiņas darījumus), iekšējos normatīvos nosaka, kad gadījuma rakstura darījumu sērija sasniedz darījuma attiecību ar konkrēto klientu formu, ņemot vērā tādus faktorus kā veikto darījumu biežumu, regularitāti, iespējamu ilgtermiņa raksturu, un atbilstoši sniegto pakalpojumu specifikai un riska profilam definē papildus veicamos izpētes pasākumus un to īstenošanas veidu un brīdi⁹. Piemēram, Iestāde iekšējās procedūrās var noteikt kumulatīvu darījumu summas sliekšni vai veikto darījumu biežumu konkrētā laika periodā, kuru sasniedzot tā veic papildu pasākumus, lai iegūtu izpētei nepieciešamo informāciju. Speciāla sadarbības līguma slēgšana šādos gadījumos nav nepieciešama.

5.2. Klienta izpētes prasību piemērošanas tvērums

104. Klientu izpētes prasību normatīvais regulējums ir vispārīgs, tādēļ tā prasības piemērojamas tādā apmērā, kāds attiecināms uz klientam piemītošajiem riskiem. Veicot klientu izpēti, Iestāde izmanto un vērtē informāciju attiecībā uz tās sniegtajiem pakalpojumiem. Tas nozīmē, ka tā iegūst klientu izpētes prasībās noteikto informāciju tiktāl, cik šāda informācija pakalpojumu sniegšanas ietvaros ir nepieciešama, lai izvērtētu NILTPF risku saistībā ar sniegtajiem pakalpojumiem.

105. Informācija, kas noteiktām Iestādēm, ievērojot to sniegto pakalpojumu tvērumu, var nebūt pieejama:

105.1. konta pārskati, nodokļu deklarācija, izziņa no darba devēja vai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras – šo informāciju var būt vajadzīgs iegūt padziļinātās izpētes ietvaros, ciktāl tas nepieciešams, lai izvērtētu klienta NILTPF risku Iestādes sniegto finanšu pakalpojumu ietvaros. Piemēram, apdrošināšanas sabiedrībai, kas sniedz dzīvības apdrošināšanas pakalpojumus, veicot klienta iemaksu izcelsmes izvērtējumu, var būt nepieciešams iegūt klienta konta izrakstu;

⁹ EBI vadlīnijas, 4.7.(b) punkts (*EBA/GL/2021/02 Guidelines on customer due diligence and the factors credit and financial institutions should consider when assessing the money laundering and terrorist financing risk associated with individual business relationships and occasional transactions ('The ML/TF Risk Factors Guidelines') under Articles 17 and 18(4) of Directive (EU) 2015/849*).

105.2. galvenais sadarbības partneris – šī informācija ir attiecināma vienīgi uz darījumiem, kas veikti, sniedzot konkrētos finanšu pakalpojumus. Ja sniegto pakalpojumu ietvaros klientam nav identificēts sadarbības partneris, prasības par galvenā sadarbības partnera noskaidrošanu nebūs piemērojamas. Savukārt, ja Iestāde vērtē finanšu līdzekļu izcelsmi un tās rīcībā ir informācija par klienta veikto darījumu sadarbības partneri, tā šo informāciju izvērtē un ņem vērā, nosakot klientam piemītošo NILTPF risku;

105.3. saistītu klientu grupas kritēriji – šo informāciju nosaka un izvērtē, ciktāl tā vispār attiecināma uz Iestādes sniegtajiem pakalpojumiem. Piemēram, attiecībā uz valūtu tirdzniecības sabiedrībām, kas, galvenokārt, veic gadījuma rakstura darījumus, saistīto klientu grupas kritēriji var nebūt attiecināmi vispār.

106. Princips par prasību attiecināšanu vienīgi uz sniegtajiem pakalpojumiem un klienta veiktajiem darījumiem ir piemērojams arī attiecībā uz pārējās klientu izpētes prasībām, t. sk. klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveidi. Iestāde izvērtē un iekļauj klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā vienīgi tos riska faktorus, kas ir pēc būtības attiecināmi uz tās sniegtajiem pakalpojumiem (vairāk par klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmu skatīt šo vadlīniju attiecīgajā apakšnodaļā).

5.3. Klienta izpētes rezultātu atzīšana un pieņemšana

107. Atbilstoši Likuma 29. panta pirmajai daļai Iestādei ir tiesības atzīt un pieņemt klienta izpētes rezultātus attiecībā uz klienta identifikāciju, klienta PLG un darījuma attiecību un gadījuma rakstura darījuma mērķi un paredzamo būtību, ko dalībvalstīs vai trešajās valstīs veikušas kredītiestādes un finanšu iestādes, ja ir ievēroti Likuma 29. panta pirmajā daļā noteiktie nosacījumi. Tādējādi Iestāde nevis automātiski pieņem, ka cita kredītiestāde vai finanšu iestāde ir veikusi iepriekš minētos klienta izpētes pasākumus, bet gan atbilstoši NILTPF riskam pēc nepieciešamības iegūst informāciju par klienta izpēti un veic tās izvērtējumu (informācijas iegūšanas kārtība paredzama Iestādes procedūrās). Tas nozīmē, ka, ja Iestāde izmanto šīs tiesības, tad tai jānodrošina, ka kredītiestāde vai finanšu iestāde, kuras veikto klienta identifikāciju un izpēti iestāde atzīst, nodod nepieciešamos datus nekavējoties. **Klienta identifikācijas un izpētes rezultātu atzīšana un pieņemšana var tikt izmantota kā informācijas avots klientu identifikācijai un izpētei, ja Iestāde vienojas par informācijas nodošanu (vienošanās formu nosaka puses).** Piemēram, meitas sabiedrība var atzīt mātes sabiedrības veikto klienta identifikāciju, iegūstot klienta personu apliecinoša dokumenta kopiju. Iestāde ir atbildīga par Likuma prasību izpildi arī gadījumā, kad tā izmanto Likumā noteiktās tiesības atzīt un pieņemt klienta izpētes rezultātus.

108. Klienta izpētes rezultātu atzīšana ir nodalāma no neklātienas identifikācijas vai trešo personu pakalpojumu izmantošanas klientu izpētei (Ministru kabineta 03.07.2018. noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienas identifikāciju" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 392) un Latvijas Bankas noteikumiem, kas nosaka prasības sadarbībai ar trešajām personām klientu identifikācijai un izpētei. Atzīstot klientu izpētes rezultātus, Iestāde paļaujas uz citas kredītiestādes vai finanšu iestādes veikto izpēti, savukārt neklātienas identifikācija un trešo personu pakalpojumu izmantošana uzskatāma par Iestādes pakalpojumu nodrošināšanas veidu. Piemēram, kredītiestādes, kas paļaujas uz tās mātes kredītiestādes veikto klienta identifikāciju, veiktie pasākumi ir nodalāmi un no tiesību un pienākumu viedokļa atšķirīgi no klientu identifikācijas neklātienē (katram procesam piemērojamas savas prasības).

109. Veicot klienta izpētes rezultātu atzišanu un pieņemšanu, Iestāde izvērtē ar šo procesu saistītā riska ietekmi uz klienta risku un, ja nepieciešams, lemj par riska pārvaldīšanas pasākumu piemērošanu.

5.4. Klienta izpētei nepieciešamās informācijas apjoms un veids

5.4.1. Klienta izpētes apjoms

110. Klienta izpētes pasākumi piemērojami, pamatojoties uz klienta riska novērtējumu, un Iestāde politikās un procedūrās nosaka, kādus klienta izpētes pasākumus un kādā apjomā tā piemēro atbilstoša riska klientiem. Tādējādi nepieciešamā informācija par klientu, kam piemīt zemāks risks, būs mazāka apjoma nekā par klientu, kam ir augstāks risks. Piemēram, par klientiem, kuri darbojas transporta nozarē un saimnieciskā darbība ietver valstis, kas ir paaugstināta riska, vai par klientiem, kuru īpašnieku struktūra ir vairākos līmeņos un sākotnēji var liecināt par paaugstinātu risku, būs nepieciešams iegūt plašāku informāciju nekā par klientu, kas ir, piemēram, Latvijas Republikas ražošanas uzņēmums.

111. Iestāde klienta izpētes veikšanai iegūst informāciju vai dokumentus, kas pēc būtības palīdz izprast klienta saimniecisko darbību un darījumu specifiku. Iestāde nodrošina, ka tā spēj pamatot, kā iegūtā informācija vai dokumenti paskaidro klienta izpētei nepieciešamo informāciju. Likuma 11.¹ panta piektā daļa paredz, ka Iestādei jāspēj pierādīt, ka klienta izpētes apjoms atbilst pastāvošajiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riskiem. Tas savukārt nozīmē, ka Iestādei jāspēj pamatot klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas, dokumentu apjoms un samērīgums gan augsta riska gadījumos, gan arī vidēja un zema riska gadījumos, nodrošinot, ka netiek pieprasīti dokumenti, kas pēc būtības konkrētā klienta izpētes veikšanai nav nepieciešami vai pieprasītais informācijas apjoms neatbilst klienta riska līmenim. Detalizēti labās un sliktās prakses piemēri par pieprasāmās informācijas apjomu un Iestādes rīcību papildus pieejami Latvijas Bankas vadlīnijās efektīvai finanšu iekļaušanas nodrošināšanai (pieejamas [vadlinijas-efektivas-finansu-ieklausanas-nodrosinasanai.pdf](#))

5.4.2. Klienta izpētes veids

112. Tāpat kā informācijas apjoms var atšķirties arī veids, kādā Iestāde iegūst klienta izpētei nepieciešamo informāciju. Pamatojoties uz klienta riska novērtējumu, tā var būt klienta anketa, kas ietver dažādus jautājumus ar mērķi iegūt informāciju, kas ir pamatota un pietiekama klienta riska noteikšanai, kā arī informācija no publiskiem un uzticamiem avotiem, piemēram, komerciālām datubāzēm¹⁰. Nav nepieciešams visos gadījumos prasīt informāciju klientam.

113. Publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota izmantošanai ir jābūt noteiktai Iestādes politikās un procedūrās, precizējot, kādus avotus Iestāde uzskata par uzticamiem. Nosakot, vai avots ir uzticams un neatkarīgs, var izvērtēt, no kādiem resursiem avots iegūst informāciju, kāda ir informācijas atjaunošanas regularitāte, kas uztur (pārvalda) informācijas avotu u. tml. Piemēram, informāciju par Latvijas Republikā reģistrētiem uzņēmumiem, tostarp identifikācijas procesā, var iegūt no Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra (turpmāk – Uzņēmumu reģistrs vai UR), tostarp no komerciālām

¹⁰ Komerciālo datubāzu izmantošana ir būtisks rīks klientu izpētes informācijas iegūšanai un pārbaudei.

datubāzēm, kas uztur Uzņēmumu reģistra informāciju, savukārt informāciju par ārvalstu rezidentiem var iegūt no konkrētās valsts uzņēmumu reģistra datubāzes, piemēram:

ES dalībvalsts, Islande, Lihtenšteina, Norvēģija	https://e-justice.europa.eu/content_find_a_company-489-en.do?clang=en
Lielbritānija	https://beta.companieshouse.gov.uk/
Īrija	https://cro.ie/
Kipra	https://efiling.drcor.mcit.gov.cy/DrcorPublic/SearchForm.aspx?sc=0
Luksemburga	https://luxembourgregistrar.org/
Šveice	https://www.zefix.ch/en/search/entity/welcome
Čehija	https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik
Krievijas Federācija	https://egrul.nalog.ru/#
Ukraina	https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch
Igaunija	https://www.inforegister.ee
Lietuva	https://rekvizitai.vz.lt/en/

114. Iestāde, klienta izpētes ietvaros pieprasot un iegūstot no klienta jebkādu pamatojošo informāciju vai dokumentus, pārliecinās, ka šī informācija vai dokumenti ir saistīti ar konkrēto klienta izpētes mērķi (piemēram, pamato konkrētu darījumu, sniedz priekšstatu par klienta izglītību un pieredzi, pamato līdzekļu izcelsmi u. tml.). Klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas un dokumentu apjomam ir jābūt pamatotam un samērīgam ar klientam vai tā veiktajiem darījumiem piemītošo risku. Tāpat Iestāde dokumentē, kā Iestādes iegūtā informācija vai dokumenti pamato klienta izpētei nepieciešamo informāciju (piemēram, apstākli, ka līdzekļu izcelsme ir noskaidrota vai ka noskaidrotais PLG ir klienta PLG).

Piemērs

Klients juridiskā persona ir saņēmis aizdevumu no juridiskās personas PLG, kas vienlaikus ir arī klienta pārstāvis. Iestādei klienta saimnieciskā darbība ir skaidra, un līdz šim darījumam nav konstatēti risku paaugstinoši faktori. Iestāde vēlas noskaidrot darījuma būtību un līdzekļu izcelsmi, tādēļ pieprasa klientam skaidrojumu par darījuma būtību un fiziskās personas (klienta pārstāvja un PLG) konta, no kura tika saņemts aizdevums, izrakstu par pēdējo gadu.

Konstatējot klientam netipisku darījumu, Iestāde vispirms vērtē visu pieejamo informāciju – veiktā darījuma apmēru un to, kādi darījumu apmēri ir raksturīgi nozarei, kurā klients darbojas, kāds ir līdzekļu izlietojums, kāda ir PLG labklājība, kāds ir klienta uzņēmējdarbības ilgums u. tml.

Izvērtējot pieejamo informāciju, Iestāde nosaka, kādu informāciju pieprasīt kā līdzekļu izcelsmi pamatojošo dokumentu. Piemēram, pieprasot konta izrakstu, būtu nepieciešams noteikt samērīgu periodu, par kādu konta izraksts jāiesniedz, un izvērtēt, vai pastāv citi iespējamie dokumenti vai informācijas avoti, kas pamato līdzekļu izcelsmi, piemēram, klienta skaidrojums par pārstāvja un PLG nodarbošanos, par ko ir

iespējams pārliecināties publiski pieejamos avotos, piemēram, skaidrojumā ir norādīts, ka klienta PLG pieder uzņēmums, par kuru publiski ir pieejama informācija, kas ļauj pārliecināties par uzņēmuma darbību un tās apmēru.

115. No klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas un dokumentiem jāspēj gūt pārliecību, ka Iestāde pārzina klienta riskus un veic atbilstošus pasākumus šo risku pārvaldībai. Būtiski, lai informācija par klientu tiek vākta un monitorēta mērķtiecīgi atbilstoši riskiem, nevis apkopota visa iespējamā informācija par klientu. Iestādei nepieciešams dokumentēt pamatojumu, kā tās rīcībā esošā informācija un dokumenti pamato klienta darbības ekonomisko un tiesisko mērķi.

116. Izvērtējot klientus, kas darbojas dažādās nozarēs, Iestāde var ņemt vērā arī Valsts ieņēmumu dienesta sagatavotās "Vadlīnijas Valsts ieņēmumu dienesta uzraugamajiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektiem", kuru 7. nodaļā sniegts detalizēts skaidrojums par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas iespējām un tipoloģijām dažādās darbības nozarēs. Valsts ieņēmumu dienesta vadlīnijas pieejamas šeit: <https://www.vid.gov.lv/lv/vadlinijas>.

5.5. Augsta riska trešā valsts un paaugstināta riska jurisdikcija

117. Normatīvajos aktos attiecībā uz valstīm tiek lietots gan termins "augsta riska trešā valsts", gan "paaugstināta riska jurisdikcija"¹¹. Atbilstoši Likuma 1.panta 12.¹ punktam augsta riska trešās valstis (tātad ne ES dalībvalstis) ir valstis vai teritorijas, kurās saskaņā ar starptautisko organizāciju vai organizāciju, kas nosaka standartus NILLTPFN jomā, noteikto nav efektīvas NILLTPFN sistēmas, t. sk. valstis vai teritorijas, kuras Eiropas Komisija ir noteikusi par tādām, kuru NILLTPFN režimos ir stratēģiskas nepilnības, kas rada būtiskus draudus ES finanšu sistēmai. No šīs definīcijas izriet, ka jāievēro ne tikai Eiropas Komisijas noteiktais augsta riska trešo valstu saraksts, bet arī citi starptautisko organizāciju saraksti, kas nosaka standartus NILLTPFN jomā vai valstis, kurām nav efektīvas NILLTPFN sistēmas, piemēram, Finanšu darījumu darba grupas (turpmāk – FATF) augsta riska un uzraugāmo valstu saraksts (*High risk and other monitored jurisdictions*, saraksts pieejams šeit: [High-risk and other monitored jurisdictions](#)). Savukārt par paaugstināta riska jurisdikcijām uzskatāmas jurisdikcijas, kas noteiktas Likuma 11.¹ panta trešās daļas 2. punkta "b" līdz "f" apakšpunktā.

118. Praksē iespējamās situācijas, kad trešā valsts tiek iekļauta augsta riska trešo valstu sarakstā un tas būtiski ietekmē lielu skaitu klientu un to riska ekspozīciju. Šādos gadījumos nepieciešams izvērtēt riska skaitliskās novērtējuma sistēmas darbības atbilstību un to vai tā atbilstoši atspoguļo riska ekspozīciju. Jāņem vērā, ka saskaņā ar Likuma 25.¹ panta pirmo daļu gadījumos, kad klients ir no augsta riska trešās valsts ir jāveic Likumā noteiktie klientu padziļinātās izpētes pasākumi, taču tas nenozīmē, ka visi šie klienti *per se* ir uzskatāmi par augsta riska klientiem. Piemēram, klients ir no augsta riska trešās valsts un tas saņem kontā ierobežota apjoma maksājumus (pensijas maksājumi), kas tiek izlietoti ikdienas preču un pakalpojumu iegādei.

¹¹ Likuma 11.¹ panta trešās daļas 2. punkta "a" apakšpunkts.

5.5.1. Saistības ar augsta riska trešo valsti un paaugstināta riska jurisdikciju noteikšana

119. Nosakot, vai Iestādes klients (gan fiziskā, gan juridiskā persona) ir saistīts ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, Iestāde ņem vērā un izvērtē EBI Pamatnostādnēs minētos kritērijus:

119.1. jurisdikcija, kurā atrodas klients, klienta PLG vai klienta galvenie sadarbības partneri;

119.2. jurisdikcija, kurā klients, klienta PLG vai klienta galvenie sadarbības partneri veic pamata saimniecisko darbību;

119.3. jurisdikcija, ar kuru klientam, klienta PLG vai galvenajam sadarbības partnerim ir būtiskas personiskās vai saimnieciskās saites.

120. Nosakot fiziskās personas saistību ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, Iestāde izvērtē vismaz šādus elementus – personu apliecinošā dokumenta izdošanas valsti, personas rezidences valsti (ja informācija pieejama), dzīvesvietas adresi.

121. Saistību pēc jurisdikcijas Iestādei jāvērtē pēc būtības. Piemēram, klientam personu apliecinošā dokumenta izdošanas un dzīvesvietas valsts ir ES dalībvalsts, bet rezidences valsts – paaugstināta riska valsts. Šādos gadījumos Iestādei jāvērtē risks pēc būtības, t. i., jāizvērtē klienta padziļinātās izpētes ietvaros iegūtā informācija – vai tā liecina, ka klienta risku ietekmē (paaugstina) valsts, kas uzskatāma par klienta rezidences valsti (t. i., valsti, kur tiek maksāti nodokļi), un saistība ar šo valsti paaugstina klienta kopējo risku.

122. Ja tiek konstatēta kāda elementa, kas minēts šajā apakšnodaļā, saistība ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, jāizvērtē, vai šī saikne uzskatāma par tādu, kas norāda, ka klients ir saistīts ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, un kas attiecīgi var norādīt uz klienta paaugstinātu risku.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Fiziskā persona, kuras:

- 1) personu apliecinošā dokumenta izdevējvalsts ir ES dalībvalsts;
- 2) pilsonība ir ES¹² dalībvalsts;
- 3) rezidences valsts (t. i., nodokļu nomaksas valsts) ir ES dalībvalsts.

Pēc publiski pieejamās informācijas, personai ir cieša personīgā saikne ar valsts, kurā pastāv augsts korupcijas risks, politisko eliti (plaši pieejama informācija publiskajos avotos par personas ilggadēju draudzību ar valsts vadītāju, kas veicinājusi šīs personas saimnieciskās darbības uzsākšanu un vešanu valstī, kurā pastāv augsts korupcijas risks).

Izvērtējums.

Lai arī fiziskai personai ir ES dalībvalsts izdots personu apliecinošs dokuments un tās dzīvesvieta ir ES dalībvalstī, nosakot, vai klients ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju, Iestādei ir jāizvērtē un jāņem vērā arī pieejamā informācija par personas privāto saikni ar valsti, kurā ir augsts korupcijas risks, kas joprojām darījumiem ar šo

¹² Piemērs ietver ES dalībvalsti, bet tas pats princips būtu attiecināms arī uz EEZ dalībvalsti vai OECD dalībvalsti.

personu var radīt paaugstinātu NILTPF risku, t. sk. attiecībā uz līdzekļu, kas tiek izmantoti darījuma veikšanai, izcelsmi.

Ja tiek konstatēta saistība ar paaugstināta riska valsti, Iestāde, ja konkrētie faktiskie apstākļi atbilst klientu izpētes noteikumu pielikumos minēto pazīmju nosacījumiem (piemēram, saistība ar paaugstinātu risku un klienta apgrozījums), veic klienta padziļināto izpēti.

Situācija Nr. 2

Fiziskā persona, kuras:

- 1) personu apliecinošā dokumenta izdevējvalsts ir valsts, kurā pastāv augsts korupcijas risks;
- 2) rezidences valsts (t. i., nodokļu nomaksas valsts) ir ES dalībvalsts;
- 3) faktiskās dzīvesvietas valsts ir ES dalībvalsts.

Padziļinātās izpētes ietvaros Iestāde secina, ka klienta darījumi ir saprotami, nav konstatēti risku paaugstinošie faktori, nav konstatēti apstākļi, kas liecinātu par tādām klienta saitēm ar valsti, kurā pastāv augsts korupcijas risks, kas ietekmētu klienta risku.

Izvērtējums.

Lai arī fiziskai personai ir valsts, kurā pastāv augsts korupcijas risks, izdots personu apliecinošs dokuments, ievērojot klienta padziļinātās izpētes ietvaros iegūto informāciju un izvērtējot, vai klients ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju, nav pamata uzskatīt, ka klients ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju, kas darījumiem ar šo personu var radīt paaugstinātu NILTPF risku.

123. Iestādoties pienākumam veikt klienta izpēti, veicot gadījuma rakstura darījumu, Iestādei iegūst informāciju par klienta dzīvesvietu, lai izvērtētu saistību ar augsta riska trešo valsti. Savukārt, veicot gadījuma rakstura darījumu zem klienta izpētes sliekšņa, netiek sagaidīts, ka Iestāde noskaidros informāciju par klienta dzīvesvietu, ja vien netiek konstatēti citi risku paaugstinoši faktori.

5.5.2. Saistības ar Latvijas Republiku noteikšana darījuma attiecību mērķa un būtības izvērtējuma ietvaros

124. Normatīvie akti neparedz pienākumu izvērtēt klienta saikni ar Latviju kā obligātu nosacījumu darījuma attiecību nodibināšanai. Iestādēm ir dažādi biznesa modeļi un riska apetīte, kam attiecīgi tiek izvēlēti atbilstoši riska pārvaldīšanas pasākumi. Ja tomēr Iestāde riska apetītē paredz, ka klientam ir jābūt saiknei ar Latviju, lai Iestāde ar klientu nodibinātu darījuma attiecības, tā savās politikās un procedūrās nosaka līdzekļus, kādus izmanto saiknes konstatēšanai, pamatojoties uz risku, piemēram, iegūstamās izziņas, līgumus, pārskatus. Iestādei arī jāņem vērā, ka saiknes ar Latviju konstatēšana nedrīkst būt formāla, jo investors, kas vēlas sākt biznesu Latvijā, var nebūt spējīgs uzrādīt jau esošu reālu saimniecisko darbību, bet var apliecināt ieceres. Iestāde klienta saikni ar Latviju, ja tādu nosaka riska apetītē, var vērtēt ne tikai pie darījuma attiecību nodibināšanas, bet arī visā darījuma attiecību laikā. Piemēram, ja klients – ārvalstu investors – atver kontu šajā iestādē, apliecinot, ka viņa bizness būs kādā daļā saistīts ar Latviju, bet vēlāk tomēr rīkojas citādi, Iestāde šo apstākli izvērtē arī darījuma attiecību laikā, piemērojot atbilstošus riska pārvaldīšanas pasākumus.

5.5.3. Vadības piekrišanas saņemšana sadarbībai ar klientu no augsta riska trešās valsts

125. Īstenojot Likuma 25.¹ panta prasību par darījuma attiecību uzsākšanu vai turpināšanu ar klientu, kas ir no augsta riska trešās valsts, ir pietiekami Iestādes augstākās vadības piekrišanu saņemt vienu reizi – pirms darījuma attiecību nodibināšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas vai pieņemot lēmumu turpināt darījuma attiecības ar klientu no augsta riska trešās valsts, ja klienta saistība ar augsta riska trešo valsti tiek konstatēta sadarbības laikā.

126. Likums nosaka, ka darījuma attiecību uzsākšanai vai turpināšanai ar klientu no **augsta riska trešās valsts**, ir nepieciešama Iestādes augstākās vadības piekrišana. Savukārt augstākā vadība ir Iestādes valde, ja tāda izveidota, vai valdes īpaši iecelts valdes loceklis, amatpersona vai darbinieks, kam ir pietiekamas zināšanas par Iestādes pakļautību NILLTPF riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar Iestādes pakļautību šiem riskiem. Tādējādi augstākās vadības piekrišanas saņemšana nenozīmē, ka visos gadījumos nepieciešams saņemt valdes apstiprinājumu, proti, piekrišanu var dot kāds, kuram ir pietiekamas zināšanas par Iestādes pakļautību NILLTPF riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar tās pakļautību riskiem, t. i., valdes loceklis, kas pārrauga NILLTPFN. Iestādes augstākā līmeņa vadības piekrišanas (akceptācijas) mērķis ir nodrošināt, ka pēc iespējas augstāks vadības līmenis ir informēts par darījuma attiecībām ar paaugstināta riska klientiem un Iestāde neuzsāk sadarbību ar šīm personām, ja nav izveidota atbilstoša IKS.

127. Praksē iespējamās situācijas, kad trešā valsts tiek iekļauta augsta riska trešo valstu sarakstā un tas būtiski ietekmē lielu skaitu klientu. Šādā gadījumā nav nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu katram klientam, bet ir pietiekoši izskatīt un akceptēt ziņojumu, kas raksturo kopējās klientu riska ekspozīcijas izmaiņas saistībā ar trešās valsts iekļaušanu augsta riska trešo valstu sarakstā.

128. Attiecībā uz gadījuma rakstura darījumiem ar klientu no augsta riska trešās valsts, Likums neparedz iegūt augstākās vadības piekrišanu, jo, lai arī Likums paredz to kā padziļinātās izpētes pasākumu, vienlaikus tas nosaka, ka augstākās vadības piekrišana ir nepieciešama darījumu attiecību nodibināšanai vai turpināšanai. Vienlaikus Iestādei, kas veic gadījuma rakstura darījumus, ir nepieciešams vērtēt, vai tie netiek veikti tik regulāri (sērijās), ka gadījuma rakstura darījumu veikšana ir uzskatāma jau par darījuma attiecībām. Gadījumos, kad gadījuma rakstura darījumi ir tik regulāri, kad jau uzskatāmi par darījuma attiecībām, augstākās vadības piekrišana ar klientu no augsta riska trešās valsts ir nepieciešama.

129. Uzsākot vai turpinot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu ar klientu no **paaugstināta riska jurisdikcijas**, nav nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu. Iestāde, izvērtējot riskus, var noteikt šādu prasību, tomēr tā nav obligāta saskaņā ar Likumu.

Piemērs

Klients ir no valsts ar augstu korupcijas risku un studē Latvijas Republikā. Klients vēlas atvērt kontu maksājumu iestādē. Atbilstoši Likuma 25.¹ pantam valsts ar augstu korupcijas risku nav augsta riska trešā valsts. Līdz ar to šādā gadījumā nav nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu, lai uzsāktu darījuma attiecības ar klientu (ar nosacījumu, ka nepastāv citi apstākļi, kuriem iestājoties atbilstoši Likuma vai Iestādes iekšēji noteiktām prasībām nepieciešama augstākās vadības piekrišana).

5.5.4. Avoti, kurus var izmantot valsts riska noteikšanā

130. Publiski pieejamie avoti, kas var tikt izmantoti, nosakot valsts risku (saraksts kalpo kā piemērs un nav izsmelošs):

Ministru Kabineta saraksts ar zemu nodokļu vai beznodokļu valstīm	Zemu nodokļu vai beznodokļu valstu un teritoriju saraksts
FATF valstu novērtējums	High-risk and other monitored jurisdictions
ES noteiktās augsta riska trešās valstis (<i>EU Commission list of high-risk third countries</i>)	Anti-money laundering and countering the financing of terrorism at international level - European Commission
"Zini savu valsti" reitings (<i>Know Your Country rating</i>)	Ratings Table – KnowYourCountry
FinCen noteiktie pasākumi (<i>USA Patriot Act 311 Special Measures (FinCen)</i>)	311 and 9714 Special Measures FinCEN.gov
Nelegālo narkotiku ražošana vai tranzīts (<i>Major illicit drug producing or transit</i>)	Federal Register :: Presidential Determination on Major Drug Transit or Major Illicit Drug Producing Countries for Fiscal Year 2025
Audita un ziņošanas kvalitāte (<i>Strength of auditing and reporting standards</i>)	Strength of auditing and reporting standards, 1-7 (best) Indicator Profile Prosperity Data360
Korupcijas uztveres indekss (<i>Corruption perception index</i>)	Corruption Perceptions Index 2024 - Transparency.org
Korupcijas kontrole (<i>Control of corruption</i>)	Global Economic Monitor (GEM) DataBank
Politiskais risks (<i>Political risk/Risk of political violence</i>)	RiskMap 2025 Control Risks
ANO miera uzturēšanas operācijas (<i>Actual UN peacekeeping operations</i>)	User account United Nations Peacekeeping
Regulatora kvalitāte (<i>Regulatory quality</i>)	Regulatory Quality: Percentile Rank Data

5.6. Publiski pieejamās informācijas izvērtēšana

131. Klienta izpētes (tostarp padziļinātās izpētes) ietvaros Iestāde, pamatojoties uz risku izvērtējumu, izvērtē arī publiski pieejamā informācija par klientu, PLG, pārstāvi, sadarbības partneri. Publiskās informācijas meklēšanas un izvērtēšanas kārtību Iestāde nosaka savos iekšējos dokumentus, paredzot arī auditācijas pierakstu veidošanu.

132. Pamatojoties uz riska novērtējumu, nepieciešams izvērtēt ne tikai pozitīvu, bet arī negatīvu informāciju saturošos materiālos (piemēram, ja par klientu ir pieejama gan informācija, kas liecina par viņa turību gan informācija, kurā norādīta iespējama klienta saistība ar krāpšanu, klienta izvērtējumā būtu jāņem vērā gan informācija, kas liecina par labklājības izcelsmi, gan informācija, kas ietekmē klienta reputāciju vai veiktos darījumus un tādējādi var ietekmēt klienta risku

Piemērs

Iestāde klientam veikusi divas padziļinātās izpētes par atšķirīgiem periodiem. Pirmās izpētes ietvaros Iestāde norāda, ka negatīvas publiskās informācijas par klientu nav. Savukārt otrās padziļinātās izpētes ietvaros Iestāde ir konstatējusi negatīvu informāciju par klientu (tika publiskota pēc pirmās izpētes veikšanas), tomēr ņem to vērā, jo uzskata, ka šī informācija neattiecas uz izpētes periodu, t. i., tā ir par darījumiem, kas vērtēti iepriekš.

Iestādei, konstatējot negatīvu informāciju par klientu, ir nepieciešams ņemt to vērā un izvērtēt, vai un kā tā ietekmē klienta risku un turpmāko sadarbību ar klientu.

133. Publiski pieejamo informāciju var meklēt, piemēram, *Google* vai *Google Advanced Search* (https://www.google.com/advanced_search). Gadījumos, kad klients saistīts ar Neatkarīgo Valstu Sadraudzības valstīm, meklēšanu lietderīgi veikt krievu valodā.

Piemērs

Fiziskām personām

Latviski:

- "vārds uzvārds" VAI "uzvārds vārds" noziegums VAI atmazgāšana VAI terorisms VAI sankcijas VAI aizliegums VAI sods VAI nodokļi VAI krāpšana VAI apsūdzība VAI arests VAI pārkāpums VAI narkotikas VAI korupcija VAI kukuļdošana VAI skandāls

Angliski:

- "NAME SURNAME" OR "SURNAME NAME" crime OR launder OR terror OR sanction OR circumvent OR embargo OR penalt OR tax OR fraud OR charge OR arrest OR violate OR drug OR corrupt OR bribe OR scandal OR breach

Krieviski:

- "ИМЯ ФАМИЛИЯ" OR "ФАМИЛИЯ ИМЯ" преступлен OR отмыв OR террор OR санкции OR обман OR запрет OR штраф OR обложить OR мошеннич OR обвинен OR арест OR наруш OR нарко OR коррупц OR взятка OR обман OR скандал

Ja personai ir tēva vārds, papildu meklēšanai ir lietderīgi to norādīt līdztekus vārdam un uzvārdam.

Juridiskām personām

Latviski:

- "uzņēmuma nosaukums (bez juridiskās formas saīsinājuma)" noziegums VAI atmazgāšana VAI terorisms VAI sankcijas VAI aizliegums VAI sods VAI nodokļi VAI krāpšana VAI apsūdzība VAI arests VAI pārkāpums VAI narkotikas VAI korupcija VAI kukuļdošana VAI skandāls

Angliski:

- "Company name (excluding legal type)" crime OR launder OR terror OR sanction OR circumvent OR embargo OR penalt OR tax OR fraud OR charge OR arrest OR violate OR drug OR corrupt OR bribe OR scandal OR breach

Krieviski:

- "НАИМЕНОВАНИЕ КОМПАНИИ" преступлен OR отмыв OR террор OR санкции OR обман OR запрет OR штраф OR обложить OR мошеннич OR обвинен OR арест OR наруш OR нарко OR коррупц OR взятка OR обман OR скандал

134. Gadījumos, kad uzņēmuma nosaukums ir plaši izmantots un ar vispārzināmu nozīmi, meklēšanas kritērijos ir lietderīgi iekļaut arī juridiskās formas saīsinājumu.

5.7. Klienta, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izpēte

Šī apakšnodaļa attiecas uz kredītiestādēm.

135. Ievērojot maksātnespējas procesa sekas un ietekmi uz personas tiesībām pārvaldīt tās mantu, arī fiziskās vai juridiskās personas, kuras darbību pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izpētei jāpievērš uzmanība. Savukārt maksātnespējas procesa administratoru pēc būtības nevar pielīdzināt tā pārstāvamajai juridiskajai vai fiziskajai personai. Maksātnespējas process krasi maina maksātnespējīgas fiziskās vai juridiskās personas situāciju. Piemēram, veicot maksātnespējīgo personu padziļināto izpēti, būtu rūpīgi jāizvērtē apstākļi un, iespējams, nebūtu vairs jāveic vēsturisko darījumu izpēte, to līdzekļu izcelsmes izpēte, iepriekšējā PLG un tā labklājības izcelsmes izpēte, finanšu līdzekļu izcelsmes un citu būtisku faktoru izpēte. Tomēr jāņem vērā, ka katrs gadījums ir vērtējams individuāli. Atbilstoši Maksātnespējas likumam maksātnespējas procesa administrators ir fiziskā persona, kura ir iecelta administratora amatā un kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi. Pēc būtības maksātnespējas procesa administratora galvenais uzdevums ir nodrošināt efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un maksātnespējas procesa mērķu sasniegšanu, proti, kreditoru prasījumu segšanu no parādnieka mantas, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi vai kreditoru prasījumu apmierināšanu no parādnieka mantas (juridiskās personas maksātnespējas gadījumā) un iespēju došanu parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju (fiziskās personas maksātnespējas gadījumā).

136. Atbilstoši Maksātnespējas likumam naudas līdzekļi, kurus maksātnespējas procesa administrators saņem, pārvaldot parādnieka mantu, noguldāmi kredītiestādes parādnieka kontā. Tāpat pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka mantas (t. sk. naudas līdzekļu) pārvaldīšanas tiesības iegūst administrators. Tādējādi

maksātnespējas procesa administratoram ir likumisks uzdevums izmantot kredītiestādes finanšu pakalpojumus.

137. Veicot juridiskās vai fiziskās personas, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izpēti, uzmanība jāpievērš šādiem apstākļiem:

137.1. atbilstoši Likumam klienta izpētes ietvaros jānoskaidro darījumu būtība un mērķis. Darījuma attiecībām, kurās ir iesaistīti maksātnespējas procesa administratori, piemīt atšķirīgs mērķis un būtība nekā juridisko personu ikdienas darījumdarbībai. Līdz ar to šis apstāklis būtu jāņem vērā, veicot klienta izpēti un lemjot par vērtējuma un klienta izpētes rezultātu līdz maksātnespējas procesam ietekmi uz darījuma attiecībām ar klientu maksātnespējas procesā.

Piemērs

Ja klienta juridiskās personas pārvaldībā līdz maksātnespējas procesam bija persona, par kuru pieejama informācija, kas ietekmē šīs personas nevainojamu reputāciju, Iestādei būtu jāvērtē, kāda ir šīs personas ietekme uz klientu juridisko personu un tā darījumiem maksātnespējas procesā. Tādējādi Iestāde ņemtu vērā apstākli, ka klients juridiskā persona tā maksātnespējas procesā vairs neveic tam raksturīgo uzņēmējdarbību un tā līdzšinējās pārvaldes funkcijas un tiesības ir nodotas maksātnespējas procesa administratoram.

137.2. jautājumā par klienta, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, PLG Iestāde piemēro Likumā noteiktās tiesības, atbilstoši pamatojot un dokumentējot darbības, kas veiktas, lai noskaidrotu klienta PLG. Par juridiskās personas PLG var uzskatīt personu, kura ieņem amatu augstākās pārvaldības institūcijā šajā juridiskajā personā, ja ir izmantoti visi iespējamie noskaidrošanas līdzekļi un nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – PLG, kā arī ir izslēgtas šaubas, ka juridiskajai personai vai juridiskajam veidojumam ir cits PLG. Atbilstoši Maksātnespējas likumam maksātnespējas procesa administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Ņemot vērā iepriekš minēto, gadījumos, kad kredītiestāde nevar noskaidrot parādnieka PLG un iegūt Likumā noteikto informāciju par PLG, par klienta PLG var tikt uzskatīts klienta maksātnespējas procesa administrators.

138. Papildus būtu jāņem vērā apstāklis, ka maksātnespējas procesa administratori ir Likuma subjekti un tiem ir uzdevums veikt savas darbības un to klientu NILLTPF riska novērtējumu, kā arī izveidot NILLTPFN IKS. Minētā ietvaros, veicot klienta, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izvērtējumu, iestāde, ievērojot uz risku balstītu pieeju, ņem vērā un izvērtē maksātnespējas procesa administratora paša veiktos pasākumus NILLTPFN prasību ievērošanai.

139. Kredītiestādēm ir jāņem vērā, ka konta, kas tiek atvērts pēc maksātnespējas procesa administratora lūguma juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, vienīgais mērķis ir veikt darbības, kas saistītas ar kreditoru līdzekļu atgūšanu, depozīta saņemšanu vai krājumu pārdošanu. Gadījumos, kad maksātnespējas procesa ietvaros tiek konstatēts, ka juridiskajai personai nav mantas (t. s. tukšais process) un norēķinu konts pēc būtības ir vajadzīgs tikai, lai nodrošinātu administratora atlīdzības izmaksu, norēķinu kontu kredītiestādē uz attiecīgās juridiskās personas vārda nebūtu lietderīgi atvērt, bet administratora atlīdzības izmaksu varētu veikt uz administratora saimnieciskās darbības kontu. Tomēr atsevišķos gadījumos administrators var darboties arī savās interesēs, kuru rezultātā var tikt ierosināts kriminālprocess. Lai pārvaldītu minēto risku, ir jāveic maksātnespējas procesa administratora darījumu uzraudzība.

5.8. Čaulas veidojumi

140. Atbilstoši Likuma 1. panta 15.¹ punktam čaulas veidojums ir juridiskā persona, kurai raksturīga viena vai vairākas šādas pazīmes:

140.1. nav juridiskās personas saistības ar faktisku saimniecisko darbību vai juridiskās personas darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību un likuma subjekta rīcībā nav dokumentāras informācijas, kas pierāda pretējo;

140.2. valstī, kurā juridiskā persona reģistrēta, normatīvie akti neparedz pienākumu sagatavot un iesniegt attiecīgās valsts pārraudzības institūcijām finanšu pārskatus, t. sk. gada finanšu pārskatus, par savu darbību;

140.3. valstī, kurā juridiskā persona reģistrēta, juridiskajai personai nav saimnieciskās darbības veikšanas vietas (telpas).

Piemērs

Situācija Nr. 1

Uzņēmums, kas reģistrēts valstī, kuras normatīvie akti neparedz pienākumu iesniegt pārskatus, ir deklarējis, ka nodarbojas ar preču tirdzniecību (sadzīves tehnika), bet uzņēmumam nav noliktavas, tas nevar arī iesniegt preču kustību pamatojošus dokumentus (transporta pavadzīmes (CMR), *Bill of landing* u. tml.), preču pārdošanas cenas, kas ir norādītas līgumos, ir identiskas preču iepirkšanas cenām, Iestādes kontā nav darījumu, kas liecina par nodokļu apmaksu u. tml.

Situācija Nr. 2

Atbilstoši 2017. gadā klienta sniegtajai informācijai kā faktiskā saimnieciskās darbības veikšanas vieta norādīta valsts ar augstu korupcijas un sankciju risku, klients nodarbina piecus cilvēkus. Klients 2019. gadā informēja Iestādi, ka ir mainīta faktiskā saimnieciskās darbības veikšanas vieta, un iesniedza 2018. gadā noslēgtu nomas līgumu, norādot, ka klienta faktiskā saimnieciskās darbības veikšanas adrese ir valstī, kas uzskatāma par zemu nodokļu valsti. Klienta 2019. gadā aizpildītajā klienta anketā norādīts, ka tiek nodarbināti pieci darbinieki – direktors, sekretārs, finanšu direktors, komercdirektors un grāmatvedis. Saņemot no klienta minēto informāciju, ir atcelts klientam piešķirtais čaulas veidojuma statuss.

Iestādei padziļinātās izpētes ietvaros, lai pārliecinātos, vai klients nemēģina izvairīties no tā klasificēšanas par čaulas veidojumu, jāvērtē vismaz šādi apsvērumi:

- vai klienta norādītajiem pieciem darbiniekiem ir nepieciešamās atļaujas, lai strādātu valstī, kura norādīta kā saimnieciskās darbības veikšanas vieta;
- vai darbinieku skaits ir adekvāts klienta saimnieciskās darbības nodrošināšanai (piemēram, vai minētie pieci darbinieki var nodrošināt tirdzniecību ar naftu un naftas produktiem);
- ņemot vērā, ka pēc faktiskās adreses maiņas klienta darbība nav mainījies un tā nav saistīta ar valsti, kas uzskatāma par zemu nodokļu valsti, un faktiskā darbība joprojām tiek veikta valstī ar augstu korupcijas un sankciju risku, jāizvērtē, kādu funkciju veikšanai klients ir telpas valstī, kas uzskatāma par zemu nodokļu valsti, ja faktiski visa saimnieciskā darbība tiek veikta citā valstī (piemēram, izvērtējot iesniegto telpu īres līgumu un analizējot, vai tajā nav pazīmes, kas liecina par formālu līgumu).

141. Kredītiestādēm, maksājumu iestādēm, elektroniskās naudas iestādēm, ieguldījumu brokeru sabiedrībām un attiecībā uz klientu individuālo portfeļu pārvaldīšanu un atvērto ieguldījumu fondu apliecību izplatīšanu arī ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām ir aizliegts uzsākt un uzturēt darījuma attiecības vai veikt gadījuma rakstura darījumu ar čaulas veidojumu, ja tas vienlaikus atbilst Likuma 1. panta 15.¹ punkta "a" un "b" apakšpunktā dotajā čaulas veidojuma definīcijā noteiktajām pazīmēm.

142. Lai noskaidrotu, vai juridiskā persona atbilst Likuma 1. panta 15.¹ punkta "a" apakšpunkta pazīmei, Iestāde, pamatojoties uz risku izvērtējumu, veic vienu vai vairākus klientu izpētes noteikumu 21. punktā minētos pasākumus¹³

142.1. iegūst informāciju un dokumentus, kas pietiekami izskaidro juridiskās personas biznesa modeli;

142.2. iegūst neatkarīga ārējā auditora auditētu juridiskās personas gada finanšu pārskatu, no kura var gūt pietiekamu izpratni par juridiskās personas veiktajiem darījumiem un noskaidrot, vai peļņa atbilst juridiskās personas saimnieciskajai darbībai un apgrozījumam;

142.3. iegūst informāciju un dokumentus, kas apliecina preču un pakalpojumu reālo apriti juridiskās personas īstenotās saimnieciskās darbības ietvaros. Ja juridiskās personas darbība, ņemot vērā tās dibināšanas mērķi, nav saistīta ar preču un pakalpojumu apriti, tad iegūst informāciju un dokumentus, kas apliecina un raksturo juridiskās personas darbības atbilstību tās dibināšanas mērķim (piemēram, tikai aktīva turēšana atbilstoši biznesa modelim);

142.4. iegūst informāciju un dokumentus par juridiskās personas galvenajiem sadarbības partneriem, kas apliecina sadarbības partneru faktisko saimniecisko darbību;

142.5. iegūst informāciju un dokumentus, kas apliecina, ka juridiskā persona veic nodokļu nomaksu (nodokļu deklarācija), ja normatīvie akti nosaka pienākumu maksāt nodokļus konkrētajā situācijā;

142.6. iegūst informāciju un dokumentus, kas apliecina, ka juridiskā persona uz līguma pamata ir piesaistījusi citas personas (piemēram, darbinieki, ārpalpojumu sniedzēji), kuras faktiski organizē un izpilda uzdevumus, kas attiecas uz juridiskās personas saimniecisko darbību, pārliecinoties par pienākumu atbilstību juridiskās personas saimnieciskajai darbībai un apgrozījumam.

143. Klientu izpētes noteikumi nosaka minimālos pasākumus, kas jāveic Iestādēm, lai pārbaudītu, vai klients čaulas veidojums ir saistīts ar faktisku saimniecisko darbību, vai tā darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību.

144. Atbilstība Likuma 1. panta 15.¹ punkta "a" apakšpunktā noteiktajai čaulas veidojuma pazīmei vērtējama katrā gadījumā individuāli.

Piemērs

Ja klients ir holdinga kompānija, kurai pieder citu kompāniju (meitas kompāniju) daļas un kuras galvenais uzdevums un saimnieciskās darbības mērķis ir veikt attiecīgo ieguldījumu un aktīvu pārvaldīšanu, ir jāvērtē, vai holdinga kompānijai piederošās meitas kompānijas veic faktisku saimniecisko darbību, vai grupas struktūra ir caurskatāma un neliecina par mēģinājumu slēpt PLG.

¹³ [Latvijas Banka](#) klientu izpētes noteikumu [21.](#) punktu ir izstrādājusi atbilstoši Likuma 21.¹ panta otrajai daļai, un [21.](#) punkts piemērojams attiecībā uz čaulas veidojuma definīcijas "a" pazīmi.

145. Gadījumos, kad klients, kas ir reģistrēts Latvijas Republikā, neveic faktisku saimniecisko darbību vai tā darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību un Iestādes rīcībā nav dokumentāras informācijas, kas pierāda pretējo (piemēram, pastāv aizdomas, ka uzņēmums tiek izmantots nodokļu apiešanas shēmās), Iestāde pārtrauc darījuma attiecības ar šādu klientu, par aizdomīgu darījumu ziņojot FID. Minētā prasība nebūtu piemērojama attiecībā uz klientiem, kuri ir neaktīvi un Iestāde ir pārliecinājusies par darbības pārtraukuma pamatojumu (piemēram, darbības virziena maiņa).

146. Iestāde politikās un procedūrās nosaka iegūstamās informācijas un dokumentu apjomu, raksturu un vērtēšanas principus gan atkarībā no juridiskās personas NILTPF riska (piemēram, juridiskā forma, īpašnieku struktūra), valsts un ģeogrāfiskā riska, izmantoto pakalpojumu un produktu riska, pakalpojumu un produktu piegādes kanālu riska, gan arī atkarībā no juridiskās personas saimnieciskās darbības veida, darbības nozares, darbības ilguma un juridiskā statusa, proti, ievērojot juridisko personu dažādās kategorijas.

147. Attiecībā uz Likuma 1. panta 15.¹ punkta "c" apakšpunktā noteikto čaulas veidojuma pazīmi Latvijas Banka pārbaudēs ir konstatējusi, ka juridiskās personas saimnieciskās darbības veikšanas vieta var nesakrist ar tās reģistrācijas valsti un tādēļ juridiskā persona automātiski nebūtu uzskatāma par čaulas veidojumu. Ņemot vērā juridiskās personas darbības specifiku, arvien biežāk tiek izmantotas attālinātā darba iespējas (piemēram, sabiedrības, kas veic tulkošanas darbus, sniedz IT pakalpojumus citu valstu uzņēmumiem), tādēļ papildus būtu jāvērtē, vai apstākļi, ka juridiskajai personai reģistrācijas valstī nav saimnieciskās darbības veikšanas vietas (telpas), nav pamatojams ar juridiskās personas saimnieciskās darbības raksturu. Savukārt Likuma 1. panta 15.¹ punkta "c" apakšpunktā noteiktās čaulas veidojuma pazīmes mērķis ir klasificēt kā čaulas veidojumu tās juridiskās personas, kuras darbojas kā pasta kastītes kompānijas bez saprotamas ekonomiskās darbības.

5.9. Klienta identifikācija

5.9.1. Klātienes identifikācija

148. Par klātienes identifikāciju ir uzskatāma identifikācijas procedūra, ko veic Iestādes darbinieks vai pilnvarotā persona (piemēram, aģents, ar kuru Iestāde noslēgusi līgumu par klientu identificēšanu Iestādes interesēs, vai pārstāvis, kas maksājumu pakalpojumu sniegšanā rīkojas maksājumu iestādes vārdā vai ir tiesīgs izplatīt un atpirkt elektronisko naudu elektroniskās naudas iestādes vārdā), klientam personiski (fiziski) piedaloties identifikācijā.

149. Par klātienes identifikāciju uzskatāma arī identifikācija, kurā Latvijas zvērināts notārs klātienē identificējis pilnvarotāju un pilnvarnieku un pilnvarnieks personīgi (klātienē) ierodas Iestādē darījuma attiecību nodibināšanai, pamatojoties uz pilnvarotāja pilnvaru. Attiecībā uz citu valstu notāru veiktu pilnvarotāja identifikāciju Iestāde novērtē valsts risku, pārliecinās par konkrētās valsts regulējumu attiecībā uz notāra pilnvarojumu un funkcijām, pārbauda un izvērtē, vai un kā notārs pilnvarotāju un pilnvarnieku ir identificējis, vai identifikācija atbilst Latvijas Republikas normatīvo aktu prasībām. Notariāli apliecināta personu apliecinoša dokumenta kopija pati par sevi bez notāra apliecinājuma, ka notārs ir veicis personu apliecinoša dokumenta turētāja identitātes pārbaudi (identifikāciju), nav pietiekama klienta identifikācijai.

150. Iestāde izgatavo to dokumentu kopijas, uz kuru pamata veikta klienta klātienes identifikācija.

5.9.2. Fizisko personu klātienē identifikācija

151. Identificējot fizisko personu klātienē, Iestāde salīdzina klienta vizuālo līdzību ar uzrādītajā personu apliecinošajā dokumentā ietverto fotoattēlu un pārliecinās, ka dokuments nesatur viltojuma pazīmes. Ja rodas šaubas un Iestāde nevar pārliecināties, ka klients, kas uzrāda personu apliecinošu dokumentu, ir dokumenta fotoattēlā redzamā persona, vai Iestāde nevar pārliecināties, ka dokuments nesatur viltojuma pazīmes, tā sadarbību ar šādu klientu nesāk un atbilstoši Likuma prasībām, ja rodas aizdomas par NILTPF, ziņo FID.

152. Fizisko personu rezidentu klātienē identificē, pārbaudot tā identitāti pēc klienta personu apliecinoša dokumenta, kas ietver informāciju par klienta vārdu, uzvārdu, personas kodu. Informācija par Latvijas Republikas izdoto personu apliecinošu dokumentu paraugiem ir pieejama Ministru kabineta 21.02.2012. noteikumos Nr. 134 "[Personu apliecinošu dokumentu noteikumi](#)". Ja attiecībās ar Iestādi klientu – nepilngadīgo personu – pārstāv tā likumiskais pārstāvis, dokumenta, kas apliecina tā tiesības pārstāvēt fizisko personu, pārbaudi un kopijas izgatavošanu ir pieļaujams aizstāt ar pārliecināšanos par pārstāvības tiesībām Latvijas Republikas Fizisko personu reģistrā, saglabājot izdrukā, kas apliecina attiecīgā fakta pārbaudi.

153. Klienta ārvalsts rezidenta identifikācijas procesā var tikt izmantots dokuments, kas atzīts par derīgu ieceļošanai Latvijas Republikā un ietver klienta vārdu, uzvārdu, dzimšanas datumu, personas fotoattēlu, personu apliecinoša dokumenta numuru un izdošanas datumu, valsti un institūciju, kas dokumentu izdevusi. Ārzemnieku ceļošanas dokumentus atzīst par derīgiem ieceļošanai Latvijas Republikā atbilstoši Ministru kabineta 04.03.2021. noteikumu Nr. 141 "[Ārzemnieku ceļošanas dokumentu atzīšanas kārtība](#)" prasībām.

154. Iestāde, uzsākot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu ar patvēruma meklētāju, veic šāda klienta identifikāciju, izmantojot tam izsniegtu derīgu ārzemnieka personas apliecību, vienlaikus pārliecinoties, ka ārzemnieka personas apliecības reversa pusē ir atzīme "patvēruma meklētājs". Atbilstoši Personu apliecinošu dokumentu likuma 5. panta pirmās daļas nosacījumiem ārzemnieka personas apliecība ir uzskatāma par vienu no personas identitāti apliecinošiem dokumentiem, jo minētais dokuments apliecina gan personas identitāti, gan tiesības uzturēties Latvijas Republikas teritorijā patvēruma procedūras laikā, kas pēc būtības nodrošina Likuma 12. panta otrajā daļā minētās prasības mērķa sasniegšanu.

155. Gadījumos, kad personai ir tiesības ieceļot un uzturēties Latvijas Republikā ar ceļošanai derīgu personu apliecinošu dokumentu un derīgu vīzu vai Latvijas Republikas izsniegtu uzturēšanās atļauju, Iestāde izgatavo ne tikai personu apliecinoša dokumenta, bet arī vīzas vai uzturēšanās atļaujas kopiju, jo tā apliecina klienta tiesības ieceļot valstī.

156. Ņemot vērā, ka Iestādei ir nepieciešams ievērot arī prasības, kas izriet arī no sankciju regulējuma (piemēram, Padomes regulas (ES) Nr. 833/2014 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā), Iestādei nepieciešams dokumentēt, kad tā ir ieguvusi termiņuzturēšanās atļaujas vai tās tiesību piešķiršana dokumenta kopiju, lai varētu pierādīt, ka Iestāde bija tiesīga pieņemt līdzekļus sankciju regulējumā noteiktajā apmērā. Iestāde informāciju par uzturēšanās atļauju vai tās tiesību piešķiršanu dokumentu ir tiesīga iegūt automatizēti no valsts informācijas sistēmām, ja šāda informācija ir pieejama, fiksējot uzturēšanās atļaujas vai tās tiesību piešķiršana dokumenta datus un datu iegūšanas datumu, nepieprasot un neiegūstot dokumenta kopiju.

157. Var būt gadījumi, kad trešās valsts pilsoņa personas apliecība ir Latvijas Republikas izdota uzturēšanās atļauja (termiņuzturēšanās atļauja vai pastāvīgās uzturēšanās atļauja), ko izsniedz saskaņā ar personu pārvietošanos regulējošajiem tiesību aktiem. Līdz ar to gadījumos, kad klients ir saņēmis uzturēšanās atļauju Latvijā personas apliecības formātā, tā identifikāciju var veikt, pamatojoties uz uzturēšanās atļauju.

158. Ja attiecībā ar Iestādi klientu – fizisku personu – pārstāv pilnvarnieks, tad klienta – pilnvaras devēja – personu apliecinošajā dokumentā minētās informācijas pārbaudi un kopijas izgatavošanu ir pieļaujams aizstāt ar pārliecināšanos par pilnvaras devēja personu Fizisko personu reģistrā atbilstoši Fizisko personu reģistra likumam, saglabājot izdrukā, kas apliecina attiecīgā fakta pārbaudi. Papildus minētajam Iestāde saglabā attiecīgās pilnvaras kopiju.

159. Veicot klienta – fiziskas personas – identifikāciju atbilstoši Likumam, Iestāde ir tiesīga izmantot arī uzticamu informāciju, kas ir publiski pieejama valsts iestāžu datubāzēs, reģistros (piemēram, Fizisko personu reģistrā, Uzņēmumu reģistrā, Nederīgo dokumentu reģistrā u. c.). Tas neatbrīvo Iestādi no pienākuma veikt klienta identifikāciju atbilstoši Likumam.

160. Ziņas par klientu, viņa kontiem un veiktajiem darījumiem klienta (t. sk. personas invaliditātes, vecuma vai pārejošu veselības traucējumu dēļ) klātienē vai neklātienē apkalpošanas gadījumā sniedzamas arī trešajai personai, ja klients ir nepārprotami piekritis šādu ziņu sniegšanai un trešās personas klātbūtnei klienta apkalpošanas laikā. Iestādes pienākums ir identificēt trešo personu. Iestādei ir tiesības atteikt klienta apkalpošanu trešās personas klātbūtnē, ja kredītiestādei ir pamatotas šaubas par to, ka trešās personas klātbūtne apdraudētu klienta, viņa kontu vai veikto darījumu drošību, vai šīs personas rīcība ir aizdomīga.

5.9.3. Juridisko personu klātienē identifikācija

161. Juridisko personu atbilstoši Likumā noteiktajām prasībām identificē klātienē, iegūstot dokumentus, kas apliecina juridiskās personas nosaukumu, juridisko formu un dibināšanu vai tiesisko reģistrāciju, iegūstot ziņas par tās juridisko adresi un saimnieciskās darbības faktiskās veikšanas vietu (ja faktiskā adrese atšķiras no juridiskās adreses), kā arī iegūstot juridiskās personas dibināšanas dokumentu un identificējot personas, kas ir tiesīgas pārstāvēt juridisko personu iestādē.

162. Atbilstoši Likumā noteiktajam Iestāde ir tiesīga iegūt dokumentus, kas apliecina klienta juridiskās personas dibināšanu vai tiesisko reģistrāciju, no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota, un šādai avotu izmantošanai ir jābūt noteiktai kredītiestādes politikās un procedūrās. Informāciju par Latvijas Republikā reģistrētiem uzņēmumiem var iegūt no Uzņēmumu reģistra, tostarp no komerciālajām datubāzēm, kas uztur Uzņēmumu reģistra informāciju, savukārt informāciju par ārvalstu rezidentiem var iegūt no konkrētās valsts uzņēmumu reģistra datubāzes. Attiecībā uz ārvalstīs reģistrētiem starptautiski un publiski plaši zināmiem uzņēmumiem (kā, piemēram, *Coca Cola*, *Microsoft*, *Apple* u. tml., tostarp kompānijām, kuru akcijas tiek kotētas biržā) ir jāizvērtē iegūstamās informācijas apjoms un tvērums, ievērojot samērīguma un lietderības principu un uz risku balstītu pieeju. Proti, gadījumos, kad starptautiska plaši zināma uzņēmuma īpašnieku struktūru apliecinošu dokumentu pieprasīšana Latvijā dibinātam vai pārpirktam, vai citādi dibinātam starptautiskā uzņēmuma meitas uzņēmumam ir sarežģīta, laikietilpīga, dārga un neatbilst samērīguma principam, to var aizstāt ar publiskās vai komerciālās datubāzēs iegūtu un izvērtētu informāciju.

163. Uzsākot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu, gadījumos, kad klients ir ārvalstī reģistrēta juridiskā persona un darbojas ilgāku laiku (vismaz vienu gadu), papildus nepieciešams iegūt arī dokumentus, kas apliecina klienta identifikācijas rezultātā iegūto datu aktualitāti un kas ir sagatavoti ne agrāk kā gadu pirms darījuma attiecību sākšanas (piemēram, pieprasot klientam iesniegt reģistra izziņu, kas izsniegta ne agrāk kā pirms gada, ja to nav iespējams iegūt no attiecīgās klienta reģistrācijas valsts uzņēmumu reģistra datubāzes, par tā statusu vai cita veida izziņu, kas ietver informāciju par klienta statusu (aktīvs vai likvidēts uzņēmums) un struktūru (piemēram, *Incumbency Certificate, Certificate of Good Standing*)).

164. Ja klienta, kas ir juridiskā persona, direktors ir juridiskā persona, tad Iestādei ir jāpievērš uzmanība un jāizvērtē arī šīs juridiskās personas statuss (aktīvs vai likvidēts uzņēmums). Lai par to pārliecinātos, Iestāde pieprasa klientam iesniegt juridiskās personas, kas ir klienta direktors, pārstāvja paraksta tiesības apliecināšanu dokumentu un uzņēmuma, kas ir klienta direktors, statusu apliecināšanu dokumentu, kas nav vecāks par gadu (piemēram, *Incumbency Certificate, Certificate of Good Standing*).

5.9.4. Juridisko veidojumu klātienas identifikācija

165. Juridisko veidojumu atbilstoši Likumā noteiktajām prasībām identificē, iegūstot dokumentus, kas apliecina juridiskā veidojuma statusu, izveidošanas mērķi un nosaukumu, iegūstot ziņas par tā juridisko adresi un saimnieciskās darbības faktisko veikšanas vietu (ja faktiskā adrese atšķiras no juridiskās adreses), kā arī noskaidrojot juridiskā veidojuma struktūru un pārvaldes mehānismu, t. sk. PLG vai personu, kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridiskais veidojums, un juridiskā veidojuma pilnvaroto personu vai personas, kam ir līdzvērtīgs amats.

166. Pamatojoties uz riska izvērtējumu (piemēram, klientam piemīt paaugstināts ģeogrāfiskais risks saistībā ar reģistrācijas valsti), par klientu, kas reģistrēts ārvalstī un kam ir nominālie akcionāri juridiskās personas¹⁴, Iestāde iegūst dokumentus, kas nav vecāki par vienu gadu un kas apliecina nominālā akcionāra aktīvo statusu (piemēram, *Incumbency Certificate, Certificate of Good Standing*).

5.9.5. Personu apliecināšana dokumenta pārbaude reģistrā

167. Atbilstoši Likumam, pārbaudot fiziskās personas identitāti pēc klienta personu apliecināšanas dokumenta, Iestāde pārliecinās, ka personu apliecināšanas dokuments nav nederīgs, izmantojot pieejamos publiskos attiecīgās valsts reģistrus (piemēram, Nederīgo dokumentu reģistru). Šīs pārbaudes ietvaros iestāde salīdzina un pārbauda klienta iesniegtā personu apliecināšanas dokumenta numuru, pārliecinās, vai dokuments nav zagts, nozaudēts, gājis bojā, anulēts, vai to neizmanto trešā persona u. tml. Attiecībā uz klientu, kuram ir ārvalsts izdots personu apliecināšanas dokuments, Iestāde var izmantot konkrētās valsts datubāzes, ja tādas ir bet ieteicams pārbaudīt vismaz izdotā dokumenta mašīnlasāmās zonas numuru (piemēram, izmantojot komerciālās datubāzes). Pārbaudot klienta uzrādītā personu apliecināšanas dokumenta īstumu, Iestāde var izmantot publiski pieejamu informāciju (piemēram, <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/search-by-document-country.html>) vai komerciālās datubāzes, kas piedāvā informāciju par personu apliecināšanu dokumentu veidiem, dažādās valstīs. Vienlaikus, identificējot klientu, Iestādei papildus personu apliecināšanas dokumenta pārbaudei reģistrā jāpievērš uzmanība identifikācijas dokumentu juridiskajam spēkam – jāpārliecinās, ka personu apliecināšanas

¹⁴ Klienti, kuru reģistrācijai tiek izmantoti juridiskās dibināšanas uzņēmumu pakalpojumi, rada paaugstinātu risku saistībā ar iespējamu formālu PLG norādīšanu.

dokuments ir derīgs, tā derīguma termiņš nav beidzies, tas nav bojāts un nesatur viltojuma pazīmes.

5.9.6. Personu apliecināšana dokumenta datu atjaunošana

168. Prasība atjaunot personu apliecināšanu dokumentu datus attiecas uz visiem Iestādes klientiem, tomēr atjaunošanas regularitāte un iegūstamās informācijas veids un apjoms ir nosakāms, pamatojoties uz NILLTPF riska izvērtējumu.

169. Lai aktualizētu personas datus, esošajiem klientiem veic šādus pasākumus:

169.1. iegūst atjaunotos personu apliecināšanas dokumentus, izmantojot kādu no šādiem veidiem:

169.1.1. jebkurš kanāls klātienē (filiāles) un neklātienē (internetbanka, pasts, e-pasts utt.) personu apliecināšana dokumenta kopijas iegūšanai bez papildu notariālā vai cita veida (elektroniskais paraksts) apstiprinājuma;

169.1.2. publiskie vai valsts reģistri (piemēram, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes);

169.2. verificē atjaunotos personu apliecināšanas dokumentus, izmantojot uz risku balstītu pieeju, ja verifikācija ir iespējama (piemēram, var tikt veikta kā papildu kontroles elements, ja šādu iespēju var nodrošināt kādā no valsts reģistriem vai attiecībā uz nerezidentiem – ja tādu ir iespējams nodrošināt pie kāda no ārējiem pakalpojumu sniedzējiem attiecībā uz citu valstu, kas nav Latvija, reģistriem);

169.3. lemj par ierobežojumu piemērošanu (piemēram, liegti jauni kredīta līgumi, bet maksājumi, konta un maksājumu kartes izmantošana netiek ierobežota) pakalpojumiem, ja tas nepieciešams NILLTPF riska pārvaldīšanai (piemēram, būtiskas izmaiņas personu apliecināšanā dokumentā – vārda, uzvārda izmaiņas, pavalstniecības maiņa u. tml.; aizdomas (pazīmes) par dokumenta viltošanu).

Piemērs

Krievijas Federācijas pilsonis nedzīvo Latvijā, bet viņam Latvijā pieder nekustamais īpašums, kura apsaimniekošanas darījumiem (īres maksājumi, komunālo pakalpojumu maksājumi u. c.) ir nepieciešams konts Latvijā. Ir pieļaujama atjaunotā personu apliecināšana dokumenta kopijas iegūšana, klientam tos iesūtot internetbankā vai pa e-pastu. Kredītiestāde pārliecinās par atjaunotā personu apliecināšanu dokumenta datu (dzimšanas datums, dzimšanas vieta, vārds, uzvārds u. c.) sakrītību ar iepriekšējā personu apliecināšanu dokumenta datiem un turpina sadarbību ar klientu bez ierobežojumu noteikšanas.

170. Attiecībā uz fiziskajām personām Latvijas Republikas rezidentiem viens no veidiem, kā iegūt aktuālo informāciju, ir Iestādei pašai informāciju par klienta jauna derīga personu apliecināšanu dokumenta esamību un derīgumu iegūt no Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas uzturētā publiskā reģistra. Vienlaikus ir nepieciešams nodrošināt, ka Iestādes rīcībā ir dokumentāri pierādījumi tam, kā attiecīgā informācija ir iegūta (piemēram, saglabājot izdrukā vai citu informāciju, kas apliecina, kā un kad attiecīgā informācija iegūta).

171. Viena no iespējām, kā panākt personu apliecināšanu dokumenta datu atjaunošanu, ir noteikt ierobežojumus pakalpojumu saņemšanai klientiem, kam nepieciešams atjaunot personu apliecināšanu dokumentu datus, piemēram, ierobežojot darījumus internetbankā, pakalpojumu klāstu un jaunu pakalpojumu līgumu noslēgšanu. Tomēr šādiem ierobežojumiem jābūt pamatotiem ar riska izvērtējumu, un ierobežojumu piemērošanai

jābūt samērīgai ar klientam piemītošo risku, piemēram, klientam piemīt augsts NILLTPF risks un klients regulāri veic pārskaitījumus uz paaugstināta riska valstīm, izmantojot internetbanku. **Nav nepieciešams un pamatoti automātiski visiem klientiem noteikt pakalpojumu saņemšanas ierobežojumus.**

172. Pirms tiek piemērots jebkāds no pasākumiem personu apliecinošā dokumenta datu atjaunošanai, Iestādei jāizvērtē riski, kurus rada klients, – ar klientu saistītais ģeogrāfiskais risks, klienta saimnieciskā vai personiskā darbība, izmantojamie pakalpojumi un produkti un to piegādes kanāli, kā arī veiktie darījumi, pārliecinoties, vai nepastāv risku paaugstinoši faktori, kuru dēļ būtu jāveic klienta atkārtota identifikācija klātienē.

5.10. Neklātienes identifikācija

173. Klienta neklātienes identifikācija (*non-face-to-face identification*) ir klienta izpētes sastāvdaļa, kas ļauj nodibināt darījuma attiecības ar klientu, nepieprasot tā fizisku klātbūtni. Būtiskākā atšķirība no klātienes identifikācijas ir tā, ka klients nav personīgi piedalījies identifikācijas procesā Iestādē vai pie tās pilnvarotās personas (piemēram, ārpakalpojuma sniedzēja). Tomēr abām identifikācijas formām ir viens mērķis – identificēt klientu un nodrošināt Iestādei nepieciešamo informāciju tālākai klienta izpētei, tostarp darījumu uzraudzībai, lai nepieļautu Iestādes izmantošanu NILLTPF.

174. Likums un MK noteikumi Nr. 392 nosaka pamatprasības neklātienes identifikācijai. Papildus Iestāde ņem vērā EBI Pamatnostādnēs EBA/GL/2022/15 un turpmāk šajā apakšnodaļā sniegtos labās prakses skaidrojumus par neklātienes identifikāciju un ar to saistīto risku pārvaldību.

5.10.1. Vispārīgie principi, risku novērtējums un piemērošanas nosacījumi

175. Neklātienes identifikāciju piemēro, pamatojoties uz Iestādes risku novērtējumu un uz tā pamata definējot nepieciešamās kontroles.

176. Veicot riska novērtējumu attiecībā uz neklātienes identifikācijas risinājumiem, Iestāde izvērtē vismaz:

176.1. kādus neklātienes identifikācijas risinājumus tā plāno izmantot un vai tie atbilst MK noteikumu Nr. 392 prasībām (piemēram, vai risinājums ir tāds, kas ļauj veikt neklātienes identifikāciju, nepiemērojot klienta padziļinātās izpētes prasības);

176.2. kādi riski piemīt katram neklātienes identifikācijas risinājumam, ko plāno izmantot, un kādas kontroles Iestāde piemēros (tostarp, kādus kontroles pasākumus Iestāde piemēros, lai nodrošinātu datu drošību, piemēram, lai novērstu datu un informācijas zudumu (klienta paroļu, piekļuves kodu nozagšanu), datu ļaunprātīgu izmantošanu, trešo personu nesankcionētu piekļuvi datiem; kādus pasākumus Iestāde paredzēs, lai mazinātu kiberuzbrukumu risku neklātienes identifikācijas laikā u.tml.);

176.3. ja neklātienes identifikācijas nodrošināšanai tiks izmantots ārpakalpojuma sniedzējs, kādus pasākumus un ar kādu regularitāti Iestāde piemēros ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojumu kvalitātes nodrošināšanai;

176.4. kādos gadījumos vai iestājoties kādiem riska faktoriem, Iestāde piemēros papildus pasākumus klienta identitātes noskaidrošanai vai verificēšanai, pārskatīs klienta izpētes atbilstību, pielāgos klienta riska novērtējumu, pārtrauks vai ierobežos darījuma attiecības;

176.5. kādām klientu kategorijām vai grupām Iestāde piemēros neklātienas identifikāciju (vai tā tiks piemērota visiem Iestādes klientiem; klientiem, kas ir fiziskās personas, klientiem, kas ir juridiskās personas (neklātienē identificējot juridiskās personas pilnvarotās personas), klientiem no konkrētām jurisdikcijām (piemēram, ES dalībvalstu klientiem u.tml.).

177. Pamatojoties uz risku novērtējumu un ievērojot MK noteikumu Nr. 392 ierobežojumus (piemēram, foto/pašportreta salīdzināšanu (MK noteikumi Nr. 392 7.4. punkts), nav piemērojams, ja klients vai patiesais labuma guvējs ir saistīts ar augsta riska trešo valsti vai zemu nodokļu/beznodokļu valsti vai teritoriju) Iestāde paredz neklātienas identifikācijas kārtību iekšējos dokumentus.

5.10.2. Tehniskie risinājumi klienta neklātienas identifikācijai

178. Neklātienas identifikācijas procesa nodrošināšanai Iestāde, ievērojot MK noteikumu Nr. 392 prasības, var izmantot ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojumus. Vienlaikus, arī izmantojot ārpakalpojuma sniedzēju pakalpojumus, Iestādei nepieciešams nodrošināt izvēlēta risinājuma uzraudzību, piemērojot atbilstošus riska pārvaldīšanas pasākumus (piemēram, pārliecinoties, ka neklātienas identifikācijas risinājums atbilst MK noteikumu Nr. 392 prasībām, nodrošinot risinājuma regulāru testēšanu). Tādējādi, pat izmantojot ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojumus, Iestāde nevar tikai paļauties uz ārpakalpojuma sniedzēju, bet tai jāspēj pārliecināties par ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojuma kvalitāti.

Piemērs

Situācija

Veicot kvalitātes kontroles pasākumus, konstatēts, ka Iestādes izmantotais IT risinājums neklātienas identifikācijai nekorekti nolasa klienta pases izdevējvalsti (pases izdevējvalsts ir X, valsts pret kuru noteiktas sektorālās sankcijas bet IT risinājums pases izdevējvalsti kļūdaini identificē kā Y, paaugstināta riska valsti), tādējādi IT risinājums nenodrošināja korektu datu ielasīšanu, kas var atstāt ietekmi ne tikai uz objektīvu klienta riska novērtēšanu un attiecīgi – atbilstošu izpēti pasākumu piemērošanu, bet arī pakļaut Iestādi sankciju regulējuma prasību neizpildes riskam.

Iespējamie kontroles pasākumi vai to kombinācija, ko Iestāde var piemērot:

- IT sistēmas regulāra testēšana, tostarp pirms risinājuma ieviešanas;
- regulāri kvalitātes kontroles pasākumi, piemēram, izlases kārtībā pēc Iestādes noteiktajiem kritērijiem;
- izveidota datu konsekvences kontrole, piemēram, salīdzinot identifikācijā izmantotā dokumenta valsti ar to valsti, ko klients norādījis pieteikuma anketā.

179. EBI Pamatnostādnes EBA/GL/2022/15 uzsver, ka dati, kas iegūti no mikroshēmas, tiek uzskatīti par visuzticamākajiem, savukārt optiskie risinājumi, kas balstīti uz fotogrāfijām vai video, var būt vieglāk manipulējami un tikt pakļauti datu kļūdām. Lai izvērtētu neklātienas identifikācijas risinājumu uzticamību, Iestāde ņem vērā eIDAS Regulas prasības.

180. Ja Iestāde ir noteikusi neklātienas identifikācijas veikšanai izmantot drošu elektronisko parakstu, kas izsniegts ne tikai Latvijā, bet arī kādā no ES dalībvalstīm, tad gadījumos, kad tiek izmantots kvalificēts elektroniskais paraksts, kas izsniegts ES

dalībvalstī, Iestādei nepieciešams pārliecināties, ka attiecīgais sertifikāta izsniedzējs ir kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs saskaņā ar eIDAS Regulu. Informāciju var pārbaudīt izmantojot, [eIDAS Dashboard](#).

181. Atkarībā no neklātienas identifikācijas risinājuma veida, arī neklātienas identifikācijas procesā tiek izmantots personu apliecinošais dokuments. Ja Iestāde neklātienas identifikācijas procesā pieļauj citas valsts rezidentu personu apliecinošu dokumentu izmantošanu, kas nav pase vai personas apliecība (*ID karte*) (piemēram, uzturēšanās atļauja), Iestādei:

181.1. jāpārliecinās, ka konkrētais personu apliecinošais dokuments ir uzskatāms par personu apliecinošu dokumentu saskaņā ar attiecīgajā valstī noteikto regulējumu un tā izmantošanai nav noteikti ierobežojumi (piemēram, nav prasības, ka termiņuzturēšanās atļauja jāizmanto kopā ar personu apliecinošo dokumentu, piemēram, pasi, lai termiņuzturēšanās atļauja būtu uzskatāma par personu apliecinošo dokumentu);

181.2. jānodrošina, ka neklātienas identifikācijas procesā Iestāde iegūst visus datus, kas atbilstoši Likuma prasībām nepieciešami gan klienta identifikācijai, gan arī klienta riska novērtēšanai (piemēram, gadījumos, kad ES dalībvalsts izdod uzturēšanās atļauju trešās valsts pilsonim, Iestādei ir jāspēj nodrošināt, ka tā iegūst informāciju, kādas valsts pilsonim uzturēšanās atļauja ir izsniegta, lai korekti novērtētu klienta risku);

181.3. Iestādes izmantotajam IT risinājumam jāspēj nodrošināt, ka tas spēj izšķirt dokumenta veidus (pase; personas apliecība (*ID karte*); termiņuzturēšanās atļauja), tostarp spēj nodrošināt, ka tiek ņemts vērā klienta rezidences valsts noteiktās prasības identifikācijas dokumentiem vai to kombinācijām. Piemēram, ja klients izmanto tādas valsts termiņuzturēšanās atļauju, kura pēc šīs valsts likumiem nav pietiekama identifikācijai un nav uzskatāma par personu apliecinošo dokumentu, IT risinājumam jānodrošina, kā šādā gadījumā identifikācijai jāuzrāda dokumentu kombinācija, kas atbilstoši konkrētās valsts regulējumam ir nepieciešama identifikācijai (piemēram, termiņuzturēšanās atļauja un pase).

5.10.3. Prasības identifikācijas procesam un datu kvalitātei

182. Lai neklātienas identifikācijas process būtu Likuma un MK noteikumu Nr. 392 prasībām atbilstošs un drošs, Iestādei ir nepieciešams nodrošināt iegūto datu kvalitātes pārbaudes.

183. Ja tiek pieņemtas identifikācijas dokumentu reprodukcijas (piemēram, pases fotoattēls), Iestādei ir jāpieņem pasākumi, lai pārliecinātos, ka identifikācijas dokuments ir īsts un nav viltots, nodrošinot to drošības elementu pārbaudi, kurus tehniski iespējams pārbaudīt attālināti.

184. Ja Iestādes izmantotais risinājums paredz video identifikāciju vai personu apliecinošā dokumenta fotouzņēmuma un pašportreta elektroniska fotouzņēmuma salīdzināšanu, Iestādei ir jāveic pasākumi, kas apliecina, ka video identifikācija vai foto uzņemšana notiek reāllaikā (nav ieraksts vai iepriekš sagatavots).

185. Neklātienas identifikācijas procesā iegūtajai informācijai (pases kopijai, video) ir jābūt aktuālai, pareizai un iegūtai tādā formā, kas ļauj iegūt identifikācijai nepieciešamos datus atbilstoši MK noteikumu Nr. 392 prasībām par kvalitāti. Nav pieļaujami neklātienas identifikācijas procesa tehniski pārtraukumi vai nepietiekama kvalitāte. Procesu pārrāvums vai nepietiekama kvalitāte ir pamats pārtraukt neklātienas identifikāciju, to atkārtoti veicot citā laikā, vai paredzot klātienes identifikācijas procesu.

186. Viens no kontroles mehānismiem var būt arī izmantojamo risinājumu (sistēmu) automātiskie brīdinājumi par neatbilstībām vai potenciāliem riskiem (piemēram, identificējot anomālijas digitālajā uzvedībā vai mēģinājumu viltot dokumentu).

187. Visa informācija, kas iegūta neklātienē identifikācijas laikā, ieskaitot video un audio straumēšanas materiālus, ir jādokumentē un jāuzglabā Likumā noteikto periodu. Elektroniskā veidā iegūtajiem identifikācijas un tehniskajiem datiem jābūt nemaināmiem. Uzglabātajiem ierakstiem jābūt viegli pieejamiem lasāmā formātā. Videoidentifikācijas un fotoattēlu salīdzināšanas metodēm ir nepieciešams audita ieraksts ar nemaināmu laika zīmogu, klienta vārdu, uzvārdu un IP adresi.

188. Iestādei nepieciešams nodrošināt, ka tā spēj atlasīt informāciju par klientiem, kas identificēti neklātienē, izmantojot attālinātas procedūras, šajā procesā iesaistītajiem darbiniekiem un izmantotajiem tehnoloģiskajiem risinājumiem, lai nodrošinātu pārbaudāmību un atbilstību.

189. Iestāde darbiniekiem, kas iesaistīti neklātienē identifikācija, nodrošina regulāras apmācības atbilstoši darbinieka lomai neklātienē identifikācijas procesā.

190. Iestāde darbiniekiem, kas iesaistīti neklātienē identifikācijas procesā, nodrošina regulāras mācības par neklātienē identifikācijas prasībām, procesu.

5.11. Vienkāršotā klienta izpēte

5.11.1. Vienkāršotās klienta izpētes piemērošanas nosacījumi

191. Atbilstoši Likuma 26. pantam Iestāde var veikt vienkāršotu klienta izpēti šādos gadījumos:

191.1. ja pastāv zems NILLTPF risks, kas nav pretrunā ar risku novērtējumu, t. sk. nacionālo NILLTPF risku novērtēšanas ziņojumu, un ir veikti pasākumi, lai noskaidrotu, novērtētu un izprastu savai darbībai un klientam piemītošo NILLTPF risku, kā arī tad, ja klients ir Latvijas Republika, atvasināta publiska persona, tiešās pārvaldes iestāde vai pastarpināta pārvaldes iestāde, vai valsts vai pašvaldības kontrolēta kapitālsabiedrība, kuru raksturo zems NILLTPF risks;

191.2. ja pastāv zems NILLTPF risks un klients ir komersants, kura akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū vienā vai vairākās dalībvalstīs;

191.3. ja klients ir Latvijas Republika, atvasināta publiska persona, tiešās pārvaldes Iestāde vai pastarpināta pārvaldes iestāde, vai valsts vai pašvaldības kontrolēta kapitālsabiedrība, kuru raksturo zems NILLTPF risks;

191.4. ja pastāv zems NILLTPF risks un Iestādes sniegtie pakalpojumi atbilst visām pazīmēm, kas minētas Likuma 26. panta trešās daļas punktos, proti:

191.4.1. darījuma pamatā ir rakstveida līgums;

191.4.2. darījums tiek veikts, izmantojot bankas kontu, kuru atvērusi kredītiestāde, kas reģistrēta dalībvalstī;

191.4.3. darījums nerada aizdomas vai nav pieejama informācija, kas liecina par NILLTPF vai mēģinājumu veikt šīs darbības;

191.4.4. darījuma kopējā summa nav lielāka par 15 000 *euro* vai, ja darījums ir ārvalstu valūtā, saskaņā ar grāmatvedībā izmantojamo ārvalstu valūtas kursu darījuma veikšanas dienas sākumā darījuma summa nav lielāka par 15 000 *euro*;

191.4.5. ienākumus no darījuma veikšanas nav iespējams izmantot trešo personu labā, izņemot nāves, invaliditātes, uztura došanas pienākuma vai citu līdzīgu gadījumu iestāšanos;

191.4.6. darījuma veikšanas laikā nav iespējama līdzekļu pārvēršana finanšu instrumentos vai apdrošināšanas vai cita veida prasījumos vai šāda līdzekļu pārvēršana ir iespējama un tiek ievēroti šādi nosacījumi:

191.4.6.1. ienākumi no darījuma ir realizējami tikai ilgtermiņā – ne agrāk kā pēc pieciem gadiem no darījuma noslēgšanas dienas;

191.4.6.2. darījuma priekšmetu nav iespējams izmantot kā nodrošinājumu;

191.4.6.3. darījuma spēkā esamības laikā netiek veikti pirmstermiņa maksājumi, netiek izmantota prasījuma tiesību cesija un darījuma pirmstermiņa izbeigšana;

Piemērs

Iestādei, sniedzot maksājumu ierosināšanas pakalpojumus (turpmāk – MIP) vai konta informācijas pakalpojumus (turpmāk – KIP), klientu izpētes pasākumi ir jāpiemēro, izmantojot uz risku balstītu pieeju, un pakalpojumu sākotnējais (*inherent*) NILLTPF risks ir vērtējams kā ierobežots, ņemot vērā, ka MIP sniedzējs, lai arī iesaistīts maksājumu ķēdē, pats netur maksājumu pakalpojumu izmantotāja, ar kuru tam atkarībā no izvēlēta sadarbības modeļa veidojas gadījuma rakstura darījuma attiecības vai darījuma attiecības, līdzekļus un KIP sniedzējs nav iesaistīts maksājumu ķēdē un netur klienta līdzekļus.

Minētais nozīmē, ka lielākajā daļā gadījumu NILLTPF risks būs vērtējams kā zems, kas nozīmē, ka ir piemērojami vienkāršotās izpētes pasākumi. Vienlaikus Iestādei, sniedzot MIP vai KIP, ir jābūt izveidotai efektīvai darījumu uzraudzības sistēmai, kas ļauj konstatēt, vai darījums nerada aizdomas par NILLTPF, paaugstināta riska gadījumos piemērojot klientiem standarta vai padziļinātās izpētes pasākumus.

191.5. apdrošināšanas komersants, ciktāl tas veic dzīvības vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas darbības, un apdrošināšanas starpnieks, kas sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, ir tiesīgs veikt vienkāršotu klienta izpēti, ja pastāv zems NILLTPF risks un Likuma 26.panta ceturtajā daļā noteiktie apstākļi:

191.5.1. personām, kuru dzīvības apdrošināšanas līgumos paredzētā ikgadējā apdrošināšanas prēmija nav lielāka par 1000 *euro* vai, ja tā ir ārvalstu valūtā, saskaņā ar grāmatvedībā izmantojamo ārvalstu valūtas kursu darījuma veikšanas dienas sākumā šī prēmija nav lielāka par 1000 *euro*, vai ja vienreizējā prēmija nav lielāka par 2500 *euro*, vai, ja tā ir ārvalstu valūtā, saskaņā ar grāmatvedībā izmantojamo ārvalstu valūtas kursu darījuma veikšanas dienas sākumā šī prēmija nav lielāka par 2500 *euro*;

191.5.2. personām, kuras noslēdz mūža pensijas apdrošināšanas līgumus un šajos līgumos nav paredzēta priekšlaicīgas izmaksas iespēja un to nevar lietot kā nodrošinājumu;

191.6. privātais pensiju fonds ir tiesīgs veikt vienkāršotu klienta izpēti attiecībā uz iemaksām pensiju plānos, ja klients minētās iemaksas nevar izmantot kā nodrošinājumu un nevar cedēt, un attiecībā uz tām iemaksām pensiju plānos, kuras veidojas kā daļa no darba samaksas;

191.7. apdrošināšanas starpnieki un ieguldījumu brokeri, kas neveic darījumus ar finanšu līdzekļiem;

191.8. KIP sniedzēji un MIP sniedzēji, izmantojot tikai to sniegto pakalpojumu ietvaros pieejamo informāciju. Nosakot pārbaudāmās informācijas tvērumu un apjomu, KIP sniedzēji un MIP sniedzēji ņem vērā to rīcībā esošo informāciju un apzināto un novērtēto NILLTPF risku. KIP sniedzēji un MIP sniedzēji vienkāršotu izpēti veic, izmantojot informāciju, kas tiem pieejama, sniedzot attiecīgo pakalpojumu. Iestādei nav nepieciešams veikt papildu izpēti pasākumus, ja klientam jau tiek sniegti citi finanšu pakalpojumi tajā pašā Iestādē. Nepieciešamības gadījumā Iestāde ir tiesīga vērsties Latvijas Bankā, lai vienotos par veicamajiem papildu klienta izpēti pasākumiem un atrisinātu citus ar klienta izpēti tvērumu saistītus neskaidros jautājumus.

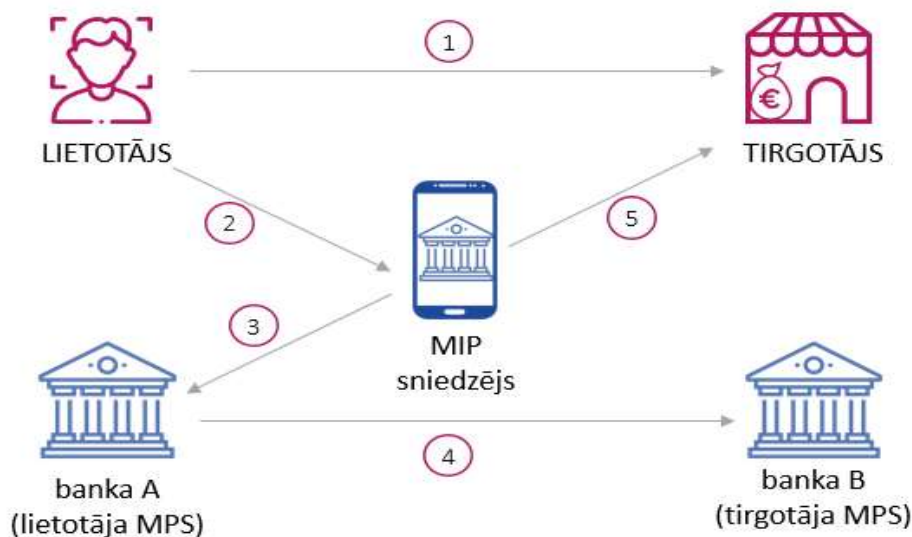
Piemērs

Iestādei, sniedzot MIP vai KIP, klientu izpēti pasākumi ir jāpiemēro, izmantojot uz risku balstītu pieeju, un pakalpojumu sākotnējais NILLTPF risks ir vērtējams kā ierobežots, ņemot vērā, ka MIP sniedzējs, lai arī iesaistīts maksājumu ķēdē, pats netur maksājumu pakalpojumu izmantotāja, ar kuru tam atkarībā no izvēlēta sadarbības modeļa veidojas gadījuma rakstura darījuma attiecības vai darījuma attiecības, līdzekļus un KIP sniedzējs nav iesaistīts maksājumu ķēdē un netur klienta līdzekļus.

Minētais nozīmē, ka lielākajā daļā gadījumu NILLTPF risks būs vērtējams kā zems un līdz ar to būs piemērojami vienkāršotās izpēti pasākumi. Vienlaikus Iestādei, sniedzot MIP vai KIP, ir jābūt izveidotai vai atbilstoši papildinātai darījumu uzraudzības sistēmai, kas ļauj konstatēt, vai darījums nerada aizdomas par NILLTPF, paaugstināta riska gadījumos piemērojot klientiem standarta vai padziļinātās izpēti pasākumus.

Situācija Nr. 1

MIP ietvaros veicamie pasākumi:

1. Maksājuma pakalpojuma izmantotājs (turpmāk – Lietotājs), kuram ir nodibinātas darījuma attiecības ar savu maksājumu pakalpojumu sniedzēju (turpmāk – MPS) (banka A), vēlas iegādāties preci vai pakalpojumu no Tirgotāja, kuram ir atvērts konts citā MPS (bankā B) un noslēgts sadarbības līgums ar MIP sniedzēju par maksājumu pieņemšanas pakalpojumu sniegšanu (MIP sniedzējs nereti var būt arī banka B).

2. Maksājuma veikšanai Lietotājs izvēlas MIP, kuru piedāvā MIP sniedzējs.
3. MIP sniedzējs droši piekļūst Lietotāja kontam bankā A, ierosinot maksājuma transakciju Tirgotājam.
4. Banka aizpilda rīkojumu maksājumam uz Tirgotāja kontu bankā B.
5. MIP sniedzējs apstiprina, ka maksājums Tirgotājam ir ierosināts.

Piemērā attēlotajā gadījumā MIP sniedzējam ir nodibinātas darījuma attiecības ar Tirgotāju, un Lietotājs izmanto MIP sniedzēju, tikai lai iniciētu vienreizēju transakciju konkrētajam Tirgotājam. Attiecīgi primārie izpētes un darījumu uzraudzības pasākumi ir vērsti uz Tirgotāju, nevis Lietotāju, izņemot, ja gadījuma rakstura darījums sasniedz kādu no Likumā noteiktajiem kritērijiem, kas paredz izpētes pasākumu veikšanu, piemēram:

- transakcija pārsniedz kādu no Likuma 11. panta pirmās daļas 2. punkta "a" vai "b" apakšpunktā minētajiem sliekšņiem;
- radušās aizdomas par NILLTPF vai šo darbību mēģinājumu atbilstoši Likuma 11. panta pirmās daļas 5. punkta prasībām.

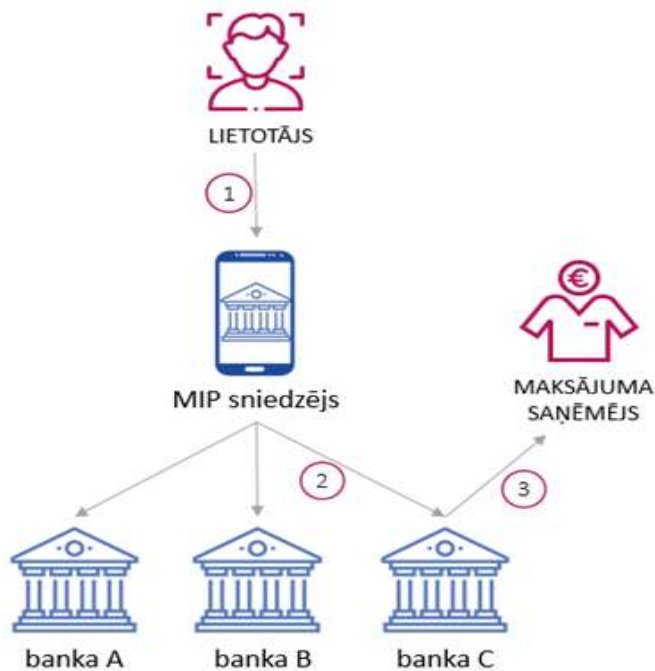
Ņemot vērā zemo NILLTPF risku, kas standarta gadījumos saistīts ar MIP, t. sk. maksājuma ierosināšanas darījumu izpildes nosacījumus, kurus paredz Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums, netiek gaidīts, ka MIP sniedzējs proaktīvi iegūs no Lietotāja gadījuma rakstura darījumu izpētei nepieciešamo informāciju, bet gan izmantos to informāciju, kas ir tā rīcībā, sniedzot MIP, to atbilstoši dokumentējot risku novērtējumā un iekšējās procedūrās. Piemēram:

- klienta identifikācijas pasākumi var tikt veikti, pamatojoties uz datiem, kas iegūti no ierosinātā maksājuma, ciktāl tas iespējams, ievērojot pakalpojuma tehniskos ierobežojumus;
- MIP sniedzējs, ņemot vērā pakalpojuma specifisko raksturu, prezumē (akceptē) darījuma attiecību mērķi un paredzamo būtību.

Citi izpētes pasākumi būtu veicami tikai gadījumos, kad MIP sniedzējs darījumu uzraudzības ietvaros konstatē risku paaugstinošus faktorus vai pazīmes, kas var liecināt par aizdomīgu darījumu, piemēram, netipiski liels kontu skaits, t. sk. dažādās vai augsta riska jurisdikcijās, vairākkārtēji vai savstarpēji saistīti darījumi, kas kopumā veido netipiski lielas summas, u. tml. Nepieciešamos izpētes pasākumus Iestāde nosaka un veic atbilstoši identificētajiem riska faktoriem, lai izslēgtu to ietekmi, tostarp, ja ir nepieciešams vai samērīgi, pieprasa to Tirgotājam, ar kuru MIP sniedzējam ir nodibinātas darījuma attiecības.

Situācija Nr. 2

MIP un KIP ietvaros veicamie pasākumi:

1. MIP sniedzējs Lietotājam vienlaikus nodrošina gan MIP, gan KIP, proti, Lietotājs MIP sniedzēja aplikācijā vai internetbankā piekļūst informācijai par saviem kontiem, kas atvērti citās kredītiestādēs, kā arī Lietotājam ir iespēja ierosināt maksājumus no saviem kontiem pie citiem MPS, izmantojot MIP sniedzēja aplikāciju vai internetbanku.

2. MIP sniedzējs droši piekļūst Lietotāja kontam bankā C, ierosinot maksājuma transakciju Maksājuma saņēmējam.

3. Banka C izpilda maksājumu Maksājuma saņēmēja MPS.

Ņemot vērā sadarbības būtību un ilgtermiņa raksturu, piemērā attēlotajā gadījumā MIP sniedzējam ar Lietotāju parasti ir nodibinātas darījuma attiecības. Ja Lietotājs ir MIP sniedzēja klients, kam tiek piedāvāti citi finanšu pakalpojumi, tad Iestāde jau parasti ir veikusi nepieciešamos izpētes pasākumus atbilstoši esošajām procedūrām, un Iestādes darījumu uzraudzības kārtība ir tikai jāpapildina ar MIP specifiskām risku paaugstinošām vai iespējami aizdomīgu darījumu pazīmēm (piemēram, netipiski liels kontu skaits, t. sk. dažādās vai augsta riska jurisdikcijās, vairākkārtēji vai savstarpēji saistīti darījumi, kas kopumā veido netipiski lielas summas, u. tml.).

Ja MIP sniedzējs klientam piedāvā tikai MIP kopā ar KIP bez citiem maksājumu vai elektroniskās naudas pakalpojumiem, tad, ņemot vērā MIP un KIP piemītošo ierobežoto NILTPF risku, standarta gadījumos ir veicama vienkāršota izpēte – klienta identificēšana, paļaujoties uz informāciju no maksājuma pakalpojuma izmantotāja norādītajiem maksājumu kontiem, no kuras arī tiek prezumēts darījuma attiecību mērķis un paredzamā būtība. Vienlaikus Iestāde izstrādā darījumu uzraudzības kārtību, lai konstatētu netipiskus vai aizdomīgus darījumus, ņemot vērā tās rīcībā esošo informāciju, ko tā ieguvusi, sniedzot MIP vai KIP.

192. Ievērojot Likuma 26. pantā noteikto, vienkāršotās izpētes gadījumā Iestāde ir tiesīga veikt Likuma 11.¹ pantā minētos klienta izpētes pasākumus, tostarp klienta PLG noskaidrošanas pasākumus, darījuma attiecībām vai gadījuma rakstura darījuma

specifikai piemītošajam NILLTPF riskam atbilstošā apmērā. Likums neatbrīvo Iestādi no pienākuma veikt klienta izpēti, tostarp noskaidrot klienta PLG, bet ļauj veikt vienkāršotu izpēti – klientu izpētei nepieciešamo informāciju iegūt riskam atbilstošā apjomā, piemēram, ja tiek uzsāktas darījuma attiecības ar pilsētas pašvaldību, ņemot vērā tās funkcijas, nav nepieciešams iegūt informāciju par konta atvēršanas mērķi, par galvenajiem sadarbības partneriem, plānotajiem darījumu apmēriem u. tml. Klienta izpētes ietvaros iegūstamās informācijas apjoms būs mazāks nekā standarta klienta izpētes gadījumos, kad ir jānoskaidro informācija par klienta plānotajiem darījumu apmēriem, galvenajiem sadarbības partneriem u. c. Likumā noteiktajiem elementiem. Tāpat var atšķirties arī informācijas iegūšanas veids, un vienkāršotajai klienta izpētei nepieciešamo informāciju Iestāde iegūst atbilstoši riskam (papildu informāciju skatīt attiecīgajās apakšnodalās par klienta izpētei nepieciešamās informācijas iegūšanas veidu un tvērumu).

193. Vienkāršotu klienta izpēti nepiemēro Likuma 26. pantā minētajos gadījumos, ja, balstoties uz risku novērtējumu, Iestāde konstatē vai tās rīcībā ir informācija par NILLTPF vai mēģinājumu veikt šīs darbības, vai paaugstinātu šādu darbību risku (pastāv risku paaugstinoši faktori). Piemēram, ja augsta riska klientam mainās PLG un jaunajam PLG nepiemīt risku paaugstinoši faktori, nebūtu pareizi piemērot vienkāršoto klienta izpēti, jo, lai pārvaldītu NILLTPF risku, būtu nepieciešams noteiktu periodu veikt klienta padziļināto izpēti, lai pārvaldītu risku, kas saistīts ar PLG izmaiņām.

194. Atbilstoši Likumam pastāv nosacījumi, kas paredz pienākumu veikt klienta padziļināto izpēti. Attiecībā uz PNP un klientiem, kas saistīti ar augsta riska trešo valsti, Likums paredz noteiktu veicamo klienta padziļinātās izpētes pasākumu ietvaru. Risku paaugstinošo faktoru noskaidrošanas pasākumi atbilstoši FATF rekomendācijām ir jāveic samērīgi ar risku, un patiešām zema riska scenāriju gadījumā informācija risku paaugstinošo faktoru noskaidrošanai var būt ierobežota. Piemēram, pasākumu PNP statusa noskaidrošanai veikšana maza apmēra darījumiem (piemēram, samaksa par autostāvvietu) nebūtu samērīga ar šādam darījumam piemītošo NILLTPF risku (par PNP padziļināto izpēti vairāk skatīt attiecīgajā vadlīniju apakšnodalā).

195. Padziļinātās izpētes pasākumu kopums klientam, kuram piemītošais pakalpojumu risks ir zems, būs atšķirīgs un mazāks nekā klientam, kas veic būtiska apmēra darījumus, kuriem piemītošais NILLTPF risks ir augstāks. Piemēram, dzīvības apdrošināšanas pakalpojumiem ar iemaksām līdz 4000 *euro* gadā dzīvības apdrošināšanas sabiedrība, lai pārliecinātos par finanšu līdzekļu izcelsmi, veic anketā norādītā ienākumu avota un apmēra izvērtējumu, proti, pārliecinās, vai plānotās iemaksas ir samērīgas ar ienākumiem un vai norādītie ienākumi ir atbilstoši ieņemamajam amatam, lūdzot iesniegt papildu dokumentus, vienīgi tad, ja tā izpētes laikā konstatē paaugstinātu NILLTPF risku.

Piemērs

Iestāde, slēdzot ar klientu mūža pensijas apdrošināšanas līgumu, iegūst klienta aizpildītu pieteikumu un personu apliecinoša dokumenta kopiju. Ņemot vērā, ka līdzekļi, kas tiks izmantoti mēneša izmaksu veikšanai, tiek saņemti no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras kā personas uzkrātais valsts fondētās pensijas kapitāls, Iestāde iekšējās procedūrās var noteikt, ka tā, ņemot vērā pakalpojumam piemītošo zemo NILLTPF risku, klienta izpētei nepieciešamo informāciju iegūst no aizpildītā pieteikuma, kas ļauj Iestādei prezumēt darījuma attiecību mērķi, paredzamo būtību un izmantoto līdzekļu izcelsmi.

Tāpat, ņemot vērā pakalpojumam piemītošo zemo risku, Iestāde var paredzēt, ka tā klientiem, kas slēdz mūža pensijas apdrošināšanas līgumus, noskaidro atbilstību PNP

statusam tiktāl, cik tā iegūst informāciju no klienta aizpildītā pieteikuma, ievērojot, ka atbilstoši starptautiskajām rekomendācijām pasākumi PNP statusa noskaidrošanai būtu veicami atbilstoši riskam, savukārt klienta PNP statusa esamība vai neesamība neatstāj būtisku ietekmi uz mūža pensijas pakalpojumam piemītošo risku.

196. Ņemot vērā minēto, attiecībā uz sabiedrībām, kuru akcijas tiek tirgotas regulētajā tirgū, un klientiem, kas ir Latvijas Republika, atvasināta publiska persona, tiešās pārvaldes iestāde vai pastarpināta pārvaldes iestāde, vai valsts vai pašvaldības kontrolēta kapitālsabiedrība (raksturīgs zems NILLTPF risks), Iestādei jāveic PLG noskaidrošanas pasākumi NILLTPF riskam atbilstošā apmērā.

197. Atbilstoši Likuma 26. panta desmitajai daļai Iestādes pienākums, veicot vienkāršotu klienta izpēti, ir iegūt un dokumentēt informāciju, kas apliecina, ka klients atbilst Likuma 26. pantā noteiktajiem vienkāršotās izpētes piemērošanas nosacījumiem, kā arī pēc darījuma attiecību uzsākšanas veikt darījuma attiecību uzraudzību atbilstoši riskam.

198. Ņemot vērā Likuma 26. panta otrās daļas prasības, nosakot NILLTPF risku, kas piemīt sadarbībai ar klientu, un izvērtējot, vai konkrētā gadījumā ir pamats piemērot vienkāršoto klienta izpēti, Iestādei jāizvērtē, vai informācija, kas pieejama par kapitālsabiedrību, ir pietiekama, lai gūtu pārliecību, ka tā ir valsts vai pašvaldības kontrolēta kapitālsabiedrība, kurai piemīt zems NILLTPF risks.

199. Vienkāršotajā izpētē Iestāde paredz vienkāršākus klienta izpētes pasākumus mazākā apjomā. Būtu pietiekami veikt klienta identifikāciju un pārliecināties par ienākumu avotu un plānoto darījumu apmēru. Anketas aizpildīšana un pārliecināšanās par ienākumu avotu vienkāršotās izpētes gadījumā ir veicama, ja nepieciešamo informāciju nav iespējams iegūt citā veidā, piemēram, no klienta aizpildītā pieteikuma vai līguma pakalpojuma saņemšanai.

200. Papildus darījuma attiecību laikā vienkāršotās klienta izpētes pasākumi var ietvert:

200.1. darījuma attiecību mērķa un būtības akceptēšanu, ņemot vērā, ka produktam var būt tikai viens mērķis;

200.2. klienta informācija atjaunošana tikai, ja notiek izmaiņas klientam sniegtajos pakalpojumos (piemēram, klients sāk izmantot jaunu pakalpojumu vai produktu);

200.3. darījumu uzraudzību, tikai pārsniedzot Iestādes pamatoti noteiktu robežlielumu, pamatoti noteiktu periodiskumu (piemēram, katru mēnesi) vai citos Iestādes pamatoti noteiktos gadījumos.

201. Ja Iestāde darījumu uzraudzības ietvaros konstatē risku paaugstinošus faktorus, kuru rezultātā mainās klientam piemītošais NILLTPF risks, Iestādei attiecīgi jānosaka atbilstoši klienta izpētes pasākumi, kas var ietvert standarta klienta izpēti vai padziļināto klienta izpēti, vai jānosaka risku mazinoši pasākumi.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Iestāde slēdz ar klientu dzīvības apdrošināšanas līgumu (bez uzkrājuma) ar apdrošinājuma summu 500 000 *euro*, atlīdzības izmaksa iespējama tikai šīs personas nāves gadījumā un izmaksājama mantiniekiem. Klients apņemas maksāt ikmēneša prēmiju (samaksu par pakalpojumu) 100 *euro* apmērā, veicot pārskaitījumu no sava konta kredītiestādē, un maksājumi plānoti visā līguma darbības laikā 20 gadu garumā. Iestāde, slēdzot ar klientu līgumu, iegūst klienta aizpildītu pieteikumu un personu

apliecinoša dokumenta kopiju. Līgumā tiek norādīta arī informācija par apdrošināšanas termiņu, izvēlēto maksājumu biežumu u. tml.

Ņemot vērā klienta prognozēto ikmēneša iemaksu apmēru par dzīvības apdrošināšanas polisi, kas gadā sasniegtu ap 1200 *euro*, Iestāde var iekšējās procedūrās noteikt, ka tā, ņemot vērā pakalpojumam piemītošo zemo NILLTPF risku, klientam piemītošo NILLTPF risku (t. sk. PNP statusu) nosaka, izvērtējot informāciju no aizpildītā pieteikuma, kas ļauj Iestādei prezumēt darījuma attiecību mērķi un paredzamo būtību. Vienlaikus Iestādei būtu iekšējās procedūrās jāparedz darījumu apmēri vai risku paaugstinoši faktori, kuriem iestājoties tā lūgtu klientam iesniegt papildu informāciju, piemēram, par līdzekļu izcelsmi, ja klients vēlētos veikt liela apmēra vienreizēju iemaksu.

Situācija Nr. 2

Kredītiestādes klients ir Latvijas Republikas rezidents ar ienākumiem 1500 *euro* mēnesī, ienākumu avots ir darba alga publiski zināmā tirdzniecības centrā. Izdevumu struktūru veido ikdienas maksājumi.

Kredītiestāde veic klienta riska sākotnējo novērtējumu un, ja nav konstatēti citi risku paaugstinoši apstākļi, piemēro klientam vienkāršoto izpēti, kas paredz klienta datu atjaunošanu reizi piecos gados apstākļos (ja šajā laika posmā netiek identificēti citi risku paaugstinoši faktori), kad klients ar kredītiestādi sazinās kredītiestādes sniegto pakalpojumu ietvaros.

5.12. Padziļinātās izpētes prasības

202. Iestāde veic klienta padziļināto izpēti šādos gadījumos:

202.1. Likumā noteiktajos gadījumos;

202.2. atbilstoši klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātam (punktu skaitam vai riska līmenim), sasniedzot Iestādes klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā noteikto robežlielumu, kad jāveic klienta padziļinātā izpēte;

202.3. ja darījumam piemīt risku paaugstinošs faktors vai aizdomīga darījuma pazīme.

203. Ne visu riska faktoru iestāšanās ir iespējams konstatēt automātiski, izmantojot tehnoloģiskus risinājumus. Pastāv riska faktori, kuru iestāšanās konstatējama manuāli klienta izpētes vai darījumu uzraudzības ietvaros.

204. Lai nodrošinātu, ka Iestādes veiktie pasākumi un no klienta iegūstamā informācija ir samērīga un efektīva, Iestāde, iegūstot informāciju par klientu, izmanto publiski pieejamos avotus, kā arī ņem vērā tās iepriekšējās izpētēs iegūto informāciju. Padziļinātās izpētes ietvaros Iestāde iegūst informāciju no klienta, ja ir mainījies klienta riska profils un nepieciešams izvērtēt ar izmaiņām saistīto klientam piemītošo NILLTPF risku.

205. Ja klienta padziļinātās izpētes rezultātā Iestāde nevar pārliecināties, ka tā spēj pārvaldīt darījuma attiecībām vai gadījuma rakstura darījumam piemītošo NILLTPF risku, tā izbeidz darījuma attiecības vai neveic gadījuma rakstura darījumu. Šīs prasības mērķis ir nepakļaut Iestādi NILLTPF riskam, kuru tā nevar pārvaldīt. Atsevišķos gadījumos, piemēram, ja pensiju fondam nav iespējas izmaksāt uzkrājumu vai kredītiestāde saglabā kredīta atmaksas līguma nosacījumus, darījuma attiecības izbeidz daļēji. Tas nozīmē, ka netiek sniegti jauni pakalpojumi un darījuma attiecības izbeidz, ciktāl tas pamatoti iespējams. Šādā veidā Iestāde līdz iespējamajam minimumam samazina NILLTPF risku, kuram tā ir pakļauta.

206. Dzīvības apdrošināšanas vai citu ar līdzekļu uzkrāšanu saistītu apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji (t. sk. apdrošināšanas starpnieki), ja klients neiesniedz klienta padziļinātajai izpētei nepieciešamo informāciju vai ir konstatēts NILLTPF risks, piemēro risku mazinošos pasākumus, tostarp nepieņem jaunas iemaksas, līdz nepieciešamās informācijas saņemšanai vai līguma darbības beigām.

5.12.1. Klienta padziļinātā izpēte atbilstoši Likuma prasībām

5.12.1.1. Obligāti veicama klienta padziļinātā izpēte

207. Likums paredz gadījumus, kad ir piemērojama klienta padziļinātā izpēte.

208. Atbilstoši Likuma un klientu izpētes noteikumu prasībām padziļinātās izpētes rezultātā jāiegūst informācija apjomā, kas atbilst klienta riskam. Tādējādi padziļinātās izpētes pasākumi (iegūstamā informācija, to pamatojošie dokumenti) jāveic apjomā, kas atbilst klienta riskam (piemēram, informācijas un dokumentu apjoms, ko iegūst par klientu studentu no augsta riska trešās valsts, izvērtējot darījumu būtību un apmēru, var būt atšķirīgs no informācijas un dokumentu apjoma, ko iegūst par klientu, kas ir no augsta riska trešās valsts un izmanto privātbanķiera pakalpojumus).

209. Klienta padziļinātās izpētes regularitāti Likumā noteiktajos gadījumos Iestāde nosaka, izvērtējot klientam piemītošo risku (vairāk par klienta padziļinātās izpētes periodu skatīt attiecīgajā apakšnodaļā).

Piemērs

Darījuma attiecību laikā klientam iestājas pazīme: *klients ir saistīts ar augsta riska trešo valsti*.

Iestāde piemēro kādu no šādiem padziļinātās izpētes pasākumiem, izvērtējot klienta risku un iestādes rīcībā esošo klienta izpētes informāciju:

- pārbauda klienta veikto darījumu, izmantoto pakalpojumu un produktu atbilstību klienta deklarētajai saimnieciskajai darbībai;
- iegūst papildu informāciju, lai pārliecinātos, ka klienta norādītais vai Iestādes noskaidrotais PLG ir attiecīgā klienta PLG;
- noskaidro klienta esošo finanšu līdzekļu izcelsmi;
- analizē klienta saimniecisko vai personisko darbību, t. sk. gadījumos, kad klients ir zemu nodokļu teritorijā reģistrēts uzņēmums. Iestāde iegūst un dokumentē pierādījumus par klienta saistību ar faktiski saimniecisko darbību veicošu uzņēmumu un tā saistību ar klienta PLG.

Tas, kuru padziļinātās izpētes pasākumu piemērot un cik plašu informāciju un kādus dokumentus Iestāde iegūst (piemēram, līgumus, rēķinus, preču kustību apliecinājumus dokumentus vai pakalpojuma sniegšanu pierādošus dokumentus u. tml.) ir atkarīgs no informācijas un dokumentiem, kas jau ir Iestādes rīcībā. Nav visos gadījumos nepieciešams piemērot visus padziļinātās izpētes pasākumus un nav nepieciešams atkārtoti iegūt vai pieprasīt darījumu ar klienta galvenajiem sadarbības partneriem apliecinājumus, ja tie jau ir Iestādes rīcībā¹⁵.

¹⁵ Pamatojoties uz risku, informāciju par galvenajiem sadarbības partneriem Iestāde var iegūt arī no publiskiem avotiem, piemēram, ja klienta darbība atbilst deklarētajai un ir pieejama publiska informācija

Piemēram, ja ir iegūts piegādes līgums, kura termiņš ir vairāki gadi un kurš ir iesniegts jau pirms gada, ir jāsaprot un jāizvērtē, vai veiktie darījumi joprojām atbilst līguma noteikumiem, un tas attiecīgi jādokumentē.

Īstenojot prasību par, piemēram, klienta saimnieciskās darbības pārzināšanu, nav nepieciešams automātiski pieprasīt klientam atjaunot klienta anketu (turklāt tikai anketas atjaunošana vai anketas datu pārbaude neliecina, ka Iestāde pārliecinās par klienta saimniecisko darbību; Iestādei nepieciešams vērtēt visus klientam un tā darbībai piemētošos riska faktorus kopumā un to, vai Iestādes rīcībā ir pietiekama informācija un dokumenti, kas raksturo klienta darbību), kur klients norāda to pašu saimnieciskās darbības veidu, ko iepriekš.

Prasības pārzināt klienta saimniecisko darbību mērķis ir Iestādei izvērtēt, vai tā joprojām izprot klienta saimniecisko darbību un tai ir pietiekama informācija par iepriekš noskaidrotās informācijas atbilstību esošajiem apstākļiem. Tomēr var būt arī situācijas, kad, īstenojot šo prasību, ir pamatoti un samērīgi lūgt klientam atjaunot informāciju par saimniecisko darbību un iegūt arī papildu dokumentus, jo darījumi neatbilst Iestādes rīcībā esošajai informācijai vai Iestādei ir šaubas par veikto darījumu atbilstību, piemēram – darījumi tiek veikti ar sadarbības partneriem, kas strādā citā nozarē nekā klients, un šīs nozares pēc būtības nav saistītas un savstarpēji darījumi nešķiet loģiski; Iestāde konstatē, ka, iespējams, varētu būt mainījies klienta saimnieciskās darbības reģions, jo ir mainījies darījumu modelis.

Padziļinātās izpētes pasākumi piemērojami atbilstoši riskam un faktiskajiem apstākļiem.

210. Padziļinātās izpētes pasākumi var atšķirties arī regulārās klienta padziļinātās izpētes laikā. Pasākumu piemērošana ir atkarīga no riska, kuru Iestāde konstatē, izvērtējot klienta darījumus un par klientu pieejamo informāciju regulārās klienta padziļinātās izpētes laikā. Piemērojamie pasākumi ir mērķēti uz to, lai pārvaldītu identificēto NILLTPF risku.

211. Ja klients atbilst kādam no Likumā minētajiem riska faktoriem, bet pārskata periodā nav veicis darījumus vai tie bijuši nebūtiski (atbilstoši Iestādes noteiktajam vērtējumam, ko Iestāde pamato), vai arī darījumu raksturs un apmērs, kas iepriekšējā padziļinātajā izpētē atzīts par klientam atbilstošu un samērīgu, nav mainījies (piemēram, klients turpina saņemt regulārus ienākumus, kuriem nepiemīt risku paaugstinošas pazīmes, kā pensija, atalgojums, pabalsts, autoratlīdzība un citi līdzvērtīgi regulāri ienākumi) un Iestāde to attiecīgi fiksē un pamato izpētē, un ja nepastāv citi apstākļi, kuri prasa tālāku izpēti, tad Iestāde tālākus izpētes pasākumus neveic. Tas nozīmē, ka Iestādei, dokumentējot attiecīgo apstākli, nav nepieciešams veikt citus klienta, kas atbilst kādam no Likumā minētajiem riska faktoriem, padziļinātās izpētes pasākumus.

Piemērs

Pazīme: klients ir fiziska persona, kura atzīstama par PNP, vai PNP ģimenes loceklis, vai ar PNP cieši saistīta persona.

Iestādei jāņem vērā gan tas, vai klients atzīstams par PNP, gan vidējais kredīta apgrozījums vai darījumu apmērs. Klienta padziļinātās izpētes pasākumi un periods, ik pēc kāda veicama izpēte gadījumā, ja klients ir PNP un veic iemaksas, piemēram, 8000 euro apmērā reizi mēnesī un tā darījumi nav tikai ikdienas izdevumu segšana, būs

par galvenajiem darījumu partneriem (piemēram, klients ir zemnieku saimniecība, kas nodrošina piena produktu piegādi piena pārstrādes uzņēmumam).

atšķirīgi nekā situācijā, kad klients ir PNP un vienu reizi gadā iemaksā 3000 *euro* trešā līmeņa pensiju kapitālā.

Taču vienlaikus Iestādei jānodrošina efektīva darījumu uzraudzība, lai, saņemot lielāka apmēra līdzekļus, kas atšķiras no klienta vidējās mēneša iemaksas, ko Iestāde ir izvērtējusi un atzinusi par samērīgu, tā spētu konstatēt šādus gadījumus un veikt nepieciešamās izpētes darbības attiecībā uz šo iemaksu.

5.12.1.2. Sadarbība ar PNP un klienta padziļinātā izpēte

212. Atbilstoši Likuma prasībām, klienta padziļināto izpēti, pamatojoties uz riska novērtējumu, veic, ja:

212.1. klients ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu saistīta persona;

212.2. klienta patiesais labuma guvējs ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu saistīta persona.

213. Izvērtējot, vai ir jāpiemēro visi klienta padziļinātās izpētes pasākumi, ja klients ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona, jāņem vērā Iestādes sniegtie pakalpojumi vai produkti, plānotie darījumu apmēri, PNP rezidences valsts, kā arī klienta izpētes ietvaros iegūtā informācija Piemēram, ja kredītiestādes klients ir uzskatāms par PNP saistībā ar ieņemamo amatu, klienta līdzekļu izcelsme ir skaidra (piemēram, darba alga), plānoti fiziskai personai raksturīgi darījumi (rēķinu apmaksa, pirkumi un tml.), un nepiemīt citi risku paaugstinoši faktori, Iestāde var piemērot kādu no klienta padziļinātās izpētes pasākumiem, piemēram, iegūt augstākās vadības akceptu. Tāpat, izvērtējot, kādi padziļinātās izpētes pasākumi piemērojami klientam, kas ir PNP ģimenes loceklis, Iestāde nepieciešamos padziļinātās izpētes pasākumus vērtē kontekstā ar produktiem, pakalpojumiem, ko klients, kas ir PNP ģimenes loceklis izmantos un darījumu apmēriem. Piemēram, ja PNP ģimenes loceklis ir nepilngadīgs bērns, kuram kredītiestādē atvērts norēķinu konts ar maksājumu karti, kuru papildina vecāks-PNP ar nelielu summu ("kabatas naudu"), nebūtu samērīgi piemērot visus padziļinātās izpētes pasākumus. Tas pats attiecas arī uz PNP vecākiem – ja kontekstā ar izmantotajiem pakalpojumiem, produktiem nepastāv paaugstināti riski (piemēram, PNP vecāks izmantos kontu algas, pensijas saņemšanai, un tēriņiem fiziskai personai raksturīgos apmēros), nav nepieciešams piemērot visus padziļinātās izpētes pasākumus, bet piemērot tos padziļinātās izpētes pasākumus, kas norādīti arī Likuma 25. pantā.

214. Gadījumos, kad klienta patiesais labuma guvējs ir PNP, vienlaikus PLG ir noteikts, ievērojot Likuma 18. panta septītajā daļā noteikto (par klienta PLG ir uzskatāma persona, ka ieņem amatu izpildinstitūcijā), jāizvērtē un jāņem vērā, kāda ir paša klienta – juridiskās personas veids un darbība. Klientam, kas ir Latvijas valsts vai pašvaldības iestāde, par kuras PLG ir uzskatāma persona, kas vada šo iestādi, un informācija par iestādes darbību, funkcijām ir skaidra, sadarbība ar iestādi ir nepieciešama tās funkciju nodrošināšanai, nepastāv citu risku paaugstinošo faktoru, nav nepieciešams piemērot visus padziļinātās izpētes pasākumus – Iestāde var piemērot kādu no klienta padziļinātās izpētes pasākumiem, piemēram, iegūt augstākās vadības piekrišanu.

5.12.2. Padziļinātā izpēte atbilstoši klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātiem vai citiem apstākļiem

5.12.2.1. Klienta padziļinātā izpēte

215. Pamatojoties uz klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātiem (punktu skaitu vai riska līmeni), Iestāde nosaka riska skaitliskā novērtējuma robežlīmeni, atbilstoši kuram tiek noteikta klienta padziļinātā izpēte. Robežlīmenis padziļinātās izpētes veikšanai pirms darījuma attiecību nodibināšanas un darījuma attiecību laikā būs atšķirīgs tāpat kā piemērojamie padziļinātās izpētes pasākumi un to apjoms (atkarīgs no piemītošā riska).

216. Iestāde var noteikt klienta padziļināto izpēti, pamatojoties arī uz citiem apstākļiem, t. sk., iestājoties kādam no riska faktoriem līdzīgi kā Likumā noteiktajos obligātās padziļinātās izpētes gadījumos.

217. Izvērtējot risku paaugstinošos faktorus, kas piemīt klientam, un nosakot padziļinātās izpētes pasākumus un regularitāti, Iestāde izvērtē piemērotos risku pārvaldīšanas pasākumus un ņem vērā klientam faktiski piemītošo risku. Piemēram, izvērtējot klienta vai tā patiesā labuma guvēja saimnieciskajai darbībai piemītošo risku, Iestāde noskaidro juridiskās personas saimnieciskās darbības būtību, kā arī ņem vērā klienta izmantoto finanšu pakalpojumu NILLTPF risku un klienta PLG ietekmi uz klienta NILLTPF risku.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klientam iestājas pazīme, ka tā patiesā labuma guvēja saimnieciskajai darbībai piemīt paaugstināts NILLTPF risks.

Iestāde, veicot klienta izpēti pirms darījuma attiecību uzsākšanas, noskaidro klienta saimnieciskās darbības būtību un ienākumu avotu. Apstāklis, ka klienta patiesais labuma guvējs nodarbojas ar paaugstināta NILLTPF riska saimniecisko darbību, nozīmē, ka Iestāde izvērtē minētā apstākļa ietekmi uz klientam piemītošo NILLTPF risku.

Iestāde, secinot, ka patiesā labuma guvēja darbība ir nošķirama no klienta saimnieciskās darbības un darījumiem, nosaka tādus pasākumus, lai tā savlaicīgi spētu identificēt paaugstināta NILLTPF riska iestāšanos un piemērot padziļināto izpēti.

Situācija Nr. 2

Klienta saimnieciskās darbības veids ir datorprogrammēšana, IT pakalpojumu sniegšana, viens no galvenajiem darījumu partneriem kopš konta atvēršanas ir Krievijas uzņēmums, klienta PLG norādītā adrese ir Krievijā un anketā norādītais kontakttālrunis ir Krievijā.

Iestāde izvērtē klientam piemītošos riska faktorus:

- 1) klienta risks – saimnieciskās darbības veids ir tādu pakalpojumu sniegšana, kuriem ir apgrūtināta iespēja pamatot pakalpojumu sniegšanas faktu;
- 2) klienta, tā PLG un galvenā sadarbības partnera ģeogrāfiskais risks – saistība ar valsti, kas nav Latvijas Republika, ES, Eiropas Ekonomikas zonas (turpmāk – EEZ) vai OECD dalībvalsts.

Lai pārvaldītu klientam piemītošo risku, Iestāde novērtē klientam piemītošo risku kā augstu un paredz padziļinātās izpētes pasākumus, lai pārliecinātos, ka klienta saimnieciskā darbība ir ekonomiski pamatota.

Konstatējot saikni starp klienta un tā patiesā labuma guvēja darījumiem, kas liecina par paaugstinātu NILLTPF risku, Iestāde piemēro klientam padziļināto izpēti.

218. Nosakot robežlīmeni vai citus apstākļus un tiem piemērojamos padziļinātās izpētes pasākumus, Iestāde nodrošina, ka piemērojamie padziļinātās izpētes pasākumi un to apjoms ir atbilstošs un efektīvs, lai Iestāde varētu izvērtēt un izprast klienta saimniecisko vai personisko darbību.

219. Klientam piemītošā riska līmenis nosaka padziļinātās izpētes regularitāti, t. i., jo zemāks risks, jo retāka padziļinātā izpēte un otrādi – jo augstāks risks, jo biežāka padziļinātā izpēte.

220. Nosakot padziļinātās izpētes regularitāti, Iestāde atskaites punktu, kā skaitīt gada vai mēnešu termiņu, nosaka politikās un procedūrās, ievērojot klientu izpētes noteikumu mērķi – nodrošināt padziļinātās izpētes pārbaudes procesa nepārtrauktību.

5.12.2.2. Padziļinātā izpēte klienta veikto darījumu izvērtēšanai

221. EBI Pamatnostādnēs un Finanšu izlūkošanas dienesta tipoloģijās (pieejamas šeit: [Vadlīnijas, tipoloģijas, rīki | Finanšu izlūkošanas dienests](#)) ir ietverti riska faktori, kas var piemist klienta veiktajiem darījumiem, piemēram, attiecībā uz izmaiņām klienta darījumu apmērā vai darījumu būtībā, ņemot vērā klienta deklarēto saimniecisko darbību. Atbilstoši Likumam sadarbības ar klientu laikā Iestāde veic darījumu uzraudzību, ievērojot uz risku balstītu pieeju. Tādējādi augstāka riska klientiem darījumu uzraudzība jāveic rūpīgāk.

222. Iestājoties riska faktoram, kas piemīt klienta darījumam, Iestāde veic padziļināto klienta izpēti (darījuma izpēti), piemērojot **kādu no padziļinātās izpētes pasākumiem**, kas nepieciešami pēc būtības, lai pārliecinātos par veikto darījumu ekonomisko un tiesisko mērķi, t. i., veic klienta izpēti tādā apjomā, lai noskaidrotu, vai riska faktora iestāšanās nerada aizdomas par NILLTPF vai neizraisa NILLTPF riska paaugstināšanos. Turklāt šajos gadījumos jāņem vērā un jāvērtē arī informācija, kas jau ir Iestādes rīcībā.

Piemērs

Iestājas pazīme: *darījumu klienta interesēs slēdz vai veic trešā persona (ārpakalpojumu grāmatvedis, advokāts vai juridiska veidojuma dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzējs, kas rīkojas klienta vārdā (nav attiecināms uz pagaidu konta atvēršanu, kamēr sabiedrībai nav juridiskas personas statusa, kā arī pamatkapitāla palielināšanas darījumiem)).*

Šis faktors nozīmē, ka Iestāde, konstatējot, ka darījumu klienta interesēs slēdz vai veic trešā persona, piemēram, ārpakalpojumu grāmatvedis, advokāts vai juridiska veidojuma dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzējs, kas rīkojas klienta vārdā, veic klienta izpēti tādā apjomā, lai noskaidrotu, vai tas rada aizdomas par NILLTPF vai NILLTPF riska paaugstināšanos.

Nosakot piemērojamos padziļinātās izpētes pasākumus, Iestāde ņem vērā savā rīcībā esošo informāciju par klientu, piemēram, Latvijas Republikā reģistrēts uzņēmums ar trim darbiniekiem, kas nodarbojas ar šūšanas pakalpojumiem, darījumu veikšanai ir pilnvarojis ārpakalpojumu grāmatvedi, jo savā uzņēmumā nenodarbina grāmatvedi; liels ražošanas uzņēmums nozīmīga darījuma slēgšanai pilnvaro advokātu, lai,

ievērojot advokāta zināšanas, noslēgtu sev drošu līgumu. Šādiem klientiem izpētes apjoms atšķirsies no izpētes apjoma, kas jāpiemēro augstāka riska klientam, piemēram, čaulas veidojumam, kura vārdā darbojas ārpakalpojumu grāmatvedis.

Visi klienti, kas izmanto trešo personu (piemēram, ārpakalpojumu grāmatvedi), nav automātiski uzskatāmi par augsta riska klientiem.

5.12.3. Periods, par kādu jāveic padziļinātā izpēte

223. Attiecībā uz klientiem, kuru padziļināto izpēti ir jāveic, iestādoties kādiem apstākļiem (*trigger based*), padziļinātās izpētes periodu (t. i., par kādu laika posmu tiek vērtēta klienta darbība – padziļinātās izpētes pārskata periods) Iestāde nosaka politikās un procedūrās, ievērojot apstākļus, kas bijuši par pamatu klienta padziļinātās izpētes veikšanai. Ne klientu izpētes noteikumi, ne citi normatīvie akti nenosaka konkrētu periodu, par kādu veicama padziļinātā izpēte, bet nosaka padziļinātās izpētes mērķi – pārliecināties, ka Iestāde pārzina klienta darbību un nepastāv aizdomas par NILTPF.

224. Attiecībā uz klientiem, kam padziļinātā izpēte jāveic regulāri, sasniedzot klienta riska skaitliskā novērtējuma robežlīmeni, klientu izpētes noteikumos ir noteikta prasība nodrošināt padziļinātās izpētes nepārtrauktību. Tādējādi, nosakot padziļinātās izpētes regularitāti, Iestāde atskaites punktu, kā skaitīt mēnešu termiņu, nosaka, ievērojot prasības mērķi – nodrošināt padziļinātās izpētes pārbaudes perioda nepārtrauktību (minētais nav attiecināms uz situāciju, kad mainās klienta risks, atbilstoši kuram padziļinātā izpēte nav jāpiemēro).

Pamatprincips perioda noteikšanai attiecībā uz padziļinātās izpētes klientiem ir laika periods kopš pēdējās padziļinātās izpētes veikšanas (kā atskaites punktu ņemot vērā pēdējās padziļinātās izpētes pārskata perioda beigu datumu). Tomēr atkarībā no darījumiem un NILTPF riska var būt situācijas, kad, lai izprastu klienta darbību, ir nepieciešams ietvert arī periodu (vai daļu no tā), par kuru izpēte jau tika veikta.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Iestājas pazīme: *klients ir čaulas veidojums.*

Ievērojot čaulas veidojumiem piemītošo paaugstināto NILTPF risku, Iestāde padziļinātās izpētes pasākumus piemēro ik pēc sešiem mēnešiem.

Situācija Nr. 2

Iestājas pazīme: *klienta saimnieciskajai darbībai piemīt paaugstināts NILTPF risks (dārgmetālu, dārgakmeņu tirdzniecība).*

Iestāde izvērtē klienta darbībai piemītošo risku un darījumu apmēru un lemj par padziļinātās izpētes perioda noteikšanu. Konstatējot, ka klientam piemīt paaugstināts NILTPF risks, Iestāde nosaka padziļinātās izpētes periodu atbilstoši tās politikām un procedūrām. Iestāde var lemt par darījumu monitoringu un, konstatējot darījumu apmēra izmaiņas vai citu risku paaugstinošo apstākļu iestāšanos, attiecīgi noteikt īsāku padziļinātās izpētes termiņu (piemēram, ja periods noteikts 12 mēneši un darījumu apmērs palielinās, Iestāde nosaka padziļinātās izpētes periodu – seši mēneši).

225. Ja klientam iestājas riska faktors vai to kombinācija un iepriekš ir veikta standarta izpēte, bet nav veikta padziļinātā izpēte, tad Iestāde padziļinātās izpētes periodu nosaka

no pēdējās veiktās klienta standarta izpētes. Tomēr atkarībā no darījumiem un riska var būt nepieciešams ietvert arī periodu, par kuru izpēte jau tika veikta.

226. Nosakot periodu, par kādu padziļinātā izpēte veicama, Iestāde ņem vērā klientam piemītošo NILLTPF risku un konstatēto riska faktoru vai iepriekš veiktās padziļinātās izpētes laiku, ja klientam iepriekš padziļinātā izpēte ir veikta (padziļinātā izpēte jāveic, lai izprastu, vai konkrētais riska faktors rada aizdomas par NILLTPF vai riska paaugstināšanos, līdz ar to periods nosakāms atbilstoši riska faktoram).

Piemērs

Iestājas pazīme: klients dod rīkojumu par aktīvu ieguldīšanu paaugstināta NILLTPF riska jurisdikcijas finanšu iestādē.

Šis faktors attiecas uz gadījumiem, kad klients dod rīkojumu par aktīvu (naudas līdzekļu, finanšu instrumentu u. tml.) ieguldīšanu paaugstināta riska jurisdikcijā esošā finanšu iestādē (tik tālu, cik iestāde zina, ka tas ir finanšu instrumentu ieguldījums).

Iestāde padziļinātās izpētes pasākumus piemēro par tādu periodu, kas ļauj izprast, vai šāds klienta rīkojums rada aizdomas par NILLTPF vai riska paaugstināšanos. Lai noteiktu periodu, nepieciešams izvērtēt Iestādes rīcībā esošo informāciju par klientu – vai Iestāde izprot klienta darbību, vai klientam šādi darījumi ir raksturīgi, vai un kad klientam ir veikta padziļinātā izpēte u. tml.

Pamatprincips perioda noteikšanai attiecībā uz klienta darījumam piemītošo riska faktoru – klienta NILLTPF risks un konstatētais riska faktors.

5.12.4. Padziļinātās izpētes termiņš

227. Klientu izpētes noteikumi paredz, ka padziļinātās izpētes veikšanas termiņu nosaka Iestāde, pamatojoties uz risku novērtējumu, tai skaitā ņemot vērā klienta risku, saimnieciskās vai personiskās darbības veidu, klienta īpašumtiesību struktūru, priekšnosacījumus klienta padziļinātās izpētes pasākumu veikšanai un klienta riska skaitlisko novērtējumu.

228. Iestādes pienākums ir pamatot tās noteiktā klienta padziļinātās izpētes veikšanas termiņa samērīgumu un atbilstību riskam, klientu bāzes dažādībai. Tādējādi klienta padziļinātās izpētes veikšanas termiņš dažāda riska grupas klientiem vai klientu tipiem var būt atšķirīgs (piemēram, fiziskai personai, kurai padziļinātā izpēte jāveic, konstatējot risku paaugstinošu faktoru (piemēram, klientam netipiski liels ienākošais darījums) var būt īsāks nekā klientam juridiskai personai ar sarežģītu īpašnieku struktūru). Vienlaikus Iestādes pienākums ir veikt padziļināto izpēti samērīgā laika periodā bez nepamatotas kavēšanās un veikt atbilstošus pasākumus riska pārvaldīšanai, kamēr Iestāde veic klienta padziļināto izpēti. Nosakot padziļinātās izpētes termiņu, Iestāde ņem vērā to, lai termiņš neradītu iespēju turpināt veikt aizdomīgus darījumus vai potenciāli nelegālus līdzekļus izmantotu vai turpinātu (pabeigtu) legalizāciju (pieļauj apzinātu neredzēšanu), un tādēļ var apsvērt pastiprinātas uzraudzības pasākumu piemērošanu kā kompensējošu mehānismu. Savukārt pārāk īss termiņš nedrīkst radīt situāciju, ka klientam jāiesniedz apjomīga informācija, ko tas nespēj iegūt, vai arī iestāde regulāri šo termiņu pagarina standarta situācijās vai standarta situācijās termiņš netiek ievērots. Piemēram, 35 darba dienu termiņš varētu būt objektīvs termiņš, ko nosaka standarta situācijām, taču šis termiņš var tikt noteikts garāks situācijās, kur nepieciešama papildus informācijas iegūšana.

229. Iestāde var paredzēt, ka padziļinātās izpētes termiņš var tikt pagarināts, ja tas ir pamatoti nepieciešams, lai veiktu visaptverošu, pilnīgu klienta padziļināto izpēti. Piemēram, informācijas iegūšana no starptautiskas korporācijas, saistītu klientu vai finanšu iestāžu kā klientu izpēte var aizņemt ilgāku laika periodu, tāpat sarežģītu darījumu un klientu struktūras izvērtēšana var prasīt ilgāku laiku. Šādā gadījumā Iestādei ir tiesības noteikt padziļinātās izpētes termiņa pagarinājumu.

230. Konstatējot risku paaugstinošus apstākļus, kurus var radīt klienta turpmāka neierobežota rīcība, Iestāde lemj par pastiprinātās uzraudzības pasākumu piemērošanu. Iestāde dokumentē termiņa pagarinājuma pamatojumu. Iestāde politikās un procedūrās nosaka atbildīgo darbinieku vai struktūru (piemēram, par NILLTPFN atbildīgais darbinieks vai valdes loceklis vai par NILLTPFN atbildīgā komiteja, departaments u. tml.), kura ir tiesīga pieņemt lēmumu par padziļinātās izpētes termiņa pagarināšanu.

231. Situācijās, kad ārējo notikumu (piemēram, jaunu sankciju ieviešana, izmaiņas normatīvajos aktos u. c.) vai Iestādes iekšējo procesu dēļ (piemēram, veiktas izmaiņas Iestādes klientu riska skaitliskā novērtējuma vai darījumu uzraudzības sistēmās) tiek konstatētas iepriekš neplānotas un neparedzētas izmaiņas augsta riska klientu skaitā, kam jāveic padziļinātā izpēte atbilstoši Iestādes iekšējiem normatīvajiem aktiem vai ārējiem normatīvajiem aktiem, Iestāde sagatavo rīcības plānu padziļinātās izpētes pasākumu veikšanai, pamatojot termiņu, kādā izpētes pasākumus objektīvi ir iespējams veikt, kā arī paredzot prioritātes (piemēram, vispirms tiek veikta augstākā riska klientu izpēte vai ar sankciju sarakstos esošām valstīm saistītu klientu izpēte u. tml.) un samērīgus risku pārvaldības pasākumus.

232. Ja pēc padziļinātās izpētes termiņa beigām Iestāde nevar to pabeigt, jo nav pieejama nepieciešamā informācija, Iestāde izvērtē trūkstošās informācijas ietekmi uz NILLTPF risku, kādam tā ir pakļauta. Ja pēc būtības padziļinātā izpēte ir veikta un trūkstošā informācija ir vērtējama vienīgi kā papildu informācija, un Iestādei klienta darbība un veiktie darījumi ir skaidri un saprotami, Iestādei nav pienākums izbeigt darījuma attiecības ar klientu un tā var iegūt papildu informāciju vēlāk vai paredzēt pastiprinātas uzraudzības pasākumus, lai pārliccinātos, ka trūkstošā informācija nerada papildu riskus. Padziļinātās izpētes secinājumus Iestāde sagatavo termiņā, kas nepārsniedz padziļinātās izpētes maksimāli pieļaujamo termiņu (standarta noteiktais padziļinātās izpētes termiņš un iespējamais pagarinājuma termiņš).

233. Padziļinātās izpētes termiņš darījumam piemītošā riska faktora izpētei jānosaka samērīgi ar attiecīgajam faktoram piemītošo risku. Ievērojot minēto, Iestāde izvērtē konkrētā riska faktora ietekmi uz NILLTPF risku un atbilstoši lemj par piesardzīgu un samērīgu termiņu riska pārvaldīšanai, lemjot par pastiprinātās uzraudzības pasākumiem, ja tas ir nepieciešams.

5.12.5. Savstarpēji saistītu klientu noteikšana

234. Iestāde iekšējos normatīvajos aktos nosaka kritērijus, kādos gadījumos vai iestājoties kādiem apstākļiem vai riska faktoriem, padziļinātās izpētes ietvaros, ir nepieciešams izvērtēt, vai klienti un darījumi ir savstarpēji saistīti (savstarpēji saistīti klienti). Saistību izvērtē, pamatojoties uz veiktajiem darījumiem un pēc formālām pazīmēm, piemēram, viens patiesais labuma guvējs, valdes loceklis, adrese. Savstarpēji saistīti klienti kā atsevišķa pazīme pati par sevi neveido pamatu padziļinātajai izpētei, piemēram, tikai tādēļ, ka diviem klientiem ir viens liels piegādātājs vai viens patiesais labuma guvējs. Tikai formāla pazīmes esamība (piemēram, viena adrese, kontaktinformācija, labi zināms uzņēmums, kas vairākiem klientiem piegādātā izejvielas

vai sniedz pakalpojumus) automātiski nenožīmē, ka klienti jāpēta kā savstarpēji saistīti. Iestādei nav jāparedz, ka, automātiski konstatējot formālas pazīmes saistītu klientu esamībai, jāveic padziļinātā izpēte visiem attiecīgajiem klientiem, ja kaut vienam no viņiem veic padziļināto izpēti. Ir būtiski, ka vispirms klienta darījumi norāda uz to, ka savstarpēji saistītu klientu izpēte ir nepieciešama.

235. Mērķis savstarpēju saistītu klientu noteikšanai un izpētei ir paaugstināta riska gadījumos saprast darījumu būtību, lai mazinātu risku, ka darījumiem nav tiesiskā vai ekonomiskā mērķa un tie tiek veikti ar nolūku veikt līdzekļu sajaukšanu (*layering*) vai lai izvērtētu līdzekļu izcelsmi kopumā. Savstarpēji saistītu klientu konstatēšana gadījumos, kad ir paaugstināts risks, ļauj Iestādei izvērtēt darījumu shēmu kopumā, tādējādi nodrošinot pilnvērtīgāku izvērtējumu par veiktajiem darījumiem, tajos izmantoto līdzekļu izcelsmi un aizdomīgu darījumu konstatēšanu. Vērtējot viena klienta darījumus atsevišķi, informācija par darījumiem ir šaurāka, līdz ar to iespējami aizdomīgu darījumu pazīmes var nekonstatēt.

236. Iestādēm, kuru sniegto pakalpojumu specifika neparedz darījumu veikšanu starp klientiem, piemēram, ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem, arī ir būtiski noteikt pazīmes, kā tiek konstatēti savstarpēji saistīti klienti, lai paaugstināta riska situācijās izvērtētu klientu veiktos ieguldījumus un pēc būtības un kopumā izvērtētu gan ieguldījumu shēmas ekonomisko pamatojumu, gan līdzekļu izcelsmi.

237. Savstarpēji saistītu klientu izpētes nepieciešamību vienmēr vērtē kontekstā ar padziļinātās izpētes iemeslu un klienta risku, tai skaitā apstākli, vai savstarpējas saiknes esamība var ietekmēt klienta risku. Veicot klienta padziļināto izpēti, par savstarpēju klientu saikni var liecināt, piemēram, šādas pazīmes:

237.1. viena patiesā labuma guvēja vai dalībnieku struktūra (Iestāde politikās un procedūrās var noteikt kritērijus dalībnieku apjomam, lai struktūru uzskatītu par vienu un to pašu);

237.2. vienas pilnvarotās personas;

237.3. viena klienta pārstāvis un cita klienta patiesais labuma guvējs ir viena un tā pati persona;

237.4. klients izmanto aizdevumu, kuru nodrošina cits klients;

237.5. u.c. pazīmes.

238. Netiek sagaidīts, ka Iestāde veic visu savstarpēji saistīto klientu padziļināto izpēti. Piemēram, ja tiek veikta klienta A padziļinātā izpēte, kuras rezultātā konstatē, ka klientam būtisku darījumu daļu veido darījumi ar klientu B, attiecīgi iestāde veic atbilstošo klienta A un klienta B padziļināto izpēti to savstarpēji veikto darījumu dēļ. Vienlaikus iestādei ir klients C, kas arī ir savstarpēji saistīts klients ar klientu A un B (viens patiesais labuma guvējs). Iestādei nav jāveic klienta C padziļinātā izpēte, kamēr netiek konstatēti aizdomīgi darījumi, veicot klienta A padziļināto izpēti, klienta C padziļinātā izpēte netiek veikta.

Piemērs

Padziļinātās izpētes laikā tiek konstatēts, ka klientu starpā notiek paaugstināta riska darījumi.

Pēc tam tiek konstatēts, ka šo klientu faktiskās adreses sakrīt.

Iespējamā rīcība: noskaidrot, kāda tipa ēka atrodas konkrētajā adresē – privātmāja, biroju ēka – un vai nepastāv aizdomas par pastkastīšu adreses izmantošanu. Savstarpēji darījumi un viena adrese norāda uz to, ka potenciāli saistītie klienti veic darījumus. Būtu svarīgi izvērtēt ne tikai to, vai adrese ir tāda, kur tiešām var tikt veikta saimnieciskā darbība, bet arī to, vai darījumi ir ekonomiski pamatoti. Jāņem vērā, ka adrese var būt arī atbilstoša, bet paši darījumi var būt fiktīvi.

239. Iestādei, izmantojot uz risku balstītu pieeju, uzmanība būtu jāpievērš ne tikai savstarpēji saistītu klientu vai darījumu ienākošajiem un izejošajiem darījumiem Iestādē, bet arī darījumiem, kas veikti Iestādē starp saistītiem klientiem. Šis princips palīdz nodrošināt, ka Iestāde pārzina visu saistīto klientu darbību, tādējādi iegūstot pilnīgāku izpratni par veiktajiem darījumiem (katra atsevišķa klienta darījumi var nenorādīt uz aizdomīgiem darījumiem, savukārt, vērtējot saistīto klientu darījumus kopumā, ir iespējams labāk izprast darījumu būtību un konstatēt aizdomīgus darījumus).

5.12.6. Pasākumi padziļinātās izpētes ietvaros

240. Padziļinātās izpētes ietvaros var būt nepieciešams iegūt papildu (detalizētāku) informāciju par klienta saimniecisko vai personisko darbību. Tādējādi, pamatojoties uz riska izvērtējumu, Iestāde noskaidro ne tikai klienta saimnieciskās vai personiskās darbības veida nosaukumu (piemēram, tirdzniecība, starpniecība tirdzniecības darījumos), bet arī detalizētāku informāciju par to, piemēram:

240.1. kā klients organizē savu saimniecisko vai personisko darbību;

240.2. kāda ir faktiskā saimnieciskās darbības veikšanas vieta;

240.3. kāds ir nodarbināto skaits uzņēmumā;

240.4. kādi ir preču un pakalpojumu izplatīšanas kanāli;

240.5. kāda ir iepriekšējo periodu saimnieciskā darbība (apgrozījums, peļņa, partneri u. tml.);

240.6. vai klientam ir licence vai speciāla atļauja, ja klienta deklarētā saimnieciskā vai personiskā darbība paredz šādas licences iegūšanu un ir saistīta ar NILLTPF un paaugstināta sankciju riska nozari, kas ietekmē klienta riska novērtējumu¹⁶

241. Iestāde, pamatojoties uz riska izvērtējumu, iegūst arī dokumentus, kas šo informāciju apliecina. Pamatojoties uz riska izvērtējumu, Iestāde var pieprasīt iesniegt darījumus apliecinošos dokumentus vai kontu izrakstus par iepriekšējās darbības periodu, kas ļauj izvērtēt klienta iepriekš veiktos darījumus, darījumu partnerus, darījumu apmēru un salīdzināt ar klienta Iestādē deklarēto informāciju. Papildus Iestāde no publiskiem un neatkarīgiem informācijas avotiem var iegūt citu informāciju, lai gūtu pilnīgu priekšstatu par klienta saimniecisko darbību un tās apjomu.

¹⁶ Pārlicināšanās par licences esību attiecas uz gadījumiem, kad klienta nodarbošanās tiesiskais raksturs ir saistīts ar tādiem darījumiem, kas pakļauti augstākam NILLTPF riskam (piemēram, finanšu pakalpojumu sniegšanu, azartspēļu organizēšanu u. c.).

PiemērsSituācija Nr. 1

Ja klients izsniedz aizdevumus un tā nav klienta deklarētā saimnieciskā darbība, izmantojot uz risku balstītu pieeju (piemēram, ja klients reģistrēts augsta riska jurisdikcijā un tā saimnieciskā darbība nav saistīta ar kreditēšanu, aizdevumi tiek izsniegti personām no augsta riska jurisdikcijām), Iestādei nepieciešams sekot līdzi, vai iepriekšējos gados izsniegtie aizdevumi tiek atmaksāti. Piemēram, klients izsniedza aizdevumu 2016. gadā ar atmaksas termiņu 2017. gadā. Iestāde veic klienta padziļināto izpēti 2017. gadā un vērtē tikai 2017. gadā notikušos darījumus, bet vairs nevērtē 2016. gada darījumus, atbilstoši kuriem 2017. gadā būtu jāsaņem aizdevuma atmaksa. Aizdevuma atmaksa 2017. gadā netiek saņemta. Klients turpina izsniegt jaunus aizdevumus, kas, iespējams, nekad netiks atmaksāti un netiek plānots, ka tie tiks atmaksāti. Šie apstākļi var liecināt par fiktīvu darbību.

Situācija Nr. 2

Klients *SD Ltd* 26.02.2019. nodod Iestādei pārvaldībā (fiduciārais darījums) finanšu līdzekļus 700 000 *euro* apmērā par labu kompānijai *AB LP*. Abām kompānijām norādīts viens PLG – A.S.

Iestāde 26.02.2019. izsniedz kompānijai *AB LP* aizdevumu 700 000 *euro* apmērā, kuru tā savukārt pārskaita Spānijas kompānijām *X S.L.* (03.03.2019. 400 000 *euro*), *Y S.L.* (04.04.2019. 150 000 *euro*) un *Z S.L.* (04.04.2019. 150 000 *euro*) ar maksājuma mērķi – *payment for a replenishment of the authorised capital* (visām kompānijām ir konti kredītiestādē Spānijā).

Padziļinātās izpētes ietvaros nepieciešams noskaidrot minētās darījumu shēmas ekonomisko būtību un tiesisko mērķi:

- slēdzot darījumu par fiduciāro kredītu, ir noskaidrots, ka kompānijai *AB LP* nepieciešams kredīts investīciju projektam Spānijas kompānijās (nenorādot konkrētu kompāniju nosaukumus), tālāk veicot investīciju objekta iegādi. Kompānija *SD Ltd* brīvos finanšu līdzekļus izvieto depozītā ar mērķi saņemt procentu ienākumus.

Par šo situāciju klients ir iesniedzis skaidrojumu, kas tika arī akceptēts, ka vienai kompānijai izsniegt aizdevumu otrai neskaitās pareizi, jo tad tā būs vienas kompānijas investīciju darbības finansēšana uz otras kompānijas apgrozāmo līdzekļu rēķina.

Saņemot skaidrojumu no klienta, ir būtiski pašai Iestādei pārliecināties par tā atbilstību un pamatotību, izvērtējot skaidrojuma atbilstību nozares praksei, pārbaudot informāciju publiskajos avotos u. tml. Svarīgi ir dokumentēt secinājuma pamatotību;

- papildus padziļinātās izpētes ietvaros būtu nepieciešams vērtēt, vai fiduciāro darījumu shēma netiek izmantota, lai slēptu investīcijām izmantoto finanšu līdzekļu faktisko izcelsmi, kas ir no kompānijām *C. Inc.*, *L.M. Ltd* un *A.O. L.P.* (klienta *SD Ltd* kontā no šīm kompānijām tika iemaksāti finanšu līdzekļi un klienta *SD Ltd* darījumiem ar minētajām kompānijām ir vienreizējs raksturs).

Par šo situāciju tika pieprasīti pamatojošie dokumenti. Tie tika saņemti spāņu valodā, un par tiem izpētes veidlapā tika norādīts, ka tie ir līgumi par nekustamā īpašuma iegādi Spānijā.

Lai pārliecinātos par dokumentu saturu un to izvērtētu, Iestādei nepieciešami dokumenti valodā, ko tās darbinieki saprot, – tos var lūgt iesniegt klientam vai Iestāde pati var dokumentus iztulkot. Iestādei nepieciešams pārliecināties, ka iesniegtie dokumenti pamato klienta kontā veiktos darījumus.

Situācija Nr. 3

Klients *WA LP* ir ES dalībvalstī reģistrēta kompānija, kurai konts atvērts 2015. gadā, saimnieciskās darbības veids – investīciju darbība.

2017. gadā starp Iestādi un klientu *WA LP* ir noslēgti vairāki fiduciārie līgumi par vairāku aizdevumu finansēšanu. Klients ir pārņēmis cita Iestādes klienta *DX LLP* saistības. Klients *DX LLP* ieguldījis fiduciārajā darījumā no cita Iestādes klienta *OL Ltd* kā aizdevumu saņemtos finanšu līdzekļus atbilstoši 2014. gadā noslēgtajiem aizdevuma līgumiem par aizdevumu 1.2 milj. ASV dolāru un 700 000 *euro* apmērā izsniegšanu uz trīs gadiem.

Padziļinātās izpētes ietvaros nepieciešams noskaidrot finanšu līdzekļu, kuri tika ieguldīti fiduciārajā darījumā un kurus aizdeva cits Iestādes klients *OL Ltd*, sākotnējo izcelsmi.

Situācija Nr. 4

Klients *ABC LTD* ir ES reģistrēta kompānija, kurai Iestāde nodrošina maksājumu pieņemšanas pakalpojumus. *ABC LTD* interneta vietnēs tirgo uztura bagātinātājus. Iestāde maksājumu pieņemšanas ietvaros saņemtos līdzekļus no karšu lietotājiem pārskaita uz *CDE LTD* kontu citā finanšu iestādē. Publiskajā vidē konstatēts liels skaits sūdzību, ka pēc pirkumu veikšanas *ABC LTD* tirdzniecības vietnēs no pircēju kartēm tiek ieturēti neautorizēti maksājumi vai ka saņemtās preces ir neatbilstošas kvalitātes. Tāpat darījumu uzraudzības ietvaros ir konstatēts, ka 90 % no saņemtajiem karšu maksājumiem ir veikti ar citas valsts (nav ES dalībvalsts un netiek uzskatīta par augsta riska trešo valsti) izdotām maksājumu kartēm. Klients *ABC LTD* anketā norādījis, ka tā galvenais sadarbības partneris ir *CDE LTD*, kas nodrošina telemārketinga pakalpojumus.

Padziļinātās izpētes ietvaros, ņemot vērā risku paaugstinošus faktorus, ir nepietiekami aprobežoties ar secinājumu, ka klienta darbība – tirdzniecība tiešsaistē – atbilst anketā deklarētajam, bet ir jāvērtē klienta darbības shēma kopumā, t. sk. tas, kādi pasākumi ir veikti, lai nodrošinātu, ka netiek ieturēti neautorizēti maksājumi. Iestādei ir jāiegūst informācija un dokumenti, kas raksturo klienta galvenos sadarbības partnerus, t. sk. jāvērtē, kā klients iegādājas un veic samaksu par precēm, kas tiek tirgotas tā interneta vietnēs, un vai klientam ir alternatīvi ienākumu kanāli, ņemot vērā, ka visi ienākumi no maksājumu karšu pieņemšanas tiek pārskaitīti tikai par telemārketinga pakalpojumiem. Tāpat Iestādei ir jāvērtē savā rīcībā esošā informācija par klienta faktisko saimnieciskās darbības veikšanas vietu, ievērojot, ka karšu darījumi liecina, ka galvenā tiešsaistes tirdzniecības mērķauditorija ir nevis ES, bet citas valsts (nav ES dalībvalsts un netiek uzskatīta par augsta riska trešo valsti) pircēji.

5.12.7. Padziļinātā izpēte, veicot gadījuma rakstura darījumu

242. Likums nosaka, ka Iestāde veic klienta padziļināto izpēti, uzsākot un uzturot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu ar klientu, ja pastāv paaugstināts NILLTPF risks.

243. Iestādei pirms gadījuma rakstura darījuma izpildes nepieciešams iegūt informāciju par darījuma mērķi un būtību apjomā, kas nepieciešams, lai noteiktu, vai darījumam nepiemīt risku paaugstinoši faktori un nav nepieciešama darījuma padziļinātā izpēte pirms darījuma izpildes (piemēram, atbilstoši Iestādes darbībai un piedāvātajiem pakalpojumiem Iestāde nosaka konkrētus riska faktorus vai to kopumu, kuriem iestājoties jāveic padziļinātā izpēte, kā arī paredz izpētes apjomu atkarībā no klientam piemītošo riska faktoru kopuma).

244. Maksājumu iestādei vai elektroniskās naudas iestādei, kas nodrošina naudas pārvedumus, veicot gadījuma rakstura darījuma izpēti, ir jāņem vērā visa informācija, kas ir tās rīcībā, t.i., gan par darījuma veicēju, gan saņēmēju. Ja Iestāde kontrolē abas starptautisku pārvedumu puses (piemēram, sniedzot pakalpojumus pārrobežā ar pārstāvju starpniecību), tad, konstatējot aizdomīgu darījumu, Iestāde nodrošina, ka aizdomīga darījuma ziņojums tiek sniegts katrā valstī, kuru tas skar.

Piemērs

Piedāvājot bezkonta naudas pārvedumu uz paaugstināta riska jurisdikciju, šādam darījumam (atkarībā no summas un citiem apstākļiem) būtu jāveic padziļinātā izpēte darījuma specifiskai piemērotā apjomā, turklāt pirms darījuma izpildes, ņemot vērā, ka pēc izpildes klients var vairs nebūt atrodamšs (piemēram, noskaidrojot, kāds ir mērķis pārveduma veikšanai uz paaugstināta riska jurisdikciju, kāda ir darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme u. tml.).

5.12.8. Ieguldījumu platformām saistošās klientu – aizdevēju specifiskās izpētes prasības

245. Ieguldījumu brokeru sabiedrības (turpmāk – IBS) – ieguldījumu platformas – sadarbībai ar klientiem – aizdevējiem – piemēro riska kontroles pasākumus, kas pēc būtības var tikt pielīdzināti korespondentattiecībām, tos atbilstoši pielāgojot klientu – aizdevēju – darbības specifiskai. IBS izpētes pasākumu ietvaros noskaidro, vai konkrētas ģeogrāfijas klientiem – aizdevējiem – ir nepieciešama speciāla reģistrācija vai licencēšana, vai tie ir NILLTPFN prasību subjekti un kādas NILLTPFN prasības tiem ir jāievēro, un atbilstoši tam nosaka nepieciešamās kontroles un izpētes pasākumus, tostarp noskaidro un vērtē klienta – aizdevēja – kapitāla un piesaistītā finansējuma izcelsmi.

246. Līdzīgi kā korespondentattiecību ietvaros IBS, ievērojot uz risku balstītu pieeju, pārliecinās, ka klientiem – aizdevējiem – ir izveidota to kredītņēmēju riska profilam atbilstoša IKS, lai IBS spētu pārvaldīt risku, ka ieguldījumu platforma var tikt izmantota vai iesaistīta NILLTPF vai sankciju pārkāpšanā. Ievērojot, ka atsevišķās jurisdikcijās, tostarp tādās, kurām piemīt paaugstināts NILL, TF, korupcijas, sankciju u. tml. risks, aizdevēji nav uzskatāmi par finanšu iestādēm vai NILLTPFN prasību subjektiem, IBS nepieciešams noteikt un veikt papildu pasākumus, lai nodrošinātu identificēto risku atbilstošu kontroli, tostarp, lai pārliecinātos par kārtību, kādā aizdevēji veic savu klientu identifikāciju, nodrošina sankciju prasību izpildi u. tml.

247. Savukārt attiecībā uz klientiem – aizdevējiem –, kas sniedz citu veidu pakalpojumus, piemēram, attīsta nekustamā īpašuma projektus vai piedāvā auto nomas pakalpojumus,

izpētes un darījumu uzraudzības pasākumi jāizstrādā atbilstoši pakalpojuma specifikai, piemēram, iegūstot un vērtējot informāciju par projektiem, pakalpojumiem, tostarp par to, kas praktiski izmanto vai izmantos aizdevēja sniegtos pakalpojumus, un, balstoties uz identificēto riska faktoru analīzi, jānosaka atbilstoši riska pārvaldības mehānismi.

5.13. Klientu, kuru veiktie darījumi ir saistīti ar kryptoaktīviem, risku pārvaldība

248. Šajā sadaļā papildus vadlīnijās minētajiem vispārīgajiem principiem apkopoti praktiskie piemēri un labās prakses principi klientu, kuru līdzekļu izcelsme to privātās darbības ietvaros saistīta ar kryptoaktīviem, risku pārvaldībai. Šajā nodaļā minētie piemēri un nosacījumi ir izmantojami kā papildu skaidrojošais materiāls un ir jāņem vērā kopsakarā ar citās nodaļās sniegto informāciju, un nav paredzēta klientu – kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju – risku pārvaldībai.

249. Iestāde, pamatojoties uz savas darbības specifiku un riska profilu, izvērtē nepieciešamību izstrādāt tādus darījumu uzraudzības scenārijus, lai spētu savlaicīgi konstatēt klientu darījumus, kuri ir saistīti ar kryptoaktīviem un kam piemīt paaugstināts risks. Iestāde, pamatojoties uz risku izvērtējumu, pēc iespējas izmanto tādus darījumu uzraudzības scenārijus, kur riska faktorus iespējams konstatēt automātiski pēc noteiktiem algoritmiem, vai, ievērojot samērības principu vai iestādes noteiktos kritērijus, pievērš tiem uzmanību klienta padziļinātās izpētes ietvaros.

Piemērs

Veidojot darījumu uzraudzības scenārijus vai veicot klienta vai tā darījumu izpēti, Iestāde nosaka un ņem vērā NILLTPF risku paaugstinošus faktorus, piemēram:

- klients veic netipiska apmēra darījumus ar kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēju, kas reģistrēts augsta riska trešajā valstī;
- klients veic netipiska apmēra pārskaitījumus uz/no kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja kontu, kas atvērts augsta riska trešajā valstī;
- klients saņem vairākus kopsummā liela apmēra pārskaitījumus no dažādiem kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, kas nekavējoties tiek aizskaitīti uz citu finanšu iestādi vai citiem kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem;
- klients saņem liela apmēra līdzekļus no kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēja un nekavējoties tos pārskaita tālāk vairākām personām;
- klients veic liela apjoma vai skaita skaidras naudas iemaksas un līdzekļus nekavējoties pārskaita uz kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēja kontu;
- klients veic darījumus ar kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēju, par kuru ir pieejama informācija, ka tas nav licencēts vai reģistrēts kā kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzējs;
- klients veic darījumus ar kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēju, par kuru ir pieejama informācija, ka tas neievēro NILLTPF novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas prasības, piemēram, neveic klienta izpētes pasākumus;
- klients veic darījumus ar kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēju, par kuru ir pieejama informācija, ka tas atļauj anonimitāti uzlabojošu pakalpojumu un tehnoloģiju izmantošanu, piemēram, kryptoaktīvu ar anonimizācijas funkciju (*privacy coins*) tirdzniecību, skaidras naudas iemaksas/izmaksas

kriptobankomātā vai pārvedumus ar pašuzturētām adresēm (<i>self-hosted address</i>), neidentificējot un neverificējot pārvedumā iesaistītās puses; - klients veic darījumus ar kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju, par kuru pieejama informācija, ka tas saistīts ar sankcionētām vai ar izspiešanu, krāpniecību, kryptoaktīvu zādzību, “tumšā tīmekļa” (<i>darknet</i>) tirgu saistītām vai citām augsta riska vietnēm, biržām vai adresēm.

250. Izstrādājot darījumu uzraudzības scenārijus, Iestāde, pamatojoties uz risku novērtējumu, izvērtē lietderību izveidot sarakstu automatizētai darījumu ar paaugstināta riska kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju konstatēšanai, tostarp izmantojot publiski pieejamos atvērtos avotus un/vai blokķēdes analītikas rīkus, kuros apkopota informācija par kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem. Sarakstā Iestādei ieteicams ietvert informāciju par vismaz kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju tirdzniecības nosaukumiem, juridiskās personas nosaukumiem, populārāko kryptoaktīvu nosaukumiem, kā arī identificēto riska informāciju, piemēram, kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, par kuriem ir pieejama informācija, ka tie pieļauj anonimitāti uzlabojošu pakalpojumu vai tehnoloģiju izmantošanu. Iestāde iekšējās procedūrās nosaka samērīgu periodu izveidotā saraksta pārskatīšanai un aktualizēšanai, lai nodrošinātu tā piemērošanas efektivitāti, bet ne retāk kā reizi gadā.

Daži publiski pieejamu informācijas avotu piemēri:

1. Vietnes, kurās apkopota informācija par pieejamajiem kryptoaktīviem, to cenām, kryptoaktīvu biržām un to reģistrācijas valstīm:

- blockspot.io/exchange/,
- coingecko.com,
- coinmarketcap.com,
- thebanks.eu/list-of-vasps.

2. Kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju uzraudzības un kontroles institūciju publiskotā informācija par kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, kas ir saņēmuši darbības atļauju, un kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, kas darbojas bez atbilstošas atļaujas, piemēram:

2.1. ES kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju uzraudzības un kontroles institūciju publiskotā informācija:

- Igaunijas kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju reģistrs: https://mtr.ttja.ee/taotluse_tulemus (sadaļa *Operating licence >> lauks Area of activity >> Providing a virtual currency service >> Search*),
- Īrijas kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju reģistrs: <https://registers.centralbank.ie/DownloadsPage.aspx> (*Register of Virtual Asset Service Providers*),
- Lietuvas kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju reģistrs: <https://www.registrucentras.lt/jar/sarasai/vvko.php>,
- Maltas kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju reģistrs: *Financial Services Register* – MFSA: <https://www.mfsa.mt/financial-services-register/>, (Sadaļa: *Alternative Search >> Sector: VFA Framework >> Authorisation: VFA Service Provider*).

2.2. Ārpus ES kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju uzraudzības un kontroles institūciju publiskotā informācija, piemēram:

- Apvienotajā Karalistē reģistrētie kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji: *Registered Cryptoasset Firms* (fca.org.uk): <https://register.fca.org.uk/s/search?predefined=CA> ,
- uzņēmumi, kas Apvienotajā Karalistē darbojas kā kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji, bet nav atbilstoši reģistrējušies: *Unregistered Cryptoasset Businesses* (fca.org.uk): <https://register.fca.org.uk/s/search?predefined=U>,
- Britu Virdžīnu Salās reģistrētie kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji: *Virtual Assets Service Providers | British Virgin Islands Financial Services Commission* (bvifsc.vg): <https://www.bvifsc.vg/regulated-entities-vasp> ,
- Dubajā licencētie kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji: <https://www.vara.ae/en/licenses-and-register/public-register/>

3. Kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju mājaslapas (Noteikumu un nosacījumu sadaļa (*Terms & Conditions*)), kur bieži var atrast kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēja juridiskās personas nosaukumu), kā arī informāciju par saņemto darbības atļauju.

251. Iestāde, pamatojoties uz savas darbības specifiku un riska profilu, iekšējās procedūrās paredz papildu izpēti pasākumus vai iegūstamos dokumentus klientu, kuru veiktie darījumi vai līdzekļu izcelsme ir saistīta ar kryptoaktīviem, izpēti veikšanai. Tāpat, veicot šādu klientu izpēti, Iestāde ņem vērā veikto darījumu veidu (piemēram, kryptoaktīvu pirkšana, pārdošana), apjomu, darījumu struktūru (piemēram, regulāra kryptoaktīvu maiņa), darījumu veikšanas regularitāti, izmantotā kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja darbības atļaujas esamību un atļaujas izsniegšanas valsti u.c. riska faktorus.

Piemērs

Piemēram, ja klienta labklājības izcelsme ir saistīta ar kryptoaktīvu darījumiem, Iestāde nosaka papildu iegūstamo dokumentu kopumu, lai iegūto informāciju verificētu, kā, piemēram, nepieciešamību izvērtēt izmantotās platformas un/vai kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējus, blokķēdes transakciju vēsturi, rakšanas (*mining*) ierakstus, investīciju atskaites u.tml. Ja klienta kontā saņemto līdzekļu izcelsme ir saistīta ar kryptoaktīvu darījumiem, Iestāde izvērtē informāciju par darījumu ķēdē izmantotajiem kryptoaktīviem un iesaistītajām platformām un/vai kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, to darbības atļaujām, kā arī, atbilstoši darījumu apmēram un riska profilam, paredz nepieciešamību iegūt transakciju ierakstus (*transaction logs*), izmantoto maku adreses (*wallet addresses*) un maiņas izrakstus (*exchange logs*), kas parāda kopējo līdzekļu plūsmu un ļauj pārliecināties par līdzekļu sākotnējo izcelsmi. Konstatējot, ka līdzekļi saņemti no kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēja, kam nav atbilstošas darbības atļaujas vai tā izsniegta paaugstināta riska trešajā valstī, Iestāde padziļinātās izpēti ievieš pievērš papildu uzmanību ne tikai aktīvu izcelsmei, bet arī darījumiem kopumā ar izvēlēto kryptoaktīvu sniedzēju, izvērtējot to būtību un ekonomisko pamatojumu, ņemot vērā klienta izpēti ietvaros iegūto informāciju, piemēram, par klienta nodarbošanos, sadarbības partneriem, labklājības apmēru un izcelsmi.

252. Iestāde izmanto pieejamos bezmaksas blokķēdes meklēšanas rīkus, lai verificētu izpēti ietvaros iegūto informāciju par darījumu plūsmu ar pašuzturētām adresēm. Iestāde, identificējot augstu riska ekspozīciju ar kryptoaktīviem saistītiem darījumiem, t.i. lielu skaitu vai liela apjoma darījumus ar kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, kurus veikuši Iestādes klienti, izvērtē nepieciešamību izmantot blokķēdes analītikas rīkus, lai verificētu izpēti ietvaros iegūto informāciju, tostarp, lai gūtu priekšstatu par klienta

izmantoto kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju, darījumu plūsmu izmantotajos makos, iespējamo saistību ar sankcionētām adresēm u.tml.

Piemērs ar bezmaksas blokķēdes meklēšanas rīkiem, ar kuru palīdzību iespējams izsekot kryptoaktīvu pārvedumus uz pašuzturētām adresēm atbilstoši pārvedumā izmantotajai blokķēdei:

- BTC.com,
- blockchain.com/explorer,
- blockchair.com,
- blockstream.info,
- etherscan.io,
- bscscan.com,
- live.blockcypher.com,
- polygonscan.com.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients veic liela apjoma kryptoaktīvu pirkšanas darījumus, darījumu ekonomiskā būtība un mērķis nav saprotams, un rada aizdomas, ka klients darbojas kā nelicencēts kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējs.

Padziļinātās izpētes ietvaros papildus citiem izpētes pasākumiem Iestāde var pieprasīt klientam ekrānšāviņu (*screenshot*) no sava konta, kas atvērts kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēja platformā, lai pārliecinātos, ka konts atvērts klienta, nevis trešās personas vārdā. Papildus Iestāde var pieprasīt pilno neizfiltrēto biržas konta pārskatu, lai pārliecinātos, ka nauda pēc konvertācijas uz kryptoaktīvu uzreiz netiek pārskaitīta no klienta konta uz vairākām citām adresēm biržas ietvaros vai kryptoaktīvu makiem ārpus biržas. Gadījumā, ja kryptoaktīvi uzreiz pēc konvertācijas ir pārvesti uz vairākām citām adresēm, Iestāde noskaidro klienta saistību ar šīm adresēm un darījumu ekonomisko būtību.

Situācija Nr. 2

Klients savā kontā Iestādē saņem liela apjoma līdzekļus, kas veidojušies kryptoaktīvu pārdošanas darījumu rezultātā. Iestāde, izvērtējot ar darījumu saistīto ģeogrāfijas risku, izvērtē arī, vai darījumā iesaistītais kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējs, darījuma veids un apjoms ir raksturīgs (tipisks) līdz šim veiktajiem klienta darījumiem. Lai pārliecinātos par līdzekļu izcelsmi Iestāde var piemērot, piemēram, šādus padziļinātās izpētes pasākumus:

- iegūt ekrānšāviņu no klienta konta, kas ir atvērts kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja platformā, lai pārliecinātos, ka konta turētājs ir klients, kurš veic kryptoaktīvu pārdošanas darījumu. Gadījumā, ja konta turētājs ir trešā persona, Iestāde noskaidro klienta saistību ar konta turētāju, darījuma ekonomisko būtību un izvērtē tā pamatojumu;
- iegūt ekrānšāviņu vai neizfiltrētu konta pārskatu no klienta konta, kas ir atvērts kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja platformā un kas atspoguļo klienta veiktos iepriekšējos pārvedumus ar konkrētajiem kryptoaktīviem kopš to iegādes brīža;

- iegūt apliecinājumu par kryptoaktīvu pirkšanas darījumiem, un salīdzina darījumu datumus ar iemaksu datumiem kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja platformā atvērtajā kontā.

Iestāde, izvērtējot veiktos darījumus, nosaka padziļinātās izpētes ietvaros iegūstamo informāciju, piemēram:

- darījumā iesaistītie kryptoaktīvi pirms pārdošanas ir tikuši ieskaitīti klienta kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja kontā no cita kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja platformas (adreses) vai pašuzturētas adreses Iestādei nepieciešams noskaidrot šo aktīvu izcelsmi;
- ja klients skaidro, ka līdzekļu izcelsme ir peļņa, kas radusies no kryptoaktīvu cenu svārstībām, Iestāde var lūgt iesniegt un izvērtēt klienta konta, kas ir atvērts kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja platformā, izrakstu, lai pārliecinātos, ka kryptoaktīvu sākotnējā iegādes un pārdošanas cenu starpība ir atbilstoša minētai peļņai un nav citu ienākošo darījumu, kas varētu norādīt uz citu līdzekļu izcelsmi. Iestāde, pamatojoties uz risku, pārliecinās par kryptoaktīvu sākotnējā iegādē izmantoto līdzekļu izcelsmi un/vai atbilstību klienta labklājības līmenim.
- ja klients skaidro, ka līdzekļu izcelsme ir peļņa, kas iegūta no kryptoaktīvu rakšanas (*mining*), Iestāde var pieprasīt adresi, kas tika izmantota atlīdzības saņemšanai, un lūgt iesniegt visu kryptoaktīvu pārvietošanas ceļu no minētās adreses līdz kryptoaktīvu pakalpojuma sniedzēja platformai. Iestāde, pamatojoties uz risku, verificē klienta iesniegto informāciju par kryptoaktīvu pārvietošanas ceļu no/uz pašuzturētām adresēm, izmantojot bezmaksas blokkēdes meklēšanas rīkus vai Iestādes rīcībā esošos blokkēdes analītikas rīkus. Ja, izvērtējot iesniegto informāciju, tiek konstatēts, ka iemaksas kryptoaktīvu biržā ir būtiski lielākas nekā klienta saņemtā atlīdzība par kryptoaktīvu rakšanu minētajā adresē, Iestāde, pamatojoties uz risku izvērtējumu, noskaidro arī pārējo aktīvu izcelsmi.
- ja līdzekļu izcelsme ir peļņa, kas iegūta no neaizstājamās digitālās vienības (*non-fungible token* jeb NFT) pārdošanas, Iestāde var lūgt iesniegt izvērtēšanai NFT pirkšanas un pārdošanas kriptogrāfiskās jaucējfunkcijas (*hash*) identifikācijas numurus, lai pārliecinātos par NFT iegādes faktu, sākotnējo darījumu apmēru un cenu pieaugumu, kā arī maku adreses, kurās NFT atradās pirms iegādes, pēc iegādes un pēc pārdošanas, lai pārliecinātos, ka darījums nav bijis fiktīvs un notikusi faktiska īpašnieku maiņa. Lai izvērtētu, vai pārdošanas cena ir atbilstoša tirgus cenai, ir ieteicams izpētīt tās pašas kolekcijas NFT cenas. Iestāde, pamatojoties uz risku izvērtējumu, pārliecinās par NFT sākotnējā iegādē izmantoto līdzekļu izcelsmi, pārdošanas darījuma partneri un pārdošanas kanāliem, kā arī, izmantojot blokkēdes analītikas rīku vai bezmaksas blokkēdes meklēšanas rīkus, vismaz pārbauda, vai darījumā iesaistītā adrese, no kuras ieskaitīti līdzekļi, nav sankcionēta vai saistīta ar sankcionētām adresēm vai personām.
- ja līdzekļu izcelsme ir peļņa, kas veidojusies no sākotnējā žetonu piedāvājuma (*initial coin offering* jeb ICO) pārdošanas, Iestāde var lūgt iesniegt izvērtēšanai žetonu iegādes un pārdošanas darījumu pārskatus, jo nereti šādiem žetoniem ir apgrūtināši pārbaudīt sākotnējo iegādes cenu, tāpēc ka tā nav publiski pieejama. Iestāde, pamatojoties uz risku, pārliecinās par žetonu sākotnējā iegādē izmantoto līdzekļu izcelsmi, pārdošanas

darījumā iesaistīto partneri un pārdošanas kanāliem, kā arī, izmantojot blokķēdes analītikas rīku vai bezmaksas blokķēdes meklēšanas rīkus, pārbauda, vai darījumā iesaistītā adrese, no kuras ieskaitīti līdzekļi, nav sankcionēta vai saistīta ar sankcionētām adresēm vai personām.

Situācija Nr. 3

Iestāde konstatē, ka tās klienta kontā no kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēja, kas piedāvā kriptotaktīvu maiņu uz citām kriptotaktīvu valūtām un *fiat* valūtām un to glabāšanu, ieskaitīti līdzekļi klienta ikdienas darījumiem neraksturīgi lielā apmērā. Ieskaitītie līdzekļi nekavējoties tiek novirzīti Iestādes pašas izsniegtā hipotekārā kredīta daļējai dzēšanai.

Nepietiekamas kontroles piemērs:

Iestāde pieņem līdzekļus, neveic izpēti un attiecīgā apmērā dzēš klienta hipotekāro kredītu.

Labās prakses piemērs:

Iestāde veic klienta padziļinātu izpēti, kuras ietvaros pieprasa konta pārskatu no klienta konta, kas ir atvērts kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēja platformā. No klienta iesniegtajiem dokumentiem Iestāde secina, ka klients pirms vairākiem gadiem ir veicis pārskatījumu no sava konta Iestādē uz kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēja platformu un par šiem līdzekļiem iegādājies lielu skaitu kriptotaktīvus, kurus tas visu laiku glabājis šajā kontā un kuriem kopš iegādes brīža ir būtiski pieaugusi vērtība. Iestāde pārliecinās par šī kriptotaktīva cenas pieaugumu publiski pieejamos avotos un atbilstību klienta iesniegtā konta pārskatā redzamajai vērtībai, kā arī secina, ka klients no sava konta Iestādē ir veicis atbilstošu nodokļa nomaksu par pārdotā kriptotaktīva vērtības pieaugumu. Tāpat Iestāde, izmantojot publiski pieejamo informāciju, nav konstatējusi negatīva rakstura informāciju par kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēju. Iestāde attiecīgā apmērā dzēš klienta hipotekāro kredītu un turpina sadarbību.

Pārmērīgas kontroles piemērs:

Iestāde, konstatējot, ka ieskaitījums klienta kontā Iestādē ir no kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēja, neveic tālāku klienta izpēti, pieprasa klientam pilnīgu kredītsaistību dzēšanu, pārtrauc darījuma attiecības ar klientu un ziņo Finanšu izlūkošanas dienestam par aizdomīgu darījumu.

253. Iestāde risku pārvaldības ietvaros var piemērot pastiprinātas uzraudzības pasākumus, noteikt darījumu limitus un citus darījumu ierobežojumus, vai paredzēt citus risku mazinošus pasākumus, piemēram:

253.1. noteikt darījumu limitus klienta veiktajiem kriptotaktīvu pirkumiem ar maksājumu kartēm;

253.2. atļaut darījumu veikšanu, izmantojot tikai Eiropas Savienībā atbilstoši licencētu kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus;

253.3. atsevišķiem klientiem vai darījumiem ar kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, par kuriem konstatēta negatīva rakstura informācija, piemēram, saistība ar sankcionētām vietnēm, piemērot manuālu darījumu apstrādi, analizējot darījumus pirms klienta konta kredītēšanas vai debetēšanas;

253.4. atteikt darījumu izpildi darījumiem ar kriptuaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, kuriem nav attiecīgas darbības atļaujas, vai iepriekš identificēta saistība ar sankcionētām vai ar krāpniecību, izspiešanu, kriptuaktīvu zādzību, "tumšā tīmekļa" (*darknet*) tirgu saistītām vai citām augsta riska vietnēm, biržām vai adresēm u.tml.

5.14. Patiesais labuma guvējs (PLG)

5.14.1. PLG noskaidrošana

254. Atbilstoši Likuma prasībām, veicot klientu izpēti, iestāde visos gadījumos noskaidro klienta PLG. Ja risks ir augstāks, Iestāde arī pārliecinās, ka noskaidrotais PLG ir patiesais PLG.

255. Likuma 1. panta 5. punkta "a" apakšpunkts nosaka, ka PLG ir fiziskā persona, kura ir juridiskās personas īpašnieks vai kura kontrolē juridisko personu, vai kuras vārdā, labā, interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības vai tiek veikts darījuma rakstura darījums, un tā ir vismaz attiecībā uz juridiskajām personām – fiziskā persona, kurai tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25 % no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām vai kura to tiešā vai netiešā veidā kontrolē.

Piemērs

Klienta – juridiskās personas (kapitālsabiedrības) – 45 % B kategorijas pamatkapitāla daļu pieder vienai fiziskai personai (ar tiesībām uz dividenžu saņemšanu), bet 55 % A kategorijas pamatkapitāla daļu otrai fiziskai personai, un tās dod tiesības saņemt dividendes, likvidācijas kvotas, balsstiesības dalībnieku sapulcē.

Kapitālsabiedrības PLG primāri konstatējams, noskaidrojot kapitāldaļu vai akciju tiešos vai netiešos īpašniekus. Ņemot vērā PLG definīciju, kapitālsabiedrību PLG vienmēr iespējams noskaidrot gadījumos, kuros kapitālsabiedrības daļas vai akcijas vairāk nekā 25 % apmērā tiešā vai netiešā veidā pieder vismaz vienai fiziskajai personai. Minētā fiziskā persona, ja vien tā nerīkojas citas fiziskās personas vārdā, ir attiecīgās kapitālsabiedrības PLG. Ja kapitālsabiedrībā ir vairākas (ne vairāk kā trīs) fiziskās personas, kas atbilst iepriekš minētajam aprakstam, tās visas uzskatāmas par kapitālsabiedrības PLG (skatīt arī skaidrojumu: [Patieso labuma guvēju skaidrojums](#)).

256. PLG vienmēr ir fiziskā persona, kurai pieder vai kuras interesēs ir izveidota vai darbojas konkrētā juridiskā persona, vai kura tiešā vai netiešā¹⁷ veidā īsteno kontroli pār juridisko personu. PLG ir fiziskā persona, kurai gala rezultātā pieder vai kura kontrolē klientu, vai fiziskā persona, kuras labā tiek veikts darījums, līdz ar to šajā jēdzienā tiek ietvertas personas, kuras īsteno galīgo kontroli pār juridisko personu, t. i., īpašumtiesības vai kontrole tiek īstenota ne vien ar īpašumtiesībām, bet arī citādiem kontroles līdzekļiem, kas nav tiešā kontrole. PLG atklāšanas mērķis ir noteikt fizisko personu, kurai patiesībā pieder juridiskā persona vai kurai ir reālas iespējas to kontrolēt neatkarīgi no tā, vai persona ir juridiskās personas īpašnieks un vai tā ieņem oficiālu amatu juridiskajā personā vai ne. **PLG definīcijas būtiska pazīme ir tā, ka tā attiecināma uz faktisko kontroli – atbilstoši faktiskajai situācijai tā var pārsniegt likumīgās īpašumtiesības un kontroles robežu.**

Piemērs

¹⁷ Tiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā PLG juridisko personu kontrolē tieši, savukārt netiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā kontrole tiek īstenota ar citas personas – fiziskas vai juridiskas – starpniecību.

Klienta juridiskās personas 100 % kapitāldaļu pieder personai X. Atbilstoši Iestādes rīcībā esošajai informācijai (tā iegūta gan no publiskajiem avotiem, gan arī no klienta sadarbības ietvaros) faktisko kontroli pār klientu īsteno persona C, kas ir personas X vīrs.

Iestādei nepieciešams izvērtēt, vai ir pamatotas šaubas par PLG.

Ja, izvērtējot klienta saimniecisko darbību (vai tā Iestādei ir saprotama un veiktie darījumi nerada aizdomas par NILLTPF, vai ir pieejama negatīva rakstura informācija), Iestāde konstatē, ka šāda PLG uzrādīšana ģimenes ietvaros ir saprotama (piemēram, vīram ir plašs bizness un vairāki uzņēmumi, kuros kā PLG ir norādīti ģimenes locekļi, kas attiecīgi katrā uzņēmumā arī īsteno kontroli vai gūst labumu, tomēr paralēli arī vīrs īsteno kontroli vai gūst labumu), Iestāde, pamatojoties uz izpētes rezultātiem un secinājumiem un dokumentējot tos, kā PLG var norādīt abas personas. Iestādei nav nepieciešams iegūt klienta piekrišanu veiktās klienta izpētes rezultātiem.

Savukārt gadījumos, kad Iestādei, izvērtējot klienta darbību un informāciju par norādīto PLG, ir šaubas (tā neiegūst informāciju par norādītā PLG reālu spēju būt par PLG – nav pietiekamas zināšanas, nav informācijas, kas liecinātu, ka PLG kontrolē vai gūst labumu no klienta), Iestāde, ja tā nevar iegūt informāciju par reālo PLG, rīkojas atbilstoši Likumā noteiktajam un darījuma attiecības ar šādu klientu izbeidz vai neuzsāk un gadījumos, kad ir aizdomas par NILLTPF, ziņo Finanšu izlūkošanas dienestam.

257. Gadījumos, kad nevienai fiziskai personai nepieder vairāk par 25 % no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām un nav iespējams noteikt, kura fiziskā persona klientu kontrolē (piemēram, daudzdzīvokļu mājas apsaimniekošanai izveidota biedrība), par PLG var uzskatīt juridiskās personas augstāko vadību, ja ir izslēgtas šaubas, ka ir cits PLG (detalizētāk šo jautājumu skatīt apakšnodaļā “PLG – persona, kura ieņem amatu izpildinstitūcijā”).

258. Iestāde politikās un procedūrās nosaka detalizētas prasības PLG noskaidrošanas veidam un atbilstības pārbaudei.

259. Atbilstoši Likuma prasībām Iestāde noskaidro klienta PLG, izmantojot ziņas vai dokumentus no Uzņēmumu reģistra. Papildus, balstoties uz risku novērtējumu, Iestāde noskaidro klienta PLG vienā vai vairākos no šādiem veidiem:

259.1. saņemot klienta apstiprinātu paziņojumu par PLG¹⁸

259.2. izmantojot ziņas vai dokumentus no Latvijas Republikas vai ārvalstu informācijas sistēmām;

259.3. patstāvīgi noskaidrojot PLG, ja ziņas par to nevar iegūt citādi.

260. No Likuma prasības izriet, ka informācijas iegūšana no Uzņēmumu reģistra ir obligāta. Gadījumos, kad klienta risks ir zems, ir pietiekami noskaidrot PLG pēc īpašumtiesībām, izmantojot Uzņēmumu reģistra datus¹⁹ Pamatojoties uz riska izvērtējumu, Iestādei jāveic vēl citi pasākumi PLG verifikācijai (piemēram, klienta apstiprināta pašdeklarācija būtu pieļaujama zemāka riska gadījumos, savukārt

¹⁸ Saskaņā ar [Krimināllikuma 195.¹ pantu](#) personu, kura ar nodomu sniedz nepatiesas ziņas bankai, kas ir ar likumu pilnvarota pieprasīt informāciju par PLG, var saukt pie kriminālatbildības un tai var piemērot kriminālsodu.

¹⁹ Praksē informācija iegūstama arī no vietnēm, kurās pieejami aktualizēti Uzņēmumu reģistra dati.

paaugstināta riska gadījumos tā nebūtu pietiekama, ja pašdeklarācija tiek izmantota kā vienīgais pasākums PLG verifikācijai). Jo zemāks risks, jo vienkāršāks veids pieļaujams.

261. Attiecībā uz informācijas un dokumentu no reģistriem vai interneta resursiem izmantošanu Iestādei jāievēro uz risku balstīta pieeja, kas nozīmē, ka jāpārlicinās, vai ar minēto PLG noskaidrošanas veidu ir pietiekami un vai nepastāv saprātīgas šaubas par iegūtās informācijas atbilstību (papildu informāciju skatīt attiecīgajā apakšnodaļā par klienta izpētei nepieciešamās informācijas iegūšanas veidu). Informāciju noteikti nepieciešams pārbaudīt, ja Iestādes rīcībā ir ziņas, kas ir pretrunā ar reģistros norādītajām.

262. Paaugstināta NILLTPF riska gadījumā (piemēram, uzņēmums reģistrēts ārvalstī un tā saimnieciskā darbība ir augsta riska, klienta uzvedība rada šaubas par sniegtās informācijas patiesumu vai pamatotību u. tml.) ir nepietiekami noskaidrot tikai klienta kapitāldaļu procentuālo sadalījumu, kas ir indikatīvs PLG noskaidrošanas parametrs un automātiski nenozīmē, ka persona, kurai pieder vismaz 25 % no uzņēmuma, ir tā PLG. PLG var būt arī cita – trešā – persona. Iestāde noskaidro, vai norādītais PLG nav formāls un vai klientu **citādā veidā kontrolē** cita persona vai citas personas labā vai interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības. Iestāde veic samērīgus pasākumus atbilstoši NILLTPF riskam, lai noskaidrotu personu, kura kontrolē klientu, piemēram, iegūst papildu informāciju no klienta, pārbauda informāciju publiski pieejamos avotos u. tml.

263. Paaugstināta riska gadījumā, kad vienai fiziskajai personai pieder lielākā daļa kapitāldaļu (vairāk par 50 %), var būt nepieciešams noskaidrot arī citas fiziskās personas, kurām pieder klienta kapitāldaļas (piemēram, publiski pieejamā informācija liecina, ka persona, kurai pieder mazāk nekā 50 % kapitāldaļu, ir klienta PLG). Ja Iestādei pastāv šaubas, vai persona, kurai pieder lielākais kapitāldaļu skaits, ir persona, kas kontrolē klientu, un ja klientam piemīt paaugstināts risks, būtu nepieciešams noskaidrot un izvērtēt arī citas personas, kam pieder klienta kapitāldaļas, lai noskaidrotu personu, kas patiesībā kontrolē klientu (piemēram, lai izvērtētu, vai šo personu starpā nepastāv radniecība vai personiskas saites, kas var tikt izmantotas, lai slēptu patieso PLG).

264. Ņemot vērā uzņēmuma struktūru, ja tas ir iespējams, var būt būtiski noskaidrot visus kapitāldaļu turētājus gadījumos, kad nevienam no kapitāldaļu īpašniekiem nepieder 25 % kapitāldaļu un tiem ir tiesības pārstāvēt klientu atsevišķi vai kopā ar citām personām, jo ar pārstāvības tiesībām tiek īstenota kapitāldaļu īpašnieku kontrole pār klientu. Līdz ar to Iestādei nepieciešams izvērtēt, kuram kapitāldaļu īpašniekam ir kontrole pār klientu (piemēram, piecām fiziskām personām katrai pieder 20 % kapitāldaļu un klienta valdē ir trīs no pieciem īpašniekiem, un katram ir tiesības pārstāvēt klientu atsevišķi).

5.14.2. Pārlicināšanās par PLG

265. Iestādei procedūrās un politikās, pamatojoties uz riska izvērtējumu, jānosaka kritēriji, kādos gadījumos un kādā kārtībā tā pārlicinās par deklarētā PLG patiesumu, t. sk. jādefinē pazīmes, kas var liecināt par iespējamību, ka klients vai tā PLG darbojas trešās personas labā (piemēram, uzņēmuma reģistrētie īpašnieki un PLG valsts reģistros nesakrīt ar Iestādei uzrādītajiem; klients vai PLG nespēj sniegt pamatotu skaidrojumu par labklājības un naudas izcelsmi; PLG negūst labumu no uzņēmuma vai tas ir minimāls un nav samērojams ar uzņēmuma apgrozījumu; uzņēmums ar lielu plānoto apgrozījumu, bet PLG iepriekšējā darbība nav saistīta ar attiecīgo biznesa jomu).

266. Iestāde, ievērojot uz risku balstītu pieeju, pārlicinās par PLG pirms darījuma attiecību uzsākšanas, kā arī veicot pirmo padziļināto izpēti. Turpmāko darījuma attiecību laikā Iestādei nepieciešams pārlicināties par PLG, ja, izvērtējot tās rīcībā esošo informāciju, pastāv šaubas, ka noskaidrotais PLG patiešām ir PLG. Izņēmums ir dzīvības

apdrošināšanas vai citu ar līdzekļu uzkrāšanu saistītu apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji (t. sk. apdrošināšanas starpnieki), kuriem atbilstoši Likumā noteiktajam ir tiesības pārliecināties par PLG arī pēc darījuma attiecību uzsākšanas, bet ne vēlāk kā brīdī, kad persona, kura gūst labumu, sāk izmantot tai apdrošināšanas līgumā noteiktās tiesības. Šaubas par PLG vērtējamās kā pamatotas, ja, izvērtējot klienta darbību attiecīgajā periodā vai veicot klienta darījumu monitoringu, iestājas apstākļi, kas var liecināt, ka noskaidrotais PLG nav reālais PLG (piemēram, publiskā informācija liecina, ka klients varētu darboties trešās personas interesēs, PLG nav attiecīgu zināšanu un resursu uzņēmējdarbības veikšanai, visus jautājumus kārtot cita persona, piemēram, ģimenes loceklis (ja tam nav saprotams pamatojums)).

267. Attiecībā uz PLG labuma gūšanu Iestādei jāņem vērā, ka atkarībā no klienta saimnieciskās darbības un formas ne vienmēr PLG gūst labumu no uzņēmuma naudas izteiksmē. Iestādei būtu jāizvērtē, kādu labumu PLG gūst. Ja PLG peļņa ir minimāla, Iestāde izvērtē, kāpēc peļņa neveidojas un vai peļņas neesamība ir atbilstoša un normāla prakse konkrētajā jomā.

268. Definējot gadījumus un darbības, kas jāveic, lai pārliecinātos par PLG, Iestādei jāizmanto uz risku balstīta pieeja. Gadījumos, kad pastāv zems NILLTPF risks, klienta īpašnieku struktūra un tā saimnieciskā darbība ir caurskatāma un ekonomiski pamatota un darījumu apmēri ir nelieli, Iestāde var neveikt papildu pasākumus PLG pārbaudei. Arī gadījumos, kad kārtējās padziļinātās izpētes ietvaros pēc klienta darbības attiecīgajā periodā izvērtēšanas Iestādei klienta darbība ir skaidra un saprotama un nepastāv pazīmes, kas var liecināt, ka noskaidrotais PLG nav reālais PLG, nav nepieciešama formāla informācijas iegūšana no klienta.

Piemērs

Klients ir Latvijas Republikas rezidents, uzņēmums darbojas jau ilgstoši, tā risks ir zems, darbības veids nav klasificējams kā paaugstināta riska darbība, nav konstatēti risku paaugstinoši faktori, darījumu apmērs ir neliels.

Klients reģistrēts Latvijas Republikā, klienta saimnieciskā darbība nav paaugstināta riska, un klienta saimnieciskās darbības veikšanai nav nepieciešami būtiski mantiskie ieguldījumi, piemēram, tas ir uzņēmums, kas nodarbojas ar rokdarbu darināšanu un pārdošanu.

269. Konstatējot paaugstinātu NILLTPF risku, nepieciešams veikt papildu izpēti. Gadījumā, kad papildu izpēte nenovērš aizdomas par klienta darbību citas personas interesēs vai labā, darījuma attiecības netiek uzsāktas vai tiek pārtrauktas vai gadījuma rakstura darījums netiek veikts.

270. Pārliecināšanās par PLG mērķis ir Iestādei gūt apstiprinājumu, ka norādītais PLG nav norādīts formāli un reāli gūst labumu no uzņēmuma darbības. Pārliecinoties par PLG, Iestāde, pamatojoties uz risku novērtējumu, var piemērot dažādus pasākumus. Viens no iespējamajiem pasākumiem, kas piemērojams, ja atbilst faktiskajiem apstākļiem, ir iegūt papildu informāciju par PLG, piemēram, par iepriekšējo profesionālo pieredzi un izglītību, un salīdzināt to ar publiski pieejamo informāciju vai noskaidrot PLG mantisko stāvokli, iegūstot informāciju par PLG veiktajiem nodokļu maksājumiem (piemēram, iegūstot PLG rezidences valstī iesniegtās nodokļu deklarācijas).

271. Iegūstot papildu informāciju, Iestāde var pārliecināties, ka norādītais PLG ir reālais PLG, vai tieši pretēji – izvērtējot informāciju, tostarp dokumentus, var apstiprināties aizdomas, ka norādītais PLG nav patiesais PLG. Lai pārliecinātos par PLG patiesumu, ir svarīgi ne tikai iegūt dokumentus un informāciju, bet arī tos pārbaudīt pēc būtības un

loģikas, piemēram, salīdzinot informāciju, kas iegūta no klienta un no publiskajiem reģistriem, ar klienta veikto darījumu būtību, apmēru un sadarbības partneriem.

272. Dokumentus un informāciju ir nepieciešams vērtēt, un dokumentētajiem izpētes gala secinājumiem ir jābūt argumentētiem un pamatotiem ar konkrētiem faktiem, proti, kā Iestādes iegūtā informācija un dokumenti pamato to, ka Iestādes noskaidrotais PLG tiešām ir klienta PLG.

273. Viens no kritērijiem, lai pārliecinātos par klienta PLG atbilstību, ko piemēro, pamatojoties uz riska izvērtējumu (piemēram, gadījumos, kad Iestādei ir pamatotas šaubas par augsta riska klienta vai paaugstināta riska klienta PLG, kurš ir arī klienta pilnvarotā persona), un kas var tikt analizēts, ir IP adreses, no kurām notiek pieslēgšanās internetbankai. Tomēr arī šādā gadījumā nepieciešams izvērtēt, vai personas, kas lieto internetbanku, nav klienta juridiskie pārstāvji, t. i., paraksttiesīgās personas, grāmatveži u. tml. (algotas personas). IP adrešu pārbaudes izmantošana ir efektīvs veids, lai pārliecinātos par PLG atbilstību Iestādes izpētes rezultātiem, konstatētu klienta rezidences valsti, kā arī palīdzētu noteikt savstarpēji saistītu klientu grupas un labāk izprast klientu veiktos darījumus. Piemēram, konstatējot, ka juridiski nesaistīti darījumu partneri vai klienti veic pieslēgšanos savai internetbankai no vienām un tām pašām IP adresēm, ir jāvērtē, vai tas neliecina, ka šos klientus faktiski pārvalda (un gūst labumu) vienas un tās pašas personas.

Piemērs

PLG mantiskā stāvokļa noskaidrošana un izvērtēšana: nepieciešams iegūt un izvērtēt informāciju, ka noskaidrotā PLG mantiskais stāvoklis ir samērīgs un atbilstošs klienta darījumu apmēram un norādītais PLG tiešām varētu būt klienta PLG. Pieprasot PLG labklājību apliecināšu informāciju vai dokumentus, Iestāde izvērtē un nosaka periodu, par kādu informācija vai dokumenti nepieciešami, lai, ņemot vērā faktiskos apstākļus, varētu izprast un pārliecināties par PLG mantisko stāvokli. Ja PLG labklājība veidojusies pirms daudziem gadiem (piemēram, pirms 15 gadiem), Iestādei nepieciešams ņemt vērā arī tā laika regulējumu, pieprasot informāciju (vai atbilstoši regulējumam bija jābūt dokumentiem par specifisku darījumu, vai tos ir pienākums glabāt un iesniegt atbilstošajām valsts institūcijām, vai PLG jau ir deklarējis savus ienākumus nodokļu administrācijai u. tml.).

PLG labuma gūšanas no uzņēmuma darbības pārbaude ir viens no elementiem, kas var kalpot kā pārliecināšanās par PLG pasākumiem. Tomēr labuma gūšana mantiskā izteiksmē ne vienmēr pastāv.

274. Iestādes politikās un procedūrās nepieciešams aprakstīt veicamās darbības un procesus atbilstoši tieši Iestādes darbības specifikai un klientu riskam (piemēram, kad nepieciešami dokumenti, kad ir pietiekami iegūt klienta skaidrojumu, kad informāciju no publiskiem avotiem, kādā apjomā u. tml.).

275. Saistībā ar PLG pārbaudi, izmantojot uz risku balstītu pieeju, nepieciešams nodrošināt arī pietiekami dokumentētus un skaidri pamatotus secinājumus par būtiskiem jautājumiem, tādiem kā naudas līdzekļu izcelsme, labklājības izcelsme, mantiska labuma gūšana no klienta vai skaidrojums par apstākļiem, kāpēc mantisks labums netiek gūts, saikne ar klientu un valsti, kurā tiek dibinātas darījuma attiecības vai veikts gadījuma rakstura darījums vai saimnieciskā darbība. Nepieciešams vērtēt, vai Iestādes apkopotā informācija nesatur pretrunas un nerodas aizdomas, ka patiesais PLG tiek slēpts.

Piemērs

Klienta PLG ir mainījies, un izmaiņām piemītošās pazīmes rada aizdomas par PLG slēpšanu.

Situācija Nr. 1

Klients *P. Limited* konta atvēršanas brīdī 2017. gada februārī kā PLG norādīja V.T. Iestādes 2017. gadā veiktajā klienta izpētē ir secināts, ka ir notikusi PLG maiņa un klienta PLG ir D.Z.

Klienta izpētes rezultātā Iestāde ir dokumentējusi, ka, ņemot vērā, ka no konta atvēršanas brīža kompānija bija mazaktīva un to nebija paredzēts izmantot kompāniju grupas struktūrā, V.T. un D.Z. ir ilggadēji draugi un biznesa partneri, kuri kopā strādāja 20. gs. 90. gados ārvalstu uzņēmumā X, V.T. nodeva kompānijas *P. Limited* īpašumtiesības D.Z. bez atlīdzības.

Šādā situācijā, pārliecinoties par PLG, būtu nepieciešams vērtēt, vai kompānijas īpašumtiesību nodošana bez atlīdzības nav formāla rīcība, papildus vērtējot arī publiski pieejamo informāciju.

Situācija Nr. 2

Klients ir ārvalstu kompānija, saimnieciskās darbības veids – investīciju darbība IT projektos. Klienta norādītā PLG dzimusi 1945. gadā. Klienta PLG ir mājsaimniece, līdzekļu izcelsme – aizņemtie līdzekļi. Kā konsultants plānotajā biznesā ir norādīts PLG meitas vīrs, par kuru pieejama publiska informācija, ka viņš ir uzņēmējs citā valstī, kas dibinājis un pārvalda vairākas lielas kompānijas.

Faktori, kam šādā situācijā nepieciešams pievērst uzmanību:

- klienta darbības veids ir investīcijas IT projektos un klients ir norādījis, ka darbības veikšanai tiks izmantoti aizņemtie finanšu līdzekļi;
- klienta norādītās PLG meitas vīrs sniegs konsultācijas attiecībā uz klienta darbību.

Klienta izpētes ietvaros būtu nepieciešams vērtēt, vai klienta norādītā PLG nedarbojas trešās personas, piemēram, meitas vīra, interesēs, iegūstot informāciju par PLG saimniecisko vai profesionālo darbību, izglītību, iepriekšējo profesionālo pieredzi, lai pārliecinātos, ka PLG ir atbilstošas zināšanas un pieredze, lai darbotos investīciju jomā saistībā ar IT projektiem.

Klientiem kapitālsabiedrībām, kas 100 % apmērā pieder Latvijas valstij vai Latvijas pašvaldībai, kā arī Latvijas publisko tiesību juridiskajām personām un to iestādēm patieso labuma guvēju (fizisko personu) Iestāde noskaidro, publiskajos reģistros iegūstot ziņas par iestādes augstāko vadību.

5.14.3. Sarežģītas klienta struktūras noteikšana

276. Par sarežģītu klienta struktūru var liecināt vairāki īpašnieku līmeņi, turklāt īpašnieki ir no dažādām jurisdikcijām (piemēram, juridiskā persona, kura pieder vairākām citām juridiskām personām, kuras pieder vēl citiem uzņēmumiem) un šie uzņēmumi reģistrēti dažādās jurisdikcijās.

277. Pamatojoties uz riska novērtējumu, ja uzņēmumam ir sarežģīta īpašumtiesību un pārvaldības struktūra (piemēram, klients reģistrēts valstī, kur nav pieejami publiski reģistri par dalībniekiem, un īpašnieku struktūrā ir vairāki nominālie īpašnieki; klients ir

ES dalībvalstī reģistrēts uzņēmums un tam ir vairāki īpašnieki juridiskās personas, kuru juridiskā forma apgrūtina to īpašnieku un PLG noteikšanu (piemēram, fondi), Iestādei būtu jāpieprasa klientam iesniegt īpašumtiesību un pārvaldības struktūras shēmu. Šajos gadījumos ir svarīgi izprast katru uzņēmuma struktūras līmeni.

278. Ja īpašnieku struktūra ir sarežģīta, bet izsekojama un ir iespējams noskaidrot klienta PLG, šāds klients pats par sevi automātiski nebūtu uzskatāms par paaugstināta riska klientu, jo sarežģīta īpašnieku struktūra var būt pamatota ar biznesa specifiku un pati par sevi nav aizliegta.

279. Lai noteiktu, vai klienta īpašnieku struktūra uzskatāma sarežģītu un tādu, kas paaugstina klienta risku, nepieciešams izvērtēt ne tikai īpašnieku struktūras līmeņu skaitu un to jurisdikcijas, bet arī to, vai šī struktūra pieļauj PLG noskaidrošanu. Ja, neskatoties uz vairākiem īpašnieku līmeņiem un to jurisdikcijām, ir iespējams noteikt klienta PLG, turklāt klienta saimnieciskā darbība Iestādei ir izprotama un nerada šaubas, klienta struktūrai vien nebūtu jāpaaugstina klienta risks. Struktūra var būt sarežģīta, bet caurskatāma. Savukārt gadījumos, kad struktūra ir sarežģīta un ir apgrūtināta klienta PLG noskaidrošana, tas ir uzskatāms par faktoru, kas paaugstina klienta risku.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients, kas ir Latvijas Republikā reģistrēta SIA un pieder citam Latvijas Republikā reģistrētam uzņēmumam, kurš savukārt tālāk pieder Skandināvijas valstī reģistrētam uzņēmumam (pastāv vairāku līmeņu īpašnieku struktūra), par kura PLG ir pieejama informācija attiecīgās valsts publiskajos reģistros un kura saimnieciskā darbība ir skaidra (piemēram, vairumtirdzniecības tīkls ar veikaliem visā Latvijas Republikā), automātiski nebūtu uzskatāms par paaugstināta riska klientu, pamatojoties uz tā īpašnieku struktūru.

Situācija Nr. 2

Klients juridiskā persona, kurš pieder citam Latvijas Republikā reģistrētam uzņēmumam, kas savukārt pieder ārzonas kompānijai, kurai ir nominālie direktori un par kuru attiecīgās jurisdikcijas reģistros nav pieejama informācija par PLG, var tikt uzskatīts par klientu, kuram ir sarežģīta īpašnieku struktūra, kas paaugstina klienta risku. Papildus šim apstāklim būtu nepieciešams vērtēt arī klienta saimniecisko darbību un citu klienta izpētes ietvaros iegūto informāciju, lai izvērtētu, vai pastāv vēl citi apstākļi, kas liecina par paaugstinātu NILLTPF risku vai rada aizdomas par NILLTPF (piemēram, izvērtējot klienta saimniecisko darbību un īpašnieku struktūru, nav saprotams, kādi ir bijuši šādas struktūras izveides iemesli).

5.14.4. PLG – persona, kura ieņem amatu izpildinstitūcijā

280. Tikai gadījumos, kad izmantoti visi iespējamie noskaidrošanas līdzekļi un nav iespējams noskaidrot PLG, kā arī tiek izslēgtas šaubas, ka juridiskajai personai vai juridiskajam veidojumam ir cits PLG, Iestāde par klienta PLG var uzskatīt personu, kura ieņem amatu klienta izpildinstitūcijā.²⁰ Šādā gadījumā Iestāde noskaidro klienta izpildinstitūcijas pārstāvi, kuram ir tiesības pieņemt vadības lēmumus. Zemāka riska klientiem būtu pietiekami iegūt informāciju par izpildinstitūcijas pārstāvi. Augstāka riska

²⁰ Atbilstoši Likuma [18. panta](#) septītajai daļai jēdzieni "prezumētais PLG" un "PLG" ir nodalāmi, līdz ar to Likuma [18. panta](#) otrajā daļā minētais informācijas apjoms nebūtu attiecināms uz PLG Likuma [1. panta](#) 5. punkta izpratnē.

klientiem būtu nepieciešams veikt papildu izpēti, lai pārliecinātos, ka persona faktiski pieņem vadības lēmumus (piemēram, par izpilddirektora (*Chief Executive Officer*) tiesībām lemt par klienta aktīvu pārvaldību). Šādā gadījumā Iestāde pamato un dokumentē darbības, ko tā ir veikusi, lai noskaidrotu klienta PLG. Iestādei nav nepieciešams iegūt personas, kas ieņem amatu klienta izpildinstitūcijā, piekrišanu tikt norādītai par PLG.

Piemērs

Latvijas Republikā reģistrēts fonda pārvaldnieks iegādājas fonda, kas reģistrēts ES dalībvalstī un tiek atbilstoši uzraudzīts un kontrolēts, daļas. Fonds ir publisks un darbojas regulētajā tirgū. Fonda vērtspapīrus pērk dažādas personas ar kredītiestāžu starpniecību ES dalībvalstī. Par iegūto naudu tiek pirkti meži Latvijā.

Nemot vērā, ka fonda pārvaldniekam ir apgrūtināta iespēja noskaidrot fonda PLG, fonda pārvaldnieks par fonda PLG var uzskatīt fonda augstāko vadību, attiecīgi pamatojot un dokumentējot darbības, lai noskaidrotu klienta PLG.

281. Persona, kas ieņem amatu izpildinstitūcijā, ir persona, kura kontrolē uzņēmumu un pieņem lēmumus uzņēmuma vārdā. Piemēram, akciju sabiedrības gadījumā tas ir valdes priekšsēdētājs, valdes loceklis (atkarīgs no pilnvarojuma rīkoties, piemēram, ja valdē ir pieci valdes locekļi, kas katrs ir tiesīgs klientu pārstāvēt atsevišķi, norāda visus valdes locekļus), valsts dibinātai kapitālsabiedrībai par PLG būtu uzskatāma kapitālsabiedrības augstākā vadība, proti, valde, institūcijās vai valsts iestādēs, kur iestādes vārdā lēmumus pieņem padome, – padomes locekļi.

282. Likuma 18. panta septītajā daļā ir noteikts, ka Iestāde, atbilstoši pamatojot un dokumentējot darbības, kas veiktas, lai noskaidrotu PLG, par juridiskās personas vai juridiska veidojuma PLG var uzskatīt personu, kura ieņem amatu izpildinstitūcijā šajā juridiskajā personā vai juridiskā veidojumā, ja ir izmantoti visi iespējamie noskaidrošanas līdzekļi un nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – PLG Likuma 1. panta 5. punkta izpratnē, kā arī izslēgtas šaubas, ka juridiskajai personai vai juridiskam veidojumam ir cits PLG. Tādējādi jēdzieni "prezumētais PLG" un "PLG" Iestādes iekšējās procedūrās var tikt nodalīti, Likuma 18. panta otrajā daļā minēto iegūstamās informācijas apjomu pilnībā neattiecinot uz PLG Likuma 1. panta 5. punkta izpratnē. Līdz ar to gadījumos, kad par klienta PLG ir uzskatāma persona, kas ieņem amatu klienta izpildinstitūcijā, veicot klienta padziļināto izpēti un pārliecinoties, vai noskaidrotais klienta PLG ir klienta PLG, nav nepieciešams iegūt tāda paša rakstura informāciju kā gadījumos, kad klientam ir PLG, kas gūst reālu labumu no uzņēmuma. Prezumētā PLG gadījumā nepieciešams noskaidrot, vai nav mainījušies apstākļi, pamatojoties uz kuriem Iestāde kā klienta, kas ir juridiskā persona vai juridiskais veidojums, PLG ir noteikusi personu, kura ieņem amatu klienta izpildinstitūcijā, un vai netiek slēpts patiesais PLG. Iestāde sistēmā norāda atzīmi, ka persona ir prezumētais PLG.

283. Iestādei jāizmanto uz risku balstīta pieeja un politikās un procedūrās jāapraksta nepieciešamais informācijas apjoms, kas jāanalizē un jādokumentē, lai Iestāde varētu apliecināt, ka ir veikusi riskam atbilstoša apjoma informācijas apkopošanu un analīzi, kas dod pārliecību un nerada šaubas par patieso PLG, t. i., ir pietiekami dokumentēti secinājumi un apkopotā informācija nesatur pretrunas un nerodas aizdomas, ka patiesais PLG tiek slēpts.

284. Lai identificētu gadījumus, kad, uzsākot sadarbību ar klientu, kura prezumētais PLG ir PNP vai PNP ģimenes loceklis, vai ar PNP cieši saistīta persona, pirms sadarbības uzsākšanas ir jāsaņem augstākās vadības akcepts, Iestāde var izmantot uz risku balstītu pieeju, ņemot vērā parezumētā PLG PNP statusa ietekmi uz klienta riska profilu. Iestāde

pamato un dokumentē iemeslus, kādēļ tā nepieprasa augstākās vadības akceptu (iekšējās procedūrās vai lēmumā). Zema riska gadījumos, piemēram, uzsākot sadarbību ar valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību, kuras prezumētais PLG ir PNP vai PNP ģimenes loceklis, vai ar PNP cieši saistīta persona, augstākās vadības akceptu var nepieprasīt.

5.14.5. Klientu – biedrību – patieso labuma guvēju noskaidrošana

5.14.5.1. Patiesā labuma guvēja definīcija biedrībās

285. Atbilstoši Likuma 1. panta 5. punktam **patiesais labuma guvējs ir fiziskā persona**, kura ir juridiskās personas īpašnieks vai **kura kontrolē juridisko personu**, vai kuras vārdā, labā, interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības vai tiek veikts gadījuma rakstura darījums, un tā ir vismaz attiecībā uz juridiskajām personām – fiziskā persona, kurai tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25 % no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām **vai kura to tiešā vai netiešā veidā kontrolē**.

286. Kā norādīts Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē, Likums nesatur īpašu regulējumu attiecībā uz norādītajiem pienākumiem atkarībā no juridiskās personas darbības būtības, veida vai mērķiem. Juridiskā persona ir juridiska fikcija, kurā visos gadījumā darbojas fiziskas personas, kuras to organizē, vada vai kontrolē, līdz ar to nav iespējama situācija, kurā patiesā labuma guvēja nav, – **var tikai nebūt iespējams to noskaidrot atbilstoši Likumā noteiktajai definīcijai**. Līdz ar to Likums neparedz situāciju, kurā kādai juridiskajai personai patiesā labuma guvēja nav. Papildus jāņem vērā, ka situācijās, kurās patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams, kredītiestādēm, kā arī citiem Likuma subjektiem ir pienākums saskaņā ar Likuma 18. panta septīto daļu par patieso labuma guvēju uzskatīt (tehniski prezumēt) personu, kura ieņem amatu izpildinstitūcijā. Tas nozīmē, ka par PLG tiek norādītas personas, kurām biedrībā ir tiesības pieņemt lēmumus finanšu jomā un īstenot ikdienas kontroli, kā arī iestādei ir jāfiksē, ka minētās personas ir prezumētie PLG.

287. PLG noskaidrošanas mērķis biedrību gadījumā ir noskaidrot personu, kura faktiski kontrolē klientu un pieņem lēmumus, lai identificētu un pārvaldītu risku, kas saistīts ar klientu izmantošanu NILLTPF. Personas, kuru mērķis ir izmantot biedrību neatļautām darbībām, bieži izveido organizācijas, kurās ieņem kontrolējošus amatus, lai pieņemtu nepieciešamos lēmumus savu nodomu īstenošanai. Līdz ar to Iestādēm ir būtiski noskaidrot biedrību kontrolējošās personas, lai atbilstoši biedrības riskam veiktu to izpēti un darījumu uzraudzību.

288. Biedrības mērķis tiek noteikts biedrības statūtos, un tas ir ierobežots ar atbilstību [Satversmei](#), likumiem un Latvijai saistošajiem starptautiskajiem līgumiem un var būt vērsts kā uz sabiedrisko labumu (*public benefit*), tā biedru interesēm. Lai uzskatītu, ka biedrības mērķis ir vērsts uz sabiedriskā labuma gūšanu, biedrībai nav obligāti jābūt reģistrētai kā sabiedriskā labuma organizācijai. Gadījumos, kuros biedrības biedri darbojas savu atsevišķo mērķu sasniegšanai, jāvērtē, cik daudz biedrībā ir biedru. Ievērojot minēto, **biedrību gadījumā, ja to biedri īsteno savas tiesības tikai kā minēto juridisko personu biedri un biedrības mērķis ir vērsts uz sabiedrisko labumu vai arī biedrības mērķis ir vērsts uz biedru interesēm, bet biedru skaits ir liels, patiesos labuma guvējus noskaidrot nebūs iespējams, ja vien minētās juridiskās personas faktiski atbilstoši patiesā labuma guvēja definīcijai nekontrolē kādas konkrētas fiziskās personas**.

PiemērsSituācija Nr. 1

Biedrība ir izveidota, lai sasniegtu atsevišķu konkrētu biedru mērķus, piemēram, organizētu atsevišķu personu vai viņu bērnu sporta aktivitātes, medības u. tml. Tas nav attiecināms uz biedrībām, kuras ir dibinātas ar mērķi nodrošināt sporta vai brīvā laika pavadīšanas aktivitātes plašam personu lokam. Ja biedrība dibināta atsevišķu personu interesēs, tad patiesie labuma guvēji ir šīs konkrētās personas, kuru mērķiem šī biedrība ir izveidota, un tās būtu jānorāda Uzņēmumu reģistrā kā patiesie labuma guvēji.

Situācija Nr. 2

Biedrībā (kopīpašumā esoša nekustamā īpašuma apsaimniekošana) ir astoņi biedri – gan fiziskas, gan juridiskas personas –, kuri visi aktīvi darbojas biedrībā. Biedrība darbojas statūtos noteiktā mērķa sasniegšanai. Biedrības izpildinstitūcija rīkojas saskaņā ar biedrības statūtiem, notiek biedrības biedru kopsapulces, un biedrības biedriem ir faktiskas iespējas ietekmēt izpildinstitūcijas darbību, t. sk. lemt par tās maiņu. Šajā situācijā patieso labuma guvēju noskaidrot nebūs iespējams.

Situācija Nr. 3

Biedrības biedri savas biedru tiesības aktīvi vairs nerealizē. Biedrība savulaik bijusi aktīva, taču biedriem tās darbība vairs nav aktuāla un tie pēc būtības biedrības darbībā vairs nepiedalās. Biedru sapulces nenotiek, un faktiski biedrība ir tukša čaula. Vienlaikus biedrību aktīvi joprojām izmanto tās izpildinstitūcijas loceklis atbilstoši savām interesēm un lemj par rīcību ar biedrības mantu, tādējādi īstenojot faktisko kontroli pār biedrību. Šajā situācijā, biedrībai turpinot darboties, patiesais labuma guvējs, ņemot vērā, ka biedri savas tiesības vairs neīsteno, būs izpildinstitūcijas loceklis.

289. Ievērojot minēto, katrā biedrībā situācija jāvērtē individuāli, proti, jānoskaidro, vai biedrības darbības mērķis ir sniegt atbalstu plašai sabiedrības daļai, veicināt norises, kas būtu plašākas sabiedrības vai liela skaita biedru interesēs, vai arī biedrība ir izvēlēta kā juridiskā forma un tās darbība notiek ierobežota skaita konkrētu personu interesēs. Vairumā biedrību, ja tādas ir izveidotas un darbojas atbilstoši biedrību statusa būtībai, patiesos labuma guvējus nebūs iespējams noskaidrot.

5.14.5.2. Biedrību patieso labuma guvēju atklāšana Uzņēmumu reģistrā

290. Biedrības izpildinstitūcijai ir pienākums noskaidrot, vai saņemtā (noskaidrotā) informācija par patiesajiem labuma guvējiem ir patiesa, un arī tad, ja biedrība secina, ka patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams, to jāspēj pamatot. Ja biedrībai patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams, jo vai nu šādu personu skaits ir liels, vai arī biedrība darbojas plašas sabiedrības interesēs, arī šo secinājumu attiecīgi izdara biedrība tās izpildinstitūcijas personā.

5.14.5.3. Iestāžu pienākumi, noskaidrojot un pārliecinoties par patiesajiem labuma guvējiem

291. Atbilstoši Likuma prasībām, veicot klientu izpēti, Iestādei visos gadījumos jāveic darbības, lai noskaidrotu klienta patieso labuma guvēju. Gadījumos, kad risks ir augstāks,

Iestādei arī jāpārliciecinās, ka noskaidrotais patiesais labuma guvējs patiešām ir patiesais labuma guvējs.

292. Saskaņā ar Likuma 18. panta trešo daļu Iestāde noskaidro patieso labuma guvēju, izmantojot ziņas vai dokumentus no Uzņēmumu reģistra, un papildus, balstoties uz risku novērtējumu, Iestāde noskaidro klienta patieso labuma guvēju vienā vai vairākos no šādiem veidiem: saņemot klienta apstiprinātu paziņojumu par patieso labuma guvēju; izmantojot ziņas vai dokumentus no Latvijas Republikas vai ārvalsts informācijas sistēmām; patstāvīgi noskaidrojot patieso labuma guvēju, ja ziņas par to nevar iegūt citādi.

293. Ievērojot minēto, Iestādei ir obligāti jāizmanto Uzņēmumu reģistra ziņas, noskaidrojot Latvijā reģistrēto juridisko personu patiesos labuma guvējus. Ja Uzņēmumu reģistrā informācija nav pieejama, Iestāde patiesā labuma guvēja noskaidrošanai var izmantot arī klienta apstiprinātu paziņojumu par patieso labuma guvēju. Informācijas Uzņēmumu reģistrā neesamību iespējams vērtēt kā klienta risku paaugstinošu faktoru, ņemot vērā, ka visām juridiskajām personām bija noteikts pienākums līdz 01.03.2018. atklāt patiesos labuma guvējus.

294. Situācijā, kad Uzņēmumu reģistrā ir reģistrēts vai arī klients patstāvīgi apstiprina tā patieso labuma guvēju vai to, ka klienta patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams, Iestādei ir jāņem vērā klienta riska līmenis un nepieciešamības gadījumā patiesais labuma guvējs jānoskaidro patstāvīgi.

Piemērs

Biedrība vienlaikus ir arī vairāku sabiedrību ar ierobežotu atbildību vienīgais dalībnieks. Šo sabiedrību ar ierobežotu atbildību iepriekšējais dalībnieks bijis biedrības izpildinstitūcijas loceklis. Minētajā situācijā jāvērtē, vai biedrība netiek izmantota patieso labuma guvēju slēpšanai sabiedrībās ar ierobežotu atbildību, rūpīgi vērtējot arī informāciju par pašas biedrības patieso labuma guvēju.

295. Saskaņā ar Likuma 18. panta pirmo daļu Iestādei visos gadījumos jānoskaidro klienta patiesais labuma guvējs, savukārt saskaņā ar Likuma 18. panta septīto daļu²¹ situācijā, kurā ir izmantoti visi iespējamie noskaidrošanas līdzekļi un nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – patieso labuma guvēju Likuma 1. panta 5. punkta izpratnē –, kā arī izslēgtas šaubas, ka juridiskai personai vai juridiskajam veidojumam ir cits patiesais labuma guvējs, Iestāde, atbilstoši pamatojot un dokumentējot darbības, kas veiktas, lai noskaidrotu patieso labuma guvēju, par juridiskās personas vai veidojuma patieso labuma guvēju var uzskatīt personu, kura ieņem amatu izpildinstitūcijā²² šajā juridiskajā personā vai veidojumā.

296. Ievērojot minēto, ja Iestāde, veicot patiesā labuma guvēja noskaidrošanu patstāvīgi vai atbilstoši Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrētajai informācijai, secina, ka juridiskās personas vai juridiskā veidojuma patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams, jo tāds nepastāv Likuma izpratnē, tā par juridiskās personas vai juridiskā veidojuma patieso labuma guvēju prezumē un sistēmā reģistrē personu, kura ieņem amatu

²¹ Likuma regulējumā minētā norma noteikta atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) [2015/849](#) (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. [684/2012](#) un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu [2005/60/EK](#) un Komisijas Direktīvu [2006/70/EK](#) 3. panta 6. punkta II apakšpunktam.

²² Ievērojot Direktīvā [2015/849](#) lietoto terminu "*the natural person(s) who hold the position of senior managing official(s)*", kā arī personas, kas tiek uzskatīta par PLG, norādīšanas mērķi, ar pārvaldības institūciju minētajā gadījumā saprotama biedrības augstākā vadības institūcija, valde.

šīs biedrības izpildinstitūcijā. Jāņem vērā, ka gadījumos, kuros Iestāde var uzskatīt personu, kura ieņem amatu juridiskā personas vai juridiskā veidojuma izpildinstitūcijā, par patieso labuma guvēju, minētā persona nemaina savu statusu un neiegūst papildu tiesības vai pienākumus. Minētā darbība tiek veikta, pamatojoties uz Iestādei likumā noteikto pienākumu, un ir vērsta uz Iestādes IKS darbības nodrošināšanu, veicot klientu izpētes pasākumus. Personai no tā vien, ka Iestāde norāda, ka šī persona tiek uzskatīta par patieso labuma guvēju, netiek piešķirtas ne papildu tiesības, ne rodas kādi pienākumi.

297. Likuma 18. panta septītā daļa paredz, ka Iestāde var uzskatīt personu, kura ieņem amatu juridiskās personas vai juridiskā veidojuma izpildinstitūcijā, par patieso labuma guvēju, taču Iestādei šajos gadījumos nav jāsaņem juridiskās personas vai juridiskā veidojuma parakstīts apliecinājums par to. Proti, minētās personas tiek prezumētas par patiesajiem labuma guvējiem, pamatojoties uz Likumu, nevis faktiski ir patiesie labuma guvēji. Vienlaikus minētais neatceļ juridiskās personas vai juridiskā veidojuma tiesības iesniegt apstiprinātu paziņojumu par patieso labu guvēju, ko Iestāde šādos gadījumos attiecīgi var izmantot patiesā labuma guvēja noskaidrošanas procesā.

298. Iestādei ir pienākums saskaņā ar Likuma 18. panta 3.¹ daļu ziņot Uzņēmumu reģistram, kas attiecīgo ziņojumu nosūta tiesībaizsardzības iestādēm, par situācijām, kurās klienta izpētes gaitā noskaidrotā informācija par patieso labuma guvēju neatbilst Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrētajai informācijai.

299. Apstākļi, ka Iestādes noskaidrotais klienta PLG neatbilst Uzņēmumu reģistrā reģistrētajam PLG, var būt vērtējams kā risku paaugstinošs faktors, līdz ar to nepieciešams izvērtēt tā ietekmi uz klienta NILLTPF risku.

5.14.6. Juridisko veidojumu PLG noskaidrošana

5.14.6.1. Klientu – juridisko veidojumu (piemēram, trastu, fondu) PLG noskaidrošana

300. Saskaņā ar Likuma 1. panta 8. punktu juridisks veidojums ir personu apvienība, kurai ir patstāvīga tiesībspēja un rīcībspēja, kā arī veidojums, kurš nav juridiskā persona, bet kuram ir patstāvīga tiesībspēja un rīcībspēja un kura struktūrā var ietilpt dibinātājs, pilnvarotais, pārraudzītājs (pārvaldnieks) vai tiem līdzvērtīgi statusi, un labuma guvējs – ja vēl nav noteikta fiziskā persona, kura gūst labumu, – persona, kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums, jebkura cita fiziskā persona, kura faktiski īsteno kontroli pār juridisku veidojumu, izmantojot īpašumtiesības vai citus līdzekļus.

301. PLG noskaidrošanas mērķis juridiskā veidojuma gadījumā ir noteikt fizisko personu, kurai pieder vai kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums vai kura tiešā vai netiešā veidā īsteno kontroli pār to.

302. Trasts pēc būtības ir ar līgumu nodibinātas tiesiskas attiecības, kurās viena persona (trasta devējs) nodod otram personai (pilnvarniekam) mantu savās vai kādas trešās personas interesēs vai kādam noteiktam mērķim, ja pastāv visi turpmāk minētie apstākļi:

302.1. pilnvarniekam nodotā manta veido atsevišķu masu un nav pilnvarnieka īpašumā;

302.2. darījumi ar šo mantu tiek slēgti pilnvarnieka vārdā;

302.3. pilnvarniekam ir tiesības rīkoties ar šo mantu un pienākums to pārvaldīt saskaņā ar trasta līgumu, testamentu vai likumu.

303. Ja kapitālsabiedrības daļu vai akciju īpašnieks ir juridisks veidojums (piemēram, trusts), PLG noskaidrošanai piemērojama Likuma 1. panta 5. punkta "b" apakšpunktā noteiktā PLG definīcija. Ja ir izmantoti visi iespējamie noskaidrošanas līdzekļi un nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – PLG – atbilstoši Likuma 1. panta 5. punkta "b" apakšpunktā noteiktajai PLG definīcijai, Iestāde par juridiskās personas PLG var uzskatīt personu, kura ieņem amatu izpildinstitūcijā šajā juridiskajā personā.

Piemērs

Klienta – juridiskās personas A – 50 % kapitāldaļu pieder fiziskai personai Z un 50 % kapitāldaļu pieder Amerikas Savienotajās Valstīs (turpmāk – ASV) reģistrētam trastam X. Iestādes rīcībā ir informācija, ka trastam X ir pilnvarotā persona – trusts Y – un ir noteikts viens trasta X labuma guvējs.

Lai noskaidrotu klienta A PLG no trasta X, Iestādei, ievērojot uz risku balstītu pieeju, iespēju robežās jāvērtē, kuras personas atbilst Likuma 1. panta 5. punkta "b" apakšpunkta un Direktīvas (ES) 2015/849 3. panta 6. punkta b) apakšpunkta kritērijiem, t. sk. jānoskaidro, vai un kura fiziskā persona trastā Y īsteno faktisko kontroli pār trastu X.

Vērtējot, vai fiziskā persona īsteno faktisko kontroli pār trastu, būtu jāvērtē, vai kādai fiziskajai personai (individuāli, kopā ar citu personu vai ar citas personas piekrišanu) saskaņā ar trasta dibināšanas līgumu, normatīvajiem aktiem u. c. ir tiesības, piemēram:

- a) atsavināt vai ieguldīt trasta īpašumu;
- b) veikt vai apstiprināt izmaksas no trasta;
- c) veikt izmaiņas trastā vai izbeigt to;
- d) pievienot vai izslēgt personu kā trasta labuma guvēju vai personu grupu;
- e) iecelt un atcelt pilnvarnieku.

304. Ieguldījumu fondu gadījumā PLG noskaidrošanas principi paliek tie paši kā juridisko personu gadījumā. Ja starp ieguldītājiem ir tādi, kam pieder 25 % no fondu aktīviem vai vairāk, tos var uzskatīt par PLG pēc īpašumtiesībām; ja tādu nav, tad fondam nebūs PLG uz īpašumtiesību pamata. Attiecīgi Iestāde nosaka PLG uz kontroles pamata; fondiem tas parasti ir fondu pārvaldnieks vai līdzīgs veidojums, vai personas, kas pieņem lēmumus darījumu slēgšanai fonda vārdā.

305. Iestāde, veicot PLG noskaidrošanu klientam – juridiskam veidojumam –, ievērojot uz risku balstītu pieeju, nepieciešamības gadījumā pieprasa no klienta dokumentus, kuros ir atspoguļota informācija par juridiskā veidojuma mērķiem, dibinātājiem, pilnvarniekiem, labuma guvējiem, juridiskā veidojuma labuma guvējiem (trasta līgumi vai dibināšanas dokumenti, vai līdzīgi dokumenti, kuros atbilstoši juridiskā veidojuma reģistrācijas valsts normatīvo aktu prasībām jābūt atspoguļotai iepriekš minētajai informācijai, t. sk. uzticamās publiski pieejamās vai komerciālās datubāzēs pieejamā informācija). Ja, ņemot vērā Iestādes rīcībā esošo informāciju (ja tāda no klienta ir saņemta), t. sk. publiski pieejamās datubāzēs ietvertu informāciju, nevar noskaidrot juridiskā veidojuma PLG (piemēram, nevar noteikt, vai kāda no fiziskām personām īsteno faktisko kontroli pār juridisko veidojumu, labuma guvējs ir noteikta personu grupa vai labdarības organizācija vai ir noteikti īpašie nosacījumi par PLG statusa iegūšanu, piemēram, ir noteikts bērna vecums vai laulības esība), tad Iestāde par klienta – juridiskā veidojuma – PLG atbilstoši Likuma 18. panta septītajai daļai, to attiecīgi pamatojot, var noteikt personu, kura īsteno izpildvaru šajā juridiskajā veidojumā.

Piemērs

Klientam SIA XXX ir sarežģīta īpašnieku struktūra, un noslēdzošā līmenī ir trusts. Trasta līgumā par trasta labuma guvēju ir noteikta fiziskā persona X ar nosacījumu, ka personas X PLG statuss ir spēkā, kamēr persona X ir personas Y laulātais. Persona Y ir trasta dibinātājs un klienta SIA XXX valdes loceklis. Izvērtējot klienta SIA XXX īpašnieku un pārvaldības struktūru, kā arī trasta līguma noteikumus, šajā situācijā par klienta SIA XXX PLG būs uzskatāma persona Y.

5.14.6.2. Klientu – personālsabiedrību PLG noskaidrošana

306. Personālsabiedrību definīcija un veidi ir noteikti Komerclikuma 77. panta pirmajā daļā un 118. panta pirmajā daļā. Abi personālsabiedrību veidi (pilnsabiedrība un komandītsabiedrība) uz līguma pamata apvieno divas vai vairākas personas (biedrus) ar mērķi veikt komercdarbību, izmantojot kopīgu firmu (nosaukumu). Biedru savstarpējās attiecības, lēmumu pieņemšanu, attiecības ar trešajām personām regulē Komerclikuma IX un X sadaļa.

307. Personālsabiedrību biedru savstarpējās attiecības apspriežamas atbilstoši sabiedrības līguma noteikumiem. Lēmuma pieņemšanai personālsabiedrībā nepieciešama visu to sabiedrības biedru piekrišana, kuriem ir tiesības attiecīgo lēmumu pieņemt. Jāņem vērā, ka attiecībā uz komandītsabiedrībām tikai komplementārs (personiski atbildīgais biedrs) piedalās komandītsabiedrības lietvedībā, pārstāv komandītsabiedrību attiecībās ar trešajām personām un īsteno kontroli, ja vien tās biedri nav vienojušies citādi.

Piemērs

Klienta – juridiskās personas A – 100 % kapitāldaļu pieder fondam X, kurš UR ir reģistrēts kā komandītsabiedrība. Komandītsabiedrībā ir trīs biedri, divi no tiem ir komandīti un viens komplementārs – SIA B.

Lai noskaidrotu klienta A PLG, Iestādei, ievērojot uz risku balstītu pieeju, jāvērtē, vai ir noskaidrojama fiziskā persona, kura ar SIA B starpniecību īsteno faktisko kontroli pār komandītsabiedrību, piemēram, SIA B deklarētais PLG vai cita(-as) persona(-as), ņemot vērā komandītsabiedrības biedru vienošanos.

308. Ievērojot šajā apakšnodaļā minēto, kā arī pēc analogijas piemērojot līdzdalības sliekšni, personālsabiedrībās, kurās ir daži biedri – fiziskas personas –, attiecīgās fiziskās personas pēc būtības būtu uzskatāmas par PLG.

309. Ja personālsabiedrībās, kurās ir divi līdz trīs biedri – fiziskas personas –, biedri rīkojas, īstenojot kontroli personālsabiedrībā citas personas vārdā, kā PLG norādāma attiecīgā fiziskā persona, kuras vārdā biedrs rīkojas. Ja personālsabiedrībā ir divi līdz trīs biedri – juridiskās personas –, par PLG būtu uzskatāmas tās fiziskās personas, kuras ar attiecīgo juridisko personu starpniecību netiešas līdzdalības veidā kontrolē personālsabiedrību.

310. Ja personālsabiedrība ir izmantojusi visus iespējamus noskaidrošanas līdzekļus un secinājusi, ka nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – PLG –, tad šāda secinājuma pamatojums ir jādokumentē. Kontrole tiek īstenota, personālsabiedrības biedriem vienojoties (līgums vai vienošanās).

5.14.6.3. Dzīvokļu īpašnieku kopību izpētes un uzraudzības specifika

311. Dzīvokļa īpašuma likuma (turpmāk – DzĪpL) III nodaļa regulē dzīvokļu īpašnieku kopības (turpmāk – Kopība) darbību. Kopība ir tiesību subjekts, kas izveidots un darbojas uz likuma pamata. Tās sastāvā ir visi dzīvokļu īpašnieki, neatkarīgi no viņu gribas. Kopību attiecībās ar trešām personām, tai skaitā, tiesu varas institūcijām, ciktāl tas ir nepieciešams Kopības uzdoto pārvaldīšanas darbību īstenošanai, pārstāv pārvaldnieks (juridiska vai fiziska persona), ja vien Kopības pārstāvību pārvaldīšanas gadījumā neīsteno tās pilnvarotā persona.

312. DzĪpL nosaka, kā veidojas Kopības manta un kādiem mērķiem var izlietot Kopības ienākumus (atbilstoši DzĪpL visi ienākumi, kas gūti no Kopības saimnieciskās darbības Kopībai ir jānovirza mājas uzturēšanai un atjaunošanai).

313. Lai arī DzĪpL nosaka, ka Kopības PLG informācija tiek reģistrēta Juridisko veidojumu PLG reģistrā, attiecībās ar citiem subjektiem, tai skaitā Iestādi, Kopība ir pielīdzināma juridiskai personai.

314. Iestāde, ņemot vērā Kopības darbības un pārvaldības praktisko specifiku – DzĪpL noteiktu kolektīvu struktūru, funkciju nodrošināšanu personas pamatvajadzību ietvarā, plašo iesaistīto personu loku (dzīvokļu īpašniekus), pārstāvības mehānismu un biežo pārvaldnieka iesaisti ikdienas apsaimniekošanas procesos (tehniskā uzturēšana, pārvaldīšana, teritorijas sakopšana, energoefektivitāte, atjaunošana, saimnieciskā darbība) –, pielāgo izpētes un darījumu uzraudzības pasākumu apjomu, nodrošinot to samērību ar Kopības risku.

315. Iestāde vērtē Kopības darbību atbilstoši tās tiesiskajai būtībai, kas atšķiras no, piemēram, biedrībām vai SIA. ņemot vērā Kopības izveides mērķi un to, ka Kopība atbilstoši DzĪpL iegūst un izmanto līdzekļus mājas pārvaldīšanai (regulāri maksājumi par uzturēšanu, uzkrājumu veidošana remontiem, vienreizēji darījumi būtiskiem remontiem, sētnieka algošana u.tml.), ievērojot riskos balstītu pieeju, nav lietderīgi un samērīgi noskaidrot, vai kāds no dzīvokļu īpašniekiem vai viņu radniekiem ir PNP vai finanšu sankciju subjekts. Tādēļ visu dzīvokļu īpašnieku noskaidrošana, regulāra datu atjaunošana un skrīnings nav nepieciešams. Tādējādi Iestāde nosaka pārbaudāmo personu loku tā, lai PNP, finanšu sankciju un negatīvās informācijas pārbaudes (skrīnings) attiektos uz personām, kas rīkojas Kopības vārdā (pilnvarotā persona vai pārvaldnieks), kā arī UR atklātajiem un Iestādes prezumētajiem PLG.

316. Iestāde klienta izpētes ietvaros noskaidro, vai Kopība plāno veikt saimniecisko darbību, nodrošinot pārvaldīšanas funkciju (piemēram, sētnieka algošana pārsniedz DzĪpL noteikto samaksu sētniekam, attiecīgi Kopībai VID jāreģistrē saimnieciskā darbība), vai pārvaldīšanas funkciju veiks pārvaldnieks, bet, piemēram, zemes iznomāšanu, autostāvvietu izveidi un maksu iekasēšanu par to izmantošanu, ēku iznomāšanu funkcionāli nepieciešamajā zonā, konsultāciju sniegšanu citām kopībām renovācijas jautājumos u.tml. ar Kopības lēmumu veiks Kopība. Iestāde ņem vērā, ka atbilstoši DzĪpL visi iegūtie ieņēmumi Kopībai ir jānovirza mājas uzturēšanai un atjaunošanai. Tādējādi Iestādei, pamatojoties uz riskos balstītu pieeju, ir jānoskaidro plānoto finanšu līdzekļu plūsma un personu loks, kas ar tiem rīkosies, lai varētu novērtēt Kopības darbības risku un noteikt riskam atbilstošus izpētes pasākumus (piemēram, Kopības izejošie vai ienākošie maksājumi neatbilst DzĪpL paredzētajiem mērķiem, maksājumi par neizskaidrojamu nodarbinātību var norādīt uz Kopības konta izmantošanu ar Kopības statusu nesaistītiem mērķiem). Vienlaikus Iestāde ņem vērā, ka Kopībai var

būt atsevišķi darījumi, kas būtiski pārsniedz ikdienas apjomu (remonti, renovācija, daļītā īpašuma izbeigšana zemes iegādei, tehniskās dokumentācijas izstrāde projektēšanai, projektu vadība u.c.). Minētais nenozīmē, ka Iestādei ir jāizstrādā darījumu uzraudzības scenāriji, kas īpaši pielāgoti kopības specifikai, bet iepriekšminētās informācijas iegūšana ļautu identificēt iespējamus aizdomīgus darījumus Kopības darbībā.

317. Atbilstoši Likuma 18.¹ pantā noteiktajai kārtībai un DzĪpL 15.⁵ panta prasībām, arī Kopībai ir jānoskaidro PLG. Kopības PLG nosaka pēc īpašumtiesību kritērija vai kontroles elementa atbilstoši Likuma PLG definīcijai. Mājās ar mazāk nekā četriem dzīvokļiem UR par Kopības PLG norāda īpašniekus, kuriem pieder vairāk kā 25 %. Vienlaikus Iestādei jāņem vērā, ka UR Kopības PLG tiek atklāti tikai tad, ja tie norādīti, pamatojoties uz īpašumtiesību kritēriju – ja, ievērojot Likuma 1. panta pirmās daļas 5. punkta “a” apakšpunktu, PLG, pamatojoties uz īpašumtiesību kritērija, nav iespējams noskaidrot, informācija UR netiek reģistrēta. Šādā gadījumā Iestāde atbilstoši Likuma 18. panta septītajai daļai un DzĪpL 15.⁵ panta sestajai daļai, ja attiecībā ar trešām personām Kopību pārstāv pārvaldnieks, kurš ir fiziskā persona, par PLG prezumē attiecīgo fizisko personu (pārvaldnieku). Ja Kopības pārvaldnieks nav fiziskā persona, par Kopības PLG uzskatāmas personas, kuras ieņem amatu pārvaldnieka izpildinstitūcijā. Šādā gadījumā pārvaldnieka PLG statuss izriet no tiešas kontroles pār Kopību.

318. Lai arī DzĪpL 15.⁵ panta sestajā daļā prezumēto PLG attiecina tikai uz gadījumiem, kad Kopību attiecībā ar trešām personām pārstāv pārvaldnieks, līdzīga pieeja būtu piemērojama arī gadījumos, kad attiecībā ar trešām personām Kopību pārstāv pilnvarotā persona, nevis pārvaldnieks, un Kopības PLG nav iespējams noteikt, ievērojot īpašumtiesību kritēriju, – tad arī šādos gadījumos par Kopības prezumēto PLG būtu uzskatāma pilnvarotā persona.

319. Ņemot vērā, ka UR Kopības PLG informācija tiek uzrādīta tikai tad, ja Kopības PLG noteikts uz īpašumtiesību pamata un nav noteikts, izmantojot Likuma 18. panta septīto daļu (t.s. prezumētais PLG), tad, lai verificētu Kopības PLG kā papildus avotus Iestāde var izmantot Būvniecības informācijas sistēmu vai Zemesgrāmatas datus (piemēram, veicot analīzi par iespējamu nepatiesi norādītu PLG). Iestāde piemēro riskos balstītu pieeju, no kā izriet, ka tai katrā gadījumā, kad veikti atbilstoši ieraksti UR vai Būvniecības informācijas sistēmā, visos gadījumos nav jāveic papildus pārbaude Zemesgrāmatā, lai pārliecinātos, vai PLG ir norādīts pareizi.

320. Kopību reģistrācijas sākotnējā posmā jāņem vērā risks, ka ne visas Kopības, ņemot vērā arī viņām pieejamos resursus un informāciju, operatīvi būs precizējušas ierakstus publiskajos reģistros. Iestāde var izmantot klienta sniegto informāciju, lūdzot nekavējoties iesniegt attiecīgus precizējumus reģistros.

5.14.7. Noskaidrotais PLG neatbilst Uzņēmumu reģistrā reģistrētajam PLG

321. Ņemot vērā, ka PLG noskaidrošanā, pārbaudot ziņas UR, Iestādei, pamatojoties uz riska novērtējumu, nepieciešams piemērot papildu pasākumus, var būt situācijas, kurās Iestāde konstatē, ka publiski pieejamā informācija par PLG ir pretrunā ar informāciju, ko Iestāde ir ieguvusi, veicot papildu pasākumus PLG noskaidrošanai. Minētais vērtējams kā risku paaugstinošs faktors, un tā pārvaldīšanai nepieciešams veikt atbilstošus padziļinātās izpētes pasākumus.

322. Tikai pabeidzot padziļinātās izpētes pasākumus un gūstot pārliecību par to, ka konstatētā informācija par PLG neatbilst UR vestajos reģistros reģistrētajai informācijai,

iestājas Likuma 18. panta 3.¹ daļā noteiktais termiņš – nekavējoties, bet ne vēlāk kā trīs darba dienu laikā paziņot par neatbilstību UR.

323. Publisko reģistru un klienta sniegtās informācijas neatbilstības gadījumā Iestāde, piemērojot padziļinātās izpētes pasākumus, var lūgt arī iesniegt papildu informāciju un veikt papildu izpētes pasākumus, lai pārliecinātos, ka klienta sniegtā informācija par PLG ir patiesa.

324. Apstākļi, ka UR norādītā informācija neatbilst Iestādes iegūtajai un noskaidrotajai informācijai, vērtējams kā paaugstināts risks arī turpmākajā klientam piemītošo risku pārvaldīšanā. Ja padziļinātās izpētes rezultātā Iestāde konstatē aizdomīgu darījumu, tā ziņo Finanšu izlūkošanas dienestam un lemj par darījuma attiecību pārtraukšanu.

325. Papildus Iestāde atbilstoši Likumā noteiktajam par neatbilstību UR un Iestādes noskaidrotajā informācijā par PLG ziņo UR, ievērojot UR vadlīnijās noteikto kārtību.

326. Iestādei jānošķir neatbilstības raksturs:

326.1. vai konstatētā neatbilstība ir, piemēram, pārrakstīšanās vai cita kļūda;

326.2. vai tā ir neatbilstība pēc būtības.

327. UR vadlīnijās sniegts UR skaidrojums, kurās situācijās un kā jāziņo par to, ka informācija, iespējams, ir nepatiesa pēc būtības, un kurās, ka informācijā konstatēta pārrakstīšanās kļūda. Papildus UR skaidrojis arī to, kurās situācijās informācijas atšķirība nav uzskatāma par kļūdu un līdz ar to nav nepieciešams ziņot par neatbilstību. Skaidrojums pieejams šeit: [Rīcība situācijās, kurās patiesā labuma guvēja informācijas pārbaudes laikā konstatēta neatbilstība ar Uzņēmumu reģistrā reģistrēto informāciju.](#)

328. Konstatējot, ka informācija par PLG, kas ir Iestādes rīcībā, neatbilst UR reģistrētajai informācijai par PLG (pārrakstīšanās kļūda, t. sk. nebūtiskas atšķirības personu identificējošajā informācijā, tostarp personu apliecinošā dokumenta informācijā) un šī neatbilstība nerada aizdomas, ka UR norādītais klienta PLG varētu būt cita persona, Iestāde par konstatēto neatbilstību informē UR.

329. Situācijās, kad Iestāde ir noskaidrojusi un pārliecinājusies par PLG atbilstoši Likuma 18. panta septītajai daļai (par PLG uzskata personu, kura ieņem izpildinstitūcijā amatu juridiskajā personā vai juridiskā veidojumā), bet UR vestajos reģistros reģistrēta pazīme, ka "PLG noskaidrot nav iespējams" vai "PLG ir akcionārs tādā akciju sabiedrībā, kuras akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū, un veids, kādā tiek īstenota kontrole pār juridisko personu, izriet tikai no akcionāra statusa", ziņot par, iespējams, nepatiesu informāciju par PLG nav pamatoti.

330. Praksē iespējamās situācijas, kad nesakritība konstatēta starp Iestādes prezumēto PLG Likuma 18. panta septītās daļas izpratnē un UR norādīto PLG. Piemēram, atbilstoši Likuma 18. panta septītajai daļai Iestāde norāda par PLG personu, kura ieņem izpildinstitūcijā amatu šajā juridiskajā personā, savukārt UR kā prezumētais PLG reģistrēts šīs juridiskās personas mātes uzņēmuma pārvaldības institūcijas vadītājs. Šādos gadījumos nesakritība nebūtu vērtējama kā nesakritība pēc būtības, bet gan atšķirība Iestādes un UR informācijā par prezumēto PLG. Līdz ar to nebūtu nepieciešams ziņot par neatbilstību pēc būtības.

331. Konstatējot neatbilstību pēc būtības, Iestādei būtu jāizvērtē, kādi pasākumi turpmāk būtu jāveic, lai risku pārvaldītu. Ja Iestāde ir veikusi atbilstošus pasākumus un ir pārliecinājusies, ka noskaidrotais PLG ir PLG (piemēram, nesen veikta PLG maiņa, klients ir iesniedzis to apliecinošus dokumentus un Iestāde tos ir izvērtējusi un pārliecinājusies par to atbilstību), tad par neatbilstību nepieciešams ziņot UR. UR attiecīgi

izvērtēs, vai nesen veiktā PLG maiņa ir pieteikta reģistrācijai, un lems par tālāku ziņojuma iesniegšanu Valsts policijai. Šādās situācijās nav nepieciešams obligāti piemērot riska pārvaldīšanas pasākumus, piemēram, pastiprināto uzraudzību. Savukārt gadījumos, kad par PLG nav iespējams pārliecināties vai iesniegtā informācija nav pietiekama, lai par to pārliecinātos, Iestāde ziņo UR un ņem vērā šo apstākli, izvērtējot turpmāko sadarbību ar klientu un to, kādi riska pārvaldīšanas pasākumi, piemēram, pastiprinātās uzraudzības, piemērojami, ja sadarbība tiek turpināta. Neatbilstības konstatēšana automātiski nenozīmē darījuma attiecību pārtraukšanu ar klientu, tomēr šāds Iestādes lēmums var būt iespējams, pamatojoties uz risku izvērtējumu.

332. Konstatējot UR atzīmi, ka pastāv neatbilstība starp UR un kāda cita Likuma subjekta noskaidroto PLG, jāņem vērā, ka nav pieejama informācija par pamatojumu šādi neatbilstībai. Līdz ar to atzīme pati par sevi nav uzskatāma par prasību izbeigt darījuma attiecības ar klientu, par kuru UR ir atzīme, ka kāds cits Likuma subjekts ir konstatējis neatbilstību. Primāri PLG noskaidrošana paliek Likuma subjekta pienākums konkrētajās darījuma attiecībās, un apstāklis, ka ir konstatēta minētā atzīme, ir papildu elements izpētes ietvaros, kas jāizvērtē kopā ar pārējiem apstākļiem, lai veiktu holistisku klienta novērtējumu.

333. Stājoties spēkā Likuma prasībai par ziņošanu UR par PLG neatbilstību UR norādītajam (no 01.07.2020.), Iestādei nav noteikts par pienākumu veikt visas esošās klientu bāzes pārvērtēšanu. Vienlaikus jāņem vērā, ka Likuma 18. panta trešā daļa nosaka, ka, noskaidrojot klienta PLG, obligāti jāizmanto ziņas vai dokumenti no UR. Līdz ar to Iestādei, tiklīdz iestājas jebkāda veida nepieciešamība vai no normatīvajiem aktiem izrietošs pienākums noskaidrot vai aktualizēt informāciju par PLG (piemēram, padziļinātās izpētes ietvaros), ir jāizmanto UR vestajos reģistros reģistrētā informācija par PLG un informācijas neatbilstības gadījumā atbilstoši jārīkojas.

5.15. Darījuma attiecības ar klientu, kas ir politiski nozīmīga persona (PNP)

5.15.1. PNP noteikšana

334. Likumā norādītais PNP amatu uzskaitījums ir aprakstošs un nav uzskatāms par izsmēlošu, jo nav iespējams uzskaitīt visus iespējamus amatus, kas uzskatāmi par nozīmīgiem.

335. Izvērtējot jautājumu par personas ieņemamā amata nozīmīgumu, jāizvērtē, vai ieņemamais amats piešķir iespējas ietekmēt lēmumu pieņemšanu publiskajā sektorā, kas varētu būt par pamatu, lai citas personas varētu būt ieinteresētas attiecīgo personu uzpirkt vai kukuļot, vai persona citādi varētu izmantot tai piešķirtās publiski nozīmīgās pilnvaras privātā labuma gūšanai (publiskās varas izmantošana).

336. Apstāklis, ka PNP lēmumu var apstrīdēt un pieņemtais lēmums nav galīgs, neietekmē to, ka persona, kas ieņem Likumā noteiktos amatus vai citu nozīmīgu publisku amatu, nebūtu uzskatāma par PNP. PNP statuss nav attiecināms uz vidējā līmeņa vai zemākā līmeņa amatpersonām.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Zemesgrāmatu tiesneši

Likums nosaka, ka par PNP būtu uzskatāms konstitucionālās tiesas, augstākās tiesas vai cita līmeņa tiesas tiesnesis (tiesu institūcijas loceklis). Rajona pilsētu tiesu sastāvā atrodas arī zemesgrāmatu nodaļas. Tās ieraksta zemesgrāmatās nekustamos īpašumus un nostiprina jeb reģistrē ar šiem īpašumiem saistītās tiesības. Tiesības uz nekustamo īpašumu nostiprina uz zemesgrāmatas tiesneša lēmumu pamata.

Nosakot, vai zemesgrāmatas tiesnesis būtu uzskatāms par PNP, Iestādei jāizvērtē, vai šis amats ļauj ietekmēt lēmumus publiskajā sektorā. Apstāklis, ka zemesgrāmatas atrodas rajona pilsētas tiesu sastāvā, pats par sevi automātiski nenozīmē, ka zemesgrāmatu tiesneši būtu uzskatāmi par PNP. Vienlaikus, pastāvot noteiktiem faktoriem (piemēram, augstam klienta riskam, noteiktam klienta darījumu apmēram un veikto darījumu modelim), Iestāde var klientu, kas ir zemesgrāmatas tiesnesis, uzskatīt par PNP.

Situācija Nr. 2

Goda konsuls

Nosakot, vai Latvijas Republikas goda konsuls kādā valstī būtu uzskatāms par PNP, Iestādei jāizvērtē, vai šis amats ļauj ietekmēt kādu svarīgu lēmumu. Latvijas Republikas goda konsuls vai ģenerālkonsuls ir persona, kurai Latvijas Republika uztic veikt valsti reprezentējošās un konsulārās funkcijas, pamatojoties uz īpašu ārlietu ministra (Ārlietu ministrijas valsts sekretāra) pilnvarojumu, tātad šī persona pilda reprezentatīvās un konsulārās funkcijas bez lēmumu pieņemšanas pilnvarām.

337. Lai arī attiecībā uz personām, kas uzskatāmas par PNP ģimenes locekļiem, Likumā sniegts uzskaitījums, tomēr jāņem vērā, ka persona, kas nav to personu skaitā, kas uzskatāmas par PNP ģimenes locekli, var būt *ar PNP cieši saistīta persona* (piemēram, ja PNP ar personu atrodas neregistrētā laulībā). Jēdzienu "citas ciešas attiecības" Iestāde piemēro individuāli, balstoties uz savā rīcībā esošo informāciju un riska vērtējumu. Iestādei, piepildot jēdzienu "ar PNP cieši saistīta persona" ar saturu, jāvērtē, vai tās klienta un PNP starpā pastāv tādas uzticības un saistības attiecības, kas var kalpot par pamatu, lai PNP ar šīs personas palīdzību slēptu publiskās varas ļaunprātīgu izmantošanu privātā labuma gūšanai. Lai noteiktu, vai klients atbilst ar PNP cieši saistītas personas statusam, būtu jāizvērtē Iestādei pieejamā informācija kontekstā ar šā klienta plānotajiem darījumiem un to apmēriem, lai izvērtētu, vai sadarbība var radīt NILLTPF risku.

338. Pasākumi PNP statusa noskaidrošanai ir jāveic samērīgi ar klienta un tam sniegto finanšu pakalpojumu NILLTPF risku. Klientiem, kam piemītošais NILLTPF risks ir vērtējams kā ļoti zems ar ierobežotām pakalpojuma izmantošanas iespējām, PNP statusa atbilstības pārbaude nebūtu nepieciešama (piemēram, autostāvvietas apmaksas darījums, kura gadījumā ir ļoti zems NILLTPF risks un veikt pasākumus PNP statusa noskaidrošanai un atbilstības pārbaudei nebūtu samērīgi ar šādam darījumam piemītošo risku).

339. Zema riska klientiem, kas ir Latvijas rezidenti, ir pietiekama PNP statusa atbilstības pārbaude, apstrādājot klienta anketu un pārbaudot atbilstību publiski pieejamā VID datubāzē ([Politiski nozīmīgas personas \(vid.gov.lv\)](https://www.vid.gov.lv)) informācija tajā tiek atjaunota reizi dienā). Iestāde piemēro papildu pasākumus, tostarp publiski pieejamās informācijas izvērtēšanu, regulārās klienta padziļinātās izpētes ietvaros iegūstamās informācijas

izvērtēšanu, komerciālo datubāžu izmantošanu (gadījumos, ja klients nav Latvijas rezidents vai Iestādes darbības modelis paredz pakalpojumu sniegšanu ārvalstu klientiem), lai pārbaudītu, vai klients nav PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona.

5.15.2. PNP piemērojamais padziļinātās izpētes apjoms

340. Atbilstoši Likumam, Iestāde veic PNP, PNP ģimenes locekļa vai ar PNP cieši saistītas personas padziļināto izpēti, balstoties uz risku novērtējumu, kas nozīmē, ka ne visos gadījumos piemērojami visi padziļinātās izpētes pasākumi (plašāku skaidrojumu skatīt padziļinātās izpētes apakšnodaļā). Arī gadījumos, kad Iestāde, pamatojoties uz risku novērtējumu, piemēro padziļināto izpēti PNP, PNP ģimenes loceklim vai ar PNP cieši saistītai personai var nebūt nepieciešami piemērot visus padziļinātās izpētes pasākumus un piemērojamo pasākumu dziļums ir atkarīgs no faktiskajiem apstākļiem, klientu izpētes ietvaros iegūtās informācijas un klientu veiktajiem darījumiem.

Piemērs

Klients ir valsts kapitālsabiedrība vai pašvaldība, un par tā PLG tiek uzskatīta persona, kas ieņem amatu kapitālsabiedrības vai pašvaldības pārvaldības institūcijā, piemēram, pilsētas pašvaldības mērs.

Šādā gadījumā izpildinstitūcijas amatpersona, pildot tai noteiktos amata pienākumus, darbojas sabiedrības interesēs. Riska izpausme no darījuma attiecībām ar klientu, kas ir, piemēram, pašvaldība, lai arī par tās PLG ir uzskatāma persona, kas atzīstama par PNP, atšķiras no riska, kas piemīt klientam, kas ir, piemēram, ārzonā reģistrēts uzņēmums, kura PLG ir ārvalsts parlamenta pārstāvis, kas gūst labumu kā reālais PLG. Tādējādi risks klientam, kura PLG ir PNP, kas reāli gūst labumu no klienta darbības, ir atšķirīgs no riska, kāds pastāv situācijā, kad par klienta PLG tiek uzskatīta persona, kas klienta izpildinstitūcijā ieņem amatu un tieši saistībā ar šo amatu uzskatāma par PNP. Līdz ar to pasākumiem un to dziļumam, ko šādās situācijās piemēro Iestāde, jābūt atbilstošiem riskam.

341. Risks un līdz ar to piemērojamie padziļinātās izpētes pasākumi var atšķirties arī, izvērtējot apstākli, no kuras jurisdikcijas ir PNP – Latvijas Republikas, ES dalībvalsts, trešās valsts. Piemēram, risks klientam, kas ir ārzonā reģistrēts uzņēmums, kura PLG ir valsts, kurā ir augsts korupcijas risks, rezidents – PNP –, var būt augstāks nekā klientam, kas ir Latvijas Republikas rezidents, kura PLG ir Latvijas Republikas rezidents, kas uzskatāms par PNP, jo pastāv risks, ka uzņēmums, kura PLG ir PNP valstī, kurā ir augsts korupcijas risks, izmantojot šo uzņēmumu, mēģina legalizēt ārpus valsts līdzekļus, kuru izcelsme, iespējams, saistīta, piemēram, ar koruptīvām darbībām. Jāņem vērā, ka klienta – fiziskas personas (t. sk., ja fiziska persona ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona) – vai klienta – juridiskas personas – PLG (t. sk., ja PLG ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona) rezidences vai reģistrācijas valstī nosaka atbilstoši šādai prioritātei:

341.1. pastāvīgās vai deklarētās dzīvesvietas valsts;

341.2. nodokļu rezidences valsts;

341.3. valstspiederība (pilsonības valsts) vai pavalstniecība;

341.4. klientam – juridiskajai personai, juridiskajam veidojumam vai šādu personu apvienībai, vai veidojumu apvienībai – to nosaka atbilstoši reģistrācijas valstij.

342. Par Latvijas Republikas PNP tiek uzskatīti Latvijas Republikā ievēlētie Latvijas Republikas pārstāvji (t. sk. Latvijas Republikas vēstnieki ārvalstīs) un citas Latvijas Republiku pārstāvošas amatpersonas un darbinieki ES un EEZ valstu institūcijās, kas ir PNP Likuma izpratnē.

343. Ja persona atbilstoši citu valstu normatīvajam regulējumam ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona, tad šo personu Latvijas Iestāde uzskata par attiecīgās valsts PNP, PNP ģimenes locekli vai ar PNP cieši saistītu personu un veic atbilstošus izpētes pasākumus, t. sk. ņem vērā attiecīgai valstij piemītošo NILLTPF risku.

Piemērs

Ja klienta PLG ir Latvijas Republikas rezidents un PNP, tad tam kā Latvijas Republikas PNP piemīt zemāks NILLTPF (t. sk. korupcijas) risks salīdzinājumā ar citu valstu PNP. Attiecīgi padziļinātā izpēte tiek veikta retāk nekā ārvalsts PNP un mazākā apjomā, bet tomēr pēc būtības, lai izvērtētu PNP piemītošo korupcijas risku. Klienta izpētes dziļums tiek noteikts, ņemot vērā arī klienta saimniecisko darbību (jomu) un PLG politisko amatu. Piemēram, ja klienta saimnieciskā darbība ir saistīta ar nozari, kurā pastāv augstāks korupcijas risks (piemēram, būvniecība, farmācijas nozare u. c.), tad Iestādei ir jāveic vairāki padziļinātās izpētes pasākumi. Turklāt, ja klients veic saimniecisko darbību farmācijas vai būvniecības nozarē, ieņemot arī politisku amatu attiecīgajās jomās (piemēram, nozares ministrijas iepirkumu departamenta vadītājs), korupcijas riski ir krietni augstāki salīdzinājumā ar klientu, kurš veic saimniecisko darbību restorāna pārvaldībā Cēsīs un PLG ir aktuāla PNP, kura ieņem, piemēram, Jelgavas novada domes deputāta amatu. Līdz ar to, lemjot par padziļinātās izpētes pasākumiem, to dziļumu un regularitāti, ir jāņem vērā gan klienta saimnieciskā darbība, gan klienta PLG politiskais amats.

5.16. Līdzekļu izcelsme un labklājības izcelsme

344. Klienta līdzekļu un labklājības izcelsmes pārbaude ir uz risku izvērtējumu balstīts pasākums. Iestāde atkarībā no klienta NILLTPF riska nosaka piemērojamos pasākumus, un Iestādes pienākums ir pierādīt, ka tās veiktie pasākumi (piemēram, iegūtais klienta skaidrojums, iegūtie dokumenti vai publiski pieejamā informācija) atbilst un ir samērīgi ar klientam piemītošo risku.

345. Vērtējot klienta labklājības izcelsmi, ir jāņem vērā apstākļi, vai klients līdzekļus ir deklarējis atbilstoši Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likumam, t. i., vai ir iesniedzis mantiskā stāvokļa deklarāciju jeb t. s. nulles deklarāciju. Pirms 5–10 gadiem radušās labklājības izcelsmi ir nepieciešams vērtēt, ja tiek konstatēta pamatota nepieciešamība (piemēram, klienta vai tā PLG iespējama saistība ar NILLTPF, ierosināts kriminālprocess, tiek konstatēti risku paaugstinošie faktori u. tml.). Ja klients iesniedz dokumentu, ka savus ienākumus ir deklarējis attiecīgās valsts nodokļu administrācijā, Iestādei nepieciešams izvērtēt deklarēto summu – vai tā atbilst darījumu apmēriem iestādē un vai nepastāv citi risku paaugstinoši faktori. Nosakot termiņu klienta līdzekļu izcelsmes izpētei, ir jāņem vērā klienta riska skaitliskais novērtējums, darījuma raksturs, darījuma summa, darījuma atbilstība klienta saimnieciskajai darbībai (nozare, darījumu apmērs, pastāvīgie darījumu partneri ar labu reputāciju u. tml.), noilgums.

346. Ja klients – fiziska persona – ir sniedzis dokumentāru apliecinājumu par savas labklājības izcelsmi (piemēram, EEZ dalībvalsts ikgadējo nodokļu deklarāciju, mantojuma aplieciību, nekustamā īpašuma pārdošanas līgumu utt.), kas apstiprina, ka klienta rīcībā ir noteikts brīvo līdzekļu apmērs, un padziļinātās izpētes laikā nav konstatēti

risku paaugstinoši faktori saistībā ar veiktajiem darījumiem vai līdzekļu vai labklājības izcelsmi, nav nepieciešams no klienta iegūt konta izrakstu, kurš apliecina būtiski mazākas summas, kuru klients ieskaita norēķinu kontā vai iegulda, izcelsmi.

Piemērs

Ja klienta – fiziskas personas – iesniegtā EEZ dalībvalsts ikgadējā nodokļu deklarācija apstiprina, ka klienta gada ieņēmumi no darba algas veido ap 100 000 *euro*, un klienta darbībā nav konstatētas aizdomīgu darījumu pazīmes vai risku paaugstinoši faktori, tad Iestādei nav nepieciešams iegūt konta izrakstu, kurš apliecina norēķinu kontā ieskaitīto vai ieguldīto līdzekļu 15 000 *euro* apmērā izcelsmi.

Ja klients – fiziska persona – ir iesniedzis EEZ dalībvalsts mantojuma apliecību par to, ka klients ir mantojis 2 000 000 *euro*, un klienta darbībā nav konstatētas aizdomīgu darījumu pazīmes vai risku paaugstinoši faktori, tad nav nepieciešams iegūt konta izrakstu, kurš apliecina norēķinu kontā ieskaitīto vai ieguldīto līdzekļu 190 000 *euro* apmērā izcelsmi.

347. Pētot klienta juridiskās personas labklājības izcelsmi (izņemot juridiskās personas PLG), ir pieļaujams vispārīgs apkopojums par uzņēmuma darbības ilgumu, tostarp pēdējo trīs gadu apgrozījuma, peļņas u. c. rādītājiem, pieņemot ka labklājības izcelsme ir uzņēmuma saimnieciskās darbības rezultāts.

348. Naudas līdzekļu izcelsme būtu detalizēti jāskata gadījumos, kad klienta (juridiskās vai fiziskās personas) padziļinātās izpētes iemesls ir attiecīgi konkrēts darījums vai darbība (t. sk., izvērtējot klienta labklājības izcelsmi), un izcelsmes izpētes periods būtu salāgojams ar konkrētu darījumu vai darījumiem, piemēram, saimnieciskajai darbībai neraksturīgs darījums tā summas vai maksājuma detaļu kontekstā, tostarp:

348.1. pamatkapitāla iemaksa vai palielināšana par summu virs 50 000 *euro*, ja palielinājums ir vairāk par 50 %;

348.2. aizdevums vai tā atmaksa, cesijas līgums (un līdzīga veida darījumi, kas nav klienta ikdienas darījumi) par summu, kas pārsniedz 10 % no gada apgrozījuma;

348.3. noguldījuma izmantošana gadījumā, ja iepriekš nav pētīts noguldījuma avots (padziļināta izpēte klientam tiek veikta pirmo reizi);

348.4. citi iemesli.

349. Veicot klientu juridisko personu PLG vai fizisko personu naudas līdzekļu izcelsmes izpēti, ir jāņem vērā arī ienākumu veidošanās pamatojums. Ja šis pamatojums ir skaidrs un izriet no uzņēmējdarbības specifikas, tad ienākumu izcelsmes izpēte nav lietderīga. Ja attiecībā uz klientu – juridisku personu – vai tā veiktajiem darījumiem nav konstatēti risku paaugstinoši faktori vai iespējamās aizdomīgu darījumu pazīmes un Iestāde ir veikusi klienta riska profilam atbilstošus pasākumus, lai noskaidrotu naudas līdzekļu izcelsmi, nav samērīgi visos gadījumos pieprasīt klienta – juridiskas personas – sadarbības partneru kontu izrakstus, kas apliecina to līdzekļu izcelsmi. Iestāde klienta izpētes slēdzienā dokumentē pamatojumu, ka tās rīcībā esošā informācija nerada šaubas par saņemto naudas līdzekļu izcelsmi vai darījumu ekonomisko un tiesisko pamatojumu.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients – juridiska persona – ir piesaistījis aizdevumus vai ieguldījumus no sadarbības partneriem – EEZ dibinātiem ieguldījumu fondiem un kredītiestādēm (no Luksemburgā reģistrēta ieguldījumu fonda 100 000 *euro*, no Lihtenšteinā reģistrētas

kreditīestādes 70 000 *euro*, no Nīderlandē reģistrēta ieguldījumu fonda 50 000 *euro*) ar mērķi veikt tālākus ieguldījumus, t. sk. Iestādē.

Izpētes ietvaros iestāde ir guvusi pārliecību par klienta – juridiskas personas – tiesībām rīkoties ar citu finanšu iestāžu ieguldījumiem vai aizdevumiem (tostarp, vērtējot, vai klients ir saņēmis attiecīgu darbības atļauju, ja nepieciešams), kā arī ir iegūts klienta konta izraksts, kurš apliecina, ka līdzekļu izcelsme ir no šādiem ieguldījumu fondiem vai kreditīestādēm un tie secīgi novirzīti ieguldīšanai Iestādē, kā arī klienta veiktajiem darījumiem nav konstatētas aizdomīgu darījumu pazīmes. Ņemot vērā iepriekš norādīto, Iestādei nav nepieciešams no klienta iegūt tā sadarbības partneru – Luksemburgas ieguldījumu fonda, Lihtenšteinas kreditīestādes un Nīderlandes ieguldījumu fonda – kontu izrakstus, kuri apliecinātu no tiem saņemto līdzekļu izcelsmi attiecīgi 100 000 *euro*, 70 000 *euro* un 50 000 *euro* apmērā.

Situācija Nr. 2

Uzņēmumi, kuru akcionāri darbojas kā partneri, – auditoru kompānijas, juridiskie biroji u. c.

Uzņēmumu līdzīpašnieki, t. i., partneri, parasti par tādiem nekļūst, veicot daļu iegādi vai investējot pamatkapitālā, bet par tādiem kļūst darba gados kopējam biznesam radītā pienesuma rezultātā, tāpēc partneru labklājība visbiežāk ir pašradīta no nulles. Šajos gadījumos konkrēta naudas līdzekļu izcelsmes pētīšana ir nelietderīga, jo ienākumu veidošanās pamatojums izriet no biznesa specifikas. Izņēmums ir šo līdzīpašnieku konkrēta darījuma vai uzkrājuma, kas nav tipisks vai nav asociējams ar firmas darbību, izpēte. Parasti īpašuma daļas partneriem nosaka potenciālās peļņas sadalīšanas proporciju. Bieži pēc profesionālās darbības pārtraukšanas partneri zaudē vai nodod savas īpašuma daļas citiem partneriem.

350. Veicot klienta juridiskās personas PLG vai fiziskās personas naudas līdzekļu izpēti, jāņem vērā arī naudas līdzekļu atrašanās vieta un citi apstākļi, kuri varētu būtiski ietekmēt klienta iespējas sniegt izpētei nepieciešamo informāciju. Vienlaikus iestādei ir jāievēro Likuma 28. panta otrā daļa, kas paredz Iestādes pienākumu izbeigt darījuma attiecības ar klientu un tiesības lemt par klienta saistību pirmstermiņa izpildi, ja likuma subjekts neiegūst Likumā noteikto klienta izpētes prasību izpildei nepieciešamo patieso informāciju un dokumentus apjomā, kas tam ļauj veikt pārbaudi pēc būtības. Šādos gadījumos Iestāde lemj par darījuma attiecību izbeigšanu arī ar citiem klientiem, kuriem ir tie paši patiesie labuma guvēji, vai par šādu klientu saistību pirmstermiņa izpildes pieprasīšanu.

Piemērs

Naudas līdzekļu izcelsme ir uzkrājums citā kreditīestādē, par ko klients iesniedz atbilstošu konta izrakstu. Atbilstoši tam liela daļa līdzekļu vairāku gadu garumā saņemti no klienta konta citā kreditīestādē, par ko klients konta izrakstu vairs nevar iesniegt (vairs nav klients, kreditīestāde ir citā valstī, attiecīgās valsts apmeklēšana pašreizējā situācijā ir apgrūtināša u. tml.). Kopējā informācija par klienta labklājības izcelsmi ir vispārīga (amati, darbavietas u. tml.), tomēr situācija kopumā aizdomas par noziedzīgu nodarījumu nerada. Šajā situācijā Iestādei nebūtu lietderīgi pētīt klienta naudas līdzekļu izcelsmi, ja konta izrakstu nav iespējams iesniegt un kopumā par klientu nav aizdomu par noziedzīgu nodarījumu, kā arī nav pieejama negatīva rakstura informācija un, nesaņemot šo konta izrakstu, tomēr ir iespējams veikt klienta izpēti pēc būtības u. c.

351. Nav nepieciešams un nav samērīgi noteikt, ka par visiem pārskaitījumiem no citas kredītiestādes jāiesniedz klienta konta izraksts no kredītiestādes, no kuras pārskaitījums saņemts. Šādu prasību Iestāde var noteikt, iestājoties noteiktiem kritērijiem (piemēram, paaugstināta riska klientiem, sasniedzot saskaņā ar Iestādes riska izvērtējumu definētu darījuma limitu vai konstatējot citus apstākļus, kas var liecināt par paaugstinātu risku vai izvairīšanos no limitiem).

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients ir Latvijas Republikas rezidents fiziskā persona, algots darbinieks ar mēneša vidējo kredīta apgrozījumu 3000 *euro*. Klients savā Iestādes kontā no citas Iestādes pārskaita 40 000 *euro*.

Iestāde klienta izpētes ietvaros noskaidro, ka pārskaitītie līdzekļi ir depozīts, ko klients turējis citā kredītiestādē, bet šobrīd nolēmis līdzekļus glabāt Iestādē. Papildus noskaidrots, ka klients 2012. gadā iesniedzis mantiskā stāvokļa deklarāciju (t. s. nulles deklarāciju), norādot 30 000 *euro* naudas uzkrājumu.

Izvērtējot visu par klientu pieejamo informāciju un nekonstatējot risku paaugstinošos faktorus, kā arī izvērtējot, ka līdzekļu tālākais izlietojums ir atbilstošs, klienta izpētes ietvaros iegūtā informācija varētu būt atbilstoša un samērīga ar klienta risku.

Situācija Nr. 2

Klients ir paaugstināta riska valsts rezidents fiziskā persona, vairāku uzņēmumu īpašnieks, vidējais mēneša kredīta apgrozījums 1 000 000 *euro*, līdzekļi tiek pārskaitīti no klienta kontiem citās Iestādēs ārpus Latvijas Republikas.

Iestāde klienta izpētes ietvaros noskaidro, ka klientam pieder vairāki uzņēmumi, kuri reģistrēti valstī, kur pastāv augsts korupcijas risks, un par kuru saimnieciskās darbības apmēriem nav iespējams iegūt papildu informāciju publiskajos avotos. Kā labklājības izcelsmes avotu klients norāda ieņēmumus no savu uzņēmumu darbības un iesniedz attiecīgās valsts nodokļu administrācijā iesniegtu deklarāciju izrakstus par 2016. un 2015. gadu par summu, kas ekvivalenta 700 000 *euro*.

Klienta izpētes ietvaros iegūtā informācija nav pietiekama labklājības izcelsmes noskaidrošanai. Papildus būtu nepieciešams iegūt informāciju par klientam piederošo uzņēmumu saimniecisko darbību (piemēram, publiskajos reģistros, uzņēmumu finanšu pārskatos ietvertās ziņas) un tās apmēriem, lai pārliecinātos, ka šo uzņēmumu saimnieciskā darbība ir tāda apjoma, lai klients kā PLG gūtu labumu apmērā, kas tiek pārskaitīts uz klienta kontu. Iesniegtās deklarācijas nepamato līdzekļu, kas ir klienta kontā Iestādē, izcelsmi.

Situācija Nr. 3

Iestāde uzsāka sadarbību ar klientu E.D., kas ir valsts, kurā pastāv augsts korupcijas risks, rezidents. E.D. nodeva Iestādei pārvaldīšanā finanšu instrumentus 5 000 000 *euro* vērtībā, kuri tika pārvesti no E.D. piederošās kompānijas M (reģistrācijas valsts – ES dalībvalsts, kurā plaši uzņēmumu reģistrācijai tiek izmantoti juridiskās dibināšanas uzņēmumu pakalpojumi) konta kredītiestādē L. Iestāde, lai pārliecinātos par E.D. piederošo finanšu instrumentu izcelsmi, ir ieguvusi dokumentus, kas tās skatījumā apliecina kompānijas M saimniecisko darbību – kompānijas M rediģētu kredītiestādes L konta pārskatu, kurā redzamas atsevišķas ienākošās transakcijas par samaksas saņemšanu no M partnera, aģenta līgumu par

starpniecības pakalpojumu sniegšanu *M* partnerim, no kura saņemti līdzekļi, atsevišķus pieņemšanas un nodošanas aktus par preču piegādi valstī, kurā pastāv augsts korupcijas risks, un dažus kompānijas *M* izrakstītus rēķinus partnerim.

Klienta padziļinātās izpētes ietvaros iegūtie dokumenti nav pietiekami, lai pārliecinātos par finanšu instrumentu izcelsmi. Minētie dokumenti atspoguļo tikai iespējamu sadarbības faktu starp klientam piederošu čaulas kompāniju un tās partneri, turklāt iesniegtajā konta pārskatā ir redzama naudas līdzekļu saņemšana atsevišķos darījumos, bet nav iespējams pārliecināties, vai tieši no minētajiem līdzekļiem ir iegādāti attiecīgie finanšu instrumenti. Padziļinātās izpētes ietvaros, ņemot vērā klientam piemētošos paaugstinātos riskus, būtu jāvērtē nepieciešamība iegūt arī nerediģētu konta pārskatu, kas apliecinātu, ka par tajā esošajiem līdzekļiem tika iegādāti attiecīgie finanšu instrumenti, un jāvērtē, vai darījumiem kopumā nepiemīt aizdomīguma pazīmes, ja tiktu konstatēts, ka kompānija *M* visus par starpniecības pakalpojumiem saņemtos līdzekļus novirzītu finanšu instrumentu iegādei, kas nav raksturīgi normālai saimnieciskajai darbībai un var liecināt par NILLTPF.

5.17. Iestādes pamatkapitāla palielināšanas darījumu izpēte un līdzekļu izcelsmes novērtēšana

Šī apakšnodaļa attiecas uz Iestādēm, kas veic pamatkapitāla palielināšanas darījumus, piemēram, piesaistot jaunus investorus vai emitējot akcijas.

352. Saskaņā ar Likuma 6. panta otro daļu Iestādes IKS ir pasākumu kopums, kas ietver uz Likuma prasību izpildes nodrošināšanu vērstas darbības, lai pēc iespējas novērstu Iestādes iesaistīšanos NILLTPF, kas attiecināms arī uz pamatkapitāla palielinājuma darījumu veikšanu vai jaunu investoru piesaisti. Tādējādi Iestāde, pamatojoties uz risku novērtējumu, nosaka klienta izpētes pasākumus, ko tā piemēros pamatkapitāla palielināšanas darījumiem (ieguldāmo līdzekļu izcelsmes noskaidrošanai). Pamatkapitāla palielinājuma darījumā ieguldītājs/investors ne vienmēr būs iestādes “klients”, tādējādi Iestādei nepieciešams paredzēt (piemērojot klienta izpētes procedūras pamatkapitāla palielinājuma darījumiem, vai izstrādājot jaunas procedūras, kas specifiski domātas tieši pamatkapitāla palielināšanas gadījumiem), kādus klienta izpētes pasākumus atkarība no pamatkapitāla palielināšanas veida tā piemēros, lai pārzinātu, kādi līdzekļi tiek ieguldīti Iestādes pamatkapitālā un nodrošinātu, ka jebkura kapitāla piesaiste atbilst Likuma prasībām, īpašu uzmanību pievēršot līdzekļu izcelsmes izvērtēšanai un dokumentēšanai.

353. Iestādei, pamatojoties uz riska novērtējumu, nepieciešams izvērtēt pamatkapitāla palielināšanas darījumu neatkarīgi no akcionāra statusa (esošs vai jauns) un ieguldījuma apjoma vai formas. Ar darījumu saistītais riska profils jānovērtē neatkarīgi no tā, kāds ir procentuālais ieguldījums kapitālā un izpētes pasākumu tvērumam un dziļumam jābūt balstītam uz riska novērtējumu.

354. Akciju emisijas uzcenojuma piemērošanas gadījumā Iestādei būtu nepieciešams vērtēt, vai šādā veidā netiek strukturēta jaunu akcionāru līdzdalības iegūšana pamatkapitālā, tostarp, vai tādējādi netiek veicināta izvairīšanās no akcionāru pienākuma saņemt atļauju būtiskas līdzdalības iegūšanai. Nepieciešamie kontroles pasākumi (tostarp sankciju skrīnings, līdzekļu izcelsmes izvērtēšana un papildu izpēte) var tikt īstenoti arī pēc emisijas, riskam atbilstīgā apjomā, piemēram, koncentrējoties uz nozīmīgiem ieguldījumiem, savstarpēji saistītu investoru koncentrāciju vai citām paaugstināta riska pazīmēm.

Piemēri pamatkapitāla palielināšanas darījumu izpētes minimālajam tvērumam: Ieguldījuma avots:

- **platformas (kolektīvās finansēšanas, investīciju u.tml.) vai ieguldījumu fondi:**
 - o standarta izpētes pasākumi - sankciju skrīninga un PNP sarakstu pārbaudes, publiskās informācijas (*adverse media*) izvērtējums;
 - o platformas vai fonda/tā pārvaldnieka riska profila novērtējums - ģeogrāfiskie riski, reputācija, akcionāri, vai platformas vai fonds, tā pārvaldnieks ir NILLTPFN prasību subjekts u.tml.;
 - o ieguldītāju riska profila analīze – ieguldītāju skaits, veids, informācija par, piemēram, TOP 10 ieguldītājiem; analizējot informāciju, pievērst uzmanību, vai nepastāv paaugstināti riska faktori (piemēram, ieguldītājs ir čaulas veidojums, saistīts ar esošajiem akcionāriem, konstatēta negatīva publiska informācija, konstatēti paaugstināti sankciju riski u.tml.);
 - o konstatējot paaugstinātus riskus vai atsevišķu ieguldītāju būtisku ietekmi vai koncentrāciju, iegūt papildu informāciju par šo ieguldītāju līdzekļu izcelsmi un vērtēt nepieciešamību iegūt līdzekļu izcelsmi apliecinājošus dokumentus.
- **jauni akcionāri vai finanšu investori:**
 - o standarta izpētes pasākumi - sankciju skrīninga un PNP sarakstu pārbaudes, publiskās informācijas (*adverse media*) izvērtējums;
 - o akcionāra riska profila novērtējums - piemēram, vai persona ir PNP, čaulas veidojums, holdings, saistība ar esošajiem akcionāriem, konstatēta negatīva publiska informācija vai konstatēti paaugstināti sankciju riski;
 - o līdzekļu izcelsmes un labklājības izcelsmes noskaidrošana, paaugstinātu risku gadījumā veicot iegūtās informācijas verifikāciju.

Publiskā emisija: ievērojot, ka publiskās emisijas specifikas dēļ ir ierobežotas iespējas veikt savlaicīgas rīkojumu iesniedzēju atbilstības pārbaudes, Iestāde var paredzēt vairāku līmeņu kontroles pasākumus, piemēram, finanšu instrumentu kontu turētāju un emisijas aģenta līmenī, savukārt emitenta līmenī veicot sankciju skrīningu emisijas laikā un regulārā akcionāru saraksta uzraudzībā, veicot sankciju skrīningu visiem potenciālajiem investoriem līdz akciju alokācijas apstiprināšanai. Nepieciešamie kontroles pasākumi var tikt īstenoti arī pēc emisijas, riskam atbilstošā apmērā, piemēram, koncentrējoties uz nozīmīgiem ieguldījumiem, savstarpēji saistītu investoru koncentrāciju vai citām paaugstināta riska pazīmēm.

Piemēri kontroles pasākumiem:

- o izvērtējot emisijas organizētāja piemērotās kontroles attiecībā uz sankciju skrīningu un līdzekļu izcelsmes pārbaudēm ieguldītājiem ar nozīmīgu ieguldījumu apjomu vai savstarpēji saistītu ieguldītāju koncentrāciju konstatēšanu;
- o pamatojoties uz risku novērtējumu, ar noteiktu regularitāti noskaidrot lielākos akcionārus un veikt nepieciešamos papildu izpētes pasākumus vai iegūt un izvērtēt izpētes informāciju no emisijas organizētāja, pievēršot uzmanību reputācijas un labklājības un līdzekļu izcelsmes jautājumiem.

5.18. Darījuma attiecību uzraudzība

355. Iestāde nodrošina pastāvīgu klienta un tā veikto darījumu uzraudzību, kas ietver rūpīgu klienta veikto darījumu vai transakciju monitoringu, lai pārliecinātos, ka tie atbilst Iestādes rīcībā esošajai informācijai par klienta saimniecisko vai personīgo darbību un sākotnēji noteiktajam un klientam piešķirtajam NILLTPF riska līmenim.

356. Atkarībā no Iestādes lieluma, darbības specifikas, klientu skaita, klientiem piemērošiem riskiem, klientu veikto darījumu apmēra un skaita Iestādei nepieciešams

ieviest tādu darījumu uzraudzības sistēmu, kas efektīvi spēj konstatēt aizdomīgus darījumus, kā arī spēj pārvaldīt risku Iestādei tikt iesaistītai NILLTPF vai šādu darbību mēģinājumā. Iestādēm ar lielu klientu skaitu vai lielu veikto darījumu vai gadījuma rakstura darījumu skaitu, vai lielu tādu klientu īpatsvaru, kuru veiktajiem darījumiem jānodrošina pastiprināta uzraudzība, lai nodrošinātu efektīvu NILLTPFN prasību izpildi, nepieciešams ieviest automātisku klientu veikto darījumu uzraudzības risinājumu. Savukārt Iestādēs ar mazu klientu skaitu un mazu klientu veikto darījumu apmēru ir pieļaujams, ka klientu veiktie darījumi tiek uzraudzīti, izmantojot manuālus vai daļēji automatizētus risinājumus.

357. Iestādei, kas nodrošina maksājumu pakalpojumus, atkarībā no tās darbības specifikas un klientiem piemītošā riska, būtu jāizvērtē un jānosaka darījumu uzraudzības sistēma, kas sastāv gan no reāllaika pārbaudēm (maksājumu pārbaude pirms to izpildes), gan pēc-pārbaudes uzraudzības (maksājumi tiek izpildīti, un pēc tam tiek veikta to izvērtēšana kontekstā ar riska faktoriem un klienta risku). Piemērojot reāllaika pārbaudes, kredītiestādes ņem vērā ar zibmaksājumu regulējumu saistītos nosacījumus.

Piemērs

Iestāde var noteikt augsta riska faktoros (piemēram, augsta riska jurisdikcijas) vai risku paaugstinošo faktoru kombināciju (augsta riska jurisdikcija un maksājuma summa un klienta risks), ko tā vienmēr pakļaus reāllaika darījumu uzraudzībai. Tāpat reāllaika uzraudzību var piemērot kā vienu no pastiprinātās uzraudzības pasākumiem (piemēram, konstatējot, ka klients pastiprināti sācis veikt maksājumus uz konkrētu jurisdikciju, Iestāde uz laiku, kas ir nepieciešami un samērīgi, lai izvērtētu, vai šāda pastiprināta maksājumu plūsmu uz konkrēto jurisdikciju nerada aizdomas par NILLTPF vai sankciju regulējuma apiešanu, nosaka reāllaika uzraudzību klienta maksājumiem uz konkrēto jurisdikciju, pirms katra maksājumu apstiprināšanas izvērtējot maksājuma mērķi un pamatotību, tostarp pēc nepieciešamības pieprasot iesniegt darījumu apliecinājošos dokumentus.)

358. Iestādei būtu jāievieš automātiski risinājumi ar mērķi nodrošināt, ka tā neuzsāk darījuma attiecības, kā arī neizpilda darījumus, kuru ietvaros klients vai tā darījuma partneris ir persona, pret kuru noteikti finanšu ierobežojumi. Iestādes izveidotajai klienta darbību un darījumu uzraudzības sistēmai jāspēj identificēt darījumus (maksājumus) un klientam netipisku rīcību, uz ko pamatojoties būtu jāveic darbības vai darījuma izpēte, lai pārlicinātos, vai darījums nav uzskatāms par aizdomīgu.

359. Lai veiktu kvalitatīvu un efektīvu klientu un to veikto darījumu uzraudzību, Iestādei, uzsākot darījuma attiecības, ir atbilstoši jānovērtē klienta riska līmenis un jāiegūst riska līmenim atbilstoša informācija par klientu un tā saimniecisko vai personisko darbību, ko atbilstoši klientu riskam nepieciešams regulāri aktualizēt, lai darījuma attiecību laikā spētu atbilstoši veikt klientu un to veikto darījumu uzraudzību.

360. Ja darījumu uzraudzība tiek nodrošināta, izmantojot dažādus scenārijus, kas ģenerē paziņojumus par iespējami aizdomīgu darījumu (*alert*), ir būtiski, lai darījumu scenāriju algoritmi ir izstrādāti atbilstoši Iestādes piedāvātajiem produktiem un pakalpojumiem un klientiem piemītošajiem riskiem un lai tie savlaicīgi spētu identificēt potenciāli aizdomīgus darījumus un Iestāde varētu veikt to izpēti un nepieciešamības gadījumā atturēties no darījuma vai sniegt aizdomīga darījuma ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam.

361. Iestāde politikās un procedūrās nosaka detalizētu kārtību, kādā tiek veikta darījumu uzraudzība, t. sk. paredz, kā tiek pārskatīti scenāriji, to efektivitāte, noteiktas atbildības jomas u. tml.

5.19. Pastiprinātā uzraudzība

362. Pastiprinātā uzraudzība ir klienta padziļinātās izpētes pasākums, kura mērķis ir pārvaldīt NILLTPF risku, veicot papildu pasākumus darījuma attiecību uzraudzībai. Šos pasākumus iestāde nepiemēro automātiski, veicot klienta padziļināto izpēti. Tie piemērojami atkarībā no riska, proti, ja Iestāde, veicot klienta padziļināto izpēti, konstatē paaugstinātu NILLTPF risku (piemēram, izvērtējot klienta veiktos darījumus vai par klientu pieejamo informāciju) un nepieciešami pasākumi klienta uzraudzībai, kamēr tiek veikti pārējie klienta padziļinātās izpētes pasākumi.

363. Klientu izpētes noteikumos ir uzskaitīti pastiprinātās uzraudzības pasākumu veidi. Pastiprinātās uzraudzības pasākumi ne visos gadījumos ietver papildu informācijas iegūšanu no klienta. Iestāde var noteikt, ka pastiprinātās uzraudzības pasākumi samazina klienta riska skaitlisko novērtējumu (*risk mitigation*).

364. Iestāde var noteikt pastiprinātās uzraudzības pasākumus arī ārpus padziļinātās izpētes, ja tas ir atbilstoši klientam piemītošajam NILLTPF riskam. Būtiski, ka Iestāde šīs tiesības paredz arī civiltiesiskajos līgumos, kas noslēgti ar klientu.

5.20. Darījuma attiecību izbeigšanas pamatojuma informācija un finanšu līdzekļu atmaksa klientam

365. Iestādei izbeidzot darījuma attiecības ar klientu, var būt vairāki scenāriji līguma uzteikuma pamatojumam un finanšu līdzekļu atlikuma atmaksāšanai klientam:

- 365.1. darījuma attiecību uzteikums, pamatojoties uz Likuma 28. pantu;
- 365.2. darījuma attiecību uzteikums, ievērojot vispārējos darījuma nosacījumus;
- 365.3. finanšu līdzekļu pārskaitīšana uz klienta norādīto kontu;
- 365.4. finanšu līdzekļu pārskaitīšana uz citu klienta kontu kredītiestādē vai finanšu iestādē.

366. Uzskaitītie nosacījumi piemērojami atkarībā no NILLTPF riska līmeņa. Likums paredz, ka darījuma attiecības jāizbeidz, ja Iestāde nevar pabeigt pārbaudi pēc būtības trūkstošas informācijas dēļ. FATF 10. rekomendācija paredz, ka darījuma attiecības vai gadījuma rakstura darījums ir jāizbeidz, ja Iestāde nevar veikt klientu izpēti pēc būtības.²³ Minētā ietvaros ir jāizvērtē, vai finanšu pakalpojumu sniegšanas uzteikuma iemesls ir īstenojies NILLTPF risks (piemēram, Iestāde konstatē NILLTPF pazīmes (nevis iespējamību)) vai Iestādes piesardzīga NILLTPF riska pārvaldība (risku politika vai lēmums neuzņemties konkrēto darījuma attiecību NILLTPF risku).

367. Iestādei konstatējot faktiska NILLTPF riska iestāšanos, kura dēļ Iestāde nevar turpināt sadarbību ar klientu, uzteikuma pamatojums izriet no Likuma 28. panta, kas tālāk ir saistīts ar pienākumu atmaksāt klienta finanšu līdzekļus, pārskaitot tos uz klienta kontu citā kredītiestādē vai finanšu iestādē, lai novērstu NILLTPF risku. Pamatojums, kas tiek norādīts klientam, var būt arī vispārējie darījumu nosacījumi, ja tajos paredzētas

²³ Skatīt: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

uzteikuma tiesības situācijā, kad Iestādei nav pieņemams klientam piemītošais NILLTPF risks. Par darījuma attiecību izbeigšanas datumu Iestāde var uzskatīt datumu, kas norādīts lēmumā vai paziņojumā klientam par darījuma attiecību izbeigšanu, vienlaikus saglabājot tiesiskās sekas Savukārt, ja personai ir nenokārtotas parādsaistības vai prasījuma tiesības (piemēram, Iestāde glabā klienta naudas līdzekļus, finanšu instrumentus u. tml.) pret Iestādi, tad Iestādei saglabājas pienākums glabāt datus, kā arī Iestāde izvērtē nepieciešamību veikt uzraudzības pasākumus atkarībā no situācijas un ievērojot uz risku balstītu pieeju (piemēram, turpināt veikt regulāru pārbaudi pret sankciju sarakstiem vai meklēt negatīvu informāciju, kas ir pieejama vairākos publiskajos avotos (*adverse media search*)). Piemēram, ja klientam ir naudas līdzekļu atlikums (noguldījums) Iestādes kontā (vai prasījuma tiesības pret Iestādi vai kredīta atlikums, piemēram, finanšu instrumenti, trasti, atlikumi klienta dārgmetālu kontos, kryptoaktīvi u. c.) un par tiem nepastāv aizdomas par NILLTPF Likuma 43. panta otrās daļas izpratnē, Iestādei nav nepieciešams veikt papildu riska pārvaldības pasākumus, kā, piemēram, gadījumā, ja klientam ir nenokārtotas parādsaistības pret Iestādi un sadarbība ar klientu ir izbeigta atbilstoši Likuma 28. panta otrajai daļai.

368. Pārējās situācijās Iestāde izbeidz darījuma attiecības, ievērojot starp klientu un Iestādi noslēgto vienošanos nosacījumus.

Arī finanšu līdzekļu atmaksa klientam, izbeidzot darījuma attiecības, ir klienta darījums, kuram jāveic uzraudzība, proti, ja Iestāde konstatē, ka tai ir pamatotas aizdomas par NILLTPF, tā atturas no darījuma un sniedz ziņojumu FID.

Tipveida situācijas un iestāžu labā prakse, izbeidzot darījuma attiecības vai neveicot gadījuma rakstura darījumu

Situācija Nr. 1

Iestāde ir atturējusies no darījumu veikšanas klienta kontā un sniegusi ziņojumu FID. Pēc FID pārbaudes Iestāde saņem atbildi, ka atturēšanās ir notikusi pamatoti, tomēr FID nepieņem lēmumu par atturēšanās turpināšanu (līdzekļu, par kuriem veikta atturēšanās, izcelsme pilnā apmērā nav saistīta ar noziedzīgu nodarījumu vai līdzekļu, par kuriem veikta atturēšanās, apmērs ir salīdzinoši maznozīmīgs utt.), kā arī uzdod Iestādei pārtraukt atturēšanos. Iestāde pārtrauc sadarbību ar šo klientu saistībā ar pamatotām aizdomām par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

Iestādes rīcība:

- **sadarbības patraukšanas pamatojums** – atsaukšanās uz Likuma 28. pantu;
- **Likuma 43. panta prasības** – piemērojamas.

Situācija Nr. 2

Klients īsā laika posmā kredītiestādes kontā veic vērā ņemamus darījumus ar maksājumu tranzīta pazīmēm, kas ir par pamatu padziļinātās izpētes uzsākšanai. Padziļināto izpēti nav iespējams pēc būtības pabeigt, jo no klienta nav saņemti nozīmīgi skaidrojumi vai dokumenti.

Iestādes rīcība:

- **sadarbības patraukšanas pamatojums** – atsaukšanās uz Likuma 28. pantu;
- **Likuma 43. panta prasības** – piemērojamas.

Situācija Nr. 3

Klientam tiek uzsākta padziļinātā izpēte (viens vai vairāki riska kritēriji – sarežģīta struktūra, paaugstināta riska darījumi u. tml.). Izpētes laikā klientam tiek uzdoti precizējoši jautājumi, tostarp lūgts iesniegt aktuālus saimniecisko darbību raksturojošus dokumentus, kas atspoguļo darījumus par pārbaudes periodu.

Klients sniedz atbildi, ka daļu no pieprasītajiem dokumentiem neiesniegs, jo par pieprasījumā norādītajiem sadarbības partneriem Iestāde lielākoties var pārliecināties publiskos avotos, pieprasītie saimniecisko darbību raksturojošie dokumenti ir konfidenciali, kā arī klients nav pārkāpis nevienu likumu, lai skaidrotu Iestādei savu darbību. Nepārprotamu aizdomu par to, ka klients veicis aizdomīgus darījumus, nav, tomēr pilnīgas skaidrības par klienta veikto darījumu būtību arī nav, tādēļ tiek pieņemts lēmums par sadarbības pārtraukšanu.

Iestādes rīcība:

- **sadarbības patraukšanas pamatojums** – atsaukšanās uz vispārējiem darījumu noteikumiem;
- **Likuma 43. panta prasības** – nav piemērojamas.

Situācija Nr. 4

Iestāde ir veikusi klienta padziļināto izpēti un Iestādes ieskatā ieguvusi pamatotu un pietiekamu informāciju, kas ļauj uzskatīt, ka ir veikta pietiekama izpēte. Par klientu vai klienta PLG ir pieejama publiska vēsturiska negatīva informācija, kā arī konstatēti darījumi, kas varētu būt saistīti ar attiecīgo informāciju. Par jebkādam procesuālām darbībām (administratīvi vai krimināli) informācijas nav, un iestādei nav arī iemesla atturēties no darījumu veikšanas. Tomēr Iestāde lemj par sadarbības pārtraukšanu.

Iestādes rīcība:

- **sadarbības patraukšanas pamatojums** – atsaukšanās uz vispārējiem darījumu noteikumiem;
- **Likuma 43. panta prasības** – nav piemērojamas.

Situācija Nr. 5

Iestāde ir veikusi klienta padziļināto izpēti un Iestādes ieskatā ieguvusi pamatotu un pietiekamu informāciju, kas ļauj uzskatīt, ka ir veikta pietiekama izpēte. Klienta apgrozījumu galvenokārt veido darījumi ar Vidusāzijas reģiona sadarbības partneriem, un tie pārsniedz konkrētās Iestādes riska apetīti vai iespēju kvalitatīvi pārvaldīt konkrēto risku. Izpētes rezultātā tiek pieņemts lēmums pārtraukt sadarbību.

Iestādes rīcība:

- **sadarbības patraukšanas pamatojums** – atsaukšanās uz vispārējiem darījumu noteikumiem;
- **Likuma 43. panta prasības** – nav piemērojamas.

Situācija Nr. 6

Klients ir finanšu pakalpojumu sniedzējs, kura riska apetīte pārsniedz Iestādes riska apetīti (apkalpo saimnieciskās darbības nozari, kuras pārstāvjus iestāde tiešā veidā nepakalpo), vai arī Iestāde ir konstatējusi būtiskas, ilglaicīgas nepilnības finanšu pakalpojumu sniedzēja IKS.

Iestādes rīcība:

- **sadarbības patraukšanas pamatojums** – atsaukšanās uz vispārējiem darījumu noteikumiem;
- **Likuma 43. panta prasības** – nav piemērojamas.

Situācija Nr. 7

Iestāde ir FID par klientu vidējā termiņā ir nosūtījusi vairāk nekā vienu ziņojumu par atsevišķiem aizdomīgiem darījumiem, kas ir izolēti un nelieli attiecībā pret kopējo klienta apgrozījumu. Saistībā ar šiem ziņojumiem tik tālu, cik Iestāde var uzzināt, nekāda tālāka darbība nav sekojusi, tomēr vairāki ziņojumi var būt iemesls, kādēļ Iestāde var lemt par sadarbības pārtraukšanu ar klientu.

Iestādes rīcība:

- **sadarbības patraukšanas pamatojums** – atsaukšanās uz vispārējiem darījumu noteikumiem;
- **Likuma 43. panta prasības** – nav piemērojamas.

Situācija Nr. 8

Iepriekš, veicot padziļināto izpēti, tika konstatēts, ka klientam **potenciāli** varētu piemist aplokšņu algu maksāšanas pazīmes. Veicot atkārtotu padziļināto izpēti, tiek konstatēts, ka situācija nav būtiski uzlabojusies.

Iestādes rīcība:

- **sadarbības patraukšanas pamatojums** – atsaukšanās uz vispārējiem darījumu noteikumiem;
- **Likuma 43. panta prasības** – nav piemērojamas.

369. IBS – ieguldījumu platforma – situācijās, kad tā Likuma 28. panta otrās daļas vai citos gadījumos izbeidz darījuma attiecības ar klientu pēc savas iniciatīvas, rīkojas atbilstoši Likuma 43. panta trešās daļas prasībām. Nav pieļaujama situācija, kad Iestāde turpina apkalpot klientu, t. i., ļauj klientam saņemt procentu maksājumus par spēkā esošajiem cesijas vai kredīta līgumiem vai ieguldījumiem finanšu instrumentos, jo tas būtu pretrunā ar attiecīgās Likuma normas mērķi. Ņemot vērā minēto, Iestāde vai tās klients – ieguldītājs –, ar kuru nepieciešams izbeigt darījuma attiecības, var pārdot cesijas vai kredīta līgumu saistības un finanšu instrumentus, ja pastāv otrreizējais tirgus, vai arī Iestāde vai klients – aizdevējs – var atpirkt no klienta – ieguldītāja – spēkā esošos noslēgtos cesijas vai kredīta līgumus un finanšu instrumentus. Izņēmuma gadījumos, ja nav iespējams realizēt kādu no iepriekš minētajiem scenārijiem, Iestādei ir nepieciešams paredzēt mehānismu, kā, izbeidzot darījuma attiecības ar klientu Likumā noteiktajos gadījumos, tā spēs realizēt vai novirzīt klientam piederošos finanšu instrumentus citiem Iestādes klientiem. Šāda mehānisma izveidi Iestāde var, piemēram, balstīt uz ziņojumdeļa (*bulletin board*) funkcionalitāti. Ar detalizētāku informāciju par ziņojumdeļa nosacījumiem un kritērijiem Iestāde var iepazīties gan Eiropas Parlamenta un Padomes 15.05.2014. Regulā (ES) Nr. 600/2014 par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (MiFIR), gan Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes izstrādātajā MiFID II pārskata ziņojumā par organizētās tirdzniecības mehānismu darbību (pieejams: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/esma70-156-4225_mifid_ii_final_report_on_functioning_of_otf.pdf).

370. Iestādei ir jāparedz pēc iespējas operatīvāks darījuma attiecību izbeigšanas mehānisms, jo, turpinot sniegt ieguldījumu pakalpojumu šādiem klientiem, Iestāde var tikt pakļauta nesamērīgam NILLTPF, sankciju vai reputācijas riskam.

5.21. Informācijas sniegšana klientiem

371. Iestādēm atbilstoši Likumam ir noteikts ierobežojums izpaust informāciju par ziņošanu Finanšu izlūkošanas dienestam un ziņojumā sniegto ziņu tālāku izvērtēšanas un pirmstiesas procesu. Šo pienākumu paredz arī Direktīva (ES) 2015/849.

372. Iestādēm ir pienākums neizpaust informāciju tādā apmērā, lai sasniegtu mērķi nodrošināt, ka sadarbībā ar klientu iestāde neizpauž informāciju, kas var darīt klientu piesardzīgu par konstatēto iespējamo NILLTPF un tādējādi kavēt valsts un tiesībsargājošo institūciju darbību sekmīgu īstenošanu.

373. Praksē Iestādēm var būt gadījumi, kad klientam jāizskaidro iemesls, kādēļ nepieciešams iesniegt informāciju, lai veiktu klienta izpēti vai pamatotu darījuma attiecību izbeigšanu. Klienta informēšana sekmē sadarbību ar klientu, NILLTPF riska pārvaldīšanai nepieciešamās informācijas iegūšanu un finanšu pakalpojumu pieejamību.

374. Izvērtējot normatīvajā regulējumā noteikto pienākumu un tā mērķi, Iestāde var klientam sniegt šādu informāciju:

374.1. ziņas par normatīvo aktu prasībām, skaidrojot, kādēļ ir nepieciešams iesniegt informāciju vai kādēļ darījuma attiecības jāizbeidz;

374.2. ziņas par nepilnībām iesniegtajā informācijā, norādot to iegūšanas mērķi;

374.3. gadījumā, ja sadarbība ir jāizbeidz nepilnīgas informācijas dēļ, ziņas par trūkstošās informācijas veidu;

374.4. ziņas par klienta NILLTPF risku mazinošiem pasākumiem, kurus piemērojot darījuma attiecības var tikt turpinātas.

375. Iestāde neizpauž šādu ar NILLTPF riskiem saistītu informāciju:

375.1. ziņas par klientam piemītošajiem NILLTPF riskiem (pazīmēm, kas var liecināt par aizdomīgu darījumu), kurus tā konstatējusi, un apstākļiem, kurus tā pārbauda;

375.2. ziņas par riskiem, kuru dēļ tā izbeidz darījuma attiecības vai neveic darījumu;

375.3. faktu par ziņošanu Finanšu izlūkošanas dienestam (t. sk. atturēšanos no darījuma veikšanas).

376. Iestāde var sniegt ziņas, ciktāl tās attiecas uz informāciju, kas nepieciešama no klienta, kā arī NILLTPF riska mazināšanas pasākumiem, vienlaikus rūpīgi kontrolējot, lai neatklātu Iestādes veiktās darbības un izdarītos secinājumus iespējamu aizdomīgu darījumu izpētes ietvaros. Piemēram, Iestāde var atklāt, ka, nosakot ierobežojumus maksājumu valstīm un limitiem, sadarbība ar klientu var tikt turpināta, jo tiks pārvaldīts risks, kas saistīts ar darījumiem ar paaugstināta riska jurisdikcijām.

Piemērs

Klienta kontā veikts ienākošais darījums, kura apmērs būtiski pārsniedz klientam noteikto darījumu mēneša limitu, izpētei nepieciešams iegūt informāciju par darījuma būtību un izvērtēt darījuma tiesisku un ekonomisku mērķi. Iestāde klientam sniedz skaidrojumu, ka, ņemot vērā darījuma apmēru, ir nepieciešams iegūt plašāku informāciju, lai pārliecinātos, ka darījums atbilst normatīvo aktu prasībās noteiktajam tiesiskajam un ekonomiskajam mērķim. Iestāde lūdz klientam iesniegt nepieciešamos

dokumentus, norādot iesniedzamo dokumentu piemērus. Iestāde var izskaidrot klientam, ka nepieciešama informācija par darījuma būtību (līgums, darījumā iesaistītās puses, citi apstākļi, kas saistīti ar darījumu). Iestāde neizpauž informāciju par risku, kas piemīt darījumam (pazīmēm, kas var liecināt par aizdomīgu darījumu), kā arī darījuma apstākļus, kurus tā papildus pārbauda. Ja Iestāde konstatē, ka iestājas apstākļi ziņošanai Finanšu izlūkošanas dienestam, tā neizpauž ne ziņošanas faktu, ne riskus, kurus tā konstatējusi, bet norāda klientam, ka iesniegtā informācija nav pietiekama, lai gūtu pārliecību par darījuma tiesisko un ekonomisko mērķi.

6. Informācijas tehnoloģiju risinājumi NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanai

377. Iestāde izmanto IT risinājumus, izvērtējot tās sniegto pakalpojumu tvērumu un attiecīgi nepieciešamību automatizēt un efektivizēt NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanas pasākumus. Klientu izpētes noteikumi nosaka vispārīgus principus IT risinājumiem kredītiestādēm, kurus var piemērot arī pārējās Iestādes samērīgi ar to darbībai piemītošo risku. Savukārt kredītiestāde, licencēta maksājumu iestāde, licencēta elektroniskās naudas iestāde un kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējs izmanto automatizētus informācijas tehnoloģiju risinājumus, kas nodrošina klientu un to darījumu pārbaudi pret sankcijām (skrīningu). Vienlaikus pārējām iestādēm ir jāpiemēro to riskam atbilstoši sankciju skrīninga risinājumi.

378. Ja saskaņā ar Iestādes biznesa modeli un risku novērtējumu tiek izmantoti manuāli risinājumi, lai identificētu sankcijām pakļautas personas, Iestādei jābūt pārliecinātai par manuālās pārbaudes tvērumu (meklēšanā izmantoto informāciju) un jāspēj savlaicīgi reaģēt, lai novērstu Iestādes iesaisti darījumos, kas pārkāpj sankcijas. Lai efektīvi izmantotu manuālos risinājumus, Iestādei būtu jāveic vismaz tādas darbības, kas nodrošina iespēju saņemt aktuālāko informāciju par izmaiņām Iestādei saistošos sankciju sarakstos, piemēram:

378.1. lai saņemtu informāciju par jaunumiem ES sankcijās, ir iespējams reģistrēties ES finanšu sankciju [datubāzē](#) un, izmantojot RSS protokolu (RSS ir XML tīmekļa sindikācijas failu formātu saime, ko plaši izmanto ziņu tīmekļa vietnes un tīmekļa žurnāli), automātiski saņemt paziņojumus par jaunumiem sankciju režīmos;

378.2. lai saņemtu jaunumus attiecībā uz Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) noteiktajām sankcijām, ir iespējams reģistrēties ANO informatīvajiem [izdevumiem](#) (norādot Drošības padomi);

378.3. lai saņemtu jaunumus par Amerikas Savienoto Valstu Valsts kases Ārvalstu aktīvu kontroles biroja (turpmāk – OFAC) sankciju režīma izmaiņām, ir iespējams reģistrēties informatīvajiem [izdevumiem](#) vai izmantot RSS protokolu;

378.4. tāpat iespējams izmantot arī citus informācijas avotus kā nevalstisko organizāciju un sankciju jomā specializētu biznesu nodrošinātus automatizētās apziņošanas risinājumus.

379. Papildu informācija par labāko praksi IT risinājumu izmantošanā pieejama Latvijas Bankas vadlīnijās "[Vadlīnijas efektīvas sankciju riska pārvaldībā izmantojamās informācijas tehnoloģiju sistēmas izveidei un uzturēšanai](#)".

380. Automatizēta kontrole pār klienta, tā īpašnieka, patiesā labuma guvēja, pilnvarotā pārstāvja un citas klienta identifikācijai un saimnieciskās un personiskās darbības pārzināšanai nepieciešamās informācijas obligāto lauku aizpildīšanu, kā arī risinājumi pareizības pārbaudei (piemēram, dzimšanas gada skaitļa vērtības kontrole, rezidences valsts esamības kontrole u. tml.) nodrošina nepieciešamo informāciju klientam piemītošo riska faktoru identificēšanai un NILLTPF un sankciju riska novērtēšanai. Automatizēti brīdinājumi par klienta un tā pilnvarotās personas personu apliecinošo dokumentu derīguma termiņa beigām ļauj Iestādei identificēt nepieciešamību atjaunot klienta datus un, ievērojot uz risku balstītu pieeju, paredzēt risku pārvaldīšanas pasākumus.

381. Lai nodrošinātu vēsturiskās informācijas par klientu un Iestādes veiktajām izpētēm uzkrāšanu, Iestāde paredz risinājumus šīs informācijas uzglabāšanai un pieejamībai turpmākai klienta izpētei.

382. Lai nodrošinātu klientu izpēti atbilstoši klienta NILLTPF un sankciju riskam, nepieciešami IT risinājumi informācijas pieejamībai par klientam noteikto riska kategoriju un risku mazinošo pasākumu piemērošanu, kā arī risku mazinošo pasākumu ievērošanas nodrošināšanu (piemēram, sadarbības partneri, valstis, limiti).

383. Papildus darījumu monitoringa IT risinājumiem sadarbības ar klientu uzraudzībai nepieciešams paredzēt risinājumus ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem uzskaitēi un korespondentbanku pieprasījumu uzskaitēi, lai varētu veikt to atlasu un izvērtēšanu.

384. Papildu pasākumu ietvaros NILLTPF riska uzraudzībai Iestāde atkarībā no darbības apmēra un specifikas izveido un uztur iekšējos klientu un potenciālo klientu, to patieso labuma guvēju un pilnvaroto pārstāvju, par kuriem ir pieejama informācija saistībā ar iesaistīšanos NILLTPF, t. sk. personu, ar kurām Likumā noteiktajā kārtībā nav uzsāktas vai ir izbeigtas darījuma attiecības, sarakstus (norādot, kādēļ darījuma attiecības izbeigtas vai nav uzsāktas). Iestāde, uzsākot darījuma attiecības un darījuma attiecību laikā pārbauda Iestādes klientu, patieso labuma guvēju un pilnvaroto personu atbilstību šiem sarakstiem.

385. Regulējums paredz kredītiestādēm automatizētu klientu un to patieso labuma guvēju, pilnvaroto personu un dalībnieku pārbaudi pret sankciju, politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu vai ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītu personu sarakstiem pirms darījuma attiecību uzsākšanas un attiecīgu brīdinājumu izveidošanu, ja tiek identificēta sakritība.

386. Darījuma attiecību laikā, lai savlaicīgi identificētu sankciju risku, pārbaude pret sankciju sarakstiem (kredītiestādei, licencētai maksājumu iestādei, licencētai elektroniskās naudas iestādei un kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzējam) jāveic regulāri vismaz reizi dienā. Savukārt pārbaudi pret politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu vai ar politiski nozīmīgām personām cieši saistītu personu sarakstiem Iestāde klientiem veic riskam atbilstošā apmērā, un zemāka riska klientiem tās regularitāte var būt retāka.

387. Attiecībā uz maksājumu informācijas pārbaudi sankciju riska pārvaldīšanai ir pieļaujams, ka gadījumos, kad klienta sankciju risks ir zems (iekšzemes maksājumi ar zemu sankciju risku, piemēram, maksājumi par komunālajiem pakalpojumiem), maksājumu informācijas pārbaudi Iestāde veic, ievērojot uz risku balstītu pieeju, pārbaudot pret sankciju sarakstiem maksājuma ierosinātāju vai saņēmēju.

388. Vienlaikus Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 260/2012 (2012. gada 14. marts), ar ko nosaka tehniskās un darbības prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem *euro* un groza Regulu (EK) Nr. 924/2009, 5.d pants paredz iespēju “zibmaksājumiem” no 01.09.2025. neveikt maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzēja MPS) un maksājuma saņēmēja MPS papildus pārbaudes tūlītēju (tiešsaistes) maksājumu izpildes procesā, ja zibmaksājumu piedāvājošā kredītiestāde pārliecinās, ka uz jebkuru no tās maksājuma pakalpojumu izmantojošām personām nav piemērojami vai attiecināmi mērķtiecīgi finanšu ierobežojumi, nekavējoties pēc to stāšanās spēkā vai pēc izmaiņām esošajos finanšu ierobežojumos.

389. Latvijas Bankas noteikumi, kas paredz prasības NILLTPF IKS neatkarīga audita veikšanai ietver arī IT risinājumu neatkarīgu novērtējumu. Pirms audita veikšanas Iestāde audita tvērumu saskaņo ar Latvijas Banku un var paredzēt garāku termiņu IT risinājumu audita veikšanai. Latvijas Banka, lemjot par termiņa saskaņošanu, ņem vērā Latvijas

Bankas pēdējās pārbaudes secinājumus un Iestādesveiktos pasākumus trūkumu, ja tādi bijuši, novēršanai.

7. Ziņošana Latvijas Bankai un FID

7.1. Ziņošana Latvijas Bankai (ceturkšņa pārskati, pieprasījumi)

390. Biežāk saņemtie kredītiestāžu jautājumi un Latvijas Bankas atbildes par "Pārskata par NILTPF riska ekspozīcijas raksturojumu" (turpmāk – Pārskats) sagatavošanu (citas Iestādes ievēro šos principus manuālajos pieprasījuma pārskatos, kad tie piemērojami):

Jautājums	Latvijas Bankas skaidrojums
Datu par kredītiestādes grupas uzņēmumiem atspoguļošana	Kredītiestādes grupas uzņēmumi, kuriem ir atvērti konti kredītiestādē, ir uzskatāmi par klientiem, un attiecīgie dati (skaits, atlikums, apgrozījums, ienākumi) ir norādāmi Pārskatā.
Datu par ienākumiem atspoguļošana	Pārskata attiecīgajās pozīcijās uzrāda ienākumus, kas gūti no klientiem, klientu darījumu apkalpošanas (ienākumi no kredītiestādes saimnieciskās darbības nav iekļaujami Pārskatā).
Transakciju Darījuma kontā atspoguļošana	1. Darījuma konts tiek atvērts uz darījuma puses vārda, kas nav kredītiestādes klients, tad: 1.1. darījuma puse, uz kuras vārda atvērs darījuma konts kredītiestādē, līdz brīdim, kamēr visi darījuma nosacījumi nav izpildīti, darījums nav pabeigts un darījuma konts nav tehniski slēgts, uzskatāma par klientu un uzrādāma Pārskata pozīcijā "Klientu skaits"; 1.2. ienākošo līdzekļu plūsma darījuma kontā un līdzekļu atlikums darījuma kontā ir uzrādāms Pārskatā, t.i., līdzekļi, kas ieskaitīti darījuma kontā (uz darījuma puses vārda), ir jānorāda Pārskata ailē "Klientu kredīta apgrozījums", līdzekļu atlikums darījuma kontā jānorāda Pārskata ailē "Finanšu aktīvi", t.sk. ailē "Noguldījumi", līdz brīdim, kad darījums būs izpildīts un kredītiestāde akceptēs līdzekļu no darījuma konta pārskaitīšanu atbilstoši līguma nosacījumiem. 2. Darījuma konts tiek atvērts uz darījuma puses vārda, kas ir kredītiestādes klients, tad: 2.1. ja šim klientam kredītiestāde ir izsniegusi kredītu, kas veido ienākošo līdzekļu plūsmu darījuma kontā, Pārskata ailē "Klientu kredīta apgrozījums" neietver

	klientam pašam kredītiestādes izsniegto kredītu (Noteikumu Nr. 359 19.2. apakšpunkts); 2.2. ja šim klientam kredītiestāde nav izsniegusi kredītu, bet ir ienākošo līdzekļu plūsma darījuma kontā: 2.2.1. no citas finanšu iestādes, tad Pārskata sagatavošanā piemēro 1.2. punktā aprakstīto – ienākošo līdzekļu plūsma jānorāda ailē “Klientu kredīta apgrozījums” un līdzekļu atlikums darījuma kontā jānorāda Pārskata ailē “Finanšu aktīvi”, t.sk. ailē “Noguldījumi”, līdz brīdim, kad darījums būs izpildīts un kredītiestāde akceptēs līdzekļu no darījuma konta pārskaitīšanu atbilstoši līguma nosacījumiem; 2.2.2. no klienta konta šajā kredītiestādē, tad šo plūsmu ailē “Klientu kredīta apgrozījums” neietver (Noteikumu Nr. 359 19.3. apakšpunkts), bet atlikumu darījuma kontā norāda Pārskata ailē “Finanšu aktīvi”, t.sk. ailē “Noguldījumi”, līdz brīdim, kad darījums būs izpildīts un kredītiestāde akceptēs līdzekļu no darījuma konta pārskatīšanu atbilstoši līguma nosacījumiem. 3. Darījuma konts tiek atvērts uz kredītiestādes vārda, tad: 3.1. ja kaut viena darījuma puse ir kredītiestādes klients, tad Pārskata sagatavošanā piemēro 2.1. vai 2.2. apakšpunktā aprakstīto; 3.2. ja neviena darījuma puse nav kredītiestādes klients, Pārskata sagatavošanā piemēro 1. punktā aprakstīto, Pārskata ailē “Klients” norādot personu, kura iniciēja (uzsāka) finanšu līdzekļu plūsmu.
Ko darīt, ja klients ir mainījis rezidences valsti pārskata periodā – uz kādu valsti šo klientu nepieciešams attiecināt?	Klientu un klientu PLG rezidences valsts, kredītiestādei jānovērtē pārskata perioda beigās un jānorāda attiecīgie dati (skaits, atlikums, apgrozījums, ienākumi). Tas pats attiecas uz klientu juridisko formu, piemēram, ja pārskata perioda laikā klients ir mainījis juridisko formu un perioda beigās klients ir kļuvis par finanšu iestādi, datus par visu pārskata periodu attiecina uz finanšu iestādi.

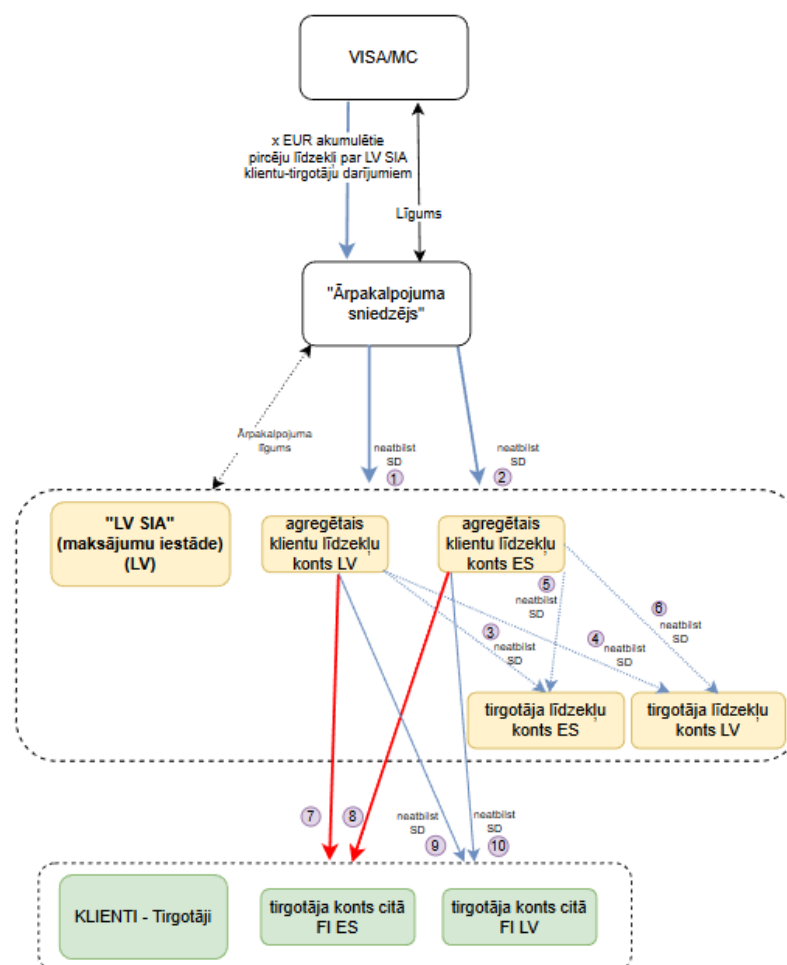
7.2. Ziņošana FID

391. Ievērojot, ka ir Iestādes, piemēram, maksājumu pakalpojumu sniedzējs, kam ir atvērti konti klientu līdzekļu šķirtai turēšanai arī citās ES dalībvalstīs savu pakalpojumu nodrošināšanai, prasība par pienākumu sniegt sliekšņa deklarācijas ir jāpiemēro, ievērojot normas mērķi un Iestādes darbības specifiku.

Piemērs.

Latvijā licencēta Iestāde sniedz maksājumu pieņemšanas pakalpojumus klientiem tirgotājiem. Iestāde ir atvērusi kontus klientu līdzekļu šķirtai turēšanai gan Latvijas finanšu iestādē, gan ES finanšu iestādē. Papildus Iestāde ir noslēgusi ārpakalpojuma līgumu par VISA/MASTERCARD karšu pieņemšanas pakalpojumu saņemšanu. Minētā procesa ietvaros VISA/MASTERCARD akumulē pircēju karšu darījumus un līdzekļus pārskaita ārpakalpojuma sniedzējam, kas secīgi tos pārskaita uz Iestādes klientu līdzekļu kontiem LV un ES, no kuriem tiek veikti norēķini uz tirgotāju kontiem (Iestādē vai pie cita maksājumu pakalpojumu sniedzēja LV vai ES).

Shematiskajā attēlā norādīti vairāki piemēri attiecībā uz pārvedumiem minēto dalībnieku starpā un nepieciešamību sniegt sliekšņa deklarācijas, ja summa pārsniedz 500 000 euro:

1 2 Ārpakalpojuma sniedzējs no VISA/MC saņemtos līdzekļus 500 tūkst. EUR apmērā pārskaita uz kompānijas "LV SIA" kontiem LV un ES kredītiestādēs par karšu darījumu apkalpošanu. Pārskaitījumi starp "Ārpakalpojuma sniedzēju" un "LV SIA" ir uzskatāmi par tehnisko starpposmu maksājumu nodrošināšanā, līdz ar to sliekšņa deklarācija (SD) nav sniedzama

3 4 5 6 "LV SIA" veic naudas līdzekļu pārvedumus 500 tūkst. EUR apmērā starp saviem kontiem, kas atvērti gan LV, gan ES, līdz ar to SD nav sniedzama

7 8 "LV SIA" veic līdzekļu 500 tūkst. EUR apmērā pārvedumus no saviem kontiem LV vai ES klientam-tirgotājam uz klienta kontu citā finanšu iestādē ES, līdz ar to SD ir sniedzama

9 10 "LV SIA" veic līdzekļu 500 tūkst. EUR apmērā pārvedumus no saviem kontiem LV vai ES klientam-tirgotājam uz klienta kontu citā finanšu iestādē LV, līdz ar to SD nav sniedzama

8. Sankcijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana

Šajā nodaļā skaidrots, kādi sankciju veidi pastāv, un uzskaitītas pazīmes, kas liecina par sankciju pārkāpumiem. Apkopoti praktiskie piemēri un labās prakses principi, kurus Iestādes var izmantot kā paraugu, veicot klientu izpēti un klientu darījumu uzraudzības pasākumus ar mērķi laicīgi konstatēt un novērst sankciju pārkāpuma risku. Skaidroti arī terorisma un proliferācijas finansēšanas mērķi, riski un pazīmes, lai palīdzētu Iestādēm pārvaldīt minētos riskus un nodrošināt normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu.

8.1. Vispārīgi par sankcijām

392. Vispārīgu informāciju par sankcijām, tostarp to veidiem un piemērošanu, sankciju datubāzu uzskaitījumu un citu detalizētu informāciju var iegūt Ārlietu ministrijas tīmekļvietnē.

393. Ārlietu ministrija ir koordinējošā iestāde par sankciju noteikšanu Latvijā, tai skaitā par saziņu ar starptautiskajām organizācijām un ārvalstu kompetentajām institūcijām. Savukārt no 01.04.2024. FID ir kompetentā institūcija starptautisko un nacionālo sankciju izpildes jautājumos, savukārt Latvijas Banka uzrauga starptautiskajās, nacionālajās un finanšu tirgus dalībnieku vai finanšu tirgus būtiski ietekmējošās Eiropas Savienības dalībvalsts vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankcijās paredzēto ierobežojumu izpildi attiecībā uz finanšu tirgus dalībniekiem, kuriem šis likums nenosaka citu uzraudzības institūciju.

8.2. Sankciju veidi, kas Iestādei ir tieši saistoši

394. Saskaņā ar Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma (turpmāk - Sankciju likums) 11. panta pirmo daļu ANO Drošības padomes rezolūcijās noteiktās finanšu un civiltiesiskās sankcijas un Eiropas Savienības regulās noteiktās sankcijas ir saistošas un tieši piemērojamas Latvijas Republikā. Tādējādi sankciju ierobežojumu apmērs un to piemērošanas prasības ir noteiktas ar konkrētiem ANO Drošības padomes vai Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, piemēram, ar [Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūciju Nr. 2368](#) (skat. 7. lp.) vai [Padomes Regulu \(ES\) Nr. 269/2014 \(2014. gada 17. marts\) par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība](#) (skat. 2. pantu).

395. Saskaņā ar Sankciju likumu viens no būtiskākajiem sankciju veidiem, kura ievērošanu nodrošina Iestāde, ir finanšu ierobežojumi. Atbilstoši Sankciju likumam, ja attiecībā uz sankciju subjektu nacionālajās sankcijās noteikti finanšu ierobežojumi, Iestādei ir pienākums nekavējoties un bez iepriekšēja brīdinājuma:

395.1. veikt visu līdzekļu iesaldēšanu un saimniecisko resursu iesaldēšanu, kas tieši vai netieši, pilnībā vai daļēji ir sankciju subjekta, tostarp trešo personu, kuras rīkojas to vārdā vai to vadībā, īpašumā, valdījumā, turējumā vai kontrolē;

395.2. tieši vai netieši nedarīt pieejamus sankciju subjektam, tostarp trešajām personām, kuras rīkojas to vārdā vai to vadībā, vai to labā, līdzekļus un saimnieciskos resursus;

395.3. nesniegt sankciju subjektam, tostarp trešajām personām, kuras rīkojas to vārdā vai to vadībā, vai to labā, nacionālajās sankcijās noteiktos finanšu pakalpojumus.

396. Pēc jēgas līdzvērtīgi pienākumi finanšu ierobežojumu kontekstā izriet arī no ANO Drošības padomes rezolūcijām un Eiropas Savienības regulām, kurās tiek lietoti jēdzieni finanšu aktīvi (līdzekļi) un ekonomiskie (saimnieciskie) resursi. Neskatoties uz izvēlēto jēdzienu juridisko formulējumu atšķirībām, jānodrošina to mērķis, proti, iesaldēt jebkādu labumu vai tiesības uz to, vienalga vai tam ir materiāla vai nemateriāla daba. Eiropas Savienības regulās saimniecisko resursu un līdzekļu tvērums tiek definēts pašā regulā un papildu skaidrojumi ir pieejami [paraugpraksē](#) un [biežāk uzdotajos jautājumos](#), savukārt attiecībā uz ANO Drošības padomes rezolūcijām ir pieejams atsevišķs skaidrojošais dokuments - [ASSETS FREEZE: EXPLANATION OF TERMS](#).

397. Iestādes pienākums ir regulāri, tostarp pēc izmaiņām sankciju sarakstos, pārbaudīt, vai tās klientu lokā ir personas, kuru vārds, uzvārds vai nosaukums, kā arī cita identifikācijas informācija sakrīt ar sankciju sarakstos norādīto, kā arī pārbaudīt, vai tās klientu lokā ir personas, pret kurām piemērojamas sankcijas, ņemot vērā attiecīgajā sankciju regulējumā noteikto (piemēram, Iestādes klients ir sankcijām pakļautas personas kontrolē vai īpašumā), un attiecīgi veikt nepieciešamās darbības atbilstoši konkrētajam sankciju regulējumam. Ja regulējums paredz visu finanšu līdzekļu un saimniecisko resursu (turpmāk abi kopā – līdzekļi) nekavējošu iesaldēšanu, līdzekļi jāiesaldē, tiklīdz stājusies spēkā ANO Drošības padomes rezolūcija, ES regula vai nacionālās sankcijas, t. i., tiek iesaldēti visi līdzekļi, kas ir sankciju sarakstos minēto personu īpašumā, valdījumā, turējumā vai kontrolē. Iesaldēšanas rezultātā nemainās iesaldēto līdzekļu īpašuma tiesības. Iesaldētie līdzekļi tiek atbrīvoti sankciju atcelšanas brīdī vai atsevišķos gadījumos, ko pieļauj sankciju regulējums, saskaņā ar kompetentās institūcijas izsniegtu atļauju attiecībā uz noteiktiem līdzekļiem.

398. Jēdzienu "īpašumā", "kontrolē" un "netieši" skaidrojumi ietverti Eiropas Komisijas dokumentā par ES paraugpraksi attiecībā uz ierobežojošo pasākumu efektīvu īstenošanu.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Izmantojot uz risku balstītu pieeju, Iestāde konstatē, ka tās klients A iniciē darījumu, kurā līdzekļu saņēmējs ir ārvalstī reģistrēta kompānija B, kuras struktūrā ir persona (tai pieder 17 % kompānijas B), uz kuru attiecas ES sankcijas, kas uzliek par pienākumu iesaldēt visu tās īpašumu.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde neuztur speciālas programmas un sarakstus, ar kuru palīdzību var konstatēt, ka darījumā netieši ir iesaistīts sankciju subjekts vai tā meitas uzņēmums vai saistītais uzņēmums.

Labās prakses piemērs: Iestāde maksājumu skrīningā izmanto paplašinātos sankciju sarakstus, kas satur informāciju par iespējamo sankciju subjektu kontroli vai dalību uzņēmumā, un attiecīgi pārliecinās, ka maksājuma saņēmēja struktūrā sankciju subjekta vai subjektu dalība tiešām ir tikai 17 % un nav vairāk par 50 %. Maksājumu akceptē.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde neveic darījuma padziļinātu izpēti, darījumu neizpilda un sniedz ziņojumus kompetentajai institūcijai.

Situācija Nr. 2

Klients uzņēmums A saņem ienākošo maksājumu no uzņēmuma B. Uzņēmuma B 51 % kapitāldaļu pieder uzņēmumam C, kas ir iekļauts ES sankciju sarakstā un pret ko ir noteikti finanšu ierobežojumi.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde neuztur speciālas programmas un sarakstus, ar kuru palīdzību var konstatēt, ka darījumā netieši ir iesaistīts sankciju subjekts vai tā meitas uzņēmums vai saistītais uzņēmums.

Labās prakses piemērs: maksājums sakritības dēļ tiek aizturēts Iestādes skrīninga sistēmā un tiek veikta izmeklēšana, kuras rezultātā tiek pieņemts lēmums naudas līdzekļus iesaldēt atsevišķā kontā un nekavējoties nosūtīt ziņojumu kompetentajai institūcijai, ievērojot normatīvo aktu prasības Klientam A Iestāde piemēro risku paaugstinošo faktoru un uzsāk padziļināto izpēti, lai izvērtētu konstatēto sankciju risku, kas izriet no sadarbības partnera – uzņēmuma B, un attiecīgi piemērotu nepieciešamos risku mazinošos pasākumus.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde iesaldē saņemtos naudas līdzekļus un izbeidz darījuma attiecības ar klientu A.

Situācija Nr. 3

Klients uzņēmums A saņem ienākošo maksājumu no uzņēmuma B. Uzņēmumu B kontrolē fiziskā persona C, kas ir iekļauta ES sankciju sarakstā un pret ko ir noteikti finanšu ierobežojumi. Atbilstoši uzņēmuma B statūtiem persona C ir tiesīga vai pilnvarota iecelt un atcelt uzņēmuma B pārvaldes struktūras locekļu vairākumu.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde neuztur speciālas programmas un sarakstus, ar kuru palīdzību var konstatēt, ka darījumā netieši ir iesaistīts sankciju subjekts vai tā meitas uzņēmums vai saistītais uzņēmums.

Labās prakses piemērs: maksājums sakritības dēļ tiek aizturēts Iestādes skrīninga sistēmā un tiek veikta izmeklēšana, kuras rezultātā tiek pieņemts lēmums naudas līdzekļus iesaldēt atsevišķā kontā un nekavējoties nosūtīt ziņojumu kompetentajai institūcijai, ievērojot normatīvo aktu prasības. Klientam A Iestāde piemēro risku paaugstinošo faktoru un uzsāk padziļināto izpēti, lai izvērtētu konstatēto sankciju risku, kas izriet no sadarbības partnera – uzņēmuma B, un attiecīgi piemērotu nepieciešamos risku mazinošos pasākumus.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde iesaldē saņemtos naudas līdzekļus un izbeidz darījuma attiecības ar klientu A.

399. Sektorālās sankcijas ir liegumi attiecībā uz precēm un pakalpojumiem, kuras ietver dažādus ierobežojumus attiecībā uz pakalpojumu sniegšanu, noteiktu preču apriti, darījumiem ar finanšu instrumentiem, kreditēšanu u. tml. Sektorālās sankcijas nav saistītas ar pienākumu iesaldēt konkrētu personu finanšu līdzekļus vai finanšu instrumentus, to mērķis ir ierobežot noteiktu sektoru piekļuvi finansējumam, preču importam un eksportam, pakalpojumiem un tehnoloģijām, tāpēc tās ir iespējams identificēt, tikai veicot klienta darījumu izpēti (vairāk par sektorālajām sankcijām skatīt apakšnodaļā *Sektorālās sankcijas un stratēģiskas nozīmes preču aprīte*).

Piemērs

Iestādes klienta A saimnieciskā darbība ir loģistikas pakalpojumu sniegšana - kravu pārvadājumi, pārsvarā no Eiropas uz valsti, pret kuru ir noteiktas sektorālās sankcijas, kas ierobežo plaša spektra preču piegādi. Kompānija Iestādes klients ir Latvijas Republikā reģistrēta SIA.

Nepietiekamas kontroles piemērs: ņemot vērā, ka klients A ir Latvijā reģistrēta kompānija, kas veic darbību atbilstoši Latvijas Republikas likumiem, Iestāde nepiemēro kontroli klienta A darbībai.

Labās prakses piemērs:

Iestāde veic riska izvērtējumu un, ņemot vērā klienta sadarbības partneru sankciju risku un darījumu apmēru, pieprasa dokumentus un pārliecinās, vai darījumos iesaistīto pakalpojumu pasūtītāju vai preču saņēmēju darbība ir saistīta ar sektorālajās sankcijās noteikto un kuri pasūtītāji vai preču saņēmēji potenciāli var pasūtīt preču, kas pakļautas sektorālajām sankcijām (piemēram, divējāda lietojuma preces, luksuspreces) tiešu vai netiešu piegādi uz valstīm vai teritorijām (tai skaitā tranzītā), kas pakļautas sektorālo sankciju ierobežojumiem, vai šādu valstu kaimiņvalstīm.

Pārmērīgas kontroles piemērs: ņemot vērā, ka ES sankcijās ir noteikti aizliegumi attiecībā uz plaša spektra preču piegādi valstī, pret kuru ir noteiktas sektorālās sankcijas, iestāde bez risku izvērtējuma pieprasa klientam par visām piegādēm valstī, pret kuru ir noteiktas sektorālās sankcijas, arī par precēm, kas nav pakļautas sankcijām, norādīt ne tikai preču saņēmēju, bet arī tālāko preču kustību (nākamās pircējus), kaut tas nav Iestādes klienta kontrolē.

400. Attiecībā uz citiem sankciju veidiem un to ievērošanas nodrošināšanu Iestāde nodrošina ierobežojumu ievērošanu atbilstoši normatīvā akta, kas nosaka sankcijas, tvērumam, kā arī izvērtē to ietekmi uz finanšu ierobežojumu ievērošanas uzdevuma izpildi. Iestādei, veicot klienta sankciju riska novērtējumu, var būt lietderīgi izvērtēt ne vien finanšu ierobežojumus, bet arī citus sankciju veidus. Minētais var palīdzēt izvērtēt un identificēt arī finanšu ierobežojumu apiešanas situācijas. Iestāde pievērš uzmanību apstākļiem, kas var liecināt par sankciju pārkāpšanu.

8.3. Sankciju normatīvu hierarhija

401. Saskaņā ar Sankciju likumu ANO Drošības padomes rezolūcijās noteiktās finanšu un civiltiesiskās sankcijas un ES regulās noteiktās sankcijas ir saistošas un tieši piemērojamas Latvijas Republikā. Tādējādi Iestādei tās kļūst saistošas tiklīdz ANO vai ES tās ir pieņēmusi un publicējusi. Lai nodrošinātu efektīvu un savlaicīgu ANO Drošības padomes rezolūciju ieviešanu, Latvijas Banka ieteic par sankciju ievērošanu atbildīgajiem tirgus dalībnieku pārstāvjiem reģistrēties ANO [informatīvajiem izdevumiem](#) (norādot Drošības padomi) un ietvert savās iekšējās kontroles sistēmas procedūrās mehānismus, kā notiek informācijas aprīte tirgus dalībniekā, lai pārliecinātos, ka tehniskajos risinājumus ietvertie ANO sankciju saraksti atbilst ANO informatīvajos izdevumos iekļautajiem jaunumiem.

402. Saskaņā ar Sankciju likuma [3. pantu](#) Ministru kabinets pēc savas iniciatīvas un, pamatojoties uz ārlietu ministra vai Nacionālās drošības padomes priekšlikumu, var noteikt nacionālās sankcijas. Sankcijas tiek noteiktas saskaņā ar Ministru kabineta [26.03.2024.](#) noteikumiem Nr. 184 "Starptautisko un nacionālo sankciju ierosināšanas un izpildes kārtība" (turpmāk – MK Sankciju noteikumi)²⁴ Savukārt Iestādei papildus ir jāievēro Latvijas Bankas Sankciju noteikumi.

²⁴ Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/350812-starptautisko-un-nacionalo-sankciju-ierosinasanas-un-izpildes-kartiba>

403. Atbilstoši Sankciju likuma [1. pantam](#) sankcijas var iedalīt pēc to noteicēja:

403.1. starptautiskās sankcijas – atbilstoši starptautiskajām tiesībām attiecībā uz sankciju subjektu noteikti ierobežojumi, kurus pieņēmusi ANO vai ES, vai cita starptautiskā organizācija, kuras dalībvalsts ir Latvija, un kuri ir tieši piemērojami vai ieviesti Latvijā šajā likumā noteiktajā kārtībā;

403.2. nacionālās sankcijas – atbilstoši Latvijas normatīvajiem aktiem un starptautiskajām tiesībām attiecībā uz sankciju subjektu noteikti ierobežojumi, kurus šajā likumā paredzētajā kārtībā noteicis Ministru kabinets.

403.3. ASV Ārvalstu aktīvu kontroles biroja (*Office of Foreign Assets Control*) sankcijas nav ne nacionālās, ne starptautiskās sankcijas – tās ir Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktās sankcijas.

8.3.1. ES un ANO sankcijas

404. Papildus ES ar laika nobīdi pārņem jeb ievieš arī ANO Drošības padomes sankcijas. Sankcijas ES pieņem ar Padomes lēmumu un Padomes regulu (piemēram, publikācija 17.12.2020. "Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī"²⁵. ES sankcijas Latvijas Republikā ir piemērojamas tieši un nekavējoties.

405. Interaktīvā Sankciju karte norāda uz ES un ANO noteiktajiem sankciju veidiem, tiesību aktiem vai rezolūciju, ar kuru pieņemti konkrētie ierobežojošie pasākumi, nodrošina izvērstas meklēšanas mehānismu, kā arī detalizētus paskaidrojumus, piemēram, par to, kādas preces ir aizliegts ievest valstī utt. Sankciju kartē ir ietverta informācija arī par ES noteiktajām sektorālajām sankcijām, kuru iegūst, ievadot sektorālo sankciju subjekta nosaukumu, – tiek norādīta attiecīgā regula, kurā noteiktas šīs sankcijas. Sankciju karti uztur un pilnveido Eiropas Komisija. Interaktīvā Sankciju karte ir pieejama šeit: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>. Vienlaikus norādāms, ka Sankciju karte ir izmantojama kā ērts rīks sankciju riska pārvaldībā, bet juridiski saistošas ir tikai tiesību aktu publikācijas "Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī".

406. ES regulas parasti nosaka precīzus finanšu ierobežojumus, piemēram, iesaldēt visus līdzekļus un saimnieciskos resursus, kas ir fizisko personu vai ar tām saistītu fizisko vai juridisko personu, vienību vai struktūru īpašumā, valdījumā, turējumā vai pārziņā (piemēram, ES Regulas [269/2014](#) 2. pants²⁶).

407. Tīmekļvietnē ir pieejama plašāka informācija par ES paraugpraksi attiecībā uz ierobežojošu pasākumu efektīvu īstenošanu, tai skaitā pieejams Eiropas Komisijas skaidrojums sankciju subjekta īpašumtiesībām un kontroli pār vienību.

408. Tīmekļvietnē ir pieejams Eiropas Komisijas skaidrojums attiecībā uz biežāk uzdotajiem jautājumiem (FAQs) saistībā ar pret Krieviju un Baltkrieviju noteiktajām sankcijām.

409. Ja atbilstoši sankciju regulējumam jāiesaldē visi finanšu instrumenti, Iestādei:

409.1. ir aizliegts pabeigt personas iepriekš uzsākto finanšu darījumu izpildi, ja izpilde netika pabeigta līdz sankciju spēkā stāšanās brīdim. Iestāde nekavējoties reaģē un iesaldē personas finanšu līdzekļus, kā arī slēdz (aptur) visus darījumus ar finanšu instrumentiem;

²⁵ Pieejami: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2020:426I:FULL&from=EN>

²⁶ Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0269>

409.2. jāslēdz visi darījumi ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem pēc tirgus cenas sankciju spēkā stāšanās dienā, lai nepieļautu drošības depozīta, kas ir atvasināto finanšu instrumentu ķīla, svārstības (ja netiks slēgtas atvērtās pozīcijas, nauda, kas ir iekļāta, var tikt pazaudēta un Iestādei var būt nepieciešams kompensēt kontrahentam zaudējumus, kas saistīti ar klienta atvērtu pozīciju);

409.3. ja līdz tam, kad stājas spēkā sankcijas, tika saņemts klienta rīkojums par vērtspapīru pārvedumu (FOP), kas vēl netika izpildīts, Iestādei jāatceļ rīkojuma izpilde, jo Iestādes turējumā esošie finanšu instrumenti joprojām ir klienta īpašumā; ja klients, kas ir sankciju sarakstā, pēc tam, kad stājusies spēkā sankcija, saņem ienākošo finanšu instrumentu pārvedumu (FOP), Iestādei darījums jāizpilda un ienākošie finanšu instrumenti jāiesaldē;

409.4. jaunu vienošanos slēgšana pēc sankciju spēkā stāšanās atļautā vienīgi pēc kompetentās institūcijas (no 01.04.2024. FID) atļaujas saņemšanas.

410. Finanšu instrumentu iesaldēšanas laikā par iesaldētiem tiek uzskatīti paši finanšu instrumenti (akciju daudzums, obligācijas pēc nomināla, fonda daļu daudzums), bet to tirgus vērtība var mainīties atkarībā no tirgus cenām. Ja finanšu instruments nes peļņu (piemēram, dividendes, procentu ienākumi), tad jānodrošina arī peļņas iesaldēšana. Ja notiek no klienta neatkarīgs korporatīvs notikums, kura rezultātā mainās finanšu instrumentu veids (piemēram, obligācijas konvertējas akcijās rekapitalizācijas rezultātā), Iestādei jāapstrādā notikums un jāiesaldē jaunais finanšu instruments (jaunais finanšu instruments vērtējams kā iepriekšējā aizvietotājs). Finanšu instrumentu īpašniekam nav ierobežojumu piedalīties akcionāru sapulcēs un citos korporatīvos notikumos, kas nav saistīti ar īpašumtiesību maiņu. Ja finanšu instrumentu emitents tiek izslēgts no emitentu saraksta (emitenta bankrotēšana), iesaldē par finanšu instrumentiem saņemtos līdzekļus, ja tādi ir. Ņemot vērā, ka portfeļa pārvaldīšana ir pakalpojums, to vairs nedrīkst sniegt, ja klients pakļauts sankcijām. Finanšu instrumenti iesaldējami tādā stāvoklī, kādā tie bija uz sankciju konstatēšanas brīdi. Turpmākas darbības ar finanšu instrumentiem iespējamās tikai pēc kompetentās institūcijas atļaujas. Izņēmumi varētu būt no īpašnieka gribas neatkarīgi finanšu instrumentu notikumi, kas izpildāmi bez īpašnieku rīkojumu saņemšanas un izriet no turētā finanšu instrumenta specifikas (piem., dividenžu saņemšana).

411. Iestāde izvērtē attiecīgo starptautiskās vai nacionālās sankcijas reglamentējošo normatīvo aktu un situācijā, kad tas paredz iespēju piemērot komisijas maksu par sniegtajiem finanšu pakalpojumiem (piemēram, finanšu instrumentu apkalpošanu, norēķinu konta, kurā atrodas personas iesaldētie finanšu līdzekļi, apkalpošanu), Iestāde to var īstenot, ievērojot darījuma veikšanas nosacījumus pēc kompetentās institūcijas (no 01.04.2024. FID) atļaujas saņemšanas.

8.3.2. OFAC sankcijas

412. Par finanšu tirgus intereses būtiski ietekmējošām sankcijām uzskatāmas sankcijas, ko noteikusi tā Eiropas Savienības dalībvalsts vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts, kuras oficiālajā valūtā (izņemot euro) galvenokārt tiek veikti norēķini starptautiskajā tirdzniecībā un finanšu tirgos, un šo noteikto sankciju neievērošanas gadījumā var tikt būtiski apgrūtināta finanšu tirgus dalībnieku piekļuve starptautiskajai finanšu norēķinu sistēmai.

413. Iestāde veic ES un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalstu pieņemto sankciju izvērtējumu un šo sankciju ietekmes uz pašu Iestādi vai visu finanšu tirgu būtiskuma izvērtējumu.

414. Iestāde izvērtē ar šiem ierobežojumiem saistītos riskus, tostarp juridiskos riskus, un paredz izvērtējumam atbilstošus ierobežojumus, tai skaitā tirgus dalībnieks var noteikt, ka tas nesniedz vai sniedz ierobežotus pakalpojumus personai, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, vai neizpilda vai izpilda tikai noteiktus darījumus, ja tajos iesaistītā puse ir persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi.

415. Situācijā, kad klienta izpētes, tostarp padziļinātās izpētes, rezultātā Iestādes rīcībā ir nonākusi informācija, kas norāda uz iespējamību, ka pret uzņēmumā iesaistītu personu ir noteiktas OFAC sankcijas, Iestādei ir pienākums veikt klienta padziļināto izpēti, lai apstiprinātu vai noliegtu šo pieņēmumu un izvērtētu dalības apmēru.

Ja OFAC sankciju subjektam tieši vai netieši ir vismaz 50 % dalība meitas uzņēmumā, tad meitas uzņēmums arī uzskatāms par OFAC sankciju subjektu (skaidrojums par 50 % principu pieejams tīmekļvietnē).

416. Ja padziļinātās izpētes izvērtējumā Iestāde konstatē, ka klients ir OFAC sankciju subjekta īpašumā, bet dalība nerasniedz 50 % sliekšni, Iestāde izvērtē NILLTPF un sankciju risku sadarbībai ar klientu un lemj par atbilstošiem riska pārvaldīšanas pasākumiem. To tvērumā var būt sadarbība ar klientu, veicot pastiprinātu uzraudzību, tostarp padziļinātās izpētes pasākumu noteikšana, pakalpojumu sniegšanas ierobežojumu noteikšana vai lēmums par sadarbības izbeigšanu ar klientu, ja Iestāde konstatē, ka klientam piemītošais risks neatbilst Iestādes risku politikai vai tā nevar pārvaldīt klientam piemītošo risku.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients uzņēmums A saņem ienākošo maksājumu no uzņēmuma B. Uzņēmuma B 50 % kapitāldaļu pieder uzņēmumam C, kas ir iekļauts OFAC sankciju sarakstā. Maksājums sakritības dēļ tiek aizturēts Iestādes skrīninga sistēmā.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde, neveicot tālāku izvērtējumu, pārskaita maksājumu atpakaļ. Iestāde neveic sankciju riska izvērtējumu klientam A.

Labās prakses piemērs: Iestāde veic izvērtējumu un tā rezultātā pieņem lēmumu pārskaitīt maksājumu atpakaļ. Klientam A Iestāde piemēro risku paaugstinošu faktoru un uzsāk padziļināto izpēti, lai izvērtētu konstatēto sankciju risku, kas izriet no sadarbības partnera – uzņēmuma B – un attiecīgi piemērotu nepieciešamos risku mazinošos pasākumus.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde pārskaita maksājumu atpakaļ un izbeidz darījuma attiecības ar klientu A.

Situācija Nr. 2

Iestādes klients A – juridiska persona Latvijā nodarbojas ar sašķidrinātās gāzes tirdzniecību. Klients A par sašķidrinātās gāzes piegādi veic maksājumu trešajā valstī reģistrētam uzņēmumam B, kura mātes uzņēmums ir pakļauts OFAC sektorālajām sankcijām (aizliegums piegādāt iekārtas uzņēmumiem, kas minēti OFAC izpildes rīkojumā).

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestādes maksājumu skrīninga sistēma, pārbaudot klienta A izejošo maksājumu, nav konstatējusi klienta partnera B saistību ar sankcijām,

jo klients B nav iekļauts nevienā sankciju sarakstā, līdz ar to Iestāde maksājumu ir izpildījusi bez pārbaudes.

Labās prakses piemērs: Iestādes maksājumu skrīninga sistēma ir apturējusi maksājumu, jo maksājuma saņēmējs ir OFAC sektorālo sankciju subjektam piederošs uzņēmums, un maksājums ir nonācis pie Iestādes darbinieka pārbaudes veikšanai. Iestādes darbinieks, pārbaudot sakritību, ir pārliecinājies, ka sakritība ir patiesa, pieprasa klientam A darījumu pamatojošos dokumentus, tai skaitā informāciju par sašķidrinātās gāzes izcelsmes valsti un nosūta darījumu pārbaudīt sankciju analītiķim. Sankciju analītiķis pārbauda, kādi tieši ierobežojumi ir attiecināmi uz klientu B, vai gāzes imports no konkrētās valsts nav aizliegts, un pārliecinājies, ka darījums nav saistīts ar aizliegto preču / iekārtu piegādi klientam B vai sankciju ierobežojumu apiešanu, atļauj izpildīt klienta A izejošo maksājumu.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestādes maksājumu skrīninga sistēma ir apturējusi maksājumu, jo maksājuma saņēmējs ir OFAC sankciju subjektam piederošs uzņēmums. Iestādes darbinieks, pārbaudot sakritību, ir pārliecinājies, ka sakritība ir patiesa, pieprasa klientam A darījumu pamatojošos dokumentus, informāciju par sašķidrinātās gāzes izcelsmes valsti, sankciju politiku, kur būtu aprakstīta klienta A sankciju ievērošanas IKS, un nosūta darījumu pārbaudīt sankciju analītiķim. Sankciju analītiķis pārbauda, kādi tieši ierobežojumi ir attiecināmi uz klientu B, vai gāzes imports no konkrētās valsts nav aizliegts, un, pārliecinājies, ka darījums nav saistīts ar aizliegto preču / iekārtu piegādi klientam B vai sankciju apiešanu, tomēr pieņem lēmumu aizliegt izpildīt klienta A izejošo maksājumu.

Situācija Nr. 3

Iestāde konstatē, ka klients A iesniedzis maksājumu par labu sadarbības partnerim – Baltkrievijas uzņēmumam B. Uzņēmums B iekļauts OFAC sankciju subjektu sarakstā. Pārbaudot informāciju OFAC tīmekļvietnē, tiek konstatēts, ka OFAC izsniedzis terminēto General Licence, kas ļauj veikt finanšu darījumus ar sankciju subjektiem, ievērojot īpašus nosacījumus, kas norādīti attiecīgajā General Licence.

Iestāde konstatē, ka minētais maksājums atbilst OFAC General Licence nosacījumiem un maksājuma brīdī General Licence ir spēkā. Iestāde izvērtē iespēju atļaut klientam veikt maksājumu, ja netiek konstatēti citi sankciju pārkāpšanas riski.

417. Papildus OFAC noteiktajām finanšu sankcijām ASV sektorālās sankcijas ir noteiktas arī pret noteiktām nozarēm vai sektoriem konkrētās valstīs, piemēram, saistībā ar Krievijas aizsardzības un izlūkošanas sektoru, ieguldījumiem enerģētikas projektos un to finansēšanā, un to piemērošanu veic ASV Valsts departaments. Piemēram, atbilstoši ***Countering America's Adversaries Through Sanctions Act*** (turpmāk – CAATSA) 231.(e) sadaļā noteiktajam tiek veidots tādu personu saraksts, kas tiek uzskatītas par strādājošām Krievijas aizsardzības un izlūkošanas nozarēs. Informācija par CAATSA 231.(e) sadaļas sarakstu pieejama CAATSA [tīmekļvietnē](#). Pēc nepieciešamības papildu informācija var tikt iegūta specifisku ASV Valsts departamentu tīmekļa vietnēs, piem., [Bureau of Economic, Energy, and Business Affairs](#).

418. Iestādei nepieciešams izvērtēt nepieciešamību ievērot arī citu ASV institūciju noteiktās sankcijas.

419. Publiski ir pieejama informācija par visām OFAC sankcijām pakļautām personām (<https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>). Vienlaikus nepastāv publiski pieejami vienoti

reģistri, kuros būtu uzskaitītas juridiskās personas, kas atrodas OFAC sankciju subjektu īpašumā. Ņemot vērā minēto, iestādēm patstāvīgi jāvērtē, vai persona uzskatāma par OFAC sankciju subjektu. Latvijas Banka nevar sniegt atbildes uz šādiem jautājumiem, jo, pirmkārt, Latvijas Bankas rīcībā nav klienta izpētes rezultātā iegūtas īpašumtiesību un kontroles informācijas un, otrkārt, Latvijas Bankai normatīvajos aktos nav deleģētas tiesības sniegt šādu skaidrojumu.

420. Papildus ieteicams ņemt vērā, ka ASV prezidents 22.12.2023. izdeva izpildrīkojumu [E.O.14114](#), "Papildu pasākumu veikšana attiecībā uz Krievijas Federācijas kaitīgajām darbībām", ar ko grozīja E.O. 14024, lai turpinātu risināt jautājumu par Krievijas Federācijas pastāvīgo militāri rūpnieciskās bāzes izmantošanu, lai palīdzētu tās centieniem mazināt drošību valstīs un reģionos, kas ir svarīgi Amerikas Savienoto Valstu nacionālajai drošībai. Skatiet [FAQ 1147](#), lai iegūtu informāciju par to, kā E.O. 14114 grozīts E.O. 14024. Vienlaikus vēlams ņemt vērā papildu skaidrojums par OFAC sekundārajām sankcijām. Pieejams: <https://ofac.treasury.gov/media/932436/download?inline>.

421. Noderīga OFAC sankciju informācija:

421.1. OFAC sankciju datubāze ir pieejama interneta vietnē <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>, savukārt dalījumā pa sankciju programmām uzskaitījums pieejams vietnē <https://ofac.treasury.gov/sanctions-programs-and-country-information>;

421.2. Informācija par personām, pret kurām noteiktas OFAC sektorālās sankcijas (SSI), pieejama OFAC tīmekļvietnē: <https://ofac.treasury.gov/other-ofac-sanctions-lists>.

421.3. Atsevišķās situācijās OFAC pieļauj atkāpes no noteiktajām sankcijām, izdodot t. s. General Licence, kurā norāda, kādas atkāpes ir pieļaujamas. General Licence saraksts ir atrodams vietnē: <https://ofac.treasury.gov/selected-general-licenses-issued-ofac>

421.4. Saskaņā ar OFAC tīmekļvietnē (<https://ofac.treasury.gov/faqs/74>) ievietoto informāciju OFAC izdod divu veidu licences: General Licence – OFAC parasti izsniedz bez sankciju subjekta iesnieguma. General Licence ļauj veikt finanšu darījumus ar sankciju subjektiem, ievērojot īpašus nosacījumus, kas norādīti attiecīgajā General Licence; Specific Licence – dokuments, ko OFAC var izdot pēc sankciju subjekta pieprasījuma, atļaujot veikt noteiktus finanšu darījumus. OFAC lēmums nav pārsūdzams, tomēr persona var iesniegt atkārtotu pieprasījumu, ja ir notikušas būtiskas apstākļu izmaiņas.

421.5. Iesniegt pieteikumu Specific Licence saņemšanai var tīmekļvietnē <https://ofac.treasury.gov/ofac-license-application-page>

421.6. Jautājumu un neskaidrību gadījumā ikviena persona var sazināties ar OFAC, izmantojot elektroniskā pasta adresi ofac_feedback@treasury.gov, lai precizētu, vai un kādi finanšu pakalpojumu ierobežojumi ir piemērojami konkrētā situācijā.

421.7. ES sankcijas attiecināmas uz personām, kas atbilst termiņiem "īpašumā" (50 % un vairāk īpašumtiesību) vai "kontrolē", savukārt OFAC sankciju piemērošanā noteicošais ir tikai vismaz 50 % īpašumtiesību īpatsvars.

8.4. Sektorālās sankcijas un stratēģiskas nozīmes preču aprīte

8.4.1. Sektorālās sankcijas

422. Sektorālās sankcijas ir dažādi liegumi attiecībā uz precēm un pakalpojumiem, piemēram:

422.1. aizliegums importēt ES preces, kuru izcelsme ir noteiktos reģionos (piemēram, Krima, Sevastopole);

422.2. ierobežojumi tirdzniecībai un investīcijām saistībā ar atsevišķām ekonomikas nozarēm un infrastruktūras projektiem;

422.3. ierobežojumi konkrētu finanšu iestāžu piekļuvei kapitāla tirgiem;

422.4. aizliegums eksportēt ES regulā noteiktās preces un tehnoloģijas (piemēram, preces, kas ir divējāda lietojuma);

422.5. aizliegums pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt uz Krieviju/ Baltkrieviju vai izmantošanai Krievijā / Baltkrievijā divējāda lietojuma preces;

422.6. aizliegums eksportēt uz Korejas Tautas Demokrātisko Republiku, piegādāt un nodot tai vai no tās importēt un pirkt regulā noteiktās preces;

422.7. aizliegums atvērt kontu un veidot korespondējošās attiecības kredītiestādē vai finanšu iestādē personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Korejas Tautas Demokrātiskā Republika.

423. Konkrēti liegumi un ierobežojumi tiek noteikti attiecīgajā normatīvajā aktā, piemēram, ES regulās un to pielikumos. Iestādei atbilstoši attiecīgajiem sektorālo sankciju ierobežojumiem ir uzdevums nodrošināt, ka tā nesniedz finanšu pakalpojumus šādu preču vai pakalpojumu tiešai vai netiešai iegādei, piegādei, transportēšanai vai eksportam.

424. Informācija par ES sektorālajām sankcijām ir pieejama ES Sankciju kartē/ ES regulās, bet ne vienmēr tiek iekļauta sankciju meklētājos, kas identificē sakritību ar finanšu ierobežojumiem (bloķējošām sankcijām). Ņemot vērā minēto, Iestādēm jāvērtē, kādus automatizētos vai manuālos risinājumus tās izmanto, lai pārvaldītu sektorālo sankciju risku.

425. Lai nodrošinātu sektorālo sankciju ievērošanu, Iestāde, pamatojoties uz sankciju riska novērtējumu un riska indikatoriem (piem., darbība ar augsta sankciju riska precēm vai pakalpojumiem), vērtē informāciju, kas pieejama maksājuma dokumentā, ņemot vērā attiecīgā maksājuma veidu (veic ienākošo un izejošo darījumu (saņēmēja, maksātāja, to adreses, darījumā iesaistīto banku, darījuma detaļu) pārbaudi (skrīningu) pirms to izpildes), lai konstatētu, vai darījumā nav iesaistīts sektorālo sankciju subjekts un netiek veikts vai saņemts maksājums par precēm un iekārtām, attiecībā uz kurām noteiktas sankcijas.

426. Ievērojot uz risku balstītu pieeju, Iestāde var noteikt, piemēram, stingrākas prasības maksājuma informācijas pārbaudei (skrīningam) SWIFT pārrobežu maksājumiem, salīdzinot, piemēram, ar SEPA maksājumiem, kur maksājuma kustības ģeogrāfija ir ierobežota.

427. Iestādei jāpievērš pastiprināta uzmanība klientiem, kuru saimnieciskā darbība ir saistīta ar valstīm vai teritorijām, kas saistītas ar sektorālajās sankcijās aizliegto preču un

pakalpojumu eksportu, vai tiek veikta šādu valstu vai teritoriju tuvumā, kā arī jāpārlicinās, ka Iestādes sniegtie pakalpojumi netiek izmantoti aizliegto preču un pakalpojumu piegādei personām, uz kurām attiecas sektorālo sankciju prasības. Iestāde izvērtē minētos apsvērumus, uzsākot sadarbību ar jauniem klientiem vai pirms jebkādu jaunu finanšu pakalpojumu sniegšanas klientiem (piemēram, pieņemot termiņnoguldījumu, pārlicinās, ka līdzekļi nav gūti no sadarbības ar sankciju subjektu).

Piemērs

Situācija Nr. 1

Iestādes klients uzņēmums A nodarbojas ar gāzes uzskaites, sadales, filtrācijas reducēšanas tehnoloģijām. Klients A pērk no Itālijas ražotāja B gāzes filtrācijas blokus un, pamatojoties uz klienta A un Šveices uzņēmuma C noslēgto līgumu, piegādā un uzstāda minēto aparatūru. Piegādes vieta – Serbija. Projekts – maģistrālais gāzesvads Ungārijas–Bulgārijas pierobežā.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde pieprasa papildu informāciju par darījumu, veic darījuma pušu pārbaudi pret sankciju sarakstiem un apstiprina darījumu, ņemot vērā, ka darījuma puses neatrodas starptautiskajos sankciju sarakstos.

Labās prakses piemērs: Iestāde pieprasa papildu informāciju par darījumu, noskaidrojot preces tehnisko specifikāciju, gāzesvada projekta nosaukumu, operatoru, gala lietotāju un citu nepieciešamo informāciju, t. sk. dokumentāciju, un potenciālo sankciju subjektu klātbūtni projektā un to procentuālo dalību, nepieciešamības gadījumā pieprasot Ārlietu ministrijas un Finanšu izlūkošanas dienesta konsultāciju. Iestāde pieņem lēmumu, balstoties uz faktiem un kompetento institūciju sniegto viedokli, pievēršot uzmanību arī Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajiem ierobežojumiem.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde neizpilda darījumu un pārtrauc darījuma attiecības ar uzņēmumu A.

Situācija Nr. 2

Iestādes klienta uzņēmuma A saimnieciskā darbība ir dažādās rūpniecības nozarēs izmantojamas tehnikas tirdzniecība. Klienta A būtiskākais sadarbības partneris ir ārvalstī reģistrētais uzņēmums B.

Uzņēmums B ir reģistrēts apdzīvotā vietā, kas atrodas valsts, pret kuru noteiktas plašas sektorālās sankcijas, tiešā robežas tuvumā. Publiskos resursos informācija par uzņēmuma B saimniecisko darbību nav pieejama.

Nepietiekamas kontroles piemērs: ņemot vērā, ka klients A ir Latvijā reģistrēta kompānija, kas veic darbību atbilstoši Latvijas Republikas likumiem, Iestāde nepiemēro kontroli klienta A darbībai.

Labās prakses piemērs: pēc tam, kad, veicot klienta A sadarbības partneru reģistrācijas adresu pārbaudes, konstatēta sadarbības partnera saikne ar sankcijām pakļautai valstij tiešā tuvumā esošu apdzīvotu vietu, Iestāde, pieprasot papildu informāciju, pārlicinās par uzņēmuma B saimniecisko darbību, kā arī par to, ka uzņēmumam B piegādāto preču gala lietotāji nav sankciju subjekti, kuru darbība ir saistīta ar klienta A izplatīto preču izmantošanu sektorālajām sankcijām pakļautās sfērās.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde klientam A pieprasa dokumentus par visiem darījumiem, t. sk. par tiem, kas veikti valsts iekšienē ar publiski plaši zināmiem uzņēmumiem.

Situācija Nr. 3

Iestādes klienta A saimnieciskā darbība ir aviācijas dzinēju un to daļu remonts un pārdošana. Klients A iznomā divus lidmašīnu dzinējus Turcijas uzņēmumam B ar iespēju veikt tālāko apakšnomu. Turcijas uzņēmums B ir uzņēmums, kurš nav saistīts ar aviāciju.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde pieprasa informāciju par darījumu un pārbauda darījuma puses pret sankciju sarakstiem. Iestāde, saņemot informāciju no klienta A par to, ka klients A nav atbildīgs par tālāko preču izlietojumu, nepiemēro citus papildu kontroles pasākumus.

Labās prakses piemērs: Iestāde, pieprasot dokumentus, novērtē, vai darījumā iesaistītais uzņēmums B ir preces gala lietotājs. Ja pastāv pamatotas šaubas par gala lietotāju, Iestāde noskaidro preces piegādes ķēdi un gala saņēmēju, lai pārliecinātos, ka preču saņēmēji nav sankciju subjekti, darījums nav saistīts ar sankcijām pakļautu valsti vai citādi nav pretrunā ar starptautiskajās sankcijās noteikto. Iestāde nepieciešamības gadījumā vērsas pēc konsultācijas Ārlietu ministrijas Stratēģiskas nozīmes preču eksporta kontroles nodaļā.

Pārmērīgas kontroles piemērs: ņemot vērā, ka klienta A saimnieciskā darbība ir saistīta ar augsta riska preces pārdošanu, Iestāde pieprasa klientam A iesniegt sarakstu ar visiem sadarbības partneriem, norādot piegādes ķēdi katrā plānotajā darījumā un Ārlietu ministrijas Stratēģiskas nozīmes preču eksporta kontroles nodaļas atļauju katram darījumam.

Situācija Nr. 4

Par klienta A sadarbības partneri uzņēmumu X publiskos avotos ir pieejama negatīva rakstura informācija, ka tam potenciāli ir darījuma attiecības ar uzņēmumiem no Irānas.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde neņem vērā pieejamo negatīvo informāciju. Maksājums par precēm tiek veikts no uzņēmuma X partnera Apvienotajos Arābu Emirātos – uzņēmuma Z. Netiek pieprasīti dokumenti par darījumu.

Labās prakses piemērs: Iestāde pieprasa dokumentus vai informāciju par darījumu, preces gala lietošanu un gala lietotāju, piegādes maršrutu utt., kā arī papildu informāciju no klienta A par uzņēmuma Z lomu darījumā un piemērojamajiem sankciju atbilstības pasākumiem savu partneru izpētei Sankciju likuma ietvaros.

Pārmērīgas kontroles piemērs: tiek ziņots Finanšu izlūkošanas dienestam par potenciālu sankciju pārkāpumu. Maksājums tiek noraidīts pārmērīga sankciju riska dēļ. Ar klientu tiek pārtraukta sadarbība.

Situācija Nr. 5

Iestādes klienta A saimnieciskā darbība ir saistīta ar dziļūdens naftas ieguves aparatūras (stratēģiskas nozīmes preces) pārdošanu. Sankcijas attiecībā uz šīm stratēģiskas nozīmes precēm saistītas ar liegumu tās pārdot noteiktām sankcijām pakļautām kompānijām un ievest noteiktās valstīs. Klients A informē iestādi, ka tam ir jauns pircējs B no Ungārijas, kas plāno iegādāties produkciju par nozīmīgu summu.

Nepietiekamas kontroles piemērs: ņemot vērā, ka Ungārijas pircējs B nav iekļauts sankciju sarakstos, Iestāde atļauj saņemt attiecīgo maksājumu bez papildu kontroles.

Labās prakses piemērs: ņemot vērā, ka Ungārijā nav vietas dziļūdens naftas ieguves aparātūras izmantošanai, Iestāde izvērtē klienta A ģeogrāfisko risku, pārliecinās (pieprasot klientam A dokumentus), kāds ir preču gala saņēmējs, un tikai pēc minētā noskaidrošanas lemj par maksājuma pieņemšanu vai nepieņemšanu. Iestāde sazinās ar Ārlietu ministriju, lai pārliecinātos par nepieciešamajām atļaujām preču tirdzniecībai un eksportēšanai.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde, ņemot vērā, ka maksājuma priekšmets ir stratēģiskas nozīmes preces, bez pienācīga pamatojuma prasa klientam A iesniegt Iestādei preču saņēmēja B visu darījumu partneru sarakstu un konta izrakstu, lai pārliecinātos, ka preču saņēmējam B nav bijuši maksājumi no sankciju subjektiem.

8.4.2. Stratēģiskas nozīmes preču aprīte

428. Attiecībā uz aizliegumu eksportēt noteiktas preces un tehnoloģijas jāņem vērā, ka Latvijā stratēģiskas nozīmes preču, kas ietver arī divējādi lietojamās preces, aprītes kontroli veic Ārlietu ministrija. Stratēģiskas nozīmes preču importa, eksporta vai tranzīta gadījumā ir nepieciešama licence, kuru var saņemt, iesniedzot pieteikumu Ārlietu ministrijā. Plašāka informācija pieejama Ārlietu ministrijas tīmekļvietnē²⁷

429. Lai ērti pārbaudītu, vai prece nav uzskatāma par divējādi lietojamu precī, klientu izpētes ietvaros Iestāde var izmantot **Latvijas muitas Integrētā tarifa vadības sistēmas reģistru**: <https://itvs.vid.gov.lv/itms/>.

430. Attiecībā uz preču importa un eksporta aizliegumiem konkrētajās valstīs informācija būtu jāpārbauda arī attiecīgo ES sankciju regulu pielikumos.

431. Papildus ieteicams izmantot kopīgas augstas prioritātes preču sarakstu (List of Common High Priority Items), kas atrodams tīmekļvietnē https://finance.ec.europa.eu/system/files/2023-09/list-common-high-priority-items_en.pdf

432. Pazīmes, kas var liecināt par paaugstinātu sektorālo sankciju vai stratēģiskas nozīmes preču risku:

432.1. klients vai klienta sadarbības partneri ir saistīti (piemēram, darbojas vai ir reģistrēti) ar teritoriju vai valsts pierobežu, uz ko attiecināmas sektorālās sankcijas, klienta saimnieciskā darbība ir saistīta ar tādu iekārtu vai preču tirdzniecību, ražošanu, eksportu vai importu, kas var tikt izmantotas militārām vajadzībām un var tikt uzskatītas par divējāda lietojuma precēm;

432.2. klients, tā PLG vai sadarbības partneris ir saistīts ar specifisku nozari, piemēram, militāro rūpniecību, vai specializētajām ārvalstu aģentūrām (militāriem konstruktoru birojiem, kosmisko tehnoloģiju pētniecības aģentūrām u. tml.);

432.3. klienta saimnieciskās darbības nozare var būt saistīta ar militāro rūpniecību (piemēram, aviāciju) vai tādu preču (piemēram, ogļu, graudu, miltu) tirdzniecību, kuru aizsegā ir ērtāk slēpt darbību ar aizliegtajām precēm;

²⁷ Latvijas Republikas Ārlietu ministrija, stratēģiskas nozīmes preču eksporta kontrole, tīmekļvietne: <https://www.mfa.gov.lv/lv/strategiskas-nozimes-precu-kontrole>

432.4. klientam raksturīgas aizseguzņēmuma pazīmes (piemēram, klients kā starpnieks nodarbojas ar preču vai izejvielu, kuru ieguve raksturīga teritorijai vai valstij, uz kuru attiecināmas sektorālās sankcijas, importu un eksportu; vairākiem klientiem, kam piemīt paaugstināts sankciju risks, ir vieni un tie paši īpašnieki, menedžeri, darbinieki vai kontaktinformācija (piemēram, telefona numuri) saziņai; klients veic vai saņem maksājumus par klientam vai reģionam neraksturīgu saimniecisko darbību);

432.5. maksājumus klienta sadarbības partnera vietā veic trešās personas, kas ir to teritoriju vai valstu rezidenti, uz kurām attiecināmas sektorālās sankcijas, vai klients veic maksājumus tādu trešo personu vietā, kas ir to teritoriju vai valstu rezidenti, uz kurām attiecināmas sektorālās sankcijas;

432.6. klients sadarbojas ar preču transportēšanas pakalpojumu sniedzēju, kurš veic preču pārvadājumus teritoriju vai valstu, uz ko attiecināmas sektorālās sankcijas, pierobežā un par kuru publiski ir pieejama informācija, ka tas sniedz transporta pakalpojumus kompānijām, kas darbojas teritorijā vai valstī, pret kuru noteiktas sektorālās sankcijas, (piemēram, veic kuģu apkalpošanu aizliegtās ostās);

432.7. klients sadarbojas ar pakalpojumu sniedzēju, par kuru publiski ir pieejama informācija, ka tas sniedz pakalpojumus kompānijām, kas darbojas teritorijā vai valstī, pret kuru noteiktas sektorālās sankcijas, (piemēram, veic kuģu apkalpošanu aizliegtās ostās);

432.8. klienta darījumos iesaistīto preču pārvadājumi notiek augsta riska reģionos pa maršrutiem, kas nav precīzi izsekojami publiski pieejamos interneta resursos (piemēram, *Marine Traffic*: <https://www.marinetraffic.com>);

432.9. darījumos iesaistīto preču vai pakalpojumu cena neatbilst vidējam cenu līmenim tirgū, darījumos iesaistīto preču transporta vai uzglabāšanas veids, maršruts, iepakojums vai citas pazīmes neatbilst vispārējai praksei nozarē;

432.10. klients iesniedz vienus un tos pašus dokumentus, lai pamatotu vairākus nesaistītus darījumus;

432.11. klienta iesniegtie darījumu pamatojošie dokumenti satur viltojuma pazīmes;

432.12. klients veic vienu un to pašu preču importu un eksportu;

432.13. bezkonta naudas pārvedumu ietvaros līdzekļi tiek pārskaitīti vai saņemti no valstīm vai teritorijām, kas saistītas ar sektorālajās sankcijās aizliegto preču un pakalpojumu eksportu, vai pārskaitījumi tiek veikti šādu valstu vai teritoriju tuvumā.

432.14. *Papildu Sektorālo un mērķēto finanšu sankciju apiešanas indikatori ir norādīto Finanšu izlūkošanas dienesta metodiskajā materiālā: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Sankciju_apiesanas_indikatori_2024.pdf*

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients uzņēmums A saņem ienākošo maksājumu no uzņēmuma B, kas atrodas Taizemē. Maksājuma mērķī norādīta informācija: *for goods – spectrometr* (mērīšanas iekārta – spektrometrs).

Iestādes rīcība: maksājums tiek aizturēts iestādes skrīninga sistēmā, jo bija radusies sakritība pret ierakstu divējādas nozīmes preču sarakstā. Veicot darījuma izpēti, Iestāde secina, ka:

- uzņēmums A nodarbojas ar speciālo mašīnu ražošanu, mērīšanas, testēšanas un navigācijas instrumentu un ierīču ražošanu;
- uzņēmums B nodarbojas ar pētījumu un eksperimentālo izstrāžu veikšanu biotehnoloģijā.

Ņemot vērā, ka maksājuma mērķa informācija liecina par iespējamu divējāda lietojuma preces iesaisti darījumā, klientam A Iestāde nosūta informācijas pieprasījumu ar lūgumu iesniegt:

- paskaidrojumu par darījuma būtību;
- preču kodu un tehnisko specifikāciju;
- speciālo atļauju vai licenci, ja preču eksportam tāda nepieciešama;
- *end-user* sertifikātu;
- informāciju par preču gala saņēmēju;
- līgumu, rēķinu, transporta dokumentus, ja tādi ir pieejami;
- muitas dokumentus.

Klients A iesniedz stratēģiskas nozīmes preču licenci, *end-user* sertifikātu, līgumu, rēķinu, kā arī preču tehnisko specifikāciju un kodu.

Iestāde sazinās ar Ārlietu ministrijas Stratēģiskas nozīmes preču eksporta kontroles nodaļu, lai pārliecinātos, vai stratēģiskas nozīmes preču licence ir spēkā.

Izmeklēšanas rezultātā Iestāde lemj par maksājuma akceptēšanu, jo klients A ir iesniedzis visu nepieciešamo dokumentāciju. Iestāde piemēro klientam A risku paaugstinošo faktoru un uzsāk padziļināto izpēti, lai izvērtētu riskus, kas saistīti ar klienta saimniecisko darbību un sadarbības partneriem, un attiecīgi piemērotu nepieciešamos risku mazinošos pasākumus.

Situācija Nr. 2

Klients uzņēmums A saņem ienākošo maksājumu no uzņēmuma B, kas atrodas Krievijā. Maksājuma mērķī norādīta informācija: priekšapmaksa par darbapalīdzību un maksājums par rezerves daļām. Maksājums tiek aizturēts Iestādes skrīninga sistēmā, jo bija radusies daļēja sakritība ar sankciju sarakstā iekļauto personu, kas pēc būtības bija nepatiesa sakritība (*false positive match*). Veicot darījuma izpēti, secināts, ka:

- uzņēmums A darbojas transporta pakalpojumu sfērā;
- uzņēmums B nodarbojas ar metāla izstrādājumu ražošanu.

Iestādes rīcība: ņemot vērā, ka maksājuma mērķa informācija liecināja par iespējamu divējāda lietojuma preces iesaisti darījumā, klientam tiek nosūtīts informācijas pieprasījums ar lūgumu iesniegt:

- paskaidrojumu par darījuma būtību;

- preču kodu un tehnisko specifikāciju;
- speciālo atļauju vai licenci, ja preču eksportam tāda nepieciešama;
- *end-user* sertifikātu;
- informāciju par preču gala saņēmēju;
- līgumu, rēķinu, transporta dokumentus, ja tādi ir pieejami;
- muitas dokumentus.

Klients A iesniedz preču tehnisko specifikāciju un kodu, transporta dokumentus, muitas dokumentus, līgumu un rēķinus.

Transporta dokumentos norādīts, ka preču nosūtītājs ir Itālijas uzņēmums LLL, kas ražo darbāgalus (*CNC Machines*) un rezerves daļas, kā preču saņēmējs minēts uzņēmums B Krievijā. Salīdzinot transporta dokumentos norādītās preces, redzams, ka nosūtītas ir tikai rezerves daļas un muitas dokumentos ir atzīme, ka preces nav stratēģiskas nozīmes preces, bet maksājuma summa ir gan par rezerves daļām, gan priekšapmaksa par darbāgalu. Vērtējot klienta iesniegtos transporta un citus dokumentus, jāpievērš uzmanība tam, vai dokuments nesatur viltojuma pazīmes, kuras konstatējot Iestāde izvērtē nepieciešamību atbilstoši normatīvo aktu prasībām sniegt ziņojumu kompetentajai institūcijai. Lai arī klienta A paskaidrojumā norādīts, ka nav nepieciešama speciālā atļauja vai licence darbāgala eksportam, tomēr Iestāde sazinās ar Ārlietu ministrijas Stratēģiskas nozīmes preču eksporta kontroles nodaļu, lai pārliecinātos par licences nepieciešamību. Iestāde noskaidro, ka darbāgalds ir uzskatāms par stratēģiskas nozīmes precī un licence eksportam ir nepieciešama. Iestāde pieņem lēmumu maksājumu noraidīt un nosūtīt ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam, neskatoties uz to, ka tā bija priekšapmaksa un darbāgalds vēl nebija reāli eksportēts. Iestāde piemēro klientam A risku paaugstinošo faktoru un uzsāk padziļināto izpēti, lai izvērtētu konstatēto sankciju risku, kas izriet no tā saimnieciskās darbības un sadarbības partnera uzņēmuma B, un attiecīgi piemērotu nepieciešamos risku mazinošos pasākumus.

Situācija Nr. 3

Klients uzņēmums A veic izejošo maksājumu uzņēmumam B, kas atrodas Francijā. Maksājuma mērķī norādīta informācija: droni.

Iestādes rīcība: maksājums tiek aizturēts Iestādes skrīninga sistēmā, jo bija radusies sakritība pret ierakstu divējādas nozīmes preču sarakstā. Veicot darījuma izpēti, secināts, ka:

- uzņēmuma A saimnieciskā darbība saistīta ar cita veida īpašu preču vairumtirdzniecības starpnieku darbību;
- uzņēmuma B saimnieciskā darbība saistīta ar elektronisko ierīču, telekomunikāciju iekārtu un to daļu vairumtirdzniecību.

Nemot vērā, ka maksājuma mērķa informācija liecina par iespējamu divējāda lietojuma preces iesaisti darījumā, klientam tiek nosūtīts informācijas pieprasījums ar lūgumu iesniegt:

- paskaidrojumu par darījuma būtību;

- preču kodu un tehnisko specifikāciju;
- speciālo atļauju vai licenci, ja preču eksportam tāda nepieciešama;
- *end-user* sertifikātu;
- informāciju par preču gala saņēmēju;
- līgumu, rēķinu, transporta dokumentus, ja tādi ir pieejami;
- muitas dokumentus.

Klients iesniedz preces tehnisko specifikāciju, kurā redzams, ka drons spēj lidot ilgāk par 30 minūtēm, kā arī var lidot vējā, kura stiprums ir vairāk par 50 km/h. Atbilstoši Ārlietu ministrijas Stratēģiskas nozīmes preču eksporta kontroles nodaļas skaidrojumam šādi droni tiek klasificēti kā stratēģiskas nozīmes preces. No klienta iesniegtās informācijas izriet, ka preču eksports notiek no Francijas uz Pakistānu. Kā darījumu pamatojošos dokumentus klients pievienojis līgumu ar Pakistānas uzņēmumu C, Francijas stratēģiskas nozīmes preču licenci, *end-user* sertifikātu, kurā minēts Pakistānas uzņēmums C, kā arī transporta dokumentus, līgumu un citu informāciju.

Izmeklēšanas rezultātā tiek pieņemts lēmums maksājumu akceptēt. Ņemot vērā, ka preču kustība notiek no Francijas uz Pakistānu, preču licence ir jāiegūst no preču eksportēšanas valsts.

Iestāde piemēro klientam A risku paaugstinošo faktoru un uzsāk padziļināto izpēti, lai izvērtētu konstatēto sankciju risku, kas izriet no tā saimnieciskās darbības un sadarbības partneriem uzņēmuma B un uzņēmuma C, un attiecīgi piemērotu nepieciešamos risku mazinošos pasākumus.

Plašāka informācija pieejama Ārlietu ministrijas tīmekļvietnes sadaļā "Stratēģiskas nozīmes preču kontrole"²⁸.

8.5. Finanšu sankciju piemērošana, pārkāpšana, ziņošanas pienākums

8.5.1. Finanšu sankciju piemērošana

433. Saskaņā ar MK Sankciju noteikumiem Starptautiskās vai nacionālās sankcijas, kas paredz saimniecisko resursu iesaldēšanu un aizliegumu tieši vai netieši darīt pieejamus saimnieciskos resursus, izpilda tā, lai novērstu iespēju sankciju subjektam gūt finansiālu vai ekonomisku labumu no saimnieciskajiem resursiem. Iestāde, izpildot starptautiskās vai nacionālās sankcijas, kas paredz līdzekļu iesaldēšanu, aizliegumu tieši vai netieši darīt pieejamus līdzekļus vai jebkura cita veida ierobežojumus, nodrošina, ka nekavējoties bez iepriekšēja brīdinājuma tiek ievēroti ierobežojumi, ko nosaka attiecīgās starptautiskās vai nacionālās sankcijas regulējošie normatīvie akti. Iestādei ir pienākums nekavējoties informēt FID par starptautisko un nacionālo sankciju izpildi, tai skaitā par jebkādu līdzekļu iesaldēšanu, tiklīdz tā veikta. Iestāde, informējot FID par starptautisko un nacionālo sankciju izpildi, iesniedz FID informāciju un dokumentus, kas pamato, ka iesaldēšana veikta saskaņā ar normatīvo aktu prasībām.

²⁸ Latvijas Republikas Ārlietu ministrija, stratēģiskas nozīmes preču kontrole, tīmekļvietne: <https://www.mfa.gov.lv/lv/ekonomiska-sadarbiba-un-areja-tirdznieciba>

434. Iestādes rīcība darījumu izpildē, ja tā konstatē sakritību ar sankciju subjektu:

434.1. ja darījuma veicējs ir Iestādes klients – sankciju subjekts –, tad Iestāde klientam liedz jebkādu maksājumu izpildi, pirms nav saņemta kompetentās institūcijas (no 01.04.2024. FID) atļauja. Iestāde drīkst izpildīt klienta pieteiktu maksājumu tikai pēc tam, kad saņemta kompetentās institūcijas atļauja, ko klientam vai personai, kura vēlas veikt darbības, uz kurām attiecināmas starptautiskās un nacionālās sankcijas, izsniedz FID saskaņā ar MK Sankciju noteikumiem. Ja klients piesaka tāda maksājuma veikšanu, kas pārkāpj sankcijas, Iestāde izvērtē nepieciešamību ziņot par iespējamu sankciju pārkāpšanas mēģinājumu;

434.2. ja darījumā iesaistīto līdzekļu saņēmējs ir Iestādes klients – sankciju subjekts –, bet darījuma veicējs ir persona, kas nav sankciju subjekts, tad Iestāde izpilda darījumu, saņemtos līdzekļus iesaldē klienta kontā un pārliecinās, ka maksājums atbilst sankciju regulējumā noteiktajiem izņēmumiem ;

434.3. ja Iestādes klients iniciē darījumu, kurā līdzekļu saņēmējs ir persona – sankciju subjekts –, tad Iestāde darījumu neizpilda un atmaksā līdzekļus klienta kontā. Lai klients šādu maksājumu varētu veikt, tam pirms maksājuma veikšanas ir jāvērsas pie FID, lai saņemtu atļauju darīt pieejamus līdzekļus sankcijām pakļautai personai. Ja maksājums neatbilst sankciju regulējumā noteiktam izņēmumam un klients nesaņem atļauju darījuma izpildei (to neizpilda), Iestāde izvērtē nepieciešamību ziņot par iespējamu sankciju pārkāpšanas mēģinājumu;

434.4. ja darījumu ir iniciējusi persona, kas ir sankciju subjekts, un līdzekļu saņēmējs ir klients, kas nav sankciju subjekts, tad Iestāde nodrošina ienākošo līdzekļu iesaldēšanu kontā, kas nav klienta konts (piemēram, speciālā kontā). Līdzekļus pieļaujams kreditēt sankcijām nepakļauta klienta kontā, ja tiek gūta pārliecība, ka sankciju subjekta maksājums atbilst sankciju regulējumā noteiktiem izņēmumiem un/vai tā izpildei ir saņemta kompetentās iestādes atļauja;

434.5. ja darījumu ir iniciējusi persona, kas ir sankciju subjekts, un līdzekļu saņēmējs ir klients (cita persona), kas ir sankciju subjekts, tad Iestāde nodrošina ienākošo līdzekļu iesaldēšanu kontā, kas nav klienta konts (piemēram, speciālā kontā) un informē darījuma iniciatoru par nepieciešamību saņemt atļauju darīt pieejamus līdzekļus ierobežojumiem pakļautai personai. Savukārt, ja nosūtītājs un saņēmējs ir viena un tā pati ierobežojumiem pakļautā persona, līdzekļus pieļaujams kreditēt iesaldētā klienta kontā, vienlaikus izvērtējot nepieciešamību, ziņot par darījumu kā aizdomīgu, ja pastāv pamats pieņēmumam, ka darījumu iniciējošā Iestāde nav ievērojusi tai saistošu sankciju režīmu.

434.6. ja veidojas iepriekšējos piemēros neaprakstīta situācija, vēlams vadīties pēc principiem, kas izriet no iepriekš minētajām situācijām un nepieciešamības gadījuma vērsties FID pēc papildu skaidrojuma.

435. ES sankciju regulas atsevišķos gadījumos nosaka iespēju, ka ar kompetentās institūcijas (Latvijā tas ir FID) piekrišanu var atļaut konkrētu iesaldēto līdzekļu vai saimniecisko resursu atbrīvošanu vai arī darīt tos pieejamus ar nosacījumiem, ko kompetentā institūcija uzskata par atbilstošiem, ja tā ir konstatējusi, ka attiecīgie līdzekļi vai saimnieciskie resursi atbilst konkrētajā regulā noteiktajiem izņēmumiem. Minētā atļauja tiek sniegta subjektam vai personai, kura vēlas veikt darbības, uz kurām attiecināmas starptautiskās un nacionālās sankcijas.

8.5.2. Finanšu sankciju pārkāpšana un ziņošanas pienākums

436. Atbilstoši Sankciju likumam Iestādei ir pienākums nekavējoties ziņot FID, ja rodas aizdomas par starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpšanu vai pārkāpšanas mēģinājumu.

437. Kaut arī spēkā esošie likumi, Ministru kabineta noteikumi un Latvijas Bankas noteikumi ir saistoši Latvijas teritorijā, tomēr sankciju riska pārvaldīšanas nolūkā Iestādēm būtu nepieciešams Sankciju likumā un Sankciju noteikumos minētajā kārtībā papildus pienākumam ziņot attiecīgās mītnes valsts uzraudzības institūcijām ziņot arī par kredītiestādes ārvalsts filiālē vai ārvalsts meitas uzņēmumā konstatēto sankciju apiešanu vai apiešanas mēģinājumu finanšu ierobežojumu izpildē, ja sankciju notikumam konstatējama sasaiste ar Latviju.

Par OFAC sankciju apiešanu FID jāziņo tikai tad, ja sankciju notikumam ir sasaiste ar terorisma vai proliferācijas finansēšanu.

8.6. Izņēmumi sankciju piemērošanā

438. Atsevišķos gadījumos ar kompetentās institūcijas (kopš 01.04.2024. FID) atļauju var atbrīvot konkrētus iesaldētos līdzekļus vai saimnieciskos resursus vai arī darīt tos pieejamus ar nosacījumiem, ko kompetentā institūcija uzskata par atbilstošiem, ja to pieļauj sankciju normatīvais regulējums. Lai saņemtu izņēmumu ES sankciju piemērošanā, sankciju subjekts vai persona, kura vēlas veikt darbības, uz kurām attiecināmas starptautiskās un nacionālās sankcijas iesniedz FID iesniegumu saskaņā ar MK Sankciju noteikumos noteikto.

439. Ārlietu ministrija ir koordinējošā iestāde par sankciju noteikšanu Latvijā, tai skaitā par saziņu ar starptautiskajām organizācijām un ārvalstu kompetentajām institūcijām. Jautājumus par atļauju saņemšanu no ANO vai sadarbību ar ārvalstu kompetentajām institūcijām jāvēršas Ārlietu ministrijā.

440. Attiecībā uz izņēmumu piemērošanu no citiem sankciju režīmiem, aicinām vērsties pie to valstu kompetentajām institūcijām, kas ir atbildīgas par konkrēto sankciju režīmu izņēmumu piemērošanu, piemēram, OFAC sankciju gadījumā.

8.6.1. Sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēma

441. Veicot sankciju riska novērtējumu, Iestāde ņem vērā vismaz šādus sankciju risku ietekmējošus faktorus:

441.1. Ģeogrāfisko risku, tostarp:

441.1.1. Iestādes darbības un pakalpojumu sniegšanas reģionu, valsti, kur darbojas un pakalpojumus sniedz Iestāde, tās filiāle, pārstāvniecība vai meitas uzņēmums;

441.1.2. to, cik lielā mērā šīs jurisdikcijas un teritorijas ir pakļautas sankcijām vai informāciju, ka tās tiek izmantotas, lai pārkāptu sankcijas;

441.1.3. darījumu izcelsmi un galamērķi;

441.2. Klienta risku, tostarp:

441.2.1. klientu un, ja piemērojams, to faktisko īpašnieku un kontrolējošo akcionāru saiknes ar valstīm, attiecībā uz kurām ir noteiktas sankcijas, kas ietekmē šo valsti, vai par kurām ir zināms, ka tās tiek izmantotas, lai pārkāptu sankcijas;

441.2.2. klientu skaitu, klientu veidu un šo klientu sarežģītību, piemēram, problēmas ar PLG identifikāciju;

441.2.3. tā klientu bāzes darbību un darbības sarežģītību, tai skaitā saistību ar nozarēm vai sektoriem, uz kuriem var attiekties sektorālās sankcijas, kā arī darbījumu biežumu un veidu

441.3. Produktu un pakalpojumu risku, tostarp:

441.3.1. Iestādes produktu un pakalpojumu raksturu;

441.3.2. to, cik lielā mērā šo produktu un pakalpojumu sniegšana pakļauj Iestādi sankciju pārkāpumu riskam;

441.4. Piegādes kanālu risku, tostarp to, vai starpnieku, aģentu, trešo personu, korespondentbanku attiecību vai citu piegādes kanālu izmantošana rada ievainojamību:

441.4.1. ierobežojot Iestādei pieejamo informāciju par iesaistītajām pusēm;

441.4.2. padarot Iestādi atkarīgu no trešo personu pārbaudes procesiem;

441.4.3. palielinot Iestādes pakļautību ģeogrāfiskajiem riskiem;

441.5. attiecībā uz finanšu tirgus dalībnieku vai finanšu tirgu būtiski ietekmējošām Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankcijām – vismaz:

441.5.1. valūtas, kurās Iestāde veic norēķinus par pakalpojumiem un produktiem;

441.5.2. Iestādes līgumsaistības ar citām finanšu iestādēm vai korespondējošajām bankām;

441.5.3. Iestādes darbības un pakalpojumu sniegšanas reģionu, tostarp valsti, kur darbojas un pakalpojumus sniedz Iestāde, tās filiāle, pārstāvniecība vai meitas uzņēmums;

441.5.4. Iestādes klientu darbības valstis;

441.5.5. riska informāciju, kas iegūta, Iestādei piemērojot klienta izpētes pasākumus saskaņā ar Likumu;

441.5.6. informāciju par jaunākajām tipoloģijām par sankciju pārkāpumiem no starptautiskajām institūcijām, valsts kompetentajām iestādēm, FID un tiesībsardzības iestādēm;

441.5.7. informāciju no uzticamiem publiskiem avotiem;

441.5.8. informāciju par iepriekšējā periodā identificētajām patiesajām un viltus sakritībām ar sankciju sarakstiem.

442. Iestādēm ir jānodrošina, ka to sankciju risku novērtējums ir aktuāls un tas jāpārskata vismaz reizi gadā.

443. Piemērojot Eiropas Savienības dalībvalsts vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankcijās noteiktos finanšu ierobežojumus, Iestāde izvērtē ar šiem ierobežojumiem saistītos riskus, tostarp juridiskos riskus, un paredz izvērtējumam atbilstošus ierobežojumus, tai skaitā finanšu tirgus dalībnieks var noteikt, ka tas nesniedz vai sniedz ierobežotus pakalpojumus personai, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, vai neizpilda vai izpilda tikai noteiktus darbījumus, ja tajos iesaistītā puse ir persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi.

444. Izstrādājot sankciju risku pārvaldības procedūras, Iestādēm jāparedz vismaz šādi elementi:

444.1. kā tiek izvērtētas sankcijām pakļautu personu īpašumtiesības un kontrole pār klientu vai citām darbījumā iesaistītajām pusēm;

444.2. kāda papildu informācija ir jāiegūst, ja rodas šaubas par sakritības ar sankciju sarakstu patiesumu;

444.3. kā tiek atjaunotas datu kopas, lai nodrošinātu efektīvu un nekavējošu salīdzināšanu ar izmaiņām sankciju sarakstos, definējot katrā datu kopā pārbaudāmos laukus, atbilstoši piemērojamo sankciju specifikai;

444.4. izpētes un tās pamatojošās informācijas atjaunošanas kritēriji, lai gūtu pārliecību, ka uz darījuma pusi, to faktisko īpašnieku vai jebkuru personu, kura norādīta vai ir pilnvarota rīkoties darījuma puses vārdā, neattiecas ierobežojošie pasākumi;

444.5. kā tiek prioritizēta un nodrošināta nekavējoša potenciālu sankciju pārkāpumu izvērtēšana atbilstoši sakritības specifikai (piemēram, augsta sakritība ar bloķējošām sankcijām salīdzinājumā ar zemu sakritību ar sektorālajām sankcijām);

444.6. kā, ņemot vērā Iestādes darbības specifiku, pie iespējamās sakritības tiek apturēti darījumi un tiek nodrošināta līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšana;

444.7. kādos gadījumos un kādā apmērā veicama *Post factum* pārbaude (piemēram, konstatējot, ka Iestādes sankciju riska novērtējums vai sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēma ir neefektīva).

445. Iestādes pienākums, sniedzot finanšu pakalpojumus, ir izmantot uz risku balstītu pieeju, lai noteiktu sankciju risku pārvaldībai nepieciešamos resursus salīdzinājumā ar potenciālo sankciju risku, kam tā pakļauta.

Piemērs

Viena Iestāde, veicot sankciju subjekta radnieka (sievas) padziļināto izpēti, var konstatēt, ka radnieks, iespējams, izmanto finanšu pakalpojumus sankciju subjekta interesēs, tādējādi pakļaujot Iestādi sankciju pārkāpšanas riskam, un ir nepieciešams lemt par darījuma attiecību pārtraukšanu ar šo klientu. Savukārt cita Iestāde, konstatējot, ka radnieks, iespējams, izmanto finanšu pakalpojumus sankciju subjekta interesēs, var lemt turpināt sadarbību ar klientu, piemērojot klienta darījumiem pastiprināto uzraudzību. Ņemot vērā minēto, kamēr nav konstatēts tiešs sankciju pārkāpums, Iestāde ir tiesīga piemērot konkrētajam darījumam un Iestādes sankciju politikai atbilstošus pasākumus, lai šo risku pārvaldītu. Vienlaikus, ja ir pamatotas aizdomas (pārliecība), ka darījuma rezultātā tiek pārkāptas sankcijas, Iestāde veic tās kompetencē ietilpstošās darbības (piem., iesaldē, atsaka izpildi, atturas, ziņo FID), lai šāds sankciju pārkāpums nerealizētos.

446. Lai izvairītos no iespējamās sankciju pārkāpšanas, Iestādei jāpārliecinās, ka citas Iestādes klients, kas finanšu pakalpojumu sniegšanas rezultātā saņem vai nosūta maksājumus Iestādes klientam, nav tiešs sankciju subjekts vai neatrodas šādas personas kontrolē.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Iestādes klients A fiziska persona tiek iekļauts ES sankciju sarakstos. ES sankcijas nosaka finanšu ierobežojumus attiecībā uz personu A.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde veic klientu pārbaudi attiecībā uz sankciju sarakstiem tikai darījuma attiecību nodibināšanas laikā un atkārtoti pārbaudes neveic.

Labās prakses piemērs: Iestāde regulāri (ne retāk kā reizi dienā) veic visu klientu pārbaudi attiecībā uz sankciju sarakstiem. Iestāde, veicot pārbaudi, ir konstatējusi, ka klientam A ir sakritība ar ES sankciju subjektu, veic pārbaudi un, konstatējot 100 % sakritību, veic klienta A kontos esošo līdzekļu iesaldēšanu un sagatavo un nosūta

ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam. Turpmākus maksājumus Iestāde veic, ja tie atbilst sankcijās noteiktajiem izņēmumiem un ir saņemta kompetentās institūcijas atļauja.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde, konstatējot, ka klientam A ir sakritība ar ES sankciju subjektu, veic klienta A kontos esošo līdzekļu iesaldēšanu un sagatavo un nosūta ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam. Iestāde nekavējoties pārtrauc darījuma attiecības ar pašu klientu A un ar visiem klientiem, kuriem ir bijušas darījuma attiecības ar klientu A.

Situācija Nr. 2

Iestādes klients A juridiska persona nomaina īpašniekus, un jaunais īpašnieks ir Baltkrievijā reģistrēts uzņēmums, kas pilnībā pieder fiziskai personai B, kura ir ES sankciju subjekts un uz kuru ir attiecināma līdzekļu iesaldēšana. Tajā pašā laikā klienta A pilnvarotās personas un valde nemainās.

Labās prakses piemērs: Iestādei ir kontroles mehānisms, kas informē Iestādi par izmaiņām klienta A īpašnieku struktūrā. Iestāde veic jauno īpašnieku un jauno PLG pārbaudi. Konstatējot, ka klienta A PLG ir ES sankciju subjekts, uz kuru ir attiecināma līdzekļu iesaldēšana, Iestāde veic klienta A kontos esošo līdzekļu iesaldēšanu un sagatavo un nosūta ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestādei ir kontroles mehānisms, kas informē Iestādi par izmaiņām klienta A īpašnieku struktūrā. Iestāde veic jauno īpašnieku un jauno PLG pārbaudi. Konstatējot, ka klienta A PLG ir ES sankciju subjekts, uz kuru ir attiecināma līdzekļu iesaldēšana, Iestāde veic klienta A kontos esošo līdzekļu iesaldēšanu un sagatavo un nosūta ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam. Iestāde, neveicot riska izvērtējumu, nekavējoties pārtrauc sniegt pakalpojumus visiem klienta A sadarbības partneriem.

Situācija Nr. 3

Iestādes ikdienas klientu un personu skrīninga rezultātā konstatēts, ka klientam ir saikne ar Krieviju. Klients, atrodoties Latvijā, saņem maksājumus no juridiskām personām, kas darbojas Krievijā, un no juridiskām personām, kas saistītas (sniedz vai saņem pakalpojumus, saistīti īpašnieki, utt.) ar juridiskām personām Krievijā. Neviena no maksājumos un darījumos iesaistītajām pusēm nav iekļauta sankciju sarakstos.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde neveic izvērtējumu.

Labās prakses piemērs: Iestāde izvērtē iegūto informāciju par klientu un tā sadarbības partneriem un veic sektorālo sankciju ierobežojumu izpēti, lai noteiktu vai klients nesaņem maksājumus par pakalpojumiem, kuru sniegšana ir aizliegta saskaņā ar sankciju regulējumu. Iestāde konstatē, ka klienta darījumi ar sadarbības partneriem, nav saistīti ar pakalpojumiem, kuru sniegšana ir aizliegta, līdz ar to nekādus ierobežojumus klienta darbībām kontā neievieš. Iestāde ņem vērā iegūto informāciju, piemērojot klientam sankciju risku paaugstinošu faktoru.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde veic izvērtējumu un lemj par darījuma attiecību izbeigšanu ar klientu.

Situācija Nr. 4

Iestāde, pieprasot informāciju no klienta, konstatē, ka klientam - Krievijas pilsonim ar patstāvīgo uzturēšanās atļauju Latvijā, atrodoties Krievijā, ir bijuši darījumi ar

ierobežojumiem pakļautām personām vai darījumi, kuru rezultātā iespējams ir tikušas pārkāptas ES sankcijas. Klients vēlas saņemt pakalpojumu, kurš nav aizliegts. Vienlaikus klienta plānotajos darījumos iespējams ir iesaistīti līdzekļi, ko klients varētu būt guvis no darījuma, kas aizliegts ES dalībvalstu pilsoņiem.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Ņemot vērā, ka klients nav pakļauts sankcijām un pakalpojumu ir pieļaujams sniegt, iestāde neveic izvērtējumu un sniedz pakalpojumu.

Labās prakses piemērs: Iestāde izvērtē iegūto informāciju par klientu un tā darījumiem. Iestāde veic sektorālo sankciju ierobežojumu izpēti, lai noteiktu vai klients ar savām darbībām varētu būt pārkāpis sankcijas. Iestādē ņem vērā, ka ES sankcijas nav ekstrateritoriālas un neattiecas uz Krievijas pilsoņu darījumiem, ko tie veic Krievijā. Konstatējot pamatotas aizdomas, ka klienta vēsturiskais darījums pārkāpj sankcijas, iestāde sniedz ziņojumu kompetentajai institūcijai. Iestāde izvērtē vai klienta pieteiktais darījums rada risku, ka tā rezultātā labumu gūst sankcijām pakļauta persona (piemēram, darījuma rezultātā trešajām pusēm tiek radīti labvēlīgi apstākļi sektorālo sankciju pārkāpšanai). Ja darījuma riska līmenis neatbilst iestādes riska apetītei, tā atsaka darījumu, savukārt, ja iestāde risku spēj atbilstoši pārvaldīt, tā sniedz pakalpojumu. Iestāde ņem vērā iegūto informāciju, piemērojot klientam sankciju riska paaugstinošu faktoru.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde veic izvērtējumu un lemj par ierobežojumiem nepakļautas personas līdzekļu iesaldēšanu vai darījuma attiecību izbeigšanu ar klientu, pat ja tā pieteiktais pakalpojums nekādi nepārkāpj sankcijas vai neveicina to pārkāpšanu.

8.7. Sankciju riska un skrīninga pārvaldības pasākumi

8.7.1. Sankciju skrīninga sistēmas strukturālie elementi

447. Pamatojoties uz sankciju riska novērtējumu, Iestāde nosaka un ievieš atbilstošus sankciju skrīninga pasākumus, kas ir piemēroti, lai pārvaldītu konkrētajai Iestādei piemītošo sankciju risku, tostarp automatizēti risinājumi. Izstrādājot sankciju skrīninga sistēmas un procedūras darbam ar tām, Iestādei ņem vērā un savās kārtībās atspoguļo vismaz šādus vispārīgus principus:

447.1. kā tiek kalibrēti automatizētu sankciju pārbaudes sistēmu iestatījumi, lai maksimāli palielinātu brīdinājuma kvalitāti un panāktu nepārprotamu sakrītību (identifikāciju), vienlaikus nodrošinot atbilstību sankciju prasībām;

447.2. kā automatiskas pārbaudes sistēmas ģenerēts brīdinājums nodrošina, ka ir iespējams identificēt konkrētu sankciju režīmu, kas to iniciējis;

447.3. kā regulāri tiek testētas sankciju pārbaudes sistēmas nosakot to, kā riska novērtējuma rezultāti un sniegtie pakalpojumi ietekmē klientu bāzes regulārās pārbaudes biežumu;

447.4. kāds ir sankciju skrīninga sistēmas nepieciešamais automatizācijas un sarežģītības līmenis;

447.5. kādi sankciju saraksti jāpārbauda;

447.6. kādas datu kopas jāpārbauda.

448. Lai noteiktu, kāds automatizācijas un sarežģītības līmenis nepieciešams sankciju skrīninga sistēmas funkcionalitātei, t. i., manuāls vai automātisks IT risinājums vai abu veidu kombinācija, Iestāde ņem vērā vismaz šādus faktorus – sniegto pakalpojumu specifiku, kā arī dienas vai mēneša darījumu skaitu un klientu skaitu. Kredītiestāde, licencēta maksājumu iestāde, licencēta elektroniskās naudas iestāde un kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējs klientu un to darījumu pārbaudei pret sankcijām izmanto automatizētus informācijas tehnoloģiju risinājumus, nodrošinot klientu un to darījumu pārbaudi pret sankcijām vismaz reizi dienā.

449. Sankciju skrīningu nodrošina: uzsākot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu, pirms jauna darījuma, pēc būtiskām izmaiņām klientu raksturojošajā informācijā, pastāvot aizdomām par sankciju pārkāpšanu, pēc izmaiņām sankcijās. Iestādēm, kas nodrošina maksājumu pakalpojumus un kryptoaktīvu darījumus, sava klientu bāze jāskrinē vismaz vienreiz dienā un pēc izmaiņām sankcijās, neatkarīgi no tā, vai tajā dienā sankciju skrīnings jau ir ticis veikts.

450. Iestādes, kas veic darījumus ar kryptoaktīviem paredz kārtību, kā:

450.1. tiek pārbaudīti visi pārvedumi pirms tie kļūst pieejami saņēmējam, neatkarīgi no tā, vai tie tiek veikti darījumu attiecību ietvaros vai kā gadījuma rakstura darījuma daļa;

450.2. gadījumus, kad, ņemot vērā kryptoaktīvu pārvedumu apjomu, skaitu vai citu riska informāciju, ir jāveic bloķēdes analīze;

450.3. pakalpojumu sniedzējs iekļauj savās pārbaudes sistēmās ģeolokācijas rīkus un rīkus, lai atklātu starpniekserveru pakalpojumu izmantošanu nolūkā identificēt un novērst tādu IP adresu izmantošanu, kuru izcelsme ir valstī, attiecībā uz kuru ir noteiktas sankcijas.

451. Iestāde apkopo, kādu veidu dati par klientiem un darījumiem ir Iestādes rīcībā, lai maksimāli integrētu skrīninga sistēmā sankciju pārbaudei nepieciešamo informāciju. Ja kāds noteikts datu kategoriju kopums nav iekļauts skrīninga sistēmā, tas attiecīgi jāpamato un jādokumentē.

452. Nosakot laukus un obligātās minimālās pieejamās informācijas apjomu, kas tiek pārbaudīta salīdzinājumā ar sankciju sarakstos pieejamo informāciju, ar mērķi maksimāli izmantot visu sankciju sarakstos pieejamo informāciju un pārbaudes tehniskos risinājumus, kas iekļauj vismaz transliterācijas un daļēju sakritību sliekšņa izmantošanu. Pārbaudītajos datos iekļaujami vismaz šādi elementi, ciktāl tas atbilst Iestādes darbības specifikai:

452.1. informācija par iniciatoru un saņēmēju;

452.2. pārveduma mērķis un citi brīvā teksta lauki, kuros tiek sniegta papildu informācija par faktisko sūtītāju/saņēmēju;

452.3. informācija par naudas līdzekļu vai kryptoaktīvu pārvedumā iesaistītajām iestādēm, tai skaitā starpniekiestādēm, korespondentiem, pārbaudot identifikācijas kodus, piemēram, BIC, SWIFT un citus;

452.4. citas ziņas par līdzekļu vai kryptoaktīvu pārvedumiem atkarībā no darījuma rakstura vai veida, vai saņemtās apliecināšanās dokumentācijas;

452.5. kryptoaktīvu pārveduma iniciatora un saņēmēja maku adreses;

452.6. visa jaunā informācija, kas iegūta vēlāk, pirms vai pēc pārveduma veikšanas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2023/1113 (2023. gada 31. maijs) par līdzekļu un konkrētu kriptoaktīvu pārvedumiem pievienoto informāciju un ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 prasībām.

453. Iestādei jāspēj pamatot, ka skrīninga pasākumi, ko tā ir veikusi, lai pārvaldītu sankciju risku, ir atbilstoši riskiem, kuriem Iestāde ir pakļauta, ņemot vērā Iestādes sankciju riska novērtējumu.

8.7.2. Automatizētas sankciju skrīninga sistēmas minimālās tehniskās prasības

454. Automatizētai sankciju skrīninga sistēmai jāizmanto vārdu un uzvārdu salīdzināšanas tehnoloģija, lai varētu identificēt iespējamās sakritības, kurās transliterācijas, nepareizi uzrakstītu, nepilnīgu vai trūkstošu datu dēļ dati – vai nu oficiālajos sarakstos, vai Iestādes iekšējos reģistros – ir fiksēti atšķirīgi.

455. Sankciju skrīninga sistēmām jāspēj piemērot nestriktās loģikas jeb “*fuzzy logic*” algoritmus, t. i., uz algoritmiem balstītu paņēmieni, kura mērķis ir atrast sankciju ieraksta vārda (vārdu virknes) sakritību, ja pārbaudāmās informācijas saturs nav identisks ar sankciju ierakstu, bet tā pareizrakstībai, pierakstam vai skanējumam ir tuva sakritība ar saturu, kas ietverts datu kopā, kuru izmanto skrīningam.

456. Attiecīgi sankciju skrīninga sistēmu kalibrē tā, lai sistēma ne tikai brīdina par precīzu atbilstību kad sistēmā pārbaudāmie dati precīzi sakrīt ar sankciju sarakstā ietvertajiem, bet arī gadījumā, kad ar pārbaudāmās informācijas saturu veiktas manipulācijas un sakritība ir daļēja.

457. Iestādēm jāapzinās, ka, samazinot “*fuzzy logic*” procentuālo sakritību daļu vai mainot algoritma parametrus, palielināsies brīdinājumu, daļa no kuriem būs viltus pozitīvi rezultāti, skaits. Minētais var negatīvi ietekmēt skrīninga sistēmas efektivitāti. Tāpēc iestādēm “*fuzzy logic*” parametri būtu jākalibrē tā, lai nodrošinātu abus procesus – to, ka sistēma darbojas pēc iespējas efektīvāk (netiek izlaists neviens vai tiek izlaists minimāls skaits sankciju ierakstu), bet tajā pašā laikā tā darbojas arī efektīvi, t. i., sankciju skrīninga sistēma ģenerē kvalitatīvus brīdinājumus un nerada lielu skaitu viltus pozitīvu rezultātu, kas varētu prasīt nesamērīgus resursus šādu brīdinājumu izvērtēšanai, tostarp varētu radīt kavējumus brīdinājumu apstrādē un izraisīt virkni operacionālo risku, t. sk. klientu sūdzību risku. Iestādēm būtu jāveic izvērtēšana un testēšana, lai noteiktu atbilstošos sankciju skrīninga sistēmas kalibrēšanas pasākumus.

458. Publiskajos avotos ir pieejami dažādu veidu “*fuzzy logic*” algoritmi, kurus iespējams izmantot. Novērtējot, kurus algoritmus piemērot ir efektīvāk vai kuriem algoritmiem pievēršama lielāka uzmanība, būtu jāveic atbilstoša izvērtēšana un testēšana. Tabulā norādīti biežāk izmantotie “*fuzzy logic*” sakritību algoritmi (piemēri norādīti angļu valodā, ņemot vērā tehnisko terminu specifiku):

Text Matching	Text Manipulation	Word Manipulation	Date Adjustment
Soundex	Text Character Add	Word Delete	Add Subtract Date
Levenshtein Distance	Text Character Delete	Word Swapping	Swap Day and Month Date Valid
Metaphone 3	Text Character Add and Delete	Word Joining	Swap Decade of Year
	Text Character Reversing	Word Separating	
	Text Contextual Start	Word Moving	
	Text Contextual End	Abbreviation Combined	
	Text Contextual Complete	Abbreviation Combined Dot	
	Fat Finger Replace	Abbreviation Combined Space	
	Text Character Add Repetition	Abbreviation Combined Dot Space	
	Text Character Remove Repetition	Word Joining with Hyphen	
	Text Alphanumeric Swap	Word Reordering	
	Text Phonetic Character Replace	Add Initial	
	Text Character Add Special Characters	Add Initial Dot	
	Initial Letters Change	Name Duplicate	
	Add Subtract Number	Duplicated Name Remove	
	Number Add	Initial Join Space Delete	
	Number Swap	Digit to Text	
	Number Remove	Text to Digit	
		Ordinal Number Abbreviate	
		Ordinal Number Expand	

8.7.3. Klientu grupēšana un šo grupu pārvaldība (Whitelisting)

459. Ja Iestāde sadala klientus grupās, kas ietekmē sankciju risku pārvaldības algoritmus, tai jāizstrādā skaidra kārtība, kā šie saraksti tiek veidoti, uzturēti un uzraudzīti. Šādi procesi parasti jāattiecinā uz visiem klientiem un darījumiem, lai nebūtu gadījumu, kad saraksti darbojas atsevišķi no kopējās darījumu uzraudzības sistēmas. Izņēmums ir tad, ja saraksts tiek izmantots tikai šauram riskam (konkrēts pakalpojums) un tam nav būtiskas ietekmes uz citiem riskiem. Piemēri sarakstiem:

459.1. Saraksts Nr. 1 – klienti, darījumi vai valstis ar augstu sankciju risku (piemēram, uzņēmumi no valstīm, kurām noteiktas starptautiskas sankcijas). Saraksts paredzēts, lai identificētu klientus, darījumus vai jurisdikcijas, kas saistīti ar paaugstinātu sankciju risku. Tas palīdz Iestādei nekavējoties bloķēt vai padziļināti pārbaudīt darījumus, kas var radīt sankciju pārkāpuma risku. Tipiski elementi sarakstā:

459.1.1. Fiziskās personas: fiziskās personas, kas ir tieši minētas starptautiskajos sankciju sarakstos (piemēram, OFAC, ANO, ES sankciju saraksti). Klients “Jānis Bērziņš” sakrīt ar OFAC sankciju sarakstā esošu personu, kas saistīta ar terorisma finansēšanu. Darījums tiek automātiski apturēts. Pēc izpētes tiek apstiprināta patiesa sakritība un klients tiek pievienots Sarakstam Nr. 1.

459.1.2. Juridiskās personas: uzņēmumi, kas ir pakļauti sankcijām vai kuru īpašnieki/PLG ir sankciju sarakstos. Uzņēmuma “XYZ Trading Ltd.” īpašnieks ir iekļauts ES sankciju sarakstā par sadarbību ar sankcionētu valsti. Visi darījumi ar šo uzņēmumu tiek klasificēti kā neizpildāmi. Uzņēmums “XYZ Trading Ltd.” Tiek pievienots Sarakstam Nr. 1.

459.1.3. Jurisdikcijas: valstis vai teritorijas, kurām noteiktas starptautiskas sankcijas (piemēram, Ziemeļkoreja, Irāna, Krima). Klients vēlas veikt pārskaitījumu uz banku Krimā. Šāds darījums automātiski tiek noraidīts. Klients tiek atzīmēts kā augsta riska un pievienots Sarakstam Nr. 1.

459.1.4. Darījumu veidi: darījumi, kas saistīti ar sankcionētām precēm (piemēram, ieroči, dubultā pielietojuma tehnoloģijas, naftas produkti). Klients mēģina eksportēt elektroniskās komponentes uz sankcionētu valsti, kas var tikt izmantotas militāriem nolūkiem. Darījums tiek klasificēts kā augsta sankciju riska un Klients tiek pievienots Sarakstam Nr. 1.

459.2. Saraksts Nr. 2 – klienti ar zemu sankciju risku, kam veikta klienta izpēte, bet kuru vārds sakrīt ar sankcijām pakļautu personu (piemēram, personas vārds sakrīt ar sankcijām pakļauta kuģa nosaukumu). Saraksts paredzēts, lai identificētu klientus, kuri pēc padziļinātām pārbaudēm un vēsturiskās uzvedības analīzes ir atzīti par **zema sankciju riska subjektiem**. Tas nozīmē, ka šiem klientiem ir maz ticams, ka viņi tiks iekļauti sankciju sarakstos, pat ja viņu vārds vai uzņēmuma nosaukums daļēji sakrīt ar sankciju sarakstā esošu personu. Tipiski elementi sarakstā:

459.2.1. Fiziskās personas (piemēram, Maria Lopeza Bērziņa). Maksājumi Marijai tiek regulāri bloķēti un pakļauti izpētei, jo viņas vārds sakrīt ar sektorālam sankcijām pakļauta kuģa nosaukumu. Klients tiek pievienots Sarakstam Nr. 2, lai turpmāk šādi alerti netiktu ģenerēti.

459.2.2. Starptautiskas finanšu institūcijas (piemēram, Eiropas Investīciju banka, Pasaules Banka). Eiropas Investīciju banka veic regulārus pārskaitījumus uz Latvijas uzņēmumiem. Sistēma sākotnēji ģenerē alertu, jo nosaukums “Investīciju banka” sakrīt ar sankcionētu banku citā valstī. Klients tiek pievienots Sarakstam Nr. 2, jo ir pārbaudīts un uzskatāms par zema riska.

459.2.3. Lielie korporatīvie klienti ar caurspīdīgu īpašnieku struktūru un regulāru auditu.

460. Katras izmaiņas sarakstā ir jādokumentē un jāpamato. Iestāde nosaka, kurš darbinieks drīkst veikt izmaiņas, nodrošina izmaiņu reģistrēšanu (auditācijas pierakstu saglabāšanu) un Iestādes noteiktā regularitātē pārlicinās par šo prasību izpildi. Piemēram, klientu sarakstā drīkst pievienot tikai ar sankciju speciālista (par sankciju risku pārvaldību atbildīgās personas) apstiprinājumu, pirms tam pārlicinoties, ka klienta riska novērtējums ir aktuāls. Par sankciju risku pārvaldību atbildīgā persona reizi ceturksnī izlases kārtībā pārbauda izmaiņu pamatotību un atbilstību.

461. Saraksti jāpārskata atbilstoši riska faktoriem, piemēram:

461.1. Automātiski – salīdzinot ar izmaiņām sankciju sarakstos un klienta informācijā;

461.2. Manuāli – saņemta riska informācija no valsts iestādes vai identificēts jauns riska faktors;

461.3. Regulāri – vismaz reizi gadā, atkārtoti izvērtējot klienta risku profilu.

462. Iestāde ne retāk kā reizi gadā vērtē izveidoto sarakstu atbilstību un darbības efektivitāti, piemēram, ietverot to iekšējā audita vai neatkarīga ārējā audita tvērumā.

8.7.4. Skrīninga sistēmas testēšana, audits

463. Iestāde regulāri novērtē, izprot, uzrauga un uzlabo savas skrīninga sistēmas darbību. Tas ietver šādu aspektu novērtējumu:

463.1. tiek pārbaudīti visi nepieciešamie sankciju saraksti un visas sankciju režīma programmas, lai tās ir "ieslēgtas" un darbojas pareizi (piemēram, ES sankciju režīms pret Krieviju, ES izveidotais teroristu saraksts utt.);

463.2. datu kopu pārbaudes (visi klienti, ar attiecīgajiem klientiem saistītās puses, citas datu kategorijas, piemēram, IP adreses utt.), darījumu lauki (maksātājs, maksājuma saņēmējs, maksājumā iesaistītās finanšu iestādes, darījuma apraksta/brīvā teksta lauks utt.);

463.3. sankciju saraksti un citi dati, attiecībā uz kuriem sistēmā tiek veikta pārbaude, ir atjaunināti un pareizi;

463.4. sistēmas sankciju ierakstu nesakritības līmeni, proti, vai tas ir zems vai vienāds ar nulli; ja skrīninga sistēma nav identificējusi sankciju ierakstus (klientu/transakciju skrīnings), Iestādei ir jānoskaidro iemesli, kādēļ IT sistēma nebija identificējusi sankciju ierakstus. Tāpat Iestādei ir jāveic pasākumi, lai novērtētu un mazinātu jebkādu risku, un jādokumentē iemesli, kādēļ šāds risks ir pieļaujams (piemēram, Iestāde nolēmj neveikt pārbaudi attiecībā pret "*Weak Aliases*"²⁹ vai nolēmj neveikt pārbaudi pret divējāda lietojuma preču sarakstiem);

463.5. Iestādes sankciju skrīninga sistēmas integrāciju ar citām kontrolēm un datu kvalitātes prasībām (piemēram, klients nevar tikt akceptēts, ja trūkst dzimšanas datuma vai citu identifikācijas datu). Sistēmas spēju identificēt "*fuzzy logic*" sakritību, proti, spēju efektīvi identificēt iespējamo sankciju ierakstu, ja pārbaudāmajam ierakstam ir manipulācijas vai pārrakstīšanās kļūdas, t. sk., ja vārdā un datumā ir veiktas manipulācijas;

463.6. skrīninga sistēmas darbības efektivitāti. Sistēma ģenerē kvalitatīvus brīdinājumus, un skrīninga sistēma nerada lielu skaitu viltus pozitīvu rezultātu, tostarp attiecībā uz ierakstiem par personām, kam nav piemērotas sankcijas;

463.7. Iestādei ir pietiekami resursi, lai kvalitatīvi un Iestādes noteiktajos termiņos apstrādātu un izmeklētu brīdinājumus, proti, apstrādājamo brīdinājumu skaits nerada operacionālos riskus, kas var izraisīt kavējumus vai pazemināt darījumu uzraudzības vai klienta izpētes procesu kvalitāti.

8.7.5. Augstākās vadības un atbildīgā darbinieka loma un atbildība sankciju risku pārvaldībā

464. Augstākā vadība ir ne tikai atbildīga par sankciju risku pārvaldības iekšējās kontroles sistēmas uzraudzību, bet arī nodrošina, ka sankciju risku pārvaldības iekšējās kontroles sistēma ir neatkarīga no Iestādes saimnieciskās darbības (biznesa) lēmumiem. Tāpat augstākā vadība nodrošina, ka sankciju riska pārvaldības pasākumi un ar tiem saistīti procesi tiek efektīvi īstenoti un atbilst Iestādes sankciju riska pārvaldības politikai.

²⁹ A "weak aliases" is a term for a relatively broad or generic alias that may generate a large volume of false hits when such names are run through a computer-based screening system. Pieejams: <https://ofac.treasury.gov/faqs/topic/1646>

Papildus augstākā vadība nodrošina, ka pieejamie tehniskie resursi un cilvēkresursi ir atbilstoši un samērīgi ar Iestādes sankciju riskiem.

465. Atkarībā no Iestādes lieluma, struktūras un tai piemītošā sankciju riska, par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks var apvienot šo amatu ar citiem pienākumiem, ja tam ir pietiekama kompetence, un tiek nodrošināta atbilstoša iekšējās kontroles sistēmas pārvaldība. Amatu apvienošanas izvērtējums ir jādokumentē un jāapstiprina augstākajai vadībai. Piemēram, zema riska iestādē šāda persona var pildīt arī par NILLTPFN jomas atbildīgā darbinieka pienākumus.

466. Par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks ir tiesīgs deleģēt ar sankciju risku pārvaldību saistītos uzdevumus citiem darbiniekiem, kas darbojas atbildīgā darbinieka vadībā un uzraudzībā, ar nosacījumu, ka atbildīgais darbinieks ir personīgi atbildīgs par minēto uzdevumu efektīvu izpildi. Piemēram, tiesības iesniegt FID iepriekš apstiprinātus ziņojumus, tiesības veikt konkrētas kvalitātes kontroles funkcijas.

467. Par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks vismaz vienreiz gadā ziņo augstākajai vadībai par riskiem, trūkumiem un nepieciešamajiem uzlabojumiem efektīvai sankciju riska pārvaldīšanā. Iestādēm, kam piemīt paaugstināti riski (piemēram, saistībā ar sniegtajiem pakalpojumiem vai klientu bāzi), ieteicams noteikt biežāku regularitāti ziņojumu sniegšanai Papildus Iestāde paredz jautājumu loku vai nosacījumus, kuriem iestādoties, ziņojums augstākajai vadībai sniedzams biežāk kā reizi gadā. Ziņojums ietver vismaz:

467.1. informāciju par izmaiņām sankciju ietekmē uz Iestādi un Iestādes sankciju riska novērtējuma rezultātiem;

467.2. izmaiņas sankciju režīmos un to ietekme uz Iestādi;

467.3. statistiku un informācija, kas attiecas uz:

467.3.1. ģenerēto brīdinājumu skaitu;

467.3.2. iestādē iesaldēto līdzekļu, iesaldēto ekonomisko resursu vērtību un šo aktīvu veidu;

467.3.3. to brīdinājumu skaitu, kas nav analizēti;

467.3.4. to ziņojumu skaitu, kas iesniegti FID;

467.3.5. vidējo laiku starp patiesi pozitīvo sakritību un ziņojumu, kas iesniegts FID;

467.4. informāciju par cilvēkresursiem un tehniskajiem resursiem un par šo resursu pietiekamību, ņemot vērā sankciju riska novērtējumu;

467.5. informāciju par trūkumiem vai nepilnībām, kas konstatētas saistībā ar Iestādes sankciju risku pārvaldības politikām, procedūrām un kontroles mehānismiem, tostarp kompetento iestāžu sniegtie apsvērumi par sankciju risku pārvaldības politiku, procedūru un kontroles mehānismu uzraudzību;

467.6. informāciju par sankciju pārkāpšanas un apiešanas gadījumiem un šo pārkāpumu un apiešanas iemesli;

467.7. priekšlikumu par to, kā risināt jebkādas izmaiņas regulatīvo prasību vai sankciju jomā vai jebkādos konstatētos trūkumus vai nepilnības Iestādes sankciju risku pārvaldības politikās, procedūrās vai kontroles mehānismos, kā arī konstatētajos sankciju pārkāpumu gadījumos;

468. ja par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks ir atbildīgs arī par NILLTPFN jomu, tas papildus ņem vērā arī šīs rokasgrāmatas 4. nodaļā “Vadība (Governance)” noteiktās prasības.

8.7.6. Grupas līmeņa prasības mātes uzņēmumiem

469. Iestāde, kas ir mātes uzņēmums, nodrošina vismaz šādu grupas līmeņa prasību ievērošanu:

469.1. meitas uzņēmumi savu sankciju riska novērtējumu veic koordinētā veidā un pamatojoties uz grupas līmeņa metodoloģiju, kas ņem vērā grupas specifiku; atspoguļo grupas īpatnības;

469.2. mātes uzņēmuma augstākā pārvaldes institūcija nodrošina, ka meitasuzņēmumi veic atbilstošu sankciju risku novērtējumu. Vienlaikus atbildība par ierobežojošo pasākumu ievērošanu gulstas uz katru grupas uzņēmumu;

469.3. mātes uzņēmuma augstākā pārvaldes institūcija nodrošina, ka meitas uzņēmumu līmenī noteiktie sankciju riska pārvaldības uzdevumi un ieviestās politikas un procedūras ir saskaņotas ar grupas procedūrām un politikām atspoguļo piemērojamos valsts tiesību aktu, un ka ir apmācīti darbinieki ar konkrētiem pienākumiem, lai nodrošinātu atbilstošu sankciju risku pārvaldību;

469.4. ir iecelts augstākā līmeņa darbinieks, kas ir atbildīgs par sankciju risku pārvaldību grupas līmenī;

469.5. sankciju riska politiku, procedūru un kontroles mehānismu efektivitāte attiecībā uz atbilstošiem ierobežojošiem pasākumiem tiek regulāri izvērtēta visā grupas līmenī.

8.8. Terorisma finansēšana

8.8.1. Terorisma finansēšanas risks un tās ierobežošana

470. Terorisma finansēšanas riska pārvaldīšanas instruments ir sankciju noteikšana. Terorisma finansēšanas ierobežošanai sankcijas ir noteikusi ES un ANO. ES finanšu ierobežojumi attiecībā uz terorisma finansēšanu ir noteikti divās programmās: ierobežojošie pasākumi saistībā ar **ISIL (Daesh)** un **Al-Qaida (programmas apzīmējums – EUAQ)** un īpašie terorisma apkarošanas pasākumi (**programmas apzīmējums – TERR**).

471. Informācija par minētajām programmām un tajās iekļautajām personām ir pieejama **ES sankciju vadlīniju vietnē**³⁰, un **FID konsolidētajā sankciju datubāzē**³¹ ir atrodamā informācija par programmās iekļautajām personām, ievadot pie programmas nosaukuma attiecīgi **EUAQ** un **TERR**.

472. ANO noteiktie ierobežojumi saistībā ar terorisma finansēšanu ir noteikti ar **AL-Qaida**, **ISIL** un **Taliban** organizācijām **saistītajām personām**.

473. Informācija pieejama ANO tīmekļvietnē³². Informācija par **ANO sankciju subjektiem** ir pieejama FID konsolidētajā sankciju sarakstā³³ un ES Sankciju kartē, ievadot pie programmas nosaukuma attiecīgi **Taliban** un **AL-Qaida**.

³⁰ ES Sankciju karte: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>

³¹ Finanšu izlūkošanas dienesta sankciju meklētājs. Pieejams: <https://sankcijas.fid.gov.lv/sankciju-mekletajs>

³² ANO DP sankciju saraksts, pieejams:

https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list

³³ Izvērstā meklēšana FID uzturētajos sankciju sarakstos. Pieejama:

<https://sankcijas.fid.gov.lv/meklet?advanced=1>

OFAC izstrādātais sankciju regulējums paredz terorisma un starptautisko teroristisko organizāciju finansēšanas ierobežojumus, piemēram, programmā *Global Terrorism Sanctions Regulations* (programmas saīsinājums – SDGT), *Foreign Terrorist Organizations Sanctions Regulations* (programmas saīsinājums – FTO), *Hizballah International Financing Prevention Amendments Act of 2018, Public Law No: 115-272* (programmas saīsinājums – HIFPAA). Informācija par norādītajās programmās iekļautajām personām ir pieejama FID konsolidētajā sankciju sarakstā ³⁴ pie programmas nosaukuma **ievadot attiecīgi SDGT, FTO vai HIFPAA**. Informācija par **OFAC programmām** ir pieejama OFAC tīmekļvietnē.³⁵

8.8.2. Terorisma finansēšanas metodes un riska pārvaldīšana

474. Teroristus jeb terorisma draudu subjektus iedala vairākās kategorijās, ņemot vērā:

- 474.1. to darbību koordinācijas līmeni;
- 474.2. to atrašanās vietu;
- 474.3. to izcelsmi un vairākus citus faktorus.

475. Teroristu organizācijas veic:

- 475.1. kaujinieku apmācību;
- 475.2. uzbrukumu plānošanu;
- 475.3. propagandas materiālu izgatavošanu;
- 475.4. ieroču sagatavošanu.

476. Teroristu organizācijām, lai sasniegtu savus mērķus, aktuāla ir nepieciešamība saņemt finansiālu atbalstu. Efektīvai teroristu grupai līdzīgi kā jebkurai citai noziedzīgai organizācijai pastāv nepieciešamība izveidot un uzturēt savu finanšu infrastruktūru. Šim nolūkam ir jāizveido finansēšanas avoti, iegūtā finansējuma atmazgāšanas līdzekļi un metodes, kā arī veidi un ceļi, kādos par šiem līdzekļiem tiks iegūti materiāli un citi palīg līdzekļi, kas ir nepieciešami terora aktu organizēšanai un veikšanai.

477. Terorisma finansēšana nav tieša iesaistīšanās teroristiskās darbībās, bet ir viena no terorisma atbalsta aktivitātēm, un šis termins ietver dažādu aktivitāšu kopumu, kuru mērķis ir naudas, citu finanšu instrumentu vai mantas iegūšana un mērķtiecīga novirzīšana terorisma atbalstīšanai. Pati darbība ietver ne tikai līdzekļu vai mantas iegūšanu, bet arī novirzīšanu (piemēram, pārskaitīšanu), fizisku nogādāšanu, piemēram, teroristu organizācijām.³⁶

478. Terorisma finansēšanas aktivitātēs iesaistās dažādas personas un ar dažādu motivāciju. Visbiežāk identificētie terorisma finansēšanas subjekti ir:

- 478.1. radikalizētas personas, kuras vēlas atbalstīt terorismu;
- 478.2. teroristisko organizāciju pārstāvji, kuriem dots uzdevums iegūt finansējumu;
- 478.3. nelegālu finanšu līdzekļu pārskaitījumu starpnieki, kuri gūst peļņu no terorisma finansēšanas darījumiem;

³⁴ Ieteikumi sankciju meklētāja izmantošanai. Pieejami: <https://sankcijas.fid.gov.lv/uploads/ieteikumi-sankciju-mekletaja-izmantosana.pdf>

³⁵ OFAC sankciju programmas un informācija, pieejama: <https://home.treasury.gov/policy-issues/office-of-foreign-assets-control-sanctions-programs-and-information>

³⁶ Finanšu izlūkošanas dienesta informatīvais materiāls par terorisma finansēšanu. Pieejams: <https://www.fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/terorisma-finansesanas-noversana>

478.4. teroristiskās darbībās iesaistīto personu radnieki un draugi, kuri atbalsta viņu aktivitātes vai vēlas sniegt finansiālu atbalstu konkrētai personai (nereti no teroristu radniekiem nauda tiek izkrāpta);

478.5. personas un organizācijas, kuras piekrīt maksāt izpirkumu par, piemēram, gūstā paņemtu personu vai personu grupu.

479. Terorisma finansēšanai raksturīgi jebkura apmēra darījumi, sākot no ļoti nelieliem maksājumiem. Paaugstinātam terorisma finansēšanas riskam var būt pakļautas tās Iestādes, kas sniedz starptautiskus naudas pārvedumu pakalpojumus vai piedāvā klientiem iespēju veikt pārrobežu maksājumus. Tādēļ Iestādes IKS būtu jāietver pakalpojumam un tā ģeogrāfijai piemītošo risku pietiekama pārvaldība.

480. Terorisma finansēšanā izmanto arī anonīmas priekšapmaksas kartes, lai interneta vidē veiktu apmaksu par tādu preču iegādi, kas ir izmantojamas teroristiskās darbībās, līdz ar to ir būtiski pievērst uzmanību, lai tiktu nodrošināta atbilstoša darījumu vai darījuma attiecību uzraudzība ar mērķi atklāt aizdomīgus darījumus un lai tiktu nodrošināts, ka viena persona var izmantot ierobežotu skaitu anonīmu maksājumu instrumentu.

481. Uzmanība jāpievērš dažādām labdarības organizācijām un līdzekļu vākšanas kampaņām, kas saistītas ar augsta TF riska jurisdikcijām vai citām TF risku paaugstinošām pazīmēm, jo šie līdzekļi var tikt novirzīti terorisma finansēšanai.

482. FATF³⁷ norāda uz nevalstisko organizāciju iespējamu izmantošanu teroristisku organizāciju vai darbību finansēšanai³⁸ īpaši izceļot sabiedriskā labuma organizācijas, reliģiskās organizācijas, labdarības organizācijas un organizācijas, kas nodarbojas ar sociālās palīdzības jautājumiem.

483. FATF norāda uz vairākiem iespējamajiem faktoriem, kuriem jāpievērš uzmanība, sadarbojoties ar nevalstiskajām organizācijām:

483.1. organizācijai ir liela līdzekļu aprīte (arī skaidras naudas aprīte);

483.2. organizācijai ir vispusīga un nekonkrēta darbības joma;

483.3. pastāv atvieglojumi nodokļu nomaksai;

483.4. organizācijas ienākumus galvenokārt veido ziedojumi un dāvinājumi;

483.5. organizācijas darbība saistīta ar valstīm, kurās notiek militārie konflikti, vai to kaimiņvalstīm.

484. Iestāde pievērš uzmanību nevalstisko organizāciju darbības mērķim un būtībai un izvērtē terorisma finansēšanas risku, kā arī, balstoties uz riska izvērtējumu, paredz atbilstošus riska mazināšanas pasākumus. Iestāde, veicot sankciju riska izvērtējumu, ņem vērā arī valstu un teritoriju, kurās tā veic savu darbību vai kurās darbojas tās klienti vai to sadarbības partneri, noteiktās nacionālās sankcijas, ciktāl tas var ietekmēt Iestādes darbību.

Sankciju likums paredz arī Ministru kabinetam tiesības noteikt nacionālās sankcijas, tostarp ar mērķi cīnīties pret starptautisko terorismu.

³⁷ FATF: <https://www.fatf-gafi.org/about/>

³⁸ FATF paraugprakse "COMBATING THE TERRORIST FINANCING ABUSE OF NON-PROFIT ORGANISATIONS". Pieejama: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/BPP-Combating-TF-Abuse-NPO-R8.pdf.coredownload.inline.pdf>

Papildu informācija par terorisma finansēšanas avotiem un finansēšanas veidiem pieejama FID 2024. gadā atjaunotajās vadlīnijās, kuras pieejamas tīmekļvietnē.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Kliente fiziska persona (Latvijas Republikas pensionāre) izīrē Iestādē individuālu seifu. Pēc seifa noformēšanas viņa ne reizi to neapmeklē, bet noformē kā papildu lietotāju kādu jaunu cilvēku no valsts ar augstu vai paaugstinātu teroristisku noziegumu risku, kurš periodiski sāk apmeklēt seifu ar smagām somām. Identifikācijas procedūras laikā papildu lietotājs uzrāda Latvijas Republikas uzturēšanās atļauju ar minimālu termiņu (viens gads).

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde nepievērš uzmanību norādītajiem apstākļiem un neuzsāk izpēti.

Labās prakses piemērs: Iestāde pieprasa klientei, kura noformēja seifa izmantošanas līgumu, dokumentāri pierādīt savu saikni ar papildu lietotāju, kā arī papildus sniegt informāciju par viņa nodarbinātību. Ja rodas aizdomas, Iestāde pieprasa apliecināt nodarbinātības esamību un veic papildu lietotāja potenciālā ienākumu līmeņa un dzīves apstākļu analīzi un salīdzina ar seifa pamata lietotājas sniegto informāciju. Nepieciešamības gadījumā sniedz ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam vai Valsts ieņēmumu dienestam par bažām, ka seifa saturs varētu būt saistīts ar kādām nelikumīgām darbībām.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde bez papildu izpētes aizliedz papildu lietotājam izmantot seifu.

Situācija Nr. 2

Klients veic vairākus būtiska apmēra (10 000 *euro*) maksājumus par juvelierizstrādājumiem pārdevējam, kurš atrodas valstī ar augstu vai paaugstinātu teroristisku noziegumu risku vai šādas valsts pierobežā un par kuru nav publiski pieejama informācija. Darījumu apliecināšie dokumenti nedod pārliecību par preces faktisku piegādi. Klients nenodarbojas ar juvelierizstrādājumu tirdzniecību un paskaidro, ka precī iegādājies personiskām vajadzībām.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde pieprasa tikai dokumentus par preces iepirkšanu.

Labās prakses piemērs: Iestāde pieprasa klientam paskaidrojumus par nepieciešamību veikt šāda veida operācijas, transportēšanas dokumentus un pēc nepieciešamības veic preču novērtēšanu.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde pārtrauc sadarbību ar klientu, neveicot padziļinātu izpēti.

Situācija Nr. 3

Klients (uzņēmums) deklarējis tirdzniecības darbību – naudas līdzekļu saņemšanu par precī, bet neveic izejošos maksājumus par precī. Saņemtie finanšu līdzekļi tiek pārskaitīti uzņēmumiem, par kuriem nav publiski pieejama informācija, vai fiziskām vai juridiskām personām no beznodokļu jurisdikcijām vai reģioniem ar augstu vai paaugstinātu terorisma finansēšanas risku vai šādu reģionu pierobežas.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde lūdz iesniegt tikai dokumentus par galvenajiem partneriem.

Labās prakses piemērs: Iestāde lūdz iesniegt darījumu apliecinājošus dokumentus par katru maksājumu kopā ar preču transportēšanas dokumentāru apliecinājumu un izvērtē iegūto informāciju, lai pārliecinātos, ka darījumiem nepiemīt terorisma finansēšanas risks.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde, neveicot padziļināto izpēti, izbeidz sadarbību ar klientu.

Situācija Nr. 4

Klients – maksājumu karšu lietotājs Latvijas Republikas rezidents, izmantojot maksājumu karti, regulāri veic maksājumus par aviobiļetēm. Pārējie karšu darījumi veikti Latvijā. Turklāt konstatēti neliela apmēra maksājumi (līdz 1000 *euro*) fiziskām personām no reģioniem ar augstu vai paaugstinātu terorisma finansēšanas risku vai šādu reģionu pierobežas.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde nepievērš uzmanību norādītajiem apstākļiem un neuzsāk izpēti.

Labās prakses piemērs: Iestāde lūdz klientam iesniegt paskaidrojumu par nepieciešamību veikt tik biežus maksājumus par aviobiļetēm, kā arī par maksājumiem fiziskām personām paaugstināta riska jurisdikcijās.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde neveic padziļinātu izpēti un izbeidz sadarbību ar klientu.

Situācija Nr. 5

Klientam konstatēti izejošie maksājumi kompānijām valstīs ar augstu vai paaugstinātu terorisma finansēšanas risku vai šādu valstu pierobežās, kuras, pēc publiskas informācijas, var piedāvāt nelicencētas maksājumu iestādes pakalpojumus (t. s. *hawala*). Klientam maksājumi uz šādiem reģioniem nav raksturīgi, ņemot vērā tā saimniecisko darbību.

Nepietiekamas kontroles piemērs: Iestāde nepievērš uzmanību norādītajiem apstākļiem un neuzsāk izpēti.

Labās prakses piemērs: Iestāde piemēro klientam pastiprināto darījumu uzraudzību un lūdz iesniegt informāciju par sadarbības partneriem.

Pārmērīgas kontroles piemērs: Iestāde, neveicot padziļināto izpēti, izbeidz sadarbību ar klientu.

8.9. Proliferācijas finansēšana

8.9.1. Proliferācijas jēdziens un tās finansēšanas metodes

485. Proliferācijas finansēšana no terorisma finansēšanas galvenokārt atšķiras ar to, ka pārsvarā tiek izmantoti formālie finansēšanas sistēmas līdzekļi:

- 485.1. bankas un maksājumu iestādes, nevis skaidra nauda;
- 485.2. kriptovalūtas;
- 485.3. *hawala*.

486. Tādējādi tiek būtiski apgrūtināta proliferācijas atklāšana, jo vairums darījumu ir veidoti līdzīgi citiem legāliem darījumiem, lai neatšķirtos no kopējās ainas. Praktiski visi proliferācijas veicēji izmanto sarežģītas finanšu shēmas un daudzus aizseguzņēmumus, cenšoties savu darbību veikt jurisdikcijās, kurās finanšu iestādēm ir zema izpratne par klientu izpēti un riskiem.

487. Proliferācijas finansēšanā var izšķirt trīs posmus:

- 487.1. sākotnēji valsts vai organizācija veic naudas līdzekļu iegūšanu, dažkārt nelegālā veidā;
- 487.2. iegūtie līdzekļi tiek iepludināti starptautiskajā finanšu sistēmā (veicot valūtas maiņu, dažādas finanšu instrumentu operācijas vai finansējot legālu uzņēmējdarbību). Sankcijām nepakļautām valstīm tas nesagādā problēmas, taču valstis, pret kurām noteikti dažādi ierobežojumi, jau šajā posmā mēdz veikt dažādus sankciju apiešanas pasākumus;
- 487.3. apritē nokļuvušie līdzekļi tiek izmantoti proliferācijas finansēšanai, iegādājoties dažādus materiālus un tehnoloģijas un apmaksājot transportēšanas pakalpojumus.

488. Proliferācijai kā starpniekus bieži izmanto ES dalībvalstīs reģistrētus uzņēmumus, kā arī sūtījumu reeksportu (otrrreizējs eksports), kas būtiski apgrūtina proliferācijas konstatēšanu. Izplatīti ir starpniecības darījumi ar stratēģiskas nozīmes precēm, kas ietver šādu preču nelikumīgu starptautisku pārvietošanu, tostarp uz terorisma riska valstīm un konflikta zonām:

- 488.1. ieroču;
- 488.2. munīcijas;
- 488.3. civilās un militārās aviācijas tehnikas;
- 488.4. jūras transporta;
- 488.5. citas tehnikas.

489. Galvenais proliferācijas riska radītājs ir valstis, kuras ir attīstījušas vai attīsta nelikumīgas bioloģisko, ķīmisko vai kodolieroču sistēmas. Starp valstīm, kuras tiešā veidā atzīstamas par augsta proliferācijas finansēšanas riska valstīm, ir Korejas Tautas Demokrātiskā Republika un Irāna.

490. Ievērojot noteiktos ierobežojumus un pastiprinātās uzraudzības pasākumus, tiešie maksājumi uz Korejas Tautas Demokrātisko Republiku vai Irānu netiks veikti, tā vietā kā starpposmus darījumiem izmantojot to robežvalstis vai valstis, kurās NILLTPFN režīmi ir nepilnīgi un neefektīvi.

491. Proliferācijas finansēšanā tiek izmantoti finansēšanas sistēmas avoti no legāliem darījumiem, un to parasti neīsteno sankciju sarakstos ietvertās fiziskās vai juridiskās personas, bet visbiežāk darījumos ar mērķi iegūt finanšu līdzekļus proliferācijai tiek izmantoti aizseguzņēmumi un čaulas uzņēmumi. Proliferācijas finansēšanu varētu īstenot personas vai organizācijas, kas nav sankciju sarakstos, veicot darījumus citas personas, pret kuru ir noteikti finanšu ierobežojumi, labā. Nepietiekama klientu izpēte un darījumu uzraudzība rada iespēju, ka proliferācijas finansēšana var tikt slēpta, izmantojot sarežģītus darījumus un sarežģītas īpašnieku struktūras.

492. Proliferācijas finansēšanā novērota kuģniecības uzņēmumu un jūras transporta izmantošana dažādu preču piegādē no Āzijas valstu, kurās pastāv augsts sankciju risks, klientiem ārvalstīs. Šādā veidā tiek transportētas ogles, smiltis, jūras produkti, reti zemes minerāli un citi šajās valstīs pieejamie dabas resursi, bet ienākumi no tirdzniecības tiek novirzīti kodolieroču un raķešu programmām.

8.9.2. Proliferācijas finansēšanas riska pārvaldīšana

493. Iestādei būtu nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību darījumiem ar tādām valstīm, kuras nav ES un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalstis un kurās rūpniecībai un ekonomikai ir cieša saikne ar militāro nozari, un kuras sadarbojas ar citām sankcijām pakļautajām valstīm, kas rada papildu risku tikt netieši iesaistītām sankciju apiešanas īstenošanā. Minētais apstāklis pats par sevi nerada tiešu sankciju risku, tomēr tas izvērtējams kopā ar citiem sankciju risku paaugstinošiem faktoriem. Iestāde saikni ar šādu valsti ņem vērā, izvērtējot kopējo klienta saimniecisko darbību un tai piemītošo sankciju risku.

494. Proliferācijas finansēšanas novēršanai ierobežojošus pasākumus ir noteikusi ES, ANO, kā arī OFAC. Sankciju likums paredz arī Ministru kabinetam tiesības noteikt nacionālās sankcijas ar mērķi cīnīties pret masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanu, glabāšanu, pārvietošanu, lietošanu vai izplatīšanu. Šobrīd ir spēkā Ministru kabineta noteiktās nacionālās sankcijas, kas piemērotas fiziskām un juridiskām personām saskaņā ar Ministru kabineta 25.07.2017. noteikumiem Nr. 419 "[Noteikumi par nacionālo sankciju noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu](#)"³⁹.

495. Lai nepieļautu iesaisti proliferācijas finansēšanā, Iestādei, uzsākot un uzturot darījuma attiecības ar klientiem, ņemot vērā PF risku novērtējumā konstatēto, jāveic šādas darbības:

495.1. jāidentificē klienti, kas darbojas militāro vai divējāda lietojuma preču jomā;

495.2. jāveic padziļinātā izpēte ar mērķi izzināt klienta sadarbības partnerus, darbības reģionus, preces vai pakalpojuma gala saņēmējus, t. sk. pārlicināties, ka klients ir saņēmis visas nepieciešamās licences (atļaujas) komerciālas darbības veikšanai, kā arī preču importam un eksportam ārpus Latvijas Republikas robežām;

495.3. nepieciešamības gadījumā jāvēršas Ārlietu ministrijas Stratēģiskas nozīmes preču eksporta kontroles nodaļā, lai saņemtu atzinumu, vai darījumā iesaistītās preces ir pakļautas īpašai eksporta kontrolei un vai klients ir saņēmis nepieciešamo atļauju;

495.4. klientu riska skoringā jāiekļauj ar proliferācijas finansēšanu saistīti riski.

³⁹ Ministru kabineta 25.07.2017. noteikumi Nr. 419 "[Noteikumi par nacionālo sankciju noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu](#)", pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/292535-noteikumi-par-nacionalo-sankciju-noteikšanu-attieciba-uz-subjektiem-kas-saistiti-ar-korejas-tautas-demokratiskas-republikas>

Piemērs

Klients A nodrošina divējāda lietojuma preču pārdošanu partnerim B, kurš, pēc publiskas informācijas, veic ar divējāda lietojuma precēm nesaistītas darbības vai kuram ir labdarības organizācijas statuss, kā arī partneris B atrodas valstī vai reģionā blakus sankcijām pakļautai valstij.

Nepietiekamas kontroles piemērs: veicot klienta A maksājumu monitoringu, netiek nodrošināti pasākumi katra maksājuma padziļinātai izpētei.

Labās prakses piemērs: veicot klienta A katra maksājuma analīzi, tiek nodrošināts darījumu apliecināšu dokumentu pieprasījums un publiskās informācijas vākšana par sadarbības partneri ar nolūku pārzināt darījuma priekšmeta galīgo piederību un izlietojumu vai nepieciešamību atbilstoši pircēja vajadzībām. Iestāde sazinās ar Ārlietu ministriju, lai pārliecinātos par nepieciešamajām atļaujām preču tirdzniecībai un eksportēšanai.

Pārmērīgas kontroles piemērs: ja partnerim B ir attiecīga tā jurisdikcijas valsts kontrolējošās iestādes izdota licence vai atļauja veikt norādīto preču iepirkšanu un partneris ir no EEZ valsts, tad veikt padziļinātu publiskās informācijas vākšanu būtu pārmērīgi.

Apraksts par proliferācijas tipoloģijām un nozarēm, kuras ir visvairāk pakļautas proliferācijas finansēšanas riskam, ir iekļauts ANO Ekspertu paneļa ziņojumā⁴⁰

⁴⁰ ANO DP ziņojums "Report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1874 (2009)", pieejams: <https://undocs.org/S/2020/151>

9. Fizisko personu datu apstrāde NILLTPFN un sankciju ievērošanas jomā⁴¹

9.1. Fizisko personu datu apstrādes pamatprincipi un tiesiskais pamats Likuma, Sankciju likuma un citu saistīto tiesību aktu un Datu regulas⁴² kontekstā

496. Atbilstoši Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [8. panta](#) 1. punktam un Līguma par Eiropas Savienības darbību [16. panta](#) 1. punktam fizisko personu aizsardzība attiecībā uz personas datu apstrādi ir pamattiesības.

497. Datu regula ir ES normatīvais akts par fizisko personu datu apstrādi un aizsardzību, un tās 6. panta 1. punktā ir noteikti šādi vispārīgi tiesiskie pamati fizisko personu datu apstrādei: piekrišana, līguma noslēgšana un izpilde, juridisks pienākums, sabiedrības intereses, vitālo interešu aizsardzība, leģitīmo interešu ievērošana. Šie tiesiskie pamati attiecas arī uz NILLTPFN un sankciju ievērošanas vajadzībām nepieciešamo datu vākšanu un apstrādi.

498. Atbilstoši Likuma [2. pantā](#) noteiktajam Likuma mērķis ir novērst NILLTPF, savukārt atbilstoši Sankciju likuma [2. panta](#) pirmajā daļā noteiktajam šā likuma mērķis ir nodrošināt mieru, drošību un tiesiskumu atbilstoši Latvijas starptautiskajām saistībām un nacionālajām interesēm, ieviešot starptautiskās sankcijas.

499. Datu regulā ir noteikti šādi datu apstrādes pamatprincipi, kas jāievēro, apstrādājot fizisko personu datus: likumīgums, godprātība un pārredzamība, nolūka ierobežojums, datu minimizēšana, precizitāte, glabāšanas ierobežojums, integritāte un konfidencialitāte, pārskatatbildība.

500. Apstrādājot fizisko personu datus Likumā norādīto mērķu sasniegšanai, jāievēro uz risku balstīta pieeja un proporcionalitātes princips.

501. Iestādei savā darbībā jāpanāk līdzsvars starp nepieciešamajiem pasākumiem, lai īstenotu vispārējās klienta intereses un NILLTPFN mērķus, kā arī privātuma un citu personas pamattiesību ievērošanu. Atbilstība NILLTPFN prasībām jānodrošina, vienlaikus ievērojot Datu regulas noteikumus un citas datu aizsardzības prasības kopumā.

502. Kontekstā ar Likuma, Sankciju likuma un citu saistīto Latvijas Republikas un ES tiesību aktu ievērošanu šo tiesību aktu subjektu klientu (arī potenciālo klientu) personas datu apstrāde ir likumīga tikai tad, ja ir piemērojams kāds no šādiem tiesiskajiem pamatiem:

⁴¹ Nodaļas saturs saskaņots ar Datu valsts inspekciju.

⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) [2016/679](#) (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu [95/46/EK](#) (Vispārīgā datu aizsardzības regula).

502.1. **juridiskais pienākums** – Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkts, kas ļauj apstrādāt personas datus, "lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu" nodrošināt Likuma, Sankciju likuma un citu saistīto Latvijas Republikas un ES tiesību aktu prasību ievērošanu. Šis ir primārais datu apstrādes tiesiskais pamats, kas izriet no Likuma, Sankciju likuma un citiem saistītajiem Latvijas Republikas un ES tiesību aktiem, jo šo tiesību aktu subjektiem uzliek par pienākumu veikt noteiktu datu apstrādi, *piemēram, veikt klienta izpēti vai padziļināto izpēti atbilstoši Likumam*, un šāda pienākuma izpildē pārzinim nav piešķirta rīcības brīvība.

Tādējādi Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkts neattiecas uz brīvprātīgām vienpusējām attiecībām un publiskām un privātām partnerībām, kurās datus apstrādā vairāk, nekā noteikts tiesību aktā.

Turklāt pašām juridiskajām saistībām jābūt pietiekami skaidrām attiecībā uz personas datu apstrādi, ko tās paredz. Līdz ar to Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkts ir piemērojams, pamatojoties uz tiesību normām, kurās skaidri norādīts apstrādes veids un objekts, un pārzinim nav piešķirta nesamērīga rīcības brīvība attiecībā uz tā juridisko saistību ievērošanu.

Tiesību aktos dažkārt var būt noteikts tikai vispārējs mērķis, bet konkrētākas saistības ir noteiktas citā līmenī, piemēram, vai nu sekundārajos tiesību aktos, vai ar valsts iestādes saistošu lēmumu konkrētā gadījumā. Tas var radīt juridiskas saistības arī saskaņā ar Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunktu, ja apstrādes veids un objekts ir pienācīgi definēti un tiem piemērojams pienācīgs juridiskais pamats⁴³

502.2. **sabiedrības intereses** – Datu regulas 6. panta 1. punkta "e" apakšpunkts, kas ļauj apstrādāt personas datus, "lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras" atbilstoši Latvijas Republikas vai ES tiesību aktiem.

Šā tiesiskā pamata piemērošanai tāpat kā Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkta piemērošanai apstrādes pamatu nosaka ar: a) ES tiesību aktiem; b) dalībvalsts tiesību aktiem, kas piemērojami pārzinim.

Datu regulas 6. panta 1. punkta "e" apakšpunkta piemērošanai tiesību aktā var būt ietverti konkrēti noteikumi, lai pielāgotu Datu regulas noteikumu piemērošanu, t. sk.: vispārēji nosacījumi, kas reglamentē pārziņa īstenotu apstrādes likumību; apstrādājamo datu veidi; attiecīgie datu subjekti; vienības, kurām personas dati var tikt izpausti, un mērķi, kādiem tie var tikt izpausti; apstrādes nolūka ierobežojumi; glabāšanas termiņi; apstrādes darbības un apstrādes procedūras, tostarp pasākumi, lai nodrošinātu likumīgu un godprātīgu apstrādi, piemēram, citās īpašās datu apstrādes situācijās, kas paredzētas Datu regulas IX nodaļā. ES vai dalībvalsts tiesību akti atbilst sabiedrības interešu mērķim un ir samērīgi ar izvirzīto leģitīmo mērķi.

Arī Datu regulas 45. apsvērumā skaidrots, ka, ja apstrādi veic saskaņā ar juridisku pienākumu, kas attiecināms uz pārzini, vai ja apstrāde ir nepieciešama, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot oficiālās pilnvaras, apstrādes pamatam vajadzētu būt noteiktam ES vai dalībvalsts tiesību aktos. Datu regulā katrai atsevišķai apstrādei nav prasīts konkrēts tiesību akts. Var pietikt ar tiesību aktu, uz ko balstās vairākas datu apstrādes darbības, pamatojoties uz juridisku pienākumu, kas

⁴³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) [2016/679](#) (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu [95/46/EK](#) (Vispārīgā datu aizsardzības regula).

pārzinim jāpilda, vai arī, ja apstrāde ir nepieciešama, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot oficiālas pilnvaras.

Tādējādi Datu regulas 6. panta 1. punkta "e" apakšpunktā atrodamas līdzības ar 6. panta 1. punkta "c" apakšpunktu, jo uzdevums sabiedrības interesēs bieži balstās uz tiesību aktu noteikumiem vai no tiem izriet. Tomēr Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkta piemērošanas joma, salīdzinot ar Datu regulas 6. panta 1. punkta "e" apakšpunktu, ir stingri ierobežota. Līdz ar to galvenā atšķirība, piemērojot šos tiesiskos pamatus, ir tā, ka Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkta piemērošanā pārzinim nav rīcības brīvības, jo personas datu apstrāde būs noteikta ar tiesību aktu.

Līdz ar to secināms, ka šis tiesiskais pamats ir piemērojams datu apstrādei, lai sasniegtu Likuma mērķus, kā tas noteikts Likuma [5.² panta](#) pirmajā daļā.

Šis tiesiskais pamats ir atbilstošs arī Sankciju likuma piemērošanai personas datu apstrādes kontekstā, jo šā likuma subjekts veic šajā likumā noteiktā uzdevuma vai deleģējuma izpildi. Līdz ar to var uzskatīt, ka personas datu apstrāde ir nepieciešama sabiedrības interešu aizsardzībai.

Nemot vērā iepriekš minēto, praksē jānošķir situācijas, kad datu apstrāde tiek veikta, pamatojoties uz Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" un "e" apakšpunktu. Šā panta 1. punkta "e" apakšpunkts piemērojams gadījumos, kad tiesību akts nenosaka ne datu apstrādes apjomu, ne veidu un neuzliek konkrētu juridisko pienākumu. *Piemēram, šo tiesisko pamatu piemēro datu apstrādei, kas tiek veikta atbilstoši Likuma [44. pantam](#), kurš nosaka kredītiestāžu un finanšu iestāžu tiesības savstarpēji apmainīties ar informāciju* Šo pamatu var piemērot arī situācijā, *kad kredītiestāde novērtē savu klientu datus, izmantojot kredīta uzziņas datubāzi vai nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanas vai krāpšanas datubāzi.* Savukārt situācijās, kad pārzinim nav rīcības brīvības, jo jāizpilda juridiskais pienākums, datu apstrāde ir jāveic uz "c" apakšpunkta pamata;

502.3. leģitīmās intereses – Datu regulas 6. panta 1. punkta "f" apakšpunkts, kas ļauj veikt personas datu apstrādi "pārziņa vai trešo personu leģitīmo interešu ievērošanai", pamatojot katru gadījumu atsevišķi. Uz šo tiesisko pamatu var balstīties, *piemēram, lai: celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības; glabātu datus papildus termiņam, kas noteikts Likuma [37. panta](#) otrajā daļā ; apmainītos ar datiem sankciju ievērošanas vajadzībām.*

Lai veiktu personas datu apstrādi uz šā tiesiskā pamata, pārzinim ir nepieciešams veikt novērtējumu, vai un kādas konkrētas pārziņa vai trešās personas leģitīmās intereses konkrētajā datu apstrādes gadījumā būs vērtējamās augstāk par datu subjekta pamattiesībām, pamatbrīvībām un interesēm. Līdzsvarojot intereses, pārziņi tiek aicināti izmantot [29. panta](#) Datu aizsardzības darba grupas izstrādāto Atzinumu 06/2014 par personas datu apstrādātāja leģitīmo interešu jēdzienu saskaņā ar Direktīvas [95/46/EK](#) 7. pantu⁴⁴ Par datu subjektu tiesībām iebilst pret datu apstrādi, kas balstīta uz šo tiesisko pamatu, informācija sniegta vadlīniju attiecīgo apakšnodaļu.

Interesu balansēšanas novērtējums ir jāveic katrā individuālā gadījumā, ņemot vērā datu subjekta un pārziņa interešu līdzsvarojumu.

⁴⁴ Pieejams: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_lv.pdf

Lai nodrošinātu pārskatatbildības principu, izvērtējumu būtu ieteicams dokumentēt. Vienlaikus, ja pārziņa rīcībā ir izstrādāti iekšējie normatīvie akti vai vadlīnijas, kurās ir aprakstīta personas datu apstrādes nepieciešamība un kārtība, atsevišķs izvērtējums nav nepieciešams.

Interesu līdzsvarošana jāveic, sākotnēji definējot nolūku, kura sasniegšanai datu apstrāde nepieciešama (nolūkam jābūt likumīgam, skaidram un reālam), jāveic novērtējums, kādēļ noteiktā nolūka sasniegšanai nepieciešama personas datu apstrāde (piemēram, kādēļ šo nolūku nav iespējams sasniegt, izmantojot personas privātumu mazāk skarošus līdzekļus), jāveic sākotnējais līdzsvara novērtējums (apstrādātāja interešu veids (komercintereses, sabiedrības intereses, pamattiesības u. c.)), jānovērtē potenciālais kaitējums, ja apstrāde netiek veikta, datu subjekta statuss (piemēram, nepilngadīgais, pensionārs, nodarbinātais), datu apstrādes veids, datu subjekta tiesību aizskāruma lielums, datu subjekta pamatotās gaidas, ietekmes samērojums ar labumu, piemērotie papildu drošības pasākumi (datu minimizācija, ieviestie tehniskie un organizatoriskie pasākumi u. c.), pārredzamības nodrošināšana, citu datu subjekta tiesību nodrošināšana (t. sk. tas, vai un kā datu subjekts var iebilst pret savu personas datu apstrādi atbilstoši Datu regulas 21. pantam). Ja līdzsvarošanas novērtējums nav veikts vai, to veicot, minētie aspekti nav ņemti vērā, personas datu apstrāde neatbilst Datu regulas prasībām.

Papildus saskaņā ar Datu regulas 21. panta 1. punktu pārzinim būtu jāparedz datu subjektam tiesības jebkurā laikā iebilst pret savu personas datu apstrādi, balstoties uz iemesliem, kas saistīti ar tā īpašo situāciju. Pārzinim būtu jānodrošina, ka iebildumu gadījumā personas dati vairs netiek apstrādāti, izņemot, ja pārzinis norāda uz pārliecinošiem leģitīmiem apstrādes iemesliem, kas ir svarīgāki par datu subjekta interesēm, tiesībām un brīvībām, vai lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības.;

503. piekrišana - Datu regulas 6. panta 1. punkta "a" apakšpunkts. *Piemēram, klients sniedz piekrišanu dažādu bankas jaunumu saņemšanai. Datu pārziņa pienākums ir nodrošināt, ka klients sniedz piekrišanu saskaņā ar Datu regulas prasībām un pirms piekrišanas sniegšanas tam ir pieejama visa nepieciešamā informācija.*

Klienta piekrišana nav nepieciešama klienta personas datu aktualizēšanai (labošanai), ja kredītiestāde iegūst datus no oficiālajiem reģistriem, kuriem ir publiskā ticamība, piemēram, no Iedzīvotāju reģistra. Ja pastāv iespēja, kredītiestāde var pārjautāt klientam, vai tās rīcībā esošā informācija ir precīza. Saskaņā ar Datu regulas 5. panta 1. punkta "d" apakšpunktu personas dati ir precīzi un, ja vajadzīgs, atjaunināti. Ir jāveic visi saprātīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka neprecīzi personas dati tiek atjaunināti, ņemot vērā Datu regulas 19. pantu, kas paredz, ka pārzinis katram saņēmējam, kuram personas dati ir izpausti, ziņo par jebkuru personas datu labojumu, dzēšanu vai apstrādes ierobežošanu, kas veikta saskaņā ar Datu regulas 16. pantu, 17. panta 1. punktu un 18. pantu, izņemot, ja izrādās, ka tas nav iespējams, vai ja tas ir saistīts ar nesamērīgi lielām pūlēm. Pārzinis informē datu subjektu par minētajiem saņēmējiem, ja datu subjekts to pieprasa.

9.2. Īpašu kategoriju personas datu apstrāde

504. Atbilstoši Datu regulas 9. panta 1. punktam ir aizliegta īpašu kategoriju personas datu apstrāde, proti, tādu personas datu apstrāde, *kas atklāj rases vai etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību vai dalību arodbiedrībās un ģenētiskos datus, biometrijas datus, lai veiktu fiziskas personas unikālu identifikāciju, veselības datus vai datus par fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju*. Tomēr šo punktu nepiemēro, ja ir piemērojams kāds no Datu regulas 9. panta 2. punktā norādītajiem izņēmumiem vai 9. panta 4. punkts, ja noteikta ES dalībvalsts ir paredzējusi citu kārtību attiecībā uz veselības, ģenētisko vai biometrijas datu apstrādi. Šie izņēmumi ir piemērojami papildus tiesiskajam pamatam, kas jānosaka atbilstoši Datu regulas 6. panta 1. punktam *Piemēram, ja parasto personas datu apstrāde notiek sabiedrības interesēs (Datu regulas 6. panta 1. punkta "e" apakšpunkts), īpašu kategoriju personas datu apstrāde var notikt, pamatojoties uz Datu regulas 9. panta 2. punkta "g" apakšpunktā minēto papildu nosacījumu, ja šāda datu apstrāde izriet no ES vai tās dalībvalsts tiesību aktiem*. Uzskatāms, ka Likumā un Sankciju likumā ietvertās sabiedrības intereses ir būtiskas.

505. Pirms datu apstrādes pārzinim jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā tiek veikta īpašu kategoriju personas datu apstrāde. Praksē šādu datu apstrāde var arī nenotikt, ja nav tiešā nolūka šos datus iegūt un apstrādāt. *Piemēram, veicot naudas izcelsmes pārbaudi, pārzinis iegūst informāciju par to, ka nauda tiek pārskaitīta no valsts, kur prevalē viena reliģiskā pārliecība. Līdz ar to var rasties nepareizs priekšstats, ka tiek apstrādāti dati par fiziskās personas reliģisko pārliecību. Secinājums tiek izdarīts no informācijas par valsti, nevis tieši no tā, ka konkrētai personai ir X reliģiskā pārliecība. Līdz ar to informācija par valsti automātiski nevar būt uzskatāma par informāciju par konkrētas personas reliģisko pārliecību*.

Tomēr, pārbaudot politiski nozīmīgas personas statusu, var netiešā veidā iegūt īpašu kategoriju personas datus – datus par šīs personas politiskajiem uzskatiem (saistībā ar piederību noteiktai politiskajai partijai) –, taču to apstrāde atkarīga no nolūka esamības un tā, vai ir atbilstošs tiesiskais pamats šos datus apstrādāt.

9.2.1. Biometrijas datu apstrāde

506. Attiecībā uz **biometrijas datu** apstrādi papildus jāņem vērā, ka atbilstoši Datu regulas 4. panta 14. punktam biometrijas dati ir *"personas dati pēc specifiskas tehniskas apstrādes, kuri attiecas uz fiziskas personas fiziskajām, fizioloģiskajām vai uzvedības pazīmēm, kas ļauj veikt vai apstiprina minētās fiziskās personas unikālu identifikāciju, piemēram, sejas attēli vai daktiloskopijas dati"*.

507. Biometrijas datu kā īpašu kategoriju personas datu apstrāde ir iespējama, ja pastāv vismaz viens no Datu regulas 6. panta 1. punktā minētajiem tiesiskajiem pamatiem un papildus kāds no nosacījumiem, kas minēti Datu regulas 9. panta 2. vai 4. punktā

Kā piemēru var minēt MK noteikumu Nr. 3929. punktu, kas nosaka, ka, neklātienēs identifikācijas gadījumā izmantojot videoidentifikāciju vai personu apliecināšā dokumenta fotouzņēmuma un pašportreta elektroniskā fotouzņēmuma salīdzināšanu ar tehniskiem līdzekļiem, Likuma subjekts veic no personas iegūto personas biometrijas datu atpazīšanu un salīdzināšanu. Ņemot vērā, ka apstrādi nosaka normatīvais regulējums, biometrijas datu apstrādes tiesiskais pamats izriet no Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkta un 9. panta 2. punkta "g" apakšpunkta. Likuma 22. panta otrās daļas 1. punkta "b" apakšpunkts paredz, ka Likuma subjekts veic klienta padziļinātu

izpēti, tostarp, uzsākot un uzturot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu ar klientu, kas nav personīgi piedalījies identifikācijas procedūrā klātienē, izņemot gadījumu, kad tiek izpildīts šāds nosacījums: klienta identifikācija, izmantojot tehnoloģiskos risinājumus, kas ietver videoidentifikāciju vai drošu elektronisko parakstu, vai citus tehnoloģiskos risinājumus, tiek veikta Ministru kabineta noteiktajā apjomā un kārtībā. Likuma 22. panta trešā daļa paredz, ka atbilstoši šā panta otrās daļas 1. punkta "b" apakšpunktam Ministru kabinets nosaka klienta identifikācijas apjomu un kārtību, izmantojot tehnoloģiskos risinājumus, kas ietver videoidentifikāciju vai drošu elektronisko parakstu, vai citus tehnoloģiskos risinājumus. Attiecīgi Ministru kabineta 03.07.2018. noteikumi Nr. 392 paredz iespēju NILLTPF riska noteikšanai izmantot tādu tehnoloģisko risinājumu kā videoidentifikācija (7.2. apakšpunkts) vai personu apliecinoša dokumenta fotouzņēmuma un pašportreta elektroniska fotouzņēmuma salīdzināšana (7.4. apakšpunkts) u. c. Šo noteikumu 9. punkts paredz, ka Likuma subjekts šo noteikumu 7.2. un 7.4. apakšpunktā minētajā gadījumā, izmantojot noteiktus risinājumus (tostarp tehnoloģiskos), nodrošina to identifikācijas dokumenta drošības elementu pārbaudi, kurus iespējams un nepieciešams tehniski pārbaudīt attālināti, kā arī attālinātās identifikācijas laikā veic no personas iegūto personas biometrijas datu atpazīšanu un salīdzināšanu. Piemērojot šo noteikumu 7.2. vai 7.4. apakšpunktu, personu apliecinoša dokumenta ekrānuņēmums uzskatāms par ekvivalentu personu apliecinoša dokumenta kopijai likuma izpratnē. Līdz ar to secināms, ka, ja Likuma subjekts veic neklātienas identifikāciju, tad šāds pienākums tam izriet no normatīvā regulējuma (Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkts).

508. Atbilstoši Datu regulas 51. apsvērumā noteiktajam *"fotogrāfiju apstrāde nebūtu sistemātiski jāuzskata par īpašu kategoriju personas datu apstrādi, jo uz tām biometrijas datu definīcija attiecas tikai tad, kad tās apstrādās ar konkrētiem tehniskiem līdzekļiem, kas ļauj veikt fiziskas personas unikālu identifikāciju vai autentifikāciju"*.

Piemērs

Biometrijas datu apstrāde ir gadījums, kad Likuma subjekts, lai izpildītu Likuma prasības klienta identifikācijai, apstrādā biometrijas datus ar tehniskajiem līdzekļiem, lai unikāli identificētu konkrēto klientu. Visbiežāk tas tiek darīts, izmantojot veidnes, ko izveido, izgūstot būtiskākās iezīmes no biometrijas izejas datiem, piemēram, sejas mērījumus no attēla (šādu veidni sauc par biometrisko matrici). Identifikācija konkrētajā gadījumā var nebūt personas vārda, uzvārda vai personas koda noteikšana, bet gan personas unikāla nošķiršana no citām personām un iespēja personu atpazīt atkārtotā saskarsmē.

Savukārt, ja informācijas apstrādes nolūks ir vienas datu kategorijas nodalīšana no citas, bet unikāla fiziskas personas identifikācija ar tehniskajiem līdzekļiem šajā procesā netiek veikta, piemēram, gadījumos, kad kredītiestādes darbinieks vizuāli salīdzina iesūtītu klienta pašportreta fotouzņēmumu ar iesūtīto personu apliecinošā dokumenta personas attēlu, tad to neuzskata par biometrijas datu apstrādi.

509. *Nofilmēto materiālu, kurā redzams indivīds, pašu par sevi nevar uzskatīt par biometrijas datiem saskaņā ar Datu regulas 9. pantu, ja tas nav ticis īpaši tehniski apstrādāts, lai atvieglotu indivīda identificēšanu. Lai to uzskatītu par īpašas kategorijas personas datu apstrādi (Datu regulas 9. pants), biometrijas datiem jābūt apstrādātiem "nolūkā veikt fiziskas personas unikālu identifikāciju"*.

510. Eiropas Datu aizsardzības kolēģijas Pamatnostādņu 3/2019 par personas datu apstrādi, izmantojot videoierīces,⁴⁵ [5.1.](#) nodaļas "Vispārēji apsvērumi biometrijas datu apstrādē" [76.](#) punkts nosaka kritērijus, kas jāņem vērā attiecībā uz Datu regulas 4. panta 14. punkta un 9. panta piemērošanu:

510.1. Datu veids – dati, kas attiecas uz fiziskas personas fiziskajām, fizioloģiskajām vai uzvedības pazīmēm.

Piemērs

Personas fotoattēls tiek salīdzināts ar personas pašportreta fotouzņēmumu vai video attēlu reālajā laikā – tas viennozīmīgi attiecas uz personas fiziskajām pazīmēm (sejas punkti).

510.2. Apstrādes līdzekļi un veids – dati "pēc specifiskas tehniskas apstrādes".

Piemērs

Veicot neklātienas identifikāciju, personas fotogrāfija (personu apliecinoša dokumenta attēls un personas pašportreta fotouzņēmums vai personas sejas video attēls reālajā laikā) ar tehniskiem līdzekļiem tiek apstrādāta, lai iegūtu informāciju, ka dokumenta foto attēlotā persona ir tā pati persona, kas izmanto, piemēram, mobilo lietotni.

510.3. Apstrādes nolūks – datiem jābūt izmantotiem nolūkā veikt fiziskas personas unikālu identifikāciju.

Piemērs

Unikāla identifikācija būtu tādā gadījumā, ja pēc fotoattēlu iesniegšanas mobilajā lietotnē ar tehniskiem līdzekļiem būtu iespējams identificēt konkrētu fizisko personu, proti, ja pēc fotoattēla šī persona tiktu atpazīta kā, piemēram, Jānis Bērziņš.

511. Ja konstatēts, ka ar plānoto, jo īpaši jauno, tehnoloģiju tiks apstrādāti biometrijas dati, tad, ņemot vērā apstrādes raksturu, apjomu, kontekstu un nolūkus, saskaņā ar Datu regulas 35. panta 1. punktu jāvērtē nepieciešamība veikt novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību, ja vien nav piemērojami šā panta 10. punktā minētie izņēmumi

512. Likums nosaka, ka Likuma subjektam ir jāveic klienta izpēti Likumā noteiktajos gadījumos. Piemēram, Likuma [11.](#)¹ panta pirmās daļas 5. punkts paredz, ka klienta izpēti pasākumi ir uz risku novērtējumu balstīts darbību kopums, kura ietvaros Likuma subjekts *"nodrošina klienta izpēti gaitā iegūto dokumentu, personas datu un informācijas uzglabāšanu, regulāru izvērtēšanu un aktualizēšanu atbilstoši piemītošajiem riskiem, bet ne retāk kā reizi piecos gados"*. Līdz ar to secināms, ka arī biometrijas dati būtu jāuzglabā, ja tie ir iegūti pabeigtas klienta izpēti ietvaros.

513. MK noteikumu Nr. 392 14. punkts nosaka, ka, *"ja atbilstoši šo noteikumu prasībām var piemērot šo noteikumu 7.4. apakšpunktā paredzēto neklātienas identifikācijas veidu, tad likuma subjekts nodrošina attēla auditācijas pierakstu ar nemaināmu laika zīmogu, neklātienē identificētās fiziskās personas vārdu un uzvārdu, kā arī interneta savienojuma IP adresi"*. [Fizisko personu datu apstrādes likuma](#) (turpmāk – FPDA likums) [37.](#) panta otrā daļa nosaka: *"Ja pārzinim ir noteikts pienākums nodrošināt sistēmas auditācijas pierakstu uzglabāšanu, tie ir uzglabājami ne ilgāk kā vienu gadu pēc ieraksta izdarīšanas, ja normatīvie akti vai apstrādes raksturs nenosaka citādi."* Ņemot vērā, ka datu apstrādi nosaka Likums, datu glabāšanas termiņš jānosaka atbilstoši Likumam.

⁴⁵ Pieejamas:

https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_201903_video_devices_lv.pdf

514. Sīkāka informācija par biometrijas datu apstrādi skaidrota arī šādos resursos:

<https://www.dvi.gov.lv/lv/dviskaidro-biometrijas-datu-apstradi-mazumtirdznieciba>;

https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_201903_video_devices_lv.pdf;

https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp193_lv.pdf.

9.3. Personas datu apstrāde par sodāmību un pārkāpumiem

515. Atbilstoši Datu regulas 10. pantam personas datu apstrāde par sodāmību un pārkāpumiem vai ar tiem saistītiem drošības pasākumiem jāveic, pamatojoties uz kādu no Datu regulas 6. panta 1. punktā noteiktajiem tiesiskajiem pamatiem un tikai oficiālās iestādes kontrolē vai tad, ja apstrādi atļauj ES vai tās dalībvalsts tiesību akti.

"Oficiālās iestādes kontrolē" nozīmē, ka apstrādi par sodāmību vai pārkāpumiem var veikt tikai tās iestādes, kurām šī apstrāde ir pamatota, piemēram, noteikta normatīvajā aktā, vai kompetentās iestādes, ja to veic krimināltiesību jomā. Oficiālās iestādes nevar personas datus darīt publiski pieejamus, neuzliekot personai, kura pieprasa piekļuvi, pienākumu pamatot šo datu iegūšanu ar konkrētām interesēm. *Piemēram, lai iegūtu izziņu par personas sodāmību, personai vai uzņēmumam būtu jāvēršas ar pieprasījumu pie Iekšlietu ministrijas Informācijas centra kā Soda reģistra turētāja un jāpamato savs pieprasījums.*

Saskaņā ar Likuma 41. panta otrās daļas 4. punktu Likuma prasību izpildei kredītiestādēm jāiegūst dati no Soda reģistra, jo tajā noteikts, ka *kredītiestādēm un apdrošināšanas komersantiem, ciktāl tie veic dzīvības apdrošināšanas vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas darbības, šajā likumā noteikto pienākumu izpildei ir tiesības pieprasīt un bez maksas saņemt, kā arī glabāt un citādi apstrādāt informāciju no Soda reģistra – ziņas par klienta, tā patieso labuma guvēju un pārstāvju, kā arī par personas, kura izteikusi vēlmi uzsākt darījuma attiecības ar kredītiestādi vai apdrošināšanas komersantu, tās patieso labuma guvēju un pārstāvju sodāmību par noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecībā, kas nav dzēsta vai noņemta, veicot klienta NILLTPF riska novērtējumu, kā arī gadījumos, kad tiek vērtēta nepieciešamība ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam par aizdomīgu darījumu vai atturēties no aizdomīga darījuma veikšanas.*

Nemot vērā, ka Likumā ir noteikts skaidrs pamatojums datu par sodāmību un pārkāpumiem apstrādei, tad to var veikt.

Ja pārzinim nav pieejama informācija no oficiālās datubāzes par sodāmību vai nav pieejams tiesas spriedums, kas ir stājies spēkā, nevar būt *runa par sodāmības datu apstrādi.*

Vienlaikus jāuzsver, ka Eiropas Savienības Tiesa spriedumā C-439/19 ir norādījusi, ka pārkāpumu uzskaites punkti, kuri reģistrēti vadītājiem par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem, ir uzskatāmi par *personas datiem par sodāmību un pārkāpumiem* Datu regulas 10. panta izpratnē, norādot, ka tie veido personas datu apstrādi par "pārkāpumiem". Līdz ar to dati par sodāmību un pārkāpumiem attiecas gan uz krimināliem, gan noteiktos gadījumos uz administratīviem pārkāpumiem.

516. Ja tiesībsardzības iestādes pieprasa informāciju no kredītiestādes un informācijas pieprasījums satur, *piemēram, ziņas par ierosināto krimināllietu vai administratīvo lietu vai piemērotiem drošības pasākumiem*, šādi dati nebūtu jāuzskata par personas datiem par sodāmību un pārkāpumiem. Taču, ja tiesībsardzības iestādes pieprasa veikt noteiktas darbības, *piemēram, bloķēt kontu*, pieprasījumā esošie dati būtu jāuzskata par datiem, kas saistīti ar drošības pasākumiem. No tiesībsardzības iestādēm iegūtos datus var uzskatīt par tādiem, kas saņemti oficiālās iestādes kontrolē.

517. Gadījumos, kad tiek veikta klienta izpēte Likuma ietvaros, ir atļauts izmantot informācijas līdzekļos publiski pieejamo, tostarp negatīvo, informāciju, izvērtējot katrai atsevišķai situācijai atbilstošās informācijas aktualitāti un izvairoties no pārmērīgas datu apstrādes. Datu pārziņa pienākums ir izmantot autoritatīvus avotus un izvairīties no tādiem, kuri varētu sniegt maldinošu vai nepatiesu informāciju par individu. Atkarībā no konkrētās situācijas jāņem vērā tik sena informācija, cik tā varētu būt noderīga atbilstoši faktiskajiem apstākļiem un saderīga ar datu apstrādes nolūku.

9.4. Datu regulā noteikto iekšējo procesu atbilstības nodrošināšana

518. Ievērojot normatīvo aktu juridisko hierarhiju starp Likumu un Datu regulu, kolīzijas situācijā augstāks spēks ir Datu regulai.

519. Saskaņā ar Datu regulas 24. panta 1. un 2. punktu, ņemot vērā apstrādes raksturu, apjomu, kontekstu un nolūkus, kā arī dažādas iespējamības un nopietnības pakāpes riskus attiecībā uz fizisku personu tiesībām un brīvībām, pārzinis īsteno atbilstošus tehniskus un organizatoriskus pasākumus, lai nodrošinātu un spētu uzskatāmi parādīt, ka apstrāde notiek saskaņā ar šo regulu. Ja nepieciešams, minētos pasākumus pārskata un atjaunina.

520. Atbilstoši Datu regulas 35. panta 1. punktam, ja datu apstrādes veids, jo īpaši, izmantojot jaunās tehnoloģijas, kā arī ņemot vērā apstrādes raksturu, apjomu, kontekstu un nolūkus, varētu radīt augstu risku fizisko personu tiesībām un brīvībām, pārzinim ir pienākums pirms apstrādes veikt novērtējumu, kā plānotās apstrādes darbības ietekmēs fiziskās personas datu aizsardzību, proti, novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību (turpmāk – NIDA).

521. Datu valsts inspekcija ir sagatavojusi sarakstu "Apstrādes darbību veidi, attiecībā uz kuriem ir rekomendējams veikt datu aizsardzības ietekmes novērtējumu saskaņā ar Datu regulas 35. panta 4. punktu"⁴⁶ *Daži piemēri no šī saraksta, kad pārzinim jāveic NIDA: finanšu iestāde novērtē savu klientu datus, izmantojot kredīta uzzīņas datubāzi vai nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanas vai krāpšanas datubāzi*);

biometrijas datu apstrāde ar mērķi identificēt fizisku personu kopā ar vismaz vienu no kritērijiem;

automātiska personas datu apstrāde plašā mērogā un datu apstrāde, kā pamatā ir profilēšana

522. Izņēmums ir noteikts Datu regulas 35. panta 10. punktā, kas paredz, ka, ja saskaņā ar Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" un "e" apakšpunktu veiktās apstrādes tiesiskais pamats ir noteikts Latvijas Republikas vai ES tiesību aktos, kuri ir piemērojami pārzinim, un minētie tiesību akti reglamentē konkrēto apstrādes darbību vai minēto darbību

⁴⁶ Pieejams: <https://www.dvi.gov.lv/lv/media/92/download>

kopumu, un NIDA jau ir veikts kā daļa no vispārējā ietekmes novērtējuma saistībā ar minētā tiesiskā pamata pieņemšanu, Datu regulas 35. panta 1.–7. punktu (attiecas uz to, kā un kad jāveic NIDA) nepiemēro.

Datu regulas 93. apsvērums paredz, ka, ja pieņem dalībvalsts tiesību aktus, kuri ir publiskas iestādes vai publiskas struktūras uzdevumu izpildes pamatā un ar kuriem regulē attiecīgo konkrēto apstrādes darbību vai apstrādes darbību kopumu, dalībvalstis var uzskatīt, ka pirms apstrādes darbībām ir nepieciešams veikt NIDA.

No minētā secināms, ka sākotnējais vispārējais ietekmes novērtējums ir jāveic likumdevējam normatīvā akta izstrādes procesā, savukārt pārziņiem būtu jāveic NIDA attiecībā uz normatīvajā aktā minēto personas datu apstrādi tikai tad, ja tas būtu atsevišķi noteikts normatīvajā aktā.

523. Datu subjektu tiesību īstenošana

524. Ikviens pārzinis savā darbībā ir atbildīgs par Datu regulā noteikto principu ievērošanu. Īpaši svarīgs ir pārredzamības princips, jo pārziņa pienākums ir nodrošināt datu subjektam pārskatāmu, saprotamu, vispusīgu informāciju par esošo vai plānoto personas datu apstrādi. Uzsākot personas datu apstrādi un nenodrošinot skaidras un saprotamas informācijas pieejamību datu subjektam, tiek apdraudēta datu subjekta tiesību realizēšana un Datu regulas noteikumu ievērošana.

525. Attiecībā uz informācijas sniegšanu [29. panta](#) Datu aizsardzības darba grupa Pārredzamības pamatnostādņēs saskaņā ar Regulu [2016/679](#)⁴⁷ ir uzsvērusi, ka personas datu apstrādes nolūkiem un tiesiskajam pamatam ir jābūt skaidram, informācijai ir jābūt konkrētai un galīgai, bez abstrakcionisma, neviennozīmīga formulējuma vai plašām interpretācijas iespējām. Datu regulas 12. panta 1. punkts nosaka, ka pārzinis veic atbilstošus pasākumus, lai kodolīgā, pārredzamā, saprotamā un viegli pieejamā veidā, izmantojot skaidru un vienkāršu valodu, datu subjektam sniegtu visu Datu regulas 13. un 14. pantā minēto informāciju un nodrošinātu visu Datu regulas 15.–22. pantā un 34. pantā minēto saziņu attiecībā uz apstrādi, jo īpaši attiecībā uz visu informāciju, kas konkrēti paredzēta bērnam. Informācija ir sniedzama un datu subjekta tiesības ir īstenojamas, ja vien nepastāv datu subjekta tiesību ierobežojumi

526. Pārzinis informāciju sniedz rakstiski vai citā veidā, tostarp vajadzības gadījumā elektroniskā formā, *piemēram, savā tīmekļvietnē*. Pēc datu subjekta pieprasījuma informāciju var sniegt mutiski, tostarp vajadzības gadījumā identificējot datu subjektu pirms informācijas sniegšanas. Vispārīgas informācijas sniegšanai par datu apstrādi datu subjekta pilnā identifikācija nav nepieciešama, ja vien to neparedz tiesību akti vai pārziņa iekšējās kārtības noteikumi. Kredītiestādēm ir rekomendējams apmācīt darbiniekus, kas tieši komunicē ar klientiem, par datu apstrādes nolūkiem un to pamatojumu, lai darbinieki varētu paskaidrot datu apstrādes nepieciešamību.

527. Uzskatāms, ka pārzinis ir sniedzis nepieciešamo informāciju atbilstoši Datu regulas 12.–14. pantam, ja pārzinis iekļauj savā privātuma politikas dokumentā vai citā dokumentā (*piemēram, līgumā ar klientu*) vispārīgu informāciju par to, ka tiek veikta datu apstrāde NILLTPFN jomā, pamatojoties uz juridisko pienākumu vai sabiedrības interesēm. Par datu apstrādes nolūkiem, kas pamatoti ar citiem tiesiskajiem pamatiem (*piemēram, pārziņa leģitīmajām interesēm*), informācija jāsniedz atsevišķi, bet ir pieļaujams darīt to tajos pašos dokumentos.

⁴⁷ Pieejamas: <https://www.dvi.gov.lv/lv/media/72/download>

528. Pārskata atbildības princips ir īpaši svarīgs tieši tādēļ, ka, nesniedzot datu subjektam pārskatāmu, saprotamu, vispusīgu informāciju par esošo vai plānoto personas datu apstrādi, datu subjekts nevar pienācīgi īstenot savas datu aizsardzības tiesības, ja vien tās nav ierobežotas.

529. Attiecībā uz informācijas sniegšanu 29. panta Datu aizsardzības darba grupa Pārredzamības pamatnostādņēs saskaņā ar Regulu 2016/679 ir uzsvērusi, ka personas datu apstrādes nolūkiem un tiesiskajam pamatam ir jābūt skaidram, informācijai ir jābūt konkrētai un galīgai, bez abstrakcionisma, neviennozīmīga formulējuma vai plašām interpretācijas iespējām. Tādējādi pārziņa pienākums ir nodrošināt datu subjektu ar informāciju par datu apstrādes nolūku un tiesisko pamatu tādā veidā, lai datu subjektam būtu viennozīmīgi saprotams gan veiktās personas datu apstrādes nolūks, gan tiesiskais pamats. Katras apstrādes nolūki būtu nodalāmi, ievērojot Datu regulā noteiktos personas datu apstrādes principus, tostarp "nolūka ierobežojumu" un "datu minimizēšanas" principus.

530. Datu regulas 12. panta 2. punkts nosaka, ka pārzinis veicina datu subjekta tiesību īstenošanu saskaņā ar Datu regulas 15.–22. pantu.

531. Saskaņā ar Datu regulas 12. panta 3. punktu pārzinis bez nepamatotas kavēšanās un jebkurā gadījumā mēneša laikā pēc pieprasījuma saņemšanas datu subjektu informē par darbību, kas pēc pieprasījuma veikta saskaņā ar Datu regulas 15.–22. pantu. Vajadzības gadījumā minēto laikposmu var pagarināt vēl par diviem mēnešiem, ņemot vērā pieprasījumu sarežģītību un skaitu. Pārzinis informē datu subjektu par jebkuru šādu pagarinājumu un kavēšanās iemesliem mēneša laikā pēc pieprasījuma saņemšanas.

532. Pārzinis sniedz atbildi rakstiski, piemēram, nosūta datu subjektam elektroniskā formā (e-pasta ziņojumā vai kā ziņu internetbankā), izsniedz filiālē vai nosūta ar pasta komersanta starpniecību. Saskaņā ar Datu regulas 12. panta 3. punktu, ja datu subjekts pieprasījumu iesniedz elektroniskā formā, informāciju tam, ja iespējams, sniedz elektroniskā formā, izņemot, ja datu subjekts pieprasa citādi. Pēc datu subjekta pieprasījuma informāciju var sniegt mutiski – ar noteikumu, ka pirms informācijas sniegšanas datu subjekta identitāte ir pierādīta veidos, kādus paredz tiesību akti vai pārziņa iekšējās kārtības noteikumi.

533. Datu regulas 23. panta 1. punktā noteikts, ka saskaņā ar ES vai dalībvalsts tiesību aktiem, kas piemērojami datu pārzinim vai apstrādātājam, ar leģislatīvu pasākumu var ierobežot to pienākumu un tiesību darbības jomu, kas paredzētas 12.–22. pantā un 34. pantā, kā arī 5. pantā, ciktāl tā noteikumi atbilst 12.–22. pantā paredzētajām tiesībām un pienākumiem, ja ar šādu ierobežojumu tiek ievērota pamattiesību un pamatbrīvību būtība un tas demokrātiskā sabiedrībā ir nepieciešams un samērīgs, lai garantētu noziedzīgu nodarījumu novēršanu, izmeklēšanu, atklāšanu vai saukšanu pie atbildības par tiem, vai kriminālsodu izpildi, tostarp aizsardzību pret sabiedriskās drošības apdraudējumiem un to novēršanu ("d" apakšpunkts), citus svarīgus ES vai dalībvalsts vispārējo sabiedrības interešu mērķus, jo īpaši ES vai dalībvalstij svarīgas ekonomiskās vai finanšu intereses, tostarp monetāros, budžeta un nodokļu jautājumus, sabiedrības veselību un sociālo nodrošinājumu ("e" apakšpunkts).

534. FPDA likuma 26. panta paredzēts, ka, ievērojot Datu regulas 23. pantu, datu subjekta tiesības var ierobežot citos normatīvajos aktos paredzētos gadījumos. Savukārt saskaņā ar FPDA likuma 27. panta pirmo daļu datu subjektam nav tiesību saņemt Datu regulas 15. pantā norādīto informāciju, ja šo informāciju aizliegts izpaust saskaņā ar normatīvajiem aktiem, lai nodrošinātu sabiedrības finansiālās intereses nodokļu aizsardzības, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas

novēršanas jomā vai finanšu tirgus dalībnieku uzraudzību un to garantiju sistēmu darbību, noregulējuma piemērošanu un makroekonomisko analīzi.

535. Minētie datu subjekta tiesību ierobežojumi noteikti Likuma 5.² panta otrajā daļā, kas paredz, ka Likuma subjekti, slēgtā vai atvērtā kopīgā klienta izpētes rīka pakalpojuma sniedzēji, uzraudzības un kontroles institūcijas, Finanšu izlūkošanas dienests, Uzņēmumu reģistrs un Likuma 41. pantā minēto reģistru pārziņi datu subjektam nesniedz informāciju par Likuma ietvaros veikto datu apstrādi NILLTPFN jomā, izņemot publiski pieejamos datus. Likuma 5.² panta otrā daļa jāinterpretē kopsakarā ar Datu regulas 23. pantu un jāuzskata, ka Likumā minētais ierobežojums attiecas tikai uz datu subjekta piekļuves tiesībām.

Līdz ar to Likums ierobežo datu subjekta tiesības piekļūt personas datiem, kurus kredītiestāde par to apstrādā Likuma mērķu sasniegšanai. Ņemot vērā, ka pats ierobežojums satur izņēmumu – "izņemot publiski pieejamus datus" –, tas būtu jāsaprot tā, ka datu subjektam tomēr ir pieeja noteiktai daļai no personas datiem un attiecībā uz noteiktu personas datu kategoriju tam ir piekļuves tiesības. Publiski pieejami dati ir tādi personas dati, kas vienlīdz pieejami gan Likuma subjektam, gan datu subjektam. *Piemēram, par publiski pieejamiem datiem var tikt uzskatīti paša datu subjekta Likuma subjektam sniegtie dati par sevi un informācija, kas ir bez maksas pieejama valsts publiski pieejamos reģistros (piemēram, Uzņēmumu reģistrā pieejamie dati, kas nav uzskatāmi par juridiskās personas datiem).* Par publiski pieejamiem datiem nevar tikt uzskatīti personas dati, kas tiek iegūti klienta izpētes rezultātā, apkopojot informāciju gan no publiski pieejamiem, gan no publiski nepieejamiem avotiem. Datu subjekta piekļuves tiesības ir īstenojamas atbilstoši Datu regulas 15. pantā noteiktajam un būtu nodalāmas no dokumentu kopiju izsniegšanas.

Personas datu kopija nav tas pats, kas dokumenta kopija. Datu regulas 15. pantā noteikto datu subjekta tiesību mērķis ir datu subjekta kontroles pār personas datu izmantošanu noteikšana, līdz ar to datu subjektam ir tiesības zināt, kādus datus par to pārzinis apstrādā, bet tiesības nav attiecināmas uz visām to materiālu kopijām, kuras atrodas pārzina rīcībā, kas, iespējams, satur komercnoslēpumu, trešo personu datus u. c. informāciju.

Datu regulā norādītie pārzina pienākumi, proti, piekļuves attiecīgajiem personas datiem apstiprinājums un personas datu kopijas nodrošināšana, ir vienlīdz saistīti ar datu subjekta kontroli pār tā personas datiem, t. sk. iespēju labot kļūdas vai neprecizitātes datus, nevis datu subjekta tiesībām kontrolēt pārzini un tā rīcībā esošo informāciju.

Datu subjektu tiesību realizācija ir saistāma ar minēto tiesību iekļaušanas Datu regulā mērķi, proti, Datu regulas preambulas 7. apsvērumā ir minēts, ka fiziskai personai būtu jāspēj kontrolēt savus datus. Līdz ar to arī datu subjekta tiesību īstenošana attiecināma uz pasākumiem, ko datu subjekts veiktu savu datu apstrādes kontroles nodrošināšanai (*1. vai konkrētā persona manus datus apstrādā; 2. vai attiecībā uz mani, pamatojoties uz datiem, tiek pieņemti kādi lēmumi; 3. vai dati, kas tiek apstrādāti, ir precīzi; 4. vai mani dati tiek nodoti kādam citam u. c.*). Līdz ar to personas datu kopijas izsniegšanas jautājums nav saistīts ar dokumentu kopiju saņemšanu no pārzina lietvedības sistēmas vai citas pārzina sistēmas, jo personas datu kopija nav dokumentu kopija. Proti, ar datu kopiju saprotama informācija, kas atspoguļo pārzina rīcībā esošos datu subjekta personas datus tādā formā un veidā, kādā tie tiek apstrādāti, piemēram, pārzina rīcībā ir šādi personas dati: vārds, uzvārds (*Jānis Bērziņš*), dzimšanas vieta (*Aizkraukle*) u. tml.

Attiecībā uz citu datu subjekta tiesību piemērošanu būtu jāņem vērā tiesību uz piekļuvi datiem īstenošanas piemērošana un tiesiskais pamats katrai konkrētai personas datu apstrādei. Datu subjekta tiesību īstenošana ir jāizvērtē kopsakarā ar personas datu

apstrādes tiesisko pamatu un Datu regulā noteiktajiem datu subjektu tiesību nodrošināšanas priekšnosacījumiem. Vērtējot tiesības uz datu dzēšanu, jāņem vērā, ka tās nevar tikt izmantotas, ja iestājas Datu regulas 17. panta 3. punkta "b" apakšpunktā minētais nosacījums, atbilstoši kuram datu dzēšana nav iespējama, ja dati jāapstrādā atbilstoši ES vai dalībvalsts tiesību aktiem, piemēram, Likumam.

Tāpat vērtējams katras personas datu apstrādes tiesiskais pamats, lai novērtētu, vai var tikt izmantotas tiesības uz datu pārsesamību un tiesības iebilst pret savu datu apstrādi atbilstoši Datu regulas 20. un 21. pantam. Tiesības uz datu pārsesamību nevar tikt izmantotas, ja attiecībā uz klienta izpēti datu apstrādes tiesiskais pamats nav Datu regulas 6. panta 1. punkta "a" vai "b" apakšpunkts, bet gan Datu regulas 6. panta 1. punkta "c", "e" vai "f" apakšpunkts.

Tāpat tiesības iebilst nevar tikt attiecinātas uz datu apstrādi, kas tiek veikta uz likuma pamata (Datu regulas 6. panta 1. punkta "c" apakšpunkts). Tiesības iebilst varētu tikt izmantotas tikai attiecībā uz tādu datu apstrādi, kas veikta uz Datu regulas 6. panta 1. punkta "e" vai "f" apakšpunkta pamata, turklāt šādā gadījumā datu subjektam būtu jāpamato sava sevišķā situācija un apstākļi.

Tiesības labot personas datus var tikt piemērotas tiem personas datiem, kurus datu subjekts ir iesniedzis pats vai attiecībā uz kuriem datu subjekts ir sniedzis pamatotu informāciju par to neprecizitāti. Datu subjekta tiesības labot datus var īstenot, iesniedzot pieprasījumu Likuma subjektam, vai datu subjekts tos var labot pats, izmantojot Likuma subjektu radītos elektroniskos rīkus, piemēram, internetbankā katrs klients var mainīt savu saziņas adresi, tālruņa numuru, e-pastu, darbavietu u. tml. Saņemot precizētus datus no datu subjekta, pārzinim nav jāveic grozījumi vēsturiski veiktās klientu izpētes lietās, jo līdz labojumu iesniegšanai šie dati bija pareizi un aktuāli. Tiesības labot datus attiecas uz personas datu apstrādi nākotnē, sākot ar labojumu veikšanas dienu. Ja personas dati ir iegūti no cita pārziņa, datu subjektam sākotnēji ir jāvēršas pie pārziņa, kas ir atbildīgs par konkrēto datu precizitāti. *Piemēram, attiecībā uz Uzņēmumu reģistra reģistros uzturētajiem datiem būtu jāvēršas Uzņēmumu reģistrā, savukārt par Fizisko personu reģistrā uzturētajiem datiem – Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē.*

536. Ja tiesību ierobežojums nav noteikts tiesību aktā, datu subjektam jāspēj īstenot savas tiesības. *Piemēram, Sankciju likumā datu subjekta tiesību ierobežojumi nav noteikti, līdz ar to datu subjekts var īstenot savas tiesības.* Taču, ja datu apstrāde Sankciju likuma ietvaros tiek veikta kopsakarā ar Likumu, piemērojami datu subjekta tiesību ierobežojumi.

537. Gadījumos, kad datu subjekta tiesības nav ierobežotas un datu subjekts var īstenot tiesības uz datu dzēšanu (Datu regulas 17. pants), jāņem vērā, ka šīs tiesības var īstenot tikai pēc Likumā noteiktā datu glabāšanas termiņa beigām, ja vien citi normatīvie akti nenosaka ilgāku glabāšanas termiņu vai nepastāv cits pamats datus glabāt ilgāk (*piemēram, lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības*).

9.5. Fizisko personu datu apstrāde sadarbībā ar citiem Likuma subjektiem (nacionālā un starptautiskā līmenī)

538. Fizisko personu datu apmaiņa Likuma 44. panta kontekstā ir atļauta Likumā noteikto mērķu īstenošanai. Uzskatāms, ka šādas datu apmaiņas tiesiskais pamats ir sabiedrības intereses.

539. Atbilstoši Likuma 44. pantam datu apmaiņa ir atļauta vairākos nolūkos:

539.1. pēc korespondentbankas vai citas maksājuma izpildē iesaistītās maksājumu iestādes vai elektroniskās naudas iestādes pieprasījuma *"kredītiestāde, maksājumu iestāde vai elektroniskās naudas iestāde sniedz tai savu klientu un to patieso labuma guvēju vai pilnvaroto personu identifikācijas un izpētes gaitā iegūto informāciju un dokumentus, kas attiecas uz darījumu, saistībā ar kuru maksājums tiek veikts"* (44. panta pirmā daļa). Šo datu nodošana korespondentbankai ir pieļaujama uz Datu regulas 49. panta 1. punkta "b" apakšpunkta pamata (nosūtīšana ir nepieciešama, lai izpildītu līgumu starp pārzini un datu subjektu), ja korespondentbanka atrodas ārpus ES vai EEZ un Eiropas Komisija attiecībā uz to nav pieņēmusi lēmumu par aizsardzības līmeņa pietiekamību un nav nodrošinātas atbilstošas garantijas datu nodošanai. Minētajā gadījumā kredītiestāde nenodotu informāciju, ja klients neiniciētu maksājumu. Taču svarīgi atcerēties par datu pārziņa pienākumu nodrošināt skaidras un saprotamas informācijas sniegšanu klientam pirms līguma noslēgšanas un pārskatatbildības principa ievērošanu;

539.2. *"kredītiestādēm un finanšu iestādēm šā likuma mērķu īstenošanai ir tiesības tieši vai ar šo iestāžu pilnvarotas institūcijas starpniecību savstarpēji apmainīties ar savu klientu un to patieso labuma guvēju vai pilnvaroto personu identifikācijas un izpētes gaitā iegūto informāciju un dokumentiem, kā arī ar informāciju par personām, ar kurām šajā likumā noteiktajā kārtībā nav uzsāktas vai ir izbeigtas darījuma attiecības"* (44. panta otrā daļa);

539.3. *"kredītiestādēm un finanšu iestādēm vai to pilnvarotām institūcijām, tai skaitā grupas ietvaros, šā likuma mērķu īstenošanai ir tiesības izveidot, uzturēt un elektroniski apstrādāt personas datus, izveidot un uzturēt personas datu apstrādes sistēmas par klientiem un personām, ar kurām šajā likumā noteiktajā kārtībā nav uzsāktas vai ir izbeigtas darījuma attiecības, šo personu patiesajiem labuma guvējiem un pilnvarotajām personām. Šādos gadījumos uz veikto personas datu apstrādi neattiecas datu subjekta tiesības pieprasīt informāciju par datu apstrādi, tai skaitā tās mērķiem, saņēmējiem, iegūšanas avotiem, tiesības piekļūt saviem datiem un pieprasīt to grozīšanu, iznīcināšanu, apstrādes pārtraukšanu vai aizliegšanu"* (44. panta trešā daļa).

Kā piemēru par datu apmaiņu pārziņu grupas ietvaros ES robežās var minēt šādu situāciju: *mātes uzņēmums kā pārzinis nodod datus meitas uzņēmumam kā citam pārzinim.*

9.6. Automatizēta lēmuma pieņemšana

540. Saskaņā ar Datu regulas 22. panta 1. punktu datu subjektam ir tiesības nebūt tāda lēmuma subjektam, kura pamatā ir tikai automatizēta apstrāde, tostarp profilēšana, kas attiecībā uz datu subjektu rada tiesiskās sekas vai līdzīgā veidā ievērojami ietekmē datu subjektu.

Saskaņā ar klientu izpētes noteikumiem kredītiestādei, licencētai maksājumu iestādei un licencētai elektroniskās naudas iestādei ir jānodrošina automatizēta riska novērtējuma aprēķināšana, kas, izmantojot uz riska izvērtējumu balstītu pieeju, atspoguļo ar klientu (datu subjektu) saistīto NILLTPF risku skaitliskā izteiksmē (*scoring* sistēma). Turklāt atkarībā no piemērojamā tehnoloģiskā risinājuma skaitliskais vērtējums var būt arī par pamatu automatizēta lēmuma pieņemšanai (minēto noteikumu 13. punkts). Izņēmuma gadījumos kredītiestāde, licencēta maksājumu iestāde un licencēta elektroniskās naudas iestāde var nepiemērot automatizētu riska skaitlisko novērtējumu. Tam jāatbilst Iestādes

riskam, un ir jāsaņem Latvijas Bankas rakstveida piekrišana. Šādos gadījumos kredītiestādei, licencētai maksājumu iestādei un licencētai elektroniskās naudas iestādei ir pienākums pierādīt, ka tā objektīvi nodrošinās klientam piemītošā riska izvērtējumu un noteiks klientam piemītošajam riskam atbilstošu veicamo klienta izpētes pasākumu apjomu.

541. Aprakstītajā gadījumā var tikt pieņemts lēmums, kura pamatā ir automatizēta apstrāde un kurš attiecībā uz datu subjektu rada tiesiskās sekas vai līdzīgā veidā ievērojami ietekmē datu subjektu (Datu regulas 22. panta 1. punkts), *piemēram, datu subjektam var tikt atteikta norēķinu konta atvēršana vai attiecībā uz datu subjektu veikta padziļināta izpēte.*

542. Ņemot vērā, ka skaitliskā novērtējuma mērķis ir izvērtēt konkrētus ar datu subjektu saistītus personiskus aspektus, kas varētu norādīt uz risku saistībā ar tā iespējamu iesaisti NILTPF, šāda vērtēšana uzskatāma par profilēšanu (Datu regulas 4. panta 4. punkts).

543. Aprakstītajā gadījumā automatizētā lēmuma pieņemšana var ietvert profilēšanu. Ņemot vērā, ka šāda datu apstrāde tiek veikta uz Latvijas Bankas izdotā tiesību akta pamata, piemērojams Datu regulas 22. panta 2. punkta "b" apakšpunktā minētais izņēmums, atbilstoši kuram šāda datu apstrāde ir atļauta un uz to neattiecas datu subjekta tiesības nebūt šāda lēmuma subjektam.

9.7. Datu glabāšana

544. Saskaņā ar Datu regulas 5. panta 1. punkta "e" apakšpunktu personas dati tiek glabāti veidā, kas pieļauj datu subjektu identifikāciju, ne ilgāk, kā tas nepieciešams nolūkiem, kādos attiecīgos personas datus apstrādā.

545. Personas datus var glabāt ilgāk, ja personas dati tiks apstrādāti tikai arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos vai statistikas nolūkos saskaņā ar Datu regulas 89. panta 1. punktu, ar noteikumu, ka tiek īstenoti atbilstoši tehniskie un organizatoriskie pasākumi, kas Datu regulā paredzēti, lai aizsargātu datu subjekta tiesības un brīvības ("glabāšanas ierobežojums").

546. Personas dati uzskatāmi par dzēstiem tad, kad tos nav iespējams atjaunot vai kā citādi atgūt. Ja dati no sistēmas tiek dzēsti (piemēram, gadījumos, kad to turpmāka glabāšana sistēmā vairs nav nepieciešama vai atbilstoša Datu regulai), tad arī sistēmas apakšsistēmās vai citur dublētie dati ir jādzēš, ja vien šai atsevišķajai apstrādei nav cita (jauna) tiesiskā pamata Datu regulas izpratnē. Datu dzēšanas vietā ir pieļaujams veikt datu anonimizāciju, veicot to tādā veidā, ka šīs darbības rezultātā datu subjekts vairs nav identificēts vai identificējams.

547. Fizisko personu dati tiek dzēsti tad, kad to glabāšanas mērķis ir sasniegts, un neatkarīgi no tā, kādā formātā tie tiek glabāti.

548. Attiecībā uz klienta lietas glabāšanu, ņemot vērā, ka klienta lieta (klienta dokumenti, kuri tiek glabāti gan vienkopus, gan atsevišķi) var sastāvēt no dokumentiem ar dažādiem glabāšanas termiņiem, uzskatāms, ka Iestāde ir tiesīga uzglabāt visu dokumentu kopumu, t. sk. līgumus, 10 gadus pēc visu darījuma attiecību izbeigšanas ar klientu (atbilstoši Civillikuma 1895. pantā noteiktajam vispārīgajam saistību tiesību noilguma termiņam, lai aizsargātu savas leģitīmās intereses prasības gadījumā).

549. Gadījumos, kad klients uzsācis konta atvēršanas vai citu finanšu pakalpojumu saņemšanas procesu, bet no konta atvēršanas vai pakalpojuma saņemšanas ir atteicies un attiecīgi procesu pārtraucis, Iestāde ir uzsākusi klienta izpēti, attiecībā uz datu

glabāšanu ir piemērojama Likuma 37. panta otrā daļa, ja klienta izpētes ietvaros iegūtajai informācijai var būt ietekme uz klienta risku. Ja Iestāde atteikusi konta atvēršanu vai pakalpojumu sniegšanu, attiecībā uz datu glabāšanu ir piemērojama Likuma 37. panta otrā daļa, ja klienta izpēte ir pabeigta. Savukārt, ja klients ir pārtraucis procesu pirms izpētes uzsākšanas (piemēram, nav iesniedzis pilnīgi vai daļēji izpētei nepieciešamos datus), Likuma 37. panta otrā daļa nav piemērojama.

550. Likuma 37. panta otrās daļas 3. punkts nosaka, ka Iestāde piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas glabā saraksti ar klientu, t. sk. elektronisko saraksti, piemēram, vēstules (t. sk. ierakstītās vēstules) papīra formātā, elektroniski parakstītās vēstules, Iestādes ziņojumus, kas ir nosūtīti internetbankā vai aplikācijā un attiecas uz klienta darījuma attiecībām vai veiktajiem darījumiem. Likuma 37. panta otrās daļas 3. punkta tvērumā ietilpst sarakste ar klientu, kurā klients tiek identificēts, piemēram, vēstules papīra formā, elektroniski parakstītās vēstules, e-pasta sarakste (ar identificētu klientu), sarakste internetbankā vai Likuma subjekta uzturētā aplikācijā (identificējot klientu).

Savukārt Iestādes un klienta saziņu fiksējošu datu (piemēram, telefonsaruna, videočats u.tml.), kas neietilpst Likuma 37. panta otrās daļas tvērumā, likumīgai apstrādei, t. sk. glabāšanai ir nepieciešama datu subjekta (klienta) piekrišana.

Iestāde pamato un nosaka savos iekšējos normatīvajos aktos un līgumos ar klientiem sarakstes kopumu, kas neietilps Likuma 37. panta otrās daļas tvērumā. Piemēram, klienta e-pasta vēstuli ar vispārīgiem jautājumiem par Iestādes piedāvātajiem produktiem un pakalpojumiem var neuzskatīt par saraksti Likuma 37. panta otrās daļas 3. punkta izpratnē un līdz ar to minētā sarakste nav jāglabā. Savukārt e-pasta vēstule, kurā identificēts klients skaidro veikto darījumu ekonomisko būtību, mērķus u. tml. jautājumus, ir jāuzskata par saraksti attiecīgās Likuma normas izpratnē un ir jāglabā piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas.

551. Likuma 37. panta otrās daļas redakcijā, kas bija spēkā līdz 08.11.2017., bija noteikts pienākums Likuma subjektam vismaz piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas glabāt klientu datus noteiktā apjomā. Savukārt ar 09.11.2017. spēkā stājušos likumu "[Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā](#)" (turpmāk – 09.11.2017. grozījumi) Likuma 37. panta otrā daļa izteikta jaunā redakcijā, nosakot, ka Likuma subjekts klienta datus noteiktā apjomā glabā piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas. Vienlaikus ar 09.11.2017. grozījumiem Likuma 37. pants ir papildināts ar 2.¹ daļu, kas paredz pienākumu Likuma subjektam iznīcināt tā rīcībā esošos dokumentus un informāciju par personu pēc šajā pantā noteiktā dokumentu un informācijas glabāšanas termiņa beigām. Līdz ar to uzskatāms, ka ar 09.11.2017. grozījumu stāšanos spēkā Likuma subjektiem ir zudis juridiskais pienākums glabāt klientu datus ilgāk par pieciem gadiem, ja vien nepastāv cits nolūks un tiesiskais pamats datu glabāšanai. Likuma subjektiem, kuri klientu datu glabāšanas termiņu bija noteikuši ilgāku par pieciem gadiem pēc darījuma attiecību izbeigšanas, ar 09.11.2017. grozījumu stāšanos spēkā bija pienākums pārskatīt šo datu glabāšanas termiņu, kā arī, pienākot glabāšanas termiņa beigām, iznīcināt to rīcībā esošos dokumentus un informāciju par klientu, kas radusies, izpildot Likumā noteiktās prasības, ja vien nepastāv cits nolūks un tiesiskais pamats datu glabāšanai. Turklāt jāņem vērā, ka ar Datu regulas spēkā stāšanos pārziņiem arī bija jāpārskata personas datu apstrādes procesi un jānosaka glabāšanas termiņi atbilstoši Datu regulas prasībām. Tāpat saskaņā ar Likuma 7. panta pirmās daļas 11. punktu, izveidojot IKS, Likuma subjekti paredz vismaz politiku un procedūru regulāras darbības pārskatīšanas prasības un kārtību

atbilstoši grozījumiem normatīvajos aktos vai Likuma subjekta darbības procesos, sniegtajos pakalpojumos, pārvaldības struktūrā, klientu bāzē vai darbības reģionos.

552. Atbilstoši Likuma 37. panta otrajai daļai klienta izpētes lietā iegūtā informācija jāglabā piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas. Pēc noteiktā termiņa beigām minētā informācija (dokumenti) ir jāiznīcina, ja vien Likuma subjekts nav saņēmis Likuma 37. panta trešajā daļā minēto norādījumu pagarināt glabāšanas termiņu vai nav iestājies kāds cits gadījums

Piemērs

Ja Iestāde izbeidz darījuma attiecības ar klientu, tomēr klienta saistības pret Iestādi saglabājas, piemēram, ir spēkā aizdevuma līgums, tad Iestāde no aizdevuma līguma izrietošo saistību tiesību nodrošināšanai dokumentus glabā atbilstoši Civillikumā noteiktajam noilguma termiņam (10 gadu) vai aizdevuma piedziņas gadījumā līdz saistību pilnīgai dzēšanai vai atzīšanai par spēkā neesošām, savukārt klienta izpētes lietu glabā Likumā noteikto termiņu, proti, piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas, ja nav saņemti norādījumi par pagarināšanu vai nav cita pamata datu glabāšanai. Izņēmums ir dati, kas iegūti Likuma ietvaros un saistīti ar aizdevuma izsniegšanu, – tie būtu jāglabā, līdz izbeidzas darījuma attiecības, kas izriet no aizdevuma līguma, un papildus jāņem vērā termiņš, kas noteikts Likuma 37. pantā, ja vien datu glabāšanai nav cita pamata.

553. Ja ar klientu ir izbeigtas darījuma attiecības un klienta izpētes lietā esošā informācija un dokumenti tiek glabāti atbilstoši Likumā noteiktajai kārtībai, t. i., vēl nav iestājies informācijas un dokumentu iznīcināšanas termiņš, un klients vēlas uzsākt jaunas darījuma attiecības ar Iestādi, tad Iestādei ir tiesības izmantot tās rīcībā jau esošo informāciju un dokumentus, kas nepieciešami klienta izpētei, un turpināt tos glabāt kopā ar jauno darījuma attiecību informāciju un dokumentiem.

554. Iestāde piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas turpina veikt klienta izpētes dokumentu (materiālu) apstrādi (t. sk. glabāšanu) uz laiku, kas papildus Likuma 37. panta otrajā daļā noteiktajam nepārsniedz piecus gadus, ja ir saņemti Likuma 37. panta trešajā daļā minēto institūciju norādījumi par konkrētu klientu vai klientu kategoriju, piemēram, augsta riska klientu, dokumentu (materiālu) glabāšanas termiņa pagarināšanu. Iestāde, vispirms izvērtējot turpmākās uzglabāšanas nepieciešamību, samērīgumu un pamatotību, lai novērstu NILLTPF gadījumus, definē attiecīgās klientu kategorijas noteikšanas kritērijus, lai nodrošinātu dokumentu (materiālu) pieejamību Likuma 37. panta trešajā daļā noteiktajiem mērķiem, un iesniedz tos izvērtēšanai Latvijas Bankai. Pēc Iestādes sniegtās informācijas izvērtēšanas Latvijas Banka lemj par glabāšanas termiņa pagarināšanu un dod Iestādei atbilstošu norādījumu.

555. Ja pret kredītiestādi ir ierosināta izmeklēšana vai tiesvedība, ir pieļaujams datus glabāt tik ilgi, cik nepieciešams tieši šim nolūkam, tātad arī vairāk nekā piecus vai 10 gadus, kas paredzēti Likuma 37. pantā. Glabāšanas termiņa pamatojumam būtu jāveic rūpīgs novērtējums.

556. Datu, kas tiek apstrādāti tikai atbilstoši Sankciju likumam, glabāšanas termiņu pārzinis nosaka patstāvīgi, ievērojot Datu regulas 5. panta 1. punkta "e" apakšpunktā minēto glabāšanas ierobežojuma principu.

9.8. Darbinieku apmācība

557. Katra pārziņa pienākums ir regulāri (*piemēram, reizi gadā*) veikt darbinieku apmācību, ņemot vērā katra darbinieka amata pienākumus un darba specifiku. Pārziņa pienākums ir izvērtēt, vai attiecīgais darbinieks ikdienas darbā saskaras ar datu aizsardzības jautājumiem, apkalpo klientus un spēj ikvienam klientam sniegt attiecīgo informāciju skaidrā, saprotamā un vienkāršā valodā, tādā veidā realizējot pārskatatbildības principu. Tikai pats pārzinis spēj izanalizēt sava biznesa specifiku, iesaistīto darbinieku zināšanu līmeni un nepieciešamās prasmes, lai noteiktu, cik padziļināta apmācība vajadzīga. Vienotas un konkrētas prasības katram pārzinim nav iespējams definēt, tomēr praksē lietderīgas un vēlamas būtu pamata prasmes, tādas kā, piemēram, datu aizsardzības jēdzieni, personas datu kategorijas, lomu sadale personas datu apstrādē (pārzinis vai apstrādātājs), apstrādes pamatprincipi, tiesiskā pamata noteikšana, datu subjekta tiesības (īpaši darbiniekiem, kas tieši strādā ar klientiem), risku novērtēšana datu apstrādē, pārziņa atbildība, datu aizsardzības pārkāpumi, datu nodošana uz trešajām valstīm. Pārzinis var apsvērt iespēju grupēt darbiniekus atkarībā no veicamajiem darba pienākumiem un nodrošināt tādu mācību saturu, kas ir pielāgots konkrētai darbinieku grupai, *piemēram, vienai grupai var nodrošināt padziļinātākas mācības nekā citai.*

9.9. Datu nodošana ārpus ES vai EEZ

558. Datu regulas 44. pantu paskaidro tās 101. apsvērums, kurā norādīts, ka gadījumos, kad personas dati no ES tiek nosūtīti pārziņiem, apstrādātājiem vai citiem saņēmējiem trešajās valstīs vai starptautiskām organizācijām, aizsardzības līmenim, ko šī regula nodrošina fiziskām personām ES, nebūtu jāsamazinās.

559. Vienlaikus, lai nodrošinātu Datu regulai atbilstošu personas datu apstrādi, būtisks ir pats datu nodošanas fakts. Ja apstrādē iesaistītā persona ir kāds no pārziņa iekšējiem saņēmējiem (piemēram, darbiniekiem), tad kontrole pār personas datiem netiek mainīta, jo iekšējais saņēmējs turpina personas datus apstrādāt pārziņa pilnvarojuma ietvaros.

560. Tādējādi, ja pārziņa iekšējais saņēmējs (piemēram, norīkots darbinieks) veic datu apstrādi trešajā valstī, tad nav konstatējams nodošanas elements (nenotiek informācijas apmaiņa starp pārzini un kādu citu juridiski atšķirīgu vienību). Citāds gadījums ir, ja pārziņa darbinieks veic funkcijas pārziņa nodibinājumā (piemēram, meitas uzņēmumā) trešajā valstī vai ja pārziņa darbinieka uzturēšanās trešajā valstī ir ar zināmas patstāvības iezīmēm. Šādā gadījumā informācijas apmaiņa starp pārzini un nodarbināto varētu tikt uzskatīta par personas datu nodošanu uz trešo valsti.

561. Atbilstoši Datu regulas 24. pantam, ņemot vērā apstrādes raksturu, apjomu, kontekstu un nolūkus, kā arī dažādas iespējamības un nopietnības pakāpes riskus attiecībā uz fizisku personu tiesībām un brīvībām, pārzinis īsteno atbilstošus tehniskos un organizatoriskos pasākumus, līdz ar to, ja ir paredzams, ka darbinieku pienākumos ietilps personas datu apstrāde trešajās valstīs, tad nepieciešams apsvērt un ieviest tādas pasākumus, kas mazinās vai pat novērsīs tos papildu riska faktorus, kas saistāmi ar personas datu apstrādi trešajās valstīs.

Darbinieka darba e-pasts, vārds, uzvārds, darba telefona numurs, darba devēja ierīču IP adreses saskaņā ar Datu regulas 14. apsvērumu ir uzskatāmas par juridiskas personas informāciju.

9.10. Datu valsts inspekcijas un Latvijas Bankas kompetence

562. Datu valsts inspekcijas kompetenci un uzdevumus nosaka Datu regulas 55., 57. un 58. pants un FPDA likuma 4. un 5. pants. Datu valsts inspekcijas kompetencē ir personas datu apstrādes vispārīga uzraudzība. Latvijas Bankas kompetencē ir Likumā un Sankciju likumā noteikto uzraudzības pasākumu īstenošana, un Latvijas Banka var konsultēt Datu valsts inspekciju par to, vai personas datu apstrāde izriet no NILLTPFN un sankciju jomas tiesību aktiem.

Datu valsts inspekcija un Latvijas Banka sadarbojas, tostarp nepieciešamības gadījumā apmainās ar viedokļiem un sniedz savstarpēju palīdzību, lai nodrošinātu konsekventu Datu regulas un citu normatīvo aktu piemērošanu un izpildi.

Iegūstot un citādi apstrādājot informāciju no Likuma subjektiem, Datu valsts inspekcija ievēro konfidencialitāti, kā arī FPDA likuma 14. panta pirmajā daļā noteikto, ka Datu valsts inspekcijā nodarbinātajiem ir aizliegts izpaust informāciju (izņemot publiski pieejamo informāciju), ko tie ieguvuši saistībā ar uzdevumu veikšanu inspekcijā.

9.11. Datu aizsardzības speciālists

563. Veicot datu apstrādi NILLTPFN un sankciju ievērošanas ietvaros, nepieciešamības gadījumā jākonsultējas ar iecelto datu aizsardzības speciālistu. Datu aizsardzības speciālista uzdevumi ir:

- 563.1. informēt un konsultēt Likuma subjektu un tā darbiniekus, kuri veic datu apstrādi, par viņu pienākumiem;
- 563.2. uzraudzīt, vai tiek ievērota Datu regula un citi tiesību akti (arī iekšējie normatīvie akti) par datu aizsardzību, tostarp nodrošināta pienākumu sadale, apstrādes darbībās iesaistīto darbinieku informēšana un apmācība un ar to saistītās revīzijas;
- 563.3. ievākt informāciju, lai identificētu apstrādes procesus, analizēt un pārbaudīt apstrādes procesu atbilstību Datu regulai, informēt, sniegt padomus un rekomendācijas kredītiestādei saistībā ar datu apstrādi;
- 563.4. pēc pieprasījuma sniegt padomus attiecībā uz novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību un pārraudzīt tā īstenošanu;
- 563.5. sadarboties ar uzraudzības iestādi;
- 563.6. būt par uzraudzības iestādes kontaktpunktu jautājumos, kas saistīti ar apstrādi, t. sk. saistībā ar iepriekšējo apspriešanos u. c. jautājumiem;
- 563.7. konsultēt datu subjektus, kuri vērsušies pie datu aizsardzības speciālista.

Detalizētāka informācija par datu aizsardzības speciālista lomu un statusu sniegta Latvijas Finanšu nozares asociācijas "Ieteikumos Vispārīgās datu aizsardzības regulas piemērošanai"⁴⁸

⁴⁸ Pieejami: https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2021/02/Ieteikumi_datu_aizsardzibas_regula-1.pdf

10. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību – fondu pārvaldnieku sektora – specifiskās vadlīnijas

Šajā nodaļā papildus vadlīnijās minētajiem vispārīgajiem principiem apkopoti praktiskie piemēri un labās prakses principi, kurus Iestādes – ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, kas pārvalda atvērtos ieguldījumu fondus jeb UCITS (turpmāk – IPS) – var izmantot, nosakot un veicot klientu izpēti un klientu darījumu uzraudzības pasākumus ar mērķi nodrošināt efektīvu un uz risku balstītu normatīvo aktu prasību izpildi. Šajā nodaļā minētie piemēri un nosacījumi ir jāuztver kā atsevišķs papildu skaidrojošais materiāls un ir jāņem vērā kopsakarā ar citās vadlīniju nodaļās sniegto informāciju, ievērojot IPS darbības specifiku.

564. IPS izstrādā IKS, balstoties uz biznesa modeļa specifiku un riskiem, kas tai piemīt. Pasākumi, kas IPS ir jāīsteno, lai nodrošinātu klientu izpēti veikšanu, būs atkarīgi no tā, kā klients vai ieguldītājs (ja ieguldītājs nav klients) iegādājas fonda ieguldījumu apliecības.

565. Atkarībā no infrastruktūras, kādā ieguldītājs var iegādāties fonda apliecības, var izdalīt četrus klientu tipus, kam piemērojami atšķirīgi NILLTPF un sankciju riska pārvaldības pasākumi:

565.1. klients ir fiziska vai juridiska persona, kas iegādājas ieguldījumu fonda apliecības savā vārdā, un IPS veic ieguldījumu fondu apliecību turēšanu un administrēšanu. Minētajā gadījumā izpēti pasākumi klientiem piemērojami, ievērojot klientiem individuāli piemītošos riskus;

565.2. klients ir institucionāls ieguldītājs, kas iegādājas ieguldījumu apliecības trešo personu interesēs, un kurš nekontrolē ieguldījumu lēmumus, piemēram, pensiju plāni, alternatīvo ieguldījumu fondi vai citas IPS, kas veic ieguldījumus IPS pārvaldītajos fondos savas ieguldījumu stratēģijas ietvaros. IPS nosaka atbilstošo izpēti tvērumu, ņemot vērā klientam piemītošā riska faktorus, un piemēro institucionāla klienta izpēti pamatprincipus;

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klientam – privātajam pensiju plānam – vai tā pārvaldniekam no Latvijas vai citas ES dalībvalsts, ko attiecīgi uzrauga dalībvalstu regulatori, t. sk. NILLTPFN jomā, ja nepastāv risku paaugstinoši faktori, var tikt piemēroti vienkāršoti izpēti pasākumi, kā, piemēram, *Wolfsberg* anketas aizpildīšana un vērtēšana.

Situācija Nr. 2

Attiecībā uz klientu – ārpus ES dibinātu pensiju fondu vai tā pārvaldnieku – ir jāvērtē, vai nepastāv paaugstināts NILLTPF un sankciju risks saistībā ar ieguldītāju profilu, ģeogrāfiju, līdzekļu izcelsmi u. tml., piemērojot dziļākus izpēti pasākumus, piemēram, noskaidrojot un vērtējot klienta ieguldītāju riska ekspozīciju, ģeogrāfiju, līdzekļu izcelsmi u. tml.

Situācija Nr. 3

Klientam – alternatīvo ieguldījumu fondam – ir jānovērtē NILLTPF riska profils, tostarp, ņemot vērā, kāds ir fonda dibināšanas mērķis, ieguldītāju riska profils, darbības ģeogrāfija u. tml., lai noteiktu nepieciešamo izpēti dziļumu un tvērumu. Paaugstināta riska situācijās jāpiemēro institucionālā ieguldītāja padziļinātās izpēti pasākumi.

565.3. Klients ir institucionāls ieguldītājs, kas iegādājas ieguldījumu apliecības trešo personu interesēs un ir reģistrēts kā nominālais īpašnieks ieguldījumu apliecību reģistrā. Ņemot vērā, ka klienti ir finanšu iestādes, tad darījuma attiecības starp IPS un klientu – institucionālu ieguldītāju (finanšu iestādi) – pēc būtības pielīdzināmas korespondentattiecībām, piemērojot attiecīgus uz risku balstītus izpētes pasākumus, tostarp IPS noskaidro un izvērtē, kādu trešo personu interesēs institucionālais ieguldītājs iegādājas ieguldījumu fondu apliecības, un nodrošina riskam atbilstošus izpētes pasākumus;

565.4. Klients ir institucionāla ieguldītāja klients, proti, IPS izmanto institucionālo ieguldītāju (kredītiestādi, ieguldījumu brokeru sabiedrību) kā finanšu starpnieku, lai izplatītu fonda apliecības, savukārt ieguldītājs iegādājas ieguldījumu apliecības, izmantojot finanšu starpnieku:

565.4.1. IPS vērtē un dokumentē riskus, kas piemīt izvēlētajam sadarbības modelim un izmantotajiem finanšu starpniekiem, tostarp vērtē izplatīšanas kanālus (piemēram, platformas, ar kuru starpniecību tiek izplatītas ieguldījumu apliecības);

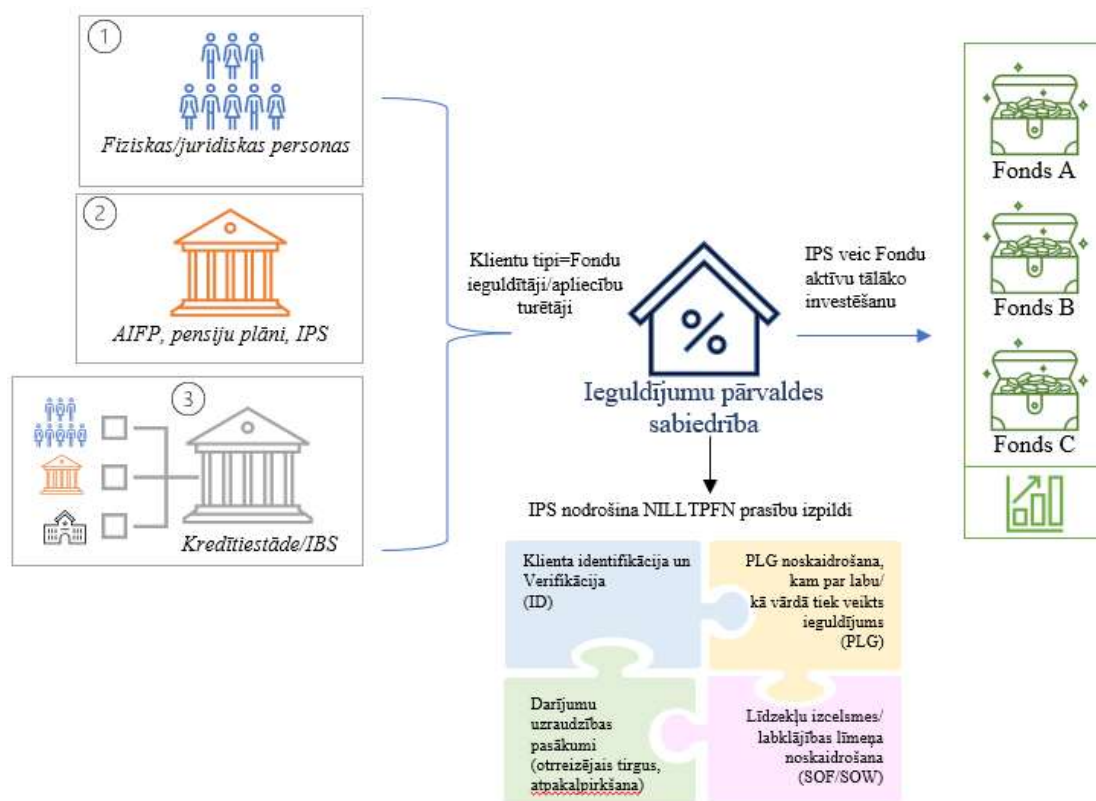
565.4.2. Finanšu starpnieka riska novērtēšanai izmantojamās informācijas apjoms var atšķirties, ievērojot identificētos riska faktoros. Standarta situācijās ir pieļaujama Wolfsberg anketas aizpildīšana un izvērtēšana, pieprasot papildu informāciju tikai gadījumos, kad konstatēti risku paaugstinoši faktori, piemēram, ir konstatēta publiski pieejama informācija par uzraugošās institūcijas piemērotu soda sankciju NILLTPFN jomā un tml.

565.4.3. IPS nosaka riskam un darījuma apmēram atbilstošus izpētes pasākumus. Netiek sagaidīts, ka IPS pieprasīs papildu informāciju par nebūtiska apmēra darījumiem, ja tie veikti ar zema vai vidēja riska finanšu starpnieka palīdzību. IPS var izmantot Likumā noteiktās tiesības paļauties uz finanšu starpnieka veiktajiem izpētes pasākumiem, nosakot uz risku balstītus pasākumus un to regularitāti nepieciešamās informācijas iegūšanai no šiem finanšu starpniekiem un izvērtēšanai. Izpētes pasākumu nodrošināšanai IPS var no finanšu starpnieka pieprasīt, piemēram, precizējošus investora identitātes datus, informāciju par līdzekļu izcelsmi, sadarbības ilgumu u.tml.

566. IPS risku novērtējumā un iekšējos normatīvos definē, kas ir tās klients, un izstrādā NILLTPFN prasību ievērošanai nepieciešamo ietvaru, ievērojot uz risku balstītu pieeju un ņemot vērā klientu tipu, kā arī ieguldījumu apliecību izplatīšanas infrastruktūru. Tā kā var pastāvēt vairāki modeļi un klientu tipi, IPS izveido tādu IKS, kas atbilst tās darbības specifikai, paredzot piemērotus izpētes un darījumu uzraudzības pasākumus. Tā kā ieguldījumu apliecības ir brīvi pārvedams finanšu instruments, netiek sagaidīts, ka IPS veiks mērķtiecīgus pasākumus, lai pārliecinātos par otreizējā tirgū veiktiem darījumiem ar ieguldījumu apliecībām, bet primārās kontroles noteiks attiecībā uz jaunu ieguldījumu apliecību emisiju, kā arī paredzēs atsevišķas kontroles pirms ieguldījumu apliecību atpakaļpirkšanas darījumu izpildes, ja ir identificēti būtiski risku paaugstinoši faktori vai aizdomīgu darījumu pazīmes.

Piemērs**Situācija Nr. 1**

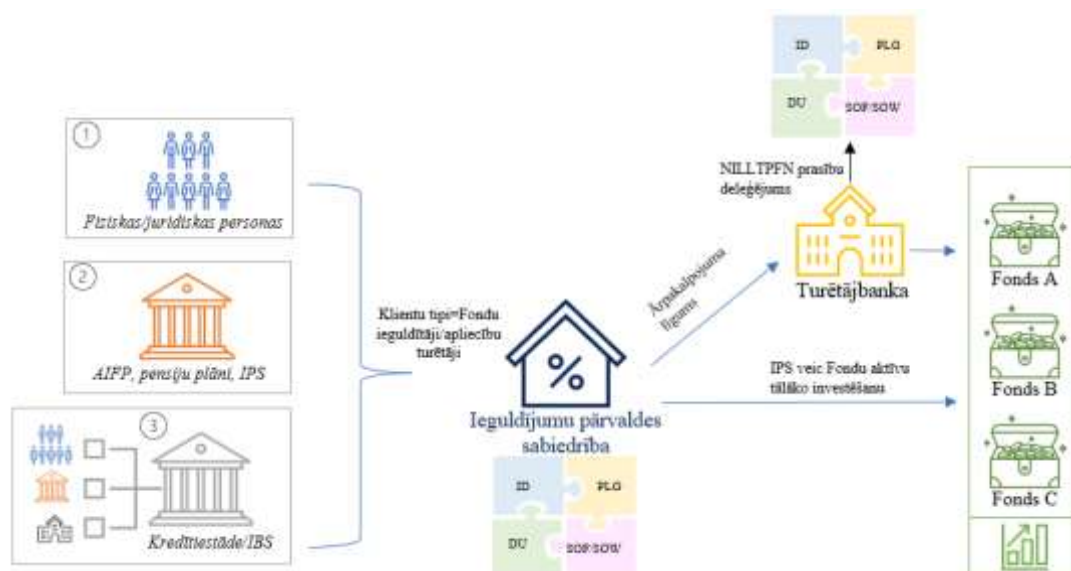
Fondu pārvaldnieks veic ieguldījumu fondu apliecību turēšanu un administrēšanu.

IPS nodrošina ieguldījumu apliecību reģistra turēšanu un administrēšanu, līdz ar to parasti pilnībā pārzina un kontrolē klientu plūsmu un veiktos darījumus. Attiecīgi, izstrādājot IKS, IPS ņem vērā vadlīnijās minētos standarta pamatprincipus, pielāgojot tos ieguldījumu pakalpojumu specifikai.

Situācija Nr. 2

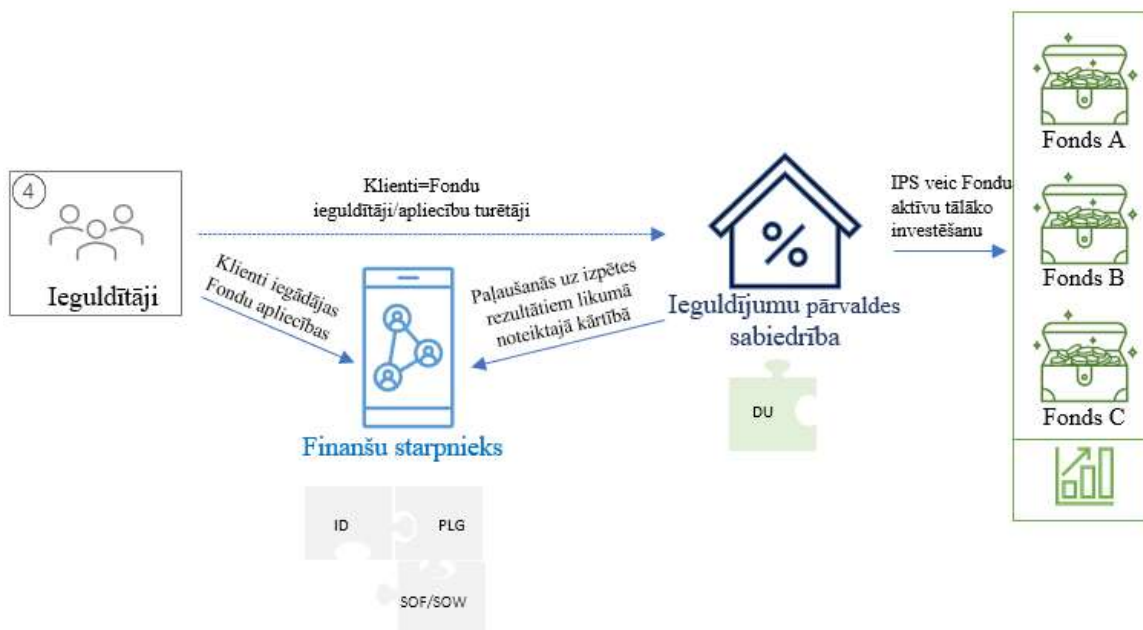
Fondu pārvaldnieka pārvaldīto ieguldījumu fondu apliecību turēšanu un administrēšanu veic turētājbanka.

IPS uz sadarbības vai ārpakalpojuma līguma pamata ir deleģējusi turētājbankai tiesības veikt ieguldījumu fonda apliecību izplatīšanu, līdz ar to kredītiestāde uztur un administrē fonda ieguldītāju reģistru. Šajā sadarbības modelī IPS var deleģēt turētājbankai arī noteiktus NILLTPFN un sankciju riska pārvaldības uzdevumus kā, piemēram, klientu identifikāciju, klienta riska novērtēšanu un izpēti, tostarp padziļināto izpēti u. tml. Attiecīgi IPS, pamatojoties uz izveidoto sadarbības modeli ar kredītiestādi, pārskatāmi un nepārprotami dokumentē pilnvaru un pienākumu sadali NILLTPF un sankciju riska pārvaldības jomā starp IPS un kredītiestādi, tostarp savā IKS nosaka ietvaru, kādā tiek pieņemti nepieciešamie lēmumi (piemēram, par klientu izpētes rezultātu atzīšanu, ziņošanu Finanšu izlūkošanas dienestam, darījuma attiecību pārtraukšanu u. tml.) un nodrošināta nepieciešamā kontrole par deleģēto uzdevumu atbilstošu izpildi, tostarp veikto izpētes un darījumu uzraudzības pasākumu atbilstību IPS – fondu pārvaldnieka – darbības specifikai un tai piemītošajiem riskiem.

Situācija Nr. 3

Fondu pārvaldnieks neveic ieguldījumu fondu apliecību turēšanu un administrēšanu, ieguldījumu apliecību izplatīšanu nodrošina finanšu starpnieks.

IPS, izveidojot sadarbības ar finanšu starpnieku ietvaru, var izmantot Likuma 29. pantā noteiktās tiesības paļauties uz finanšu starpnieka veiktiem izpētes pasākumiem, ievērojot šā panta nosacījumus un uz risku balstītu pieeju. Nereti šis sadarbības modelis var tikt pielīdzināts korespondentattiecībām, piemērojot attiecīgus izpētes pasākumus. IPS pārliecinās, ka sadarbības līgumā ar finanšu starpnieku ir ietverti arī pienākumi un uzdevumi NILLTPFN prasību izpildes jomā, piemēram, attiecībā uz klientu identifikāciju un izpēti, paredzot arī nosacījumus par klientu izpētes informācijas nodošanu IPS, un iekšējās procedūrās nosaka uz risku balstītu kārtību, kādā IPS iegūst informāciju un pārliecinās par finanšu starpnieka īstenotiem izpētes pasākumiem un to kvalitāti, tostarp nosaka riskiem atbilstošu iegūstamās informācijas tvērumu un regularitāti.

11. Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku sektora specifiskās vadlīnijas

Šajā nodaļā papildus vadlīnijās minētajiem vispārīgajiem principiem apkopoti praktiskie piemēri un labās prakses principi, kurus Iestādes – alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki (turpmāk – AIFP) – var izmantot, nosakot un veicot klientu izpēti un klientu darījumu uzraudzības pasākumus ar mērķi nodrošināt efektīvu un uz risku balstītu normatīvo aktu prasību izpildi. Šajā nodaļā minētie piemēri un nosacījumi ir jāuztver kā atsevišķs papildu skaidrojošais materiāls un ir jāņem vērā kopsakarā ar citās vadlīniju nodaļās sniegto informāciju, ievērojot AIFP darbības specifiku.

11.1. Risku novērtējums

567. AIFP, veicot NILLTPF un sankciju riska novērtējumu, ņem vērā ne tikai riskus, ko rada tā klienti – ieguldītāji –, bet arī riskus, ko var radīt ieguldījumu objekti.

568. Atbilstoši katra AIFP darbības specifikai ieguldījumu objekti var būt klienti NILLTPFN regulējuma izpratnē (piemēram, izsniedzot aizdevumus) vai darījumu partneri, ar kuriem tiek veikts gadījuma rakstura darījums (piemēram, ieguldot līdzekļus uzņēmumu jeb portfeļsabiedrību kapitālā), vai tehniski partneri vai starpposmi, kas tiek izmantoti ieguldījumu objektu iegādei, uzturēšanai vai apsaimniekošanai (SPV). Tāpat AIFP iesaistās citu veidu gadījuma rakstura darījumos, piemēram, pārdodot nekustamo īpašumu, gadījuma rakstura darījums veidojas ar pircēju. Līdz ar to atbilstoši sadarbības vai darījumu būtībai un identificētajiem riskiem AIFP nosaka nepieciešamos kontroles pasākumus attiecībā uz ieguldījumu objektiem

569. Vadlīniju pielikumā "[AIFP risku novērtējuma veidnes paraugs](#)" ir sniegts riska novērtējuma veidnes paraugs un īsas norādes par tās aizpildīšanu, ko AIFP var izmantot NILLTPF un sankciju riska novērtējuma veikšanai. Jāņem vērā, ka veidne izstrādāta primāri zema riska AIFP, attiecīgi Iestādēm ar paaugstinātu risku vai sarežģītāku darbības modeli var būt nepieciešams izstrādāt un piemērot detalizētāku metodoloģiju risku novērtējuma veikšanai. Tāpat jāņem vērā, ka veidnē minētās riska kategorijas un apakškategorijas var nebūt piemērotas visiem gadījumiem un var nebūt visaptverošas un katram AIFP nepieciešams izvērtēt faktiskos apstākļus un detaļas, lai identificētu tam piemētošos riskus un nodrošinātu to efektīvu pārvaldību. Izmantojot izstrādāto veidni, AIFP ir jāspēj konstatēt un iekļaut tajā AIFP darbībai raksturīgos papildu specifiskos riska faktorus, ja tādi ir un ja veidne tos šobrīd neaptver.

11.2. Izpēti un darījumu uzraudzības pasākumi

570. AIFP, iekšējos normatīvos nosakot un praksē piemērojot izpēti pasākumus tā klientiem ieguldītājiem, kā arī ieguldījumu objektiem, ņem vērā identificēto NILLTPF un sankciju risku. Izpēti pasākumi, to tvērums un dziļums ieguldītājiem un ieguldījumu objektiem, tostarp gadījuma rakstura darījumiem, var būt atšķirīgs. Iestāde procedūrās nosaka izpēti pasākumu veikšanas kārtību, tostarp, ja nepieciešams, paredz specifiskus izpēti pasākumu veikšanas paņēmienus dažādām klientu grupām, ka arī nosaka atbildīgās personas un risku pārvaldībai nepieciešamās informācijas iegūšanas avotus. AIFP ieteicams izstrādāt veidlapas izpēti ietvaros iegūtās informācijas dokumentēšanai.

571. Lai noteiktu piemērojamo izpēti veidu, zema riska AIFP ar ierobežotu klientu un ieguldījuma objektu loka specifiku var izmantot vienkāršotu klienta individuālā riska novērtēšanas kārtību, neveidojot detalizētu skaitliskā riska novērtējuma (*scoring*) sistēmu

ar skaitliskajiem novērtējumiem dažādiem riska faktoriem, bet paredzot risku ietekmējošus faktorus, kuriem iestājoties tiek piemērots atbilstošs izpētes veids.

11.2.1. Ieguldītāju izpēte un darījumu uzraudzība

572. Veicot ieguldītāju darījuma uzraudzību, AIFP pārliecinās par sākotnēji veiktās klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas atbilstību (piemēram, pārliecinoties, ka faktiski ieguldīto līdzekļu izcelsme sakrīt ar klienta izpētes ietvaros noskaidroto).

Piemēri

Situācija Nr. 1

Klients ir privāts ieguldītājs.

Klienta – privāta ieguldītāja – izpētes pasākumi atkarīgi no riska faktoru kopuma un ieguldīto līdzekļu apmēra; visbiežāk veicama standarta izpēte, padziļinātu izpēti veicot gadījumos, kad konstatēti risku paaugstinoši faktori vai aizdomīgu darījumu pazīmes. Standarta gadījumos PLG var noskaidrot, izmantojot UR datus vai klienta sniegto informāciju (ja nepastāv apstākļi, kas prasa par sniegto informāciju pārliecināties vai veikt padziļinātu izpēti). Izpētes ietvaros AIFP pievērš uzmanību līdzekļu izcelsmes noskaidrošanai – izpētes dziļums var būt atkarīgs no ieguldāmās summas (lielāka apmēra līdzekļi vai konstatēti risku paaugstinoši faktori var būt par pamatu nepieciešamībai iegūt līdzekļu izcelsmi pamatojošus dokumentus, tostarp pārliecināties par klienta labklājības lielumu un izcelsmi). Atkarībā no plānotās ieguldījumu saņemšanas regularitātes un apmēra (vienreizēji, uzsākot sadarbību, vai regulāri, veicot papildu iemaksas) līdzekļu izcelsmes noskaidrošana vai verificēšana var tikt veikta arī pirms papildu iemaksu pieņemšanas. Vienlaikus, ja sākotnējā lielāka apmēra ieguldījuma veikšanai izmantoto līdzekļu izcelsme ir noskaidrota un turpmāk plānotas regulāras salīdzinoši neliela apmēra iemaksas, atkārtota līdzekļu izcelsmes verificācija pirms katra naudas iemaksas gadījuma būtu pārmērīga, ja vien netiek konstatēti risku paaugstinoši faktori vai aizdomīgu darījumu pazīmes.

Piemēram, AIFP pirms sadarbības uzsākšanas pārliecinās par klienta – privāta ieguldītāja – līdzekļu izcelsmi pirmā ieguldījuma veikšanai 100 000 *euro* apmērā, to atbilstoši dokumentējot izpētes veidlapā. Turpmāk plānotas regulāras iemaksas reizi mēnesī 3000 *euro* apmērā – tā kā AIFP ir noskaidrojis, ka iemaksu apmērs ir samērīgs ar klienta brīvo līdzekļu apmēru, tad katras iemaksas gadījumā atkārtoti verificēt līdzekļu izcelsmi būtu pārmērīgi, ja vien netiek konstatētas aizdomīgu darījumu pazīmes vai citi risku paaugstinoši apstākļi, kuros būtu jāveic papildu izpētes pasākumi. Savukārt, ja pirms fonda līguma parakstīšanas nav iespējams pārbaudīt visu to līdzekļu izcelsmi, kas tiks ieguldīti fondos to darbības periodā, tad nepieciešamie izpētes pasākumi var tikt veikti pie naudas iemaksas, pārbaudes dziļumu nosakot atbilstoši ieguldītāja riska līmenim.

Situācija Nr. 2

Ieguldītājs ir speciāla mērķa sabiedrība

Ja persona vai personu grupa izmanto speciālu mērķa sabiedrību (*special purpose vehicle*, turpmāk – SPV, t. i., īpaši izveidotu kompāniju ieguldījuma veikšanai), tad izpētes pasākumi lielākoties būs vērsti uz personu(-ām), kuras(-u) interesēs SPV darbojas. Holdinga kompāniju izmantošana atsevišķos gadījumos var norādīt uz paaugstinātu risku, piemēram, mērķi slēpt faktisko PLG vai sarežģīt naudas līdzekļu izcelsmes noskaidrošanu, kam būtu jāpiemēro papildu izpētes pasākumi.

11.2.2. Ieguldījumu objektu izpēte un darījumu uzraudzība

573. AIFP, veicot NILLTPF un sankciju riska novērtējumu, izvērtē un dokumentē riskus, kas piemīt ieguldījumu veidam, nosakot vai un kādi izpētes un darījumu uzraudzības pasākumi ir piemērojami.

574. Nosakot ieguldījumu objektu izpētes un uzraudzības kārtību, AIFP izvērtē, kāds ir sadarbības veids ar ieguldījumu objektu un darījuma būtība. Piemēram, darījuma attiecības tiek dibinātas, kad ieguldījuma objektam tiek izsniegts aizdevums, savukārt gadījuma rakstura darījums būs gadījumos, kad tiek veikts kapitāldaļu pirkums (ar kapitāldaļu pārdevēju) un kapitāldaļu pārdošanas darījums ieguldījuma objekta realizācijas brīdī (ar kapitāldaļu pircēju)

Piemēri

Situācija Nr. 1

Ieguldījuma objektam izsniegts aizdevums

Sākotnējās izpētes un darījumu attiecību uzraudzībā gadījumos, kad ieguldījuma objekts ir uzņēmums, kam tiek izsniegts aizdevums, AIFP ņem vērā plānoto aizdevuma atmaksu regularitāti un apmēru, uzņēmuma riska profilu, kā arī iegūst informāciju par naudas līdzekļu izcelsmi, papildus atbilstoši piemītošajiem riskiem, iegūstot arī pamatojošos dokumentus.

Papildus AIFP atbilstoši piemītošajiem riskiem pārliecinās par aizdevuma izlietojumu atbilstoši sākotnēji plānotajam mērķim, piemēram, ja aizdevums tiek izsniegts uzņēmumam, kuram ir saikne ar augsta riska jurisdikcijām, vai aizdevums vai tā daļa netiek novirzīta terorisma finansēšanai.

Situācija Nr. 2

Ieguldījumu objekts ir portfeļsabiedrība

Portfeļsabiedrības kapitāldaļu iegādes darījuma izpētē AIFP var izmantot biznesa izpētes ietvaros iegūto informāciju, lai veiktu nepieciešamos izpētes pasākumus, veicot papildu darbības vai izpētes pasākumus tikai gadījumos, kad tiek konstatēti risku paaugstinoši apstākļi, piemēram, noskaidro, kā pārdevējs ir ieguvis kapitāla daļas, ja nepieciešams, pieprasot informāciju no pārdevēja. Izpētes tvērums būs vērsts uz iegādājamo uzņēmumu un personu, no kuras tiek pirktas uzņēmuma daļas.

Iegādājoties sabiedrības jaunizlaistās daļas, AIFP identificē sabiedrību un veic tās izpēti, t. sk. noskaidro sabiedrības dalībniekus un galvenos sadarbības partnerus un no publiski pieejamās informācijas iegūst izpratni par riskiem, t. sk. sankciju risku, kas saistīti ar dalībniekiem un galvenajiem sadarbības partneriem.

Līdzieguldītājs portfeļsabiedrībā nav uzskatāms par AIFP klientu Likuma izpratnē, un ar darījuma partneri saistīto risku pārvaldībai ir pieļaujams izmantot biznesa izpētes ietvaros, tostarp publiskajos vai komerciālajos avotos, iegūto informāciju, pievēršot uzmanību iespējamam sankciju, reputācijas, NILLTPF riskam. Līdzieguldītāja izpēte Likuma izpratnē nav jāveic, taču jāpievērš uzmanība sankciju riska pārvaldībai (piemēram, veicot jaunus ieguldījumus vai pieņemot korporatīva rakstura lēmumus.

Portfeļsabiedrības daļu pārdošana arī ir uzskatāma par gadījuma rakstura darījumu, kura ietvaros piemērojama pircēja kā darījuma partnera izpēte

575. Veicot ieguldījumus portfeļkompānijās, kad samaksa par kapitāldaļu iegādi tiek veikta daļās (vairākos maksājumos), jāņem vērā, ka darījums tiek uzskatīts par pabeigtu brīdī, kad AIFP veic pilnu samaksu un iegūst ieguldījuma objekta kapitāldaļas (tās ir reģistrētas Uzņēmuma reģistrā). Šādos gadījumos pirms katra nākamā maksājuma tiek aktualizēta izpētes informācija atbilstoši portfeļkompānijai piemītošajiem riskiem un maksājumu intervālam.

Piemērs

AIFP iegādājas portfeļkompānijas daļas 10% apmērā, kuru vērtība ir 300 000 *euro*, bet maksājumus par kapitāldaļām veic trīs daļās, t.i., 150 000 *euro*, 50 000 *euro* un 100 000 *euro* ar trīs mēnešu intervālu.

Šādos gadījumos AIFP veic izpēti pirms pirmā maksājuma, ņemot vērā darījumu kopumu (visus trīs maksājumus). Par atlikušajiem diviem darījumiem, izvērtējot darījumu intervālu, AIFP jānosaka izpētes vai darījumu uzraudzības pasākumi un to dokumentēšanas kārtība (piemēram, pirms kārtējā ieguldījuma, pamatojoties uz portfeļkompānijai piemītošo risku, atkārtoti pārbauda publiski pieejamo informāciju un veic pārbaudi sankciju sarakstos).

576. Ja ieguldījuma veids ir obligācija, to iegādes darījums tiek veikts regulētā biržā un to emitenti ir zināmi uzņēmumi, netiek sagaidīts, ka AIFP, ievērojot riskos balstītu pieeju, veic papildu izpētes pasākumus.

Piemēri

Situācija Nr. 1

Klients ir pensiju plāns vai attīstības finanšu institūcija, ko izveidojusi un kontrolē valsts vai valstis.

Ievērojot, ka standarta gadījumos klientiem – pensiju plāniem vai attīstības finanšu institūcijām – piemīt zems NILTPF un sankciju risks, ir pieļaujama vienkāršotu identifikācijas un izpētes pasākumu veikšana. Izpētes ietvaros AIFP veic pensiju plāna vai attīstības finanšu institūcijas un to pārstāvju identifikāciju (pieļaujams izmantot arī publiskas vai komerciālas datubāzes). Citus izpētei nepieciešamos datus var iegūt no sadarbības līguma vai no citu saistībā ar biznesa risku pārvaldību veikto pasākumu ietvaros iegūtās informācijas, kas ļauj AIFP prezumēt darījuma attiecību mērķi un paredzamo būtību; attiecīgi klientu – pensiju plānu – anketēšana nav obligāti veicams pasākums. Ja netiek identificēti risku paaugstinoši apstākļi, klientu – pensiju plānu vai attīstības finanšu institūciju – ieguldījumos izmantoto līdzekļu izcelsme var tikt prezumēta, ņemot vērā to darbības specifiku. Attiecībā uz PLG noskaidrošanu Iestāde var izmantot UR pieejamos datus; ja PLG noskaidrot nav iespējams, tad to ir iespējams prezumēt, par PLG uzskatot personu, kura ieņem amatu klienta izpildinstitūcijā.

Ja sadarbības laikā netiek konstatētas būtiskas izmaiņas, aizdomīgu darījumu pazīmes vai risku paaugstinoši faktori, izpētes datu aktualizēšanu var neveikt katru gadu.

Vienlaikus Iestāde ņem vērā klienta – pensiju plāna – ģeogrāfisko aspektu, proti, ja pensiju plāns ir reģistrēts ārpus Baltijas valstīm, jānovērtē, vai pensiju produkts nav netipisks un ar paaugstinātiem riskiem, kas var prasīt padziļinātu izpētes pasākumu veikšanu.

Situācija Nr. 2

Ieguldījums tiek veikts caur AIFP izveidotu SPV

Gadījumos, kad AIFP dibina uzņēmumu (SPV) ieguldījuma veikšanai, taču šis jaunizveidotais uzņēmums tiek izmantots tikai kā tehniskais starpposms un līdzekļus iegulda tālāk, piemēram, citā uzņēmumā (esoša uzņēmuma daļu iegāde vai jauna uzņēmuma dibināšana), nekustamajā īpašumā, tad par ieguldījuma objektu tiek uzskatīts šis faktiskais līdzekļu gala saņēmējs, attiecībā uz kuru jāveic nepieciešamie izpētes un darījumu uzraudzības pasākumi, ievērojot riskos balstītu pieeju. Savukārt SPV uzskatāma par tehnisku starpposmu ieguldījuma veikšanai un attiecīgi nav uzskatāma par darījuma partneri vai klientu Likuma izpratnē, un AIFP nav jāveic izpētes vai darījumu uzraudzības pasākumi attiecībā uz SPV.

Situācija Nr. 3

Tehniskais partneris ir SPV

SPV var būt AIFP vai fonda dibināts tam 100% piederošs uzņēmums, kurš nodrošina īpašumu apsaimniekošanu u. Tml. Šāda SPV nav uzskatāma par darījuma partneri vai klientu Likuma izpratnē, un AIFP nav jāveic izpētes vai darījuma uzraudzības pasākumi attiecībā uz SPV.

Jāņem vērā, ka, ja AIFP sniedz ārpakalpojuma grāmatvedības pakalpojumus SPV, var būt nepieciešams izvērtēt, vai uz AIFP neattiecas Likumā noteiktie pienākumi šajā kontekstā un vai nav jāņem vērā VID kā kompetentās iestādes izvirzītās prasības attiecībā uz NILTPF riska pārvaldību.

12. Klientu – finanšu iestāžu (turpmāk – respondentu) izpētes apjoms, izpētes pasākumi un risku pārvaldība

Šajā nodaļā sniegtie skaidrojumi un piemēri attiecas uz gadījumiem, kad Iestāde sniedz pakalpojumus citai kredītiestādei vai finanšu iestādei tās klientu darījumu nodrošināšanai (korespondentattiecībām Likuma izpratnē). Nodaļā sniegtie skaidrojumi un piemēri izmantojami kā papildus informācija un tos nepieciešams ņemt vērā kontekstā ar citās nodaļās sniegtajiem skaidrojumiem par prasību piemērošanu (ši nodaļa neietver skaidrojumus par vispārējiem klientu izpētes principiem, pasākumiem, kas skaidroti jau citās nodaļās – piemēram, informācijas atjaunošana, sniegto pakalpojumu izvērtēšana kontekstā ar pakalpojumiem, produktiem konkrēto attiecību kontekstā), ievērojot respondenta (kas ir iestādes klients (kredītiestāde vai finanšu iestāde), ar kuru iestādei ir nodibinātas korespondentattiecības) darbības specifiku.

12.1. Vispārīgie principi

577. Uzsākot darījuma attiecības ar finanšu iestādi, būtiski izšķirt, vai Iestādes pakalpojumus finanšu iestāde izmantos, lai nodrošinātu savu saimniecisko darbību (piemēram, lai veiktu maksājumus par telpu nomu, nodokļu maksājumus, algu norēķinus) vai lai nodrošinātu arī finanšu iestādes klientu darījumus (piemēram, izmantojot kontu Iestādē, maksājumu iestāde, veiks savu klientu līdzekļu pārvedumus). Ja finanšu iestāde izmanto Iestādes sniegtos pakalpojumus tikai savas saimnieciskās darbības nodrošināšanai (pakalpojumi netiek izmantoti, lai veiktu finanšu iestādes klientu darījumus) šādas darījuma attiecības netiek uzskatītas par korespondentattiecībām, bet par standarta Iestādes - klienta attiecībām. Vienlaikus, var būt situācijas, kad Iestādei nav darījuma attiecības, tostarp, korespondentattiecības, ar finanšu iestādi (piemēram, Iestādei ar finanšu iestādi ir ziņu apmaiņa, izmantojot SWIFT kanālu vai līdzīgu platformu (piemēram, *Bloomberg*), par jautājumiem, ieskaitot tirdzniecības finansēšanas dokumentu apmaiņu, kas nav saistīti ar finanšu iestādes klientu līdzekļu procesēšanu). Šādā gadījumā Iestāde veic finanšu iestādes kā sava darījuma partnera pārbaudi (piemēram, noskaidrojot finanšu iestādes reputāciju, veicot tās pārbaudi sankciju sarakstos u.c.).

578. Atbilstoši Likumam korespondentattiecības ir attiecības, kurās viena kredītiestāde (korespondents) sniedz citai kredītiestādei (respondentam) pakalpojumus, tostarp pakalpojumus, kuri ietver maksājumu un norēķinu veikšanu, atbilstoši savstarpēji noslēgtam līgumam. Par korespondentattiecībām uzskatāmas arī attiecības starp kredītiestādi un finanšu iestādi vai attiecības starp finanšu iestādēm, ja korespondentiestāde sniedz respondentiestādei šā punkta pirmajā teikumā minētajiem pakalpojumiem līdzīgus pakalpojumus atbilstoši savstarpēji noslēgtam līgumam. Arī atbilstoši FATF vadlīnijām (GUIDANCE ON CORRESPONDENT BANKING SERVICES (fatf-gafi.org)) korespondentattiecības ir, kad viena kredītiestāde (korespondentbanka) sniedz bankas pakalpojumus citai kredītiestādei (respondentam), kā arī šīm attiecībām līdzīgas attiecības. Līdzīgas attiecības savukārt nozīmē, ka korespondentattiecības nav attiecības tikai starp kredītiestādi un kredītiestādi, bet arī starp citām finanšu iestādēm, kas nodrošina līdzīgus pakalpojumus kā kredītiestādes, piemēram, maksājumu, valūtas maiņas darījumu, darījumu ar finanšu instrumentiem

veikšanai finanšu iestādes klientu vārdā, labā vai interesēs u.tml. Korespondentattiecībām parasti piemīt ilgtermiņa raksturs.

579. Ņemot vērā Likuma regulējumu un starptautiskās vadlīnijas un skaidrojumus par korespondentattiecībām un ar tām saistītiem riskiem, gadījumos, kad Iestāde sniedz pakalpojumus, tostarp tādus, kas ietver maksājumu un norēķinu veikšanu, citai finanšu iestādei, šādas attiecības uzskatāmas par korespondentattiecībām un tām piemērojamas prasības, kas attiecas uz korespondentattiecībām. Par korespondentattiecībām tiek uzskatītas arī attiecības starp, bet ne tikai (ja Iestādes pakalpojums tiek izmantots finanšu iestādes klientu darījumu nodrošināšanai):

579.1. kredītiestādi un maksājumu iestādi/elektroniskās naudas iestādi/ ieguldījumu brokeru sabiedrību/ kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju (turpmāk – KAPS) (ja, izmantojot kredītiestādes pakalpojumus tiek nodrošināti maksājumu iestādes/elektroniskās naudas iestādes/ieguldījumu brokeru sabiedrības klientu darījumi);

579.2. maksājumu iestādi un maksājumu iestādi/elektroniskās naudas iestādi/ ieguldījumu brokeru sabiedrību (ja, izmantojot maksājumu iestādes pakalpojumus tiek nodrošināti maksājumu iestādes/elektroniskās naudas iestādes/ieguldījumu brokeru sabiedrības/KAPS klientu darījumi);

579.3. ieguldījumu brokeru sabiedrību un ieguldījumu brokeru sabiedrību (ja, izmantojot ieguldījumu brokeru sabiedrības pakalpojumus tiek nodrošināti otras ieguldījumu brokeru sabiedrības klientu darījumi);

579.4. finanšu iestādi, tostarp KAPS un KAPS (ja izmantojot finanšu iestādes, tostarp KAPS pakalpojumus tiek nodrošināti otra KAPS klientu darījumi ar kryptoaktīviem vai fiat valūtu).

580. Konkrēti risku pārvaldīšanas pasākumi skaidroti attiecīgajās nodaļas apakšnodaļās, vienlaikus korespondentattiecībām piemīt paaugstināts NILTPF un sankciju risks, ņemot vērā, ka:

580.1. Iestāde kā korespondents veic respondenta izpēti, tomēr risku būtiski ietekmē tieši respondenta klientu bāze, līdz ar to respondenta izpētes tvērumam jābūt plašākam kā standarta klienta izpētes gadījumā (piemēram, attiecībā uz saimnieciskās darbības pārzināšanu nepieciešams noskaidrot un izvērtēt arī respondenta klientu bāzi);

580.2. Iestādei, izpildot respondenta darījumus, var būt ierobežota informācija par darījumu mērķi un būtību, jo tie ir respondenta klientu darījumi;

580.3. Primāri respondenta klientu izpēti un to veikto darījumu kontroli ir pienākums nodrošināt pašam respondentam, izveidojot un uzturot tā iekšējās kontroles sistēmu, līdz ar to Iestādei jāpiemēro atbilstoši un efektīvi risku pārvaldības pasākumi, lai pārliecinātos, ka respondenta iekšējā kontroles sistēma ir pietiekami efektīva, lai nodrošinātu tās darbībai un piemītošajiem riskiem atbilstošus kontroles mehānismus.

581. Lai nodrošinātu, ka Iestādei ir iespēja izvērtēt vai pārliecināties par respondenta klientu darījumiem, kas skaidroti turpmākajās apakšnodaļās, savstarpējā līgumā par korespondentattiecību nodibināšanu un uzturēšanu nepieciešams paredzēt Iestādes un respondenta sadarbības noteikumus, piemēram, attiecībā uz kādiem pakalpojumiem vai produktiem līguma noteikumi piemērojami; kādas ir pušu tiesības un pienākumi, tostarp attiecībā uz informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību, komunikācijas regularitāti un kārtību (iespējamās vizītes, saziņa ar par NILTPFN atbildīgo personu u.tml.); kādi ir noteikumi līguma pārtraukšanai vai pakalpojumu ierobežošanai u.tml.

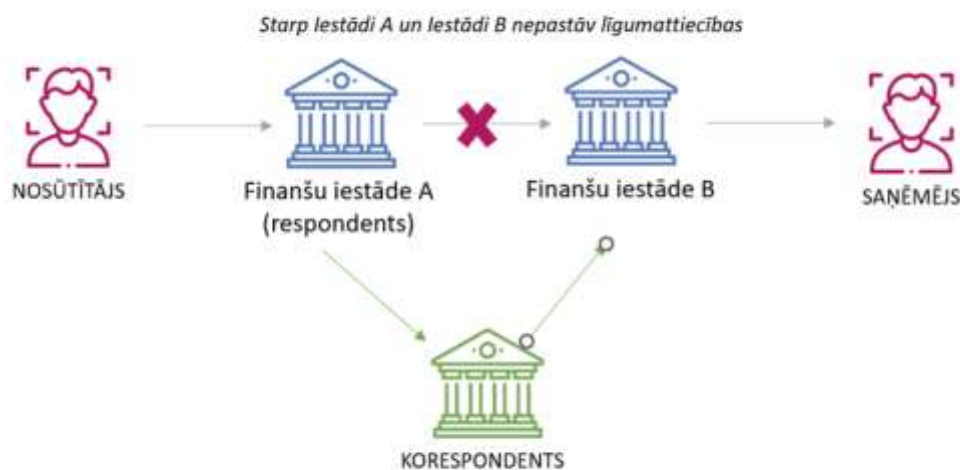
12.2. Risku novērtējums

12.2.1. NILLTPF riska novērtējums

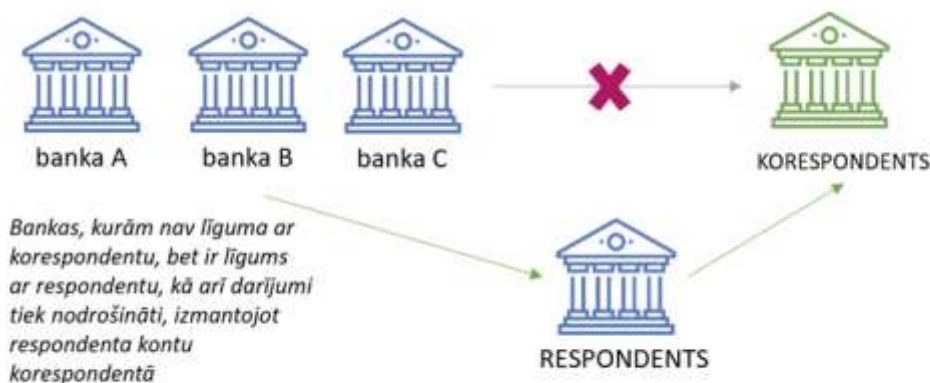
582. Iestāde izvērtē, kādi pakalpojumi korespondentattiecību ietvaros tiek nodrošināti respondentam un novērtē šo aspektu Iestādes NILLTPF riska novērtējumā, lai izvērtētu sadarbības iespēju, nepieciešamās kontroles un attiecīgi nodrošinātu efektīvu ar respondenta darījumiem saistītu risku pārvaldību.

583. Ne visiem pakalpojumiem korespondentattiecību ietvaros piemīt vienāds NILLTPF risks, līdz ar to svarīgi ir izvērtēt korespondentattiecību ietvaros pieejamos pakalpojumus. Piemēram:

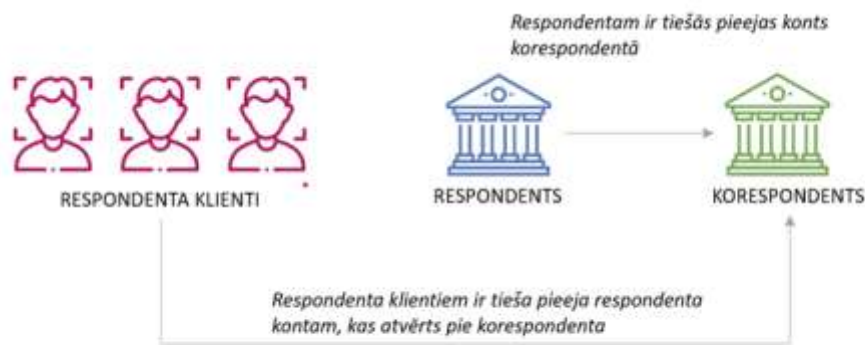
Klasiskās korespondentattiecības (iestādes pakalpojumi tiek izmantoti, lai nodrošinātu respondenta klientu līdzekļu pārvedumus, piemēram, maksājuma iestāde ir atvērusi kontu kredītiestādē, lai nodrošinātu savu klientu līdzekļu pārvedumus)

Netiešās (*Nested*) korespondentattiecības:

Tiešās pieejas (*payable through*) korespondentattiecības

584. Respondentu saimnieciskā darbība un pakalpojumi ir dažādi, tādējādi dažādi un atšķirīgi ir riski, ko rada Iestādes sadarbība ar respondentiem. Ir respondenti, kas sniedz pakalpojumu, kura ietvaros, darījumu iespējamie apjomi ir limitēti, pakalpojums tiek piedāvāts un nodrošināts tikai Latvijā, respondenta biznesa modelis pēc būtības samazina risku izmantot to noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai (piemēram, stāvvietas apmaksa ar maksājumu iestādes izstrādātā maksājumu instrumenta starpniecību, kur ir ierobežota maksimālā darījuma summa). Šādas attiecības Iestādi pakļauj zemākam NILLTPF riskam, pat ja caur Iestādi tiek veikti maksājumu respondenta klientu darījumi vai veikti līdzvērtīgi pakalpojumi ar mērķi nodrošināt respondenta klientu darījumu izpildi.

Piemērs

Iestādes klients ir Latvijā reģistrēta maksājumu iestāde, kas sniedz bezkonta naudas pārvedumu pakalpojumus tikai Latvijas teritorijā, nodrošinot dzeramnaudas samaksas iespēju bezskaidrā naudā. Maksājumu iestāde ir noteikusi nelielus darījumu limitus un citus ierobežojumus NILLTPF riska pārvaldībai, piemēram:

- 1) viena darījuma summa nedrīkst pārsniegt 50 euro;
- 2) ir noteikts atļauto darījumu skaits diennaktī un nedēļā, izmantojot vienu un to pašu maksājumu karti;
- 3) maksājumam nevar izmantot anonīmu priekšapmaksas maksājumu karti; u.c. pasākumi.

Iestādes rīcība:

Izvērtējot maksājumu iestādes darbību, secināms, ka Iestādes pakalpojumi tiks izmantoti maksājumu iestādes klientu līdzekļu pārvedumiem. Darījuma attiecības būtu uzskatāmas par korespondentattiecībām. Ņemot vērā maksājumu iestādes reģistrācijas valsti, tās darbības modelis, struktūru, klientu loku, maksājumu iestādes noteiktos risku pārvaldīšanas pasākumus ar darījumu limitiem, Iestādei ir jāpiemēro klienta padziļinātā izpēte atbilstoši NILLTPFN likuma prasībām, jo tā nodibina korespondentattiecības ar respondentu (maksājumu iestādi), vienlaikus padziļinātās izpētes pasākumu tvērums un klienta padziļinātās izpētes pasākumi jāpiemēro atbilstošs riskam (tas nozīmē, ka var piemērot, kā no padziļinātās izpētes pasākumiem). Darījumu uzraudzības ietvaros Iestādei būtu jāpievērš uzmanība, vai maksājumu plūsma, tās intensitāte un apmēri ir atbilstoši Iestādes rīcībā esošajai informācijai par biznesa modeli un tā ierobežojumiem, un jāpievērš uzmanība paaugstināta apmēra vai netipiskiem darījumiem

585. Savukārt ir respondenti, kuru piedāvātie pakalpojumi aptver plašas iespējas veikt starptautiskus darījumus, kur iesaistītas dažādas un atšķirīga riska jurisdikcijas, tiek

veikta sadarbība vēl ar citām finanšu iestādēm vai paaugstināta riska klientiem u.tml., un attiecīgi sadarbība ar šādu respondentu var radīt Iestādei paaugstinātu NILLTPF vai sankciju risku. Jāņem vērā, ka pat viena segmenta finanšu iestādēm var piemist ļoti atšķirīgi riski, piemēram, maksājumu pakalpojuma sniedzējam, kur nodrošina karšu pieņemšanu internetā, būs atšķirīgs un, iespējams, augstāks risks nekā maksājumu pakalpojuma sniedzējam, kas sniedz ierobežota loka un darījumu limitu elektronisko maku pakalpojumu). Tāpat risku ietekmē konkrētā respondenta darbības modelis, valstis, kurās tas darbojas, kā arī klientu bāze, tostarp klientu saistība ar augsta vai paaugstināta riska jurisdikcijām, u.c. faktori. Piemēram, sadarbība ar maksājumu iestādi, kas sniedz karšu pieņemšanas pakalpojumus tikai Latvijā reģistrētiem un strādājošiem tirgotājiem, radīs Iestādei mazāku risku kā sadarbība ar ārvalstu maksājumu iestādi, kas sniedz karšu pieņemšanas pakalpojumus plaša loka, tostarp tādiem paaugstināta riska interneta tirgotājiem kā tiešsaistes azartspēļu pakalpojumu sniedzēji, uztura bagātinātāju tirdzniecība u.tml.

586. Prasība ietvert NILLTPF risku novērtējumā un novērtēt klienta risku attiecas uz jebkuras kategorijas klientiem, , tomēr būtiski attiecībā uz respondentiem izvērtēt NILLTPFN likumā noteiktās kategorijas tādā detalizācijas pakāpē, lai spētu identificēt specifiskus riska faktorus, kas raksturīgi tieši sadarbībai ar respondentu.

Piemērs

Iestādei NILLTPF risku novērtējumā jāietver un jānovērtē klienta risks.

Attiecībā uz klientu, kas nav respondents, šajā kategorijā NILLTPF risku novērtējumā ir pietiekami ietvert faktorus, kas attiecas uz pašu klientu (juridiskā forma, struktūra, saimnieciskās darbības veids u.tml.)

Attiecībā uz klientiem, kas ir respondenti, nepieciešams ietvert faktorus ne tikai attiecībā uz pašu respondentu kā finanšu iestādi un ar tās darbību saistītiem risku faktoriem, bet arī attiecībā uz riskiem, kas saistīti ar tā sniegtajiem finanšu pakalpojumu veidiem (tostarp, kādas valūtas, aktīvi vai kriptotaktīvi tiek izmantoti), darbības ģeogrāfiju un klientu bāzi (piemēram, informācija par tiem respondenta klientiem, kuru darījumi tiks nodrošināti, izmantojot Iestādes pakalpojumus, klientu sadalījumu fiziskās personās un juridiskās personās. Attiecībā uz juridiskām personām nepieciešams padziļināts izvērtējums – kādas juridiskās personas respondents apkalpo, vai to lokā ir citas finanšu iestādes vai tām pielīdzināmas iestādes, kādus pakalpojumus tās sniedz (piemēram, maksājumu pakalpojumus, kriptotaktīvu pakalpojumus), kāds ir to darbības modelis, piedāvātie pakalpojumi un to specifika (tieši kādus maksājumu, ieguldījumu, kriptotaktīvu vai tamlīdzīgus finanšu pakalpojumus), un izvērtēt tos NILLTPF riska kontekstā.

Tāpat ir būtiski izvērtēt, vai respondenti neveic blakus komercdarbību, kas var ietekmēt riska profilu. Piemēram, ja KAPS piedāvā arī decentralizētus kriptotaktīvu pakalpojumus, Iestāde vērtē to būtību un ietekmi, ievērojot, ka decentralizētā vide var apgrūtināt KAPS veikt efektīvu klientu izpēti un darījumu uzraudzību, un lemj par nepieciešamajiem risku pārvaldības pasākumiem, piemēram, nosakot ierobežojumus Iestādes riska apetītei.

Papildus, vērtējot respondentu – KAPS risku, Iestāde ņem vērā arī blokķēdes analītikas rīkos pieejamo informāciju par riska ekspozīciju.

587. Iestāde, veicot NILTPF risku novērtējumu attiecībā uz respondentu, ja tas ir pamatoti risku novērtējuma procesā iegūtajai informācijai (piemēram, netiek konstatēti paaugstināta riska faktori saistībā ar respondentu, to klientu bāzi, tā sniegtajiem pakalpojumiem un produktiem, jurisdikciju), var noteikt, ka tā nepiemēro atsevišķus riska pārvaldības pasākumus respondentam, kas ietilpst publiski zināmā EEZ vai OECD dalībvalsts uzņēmumu grupā, par kuras reputāciju Iestāde var pārliecināties, iegūstot informāciju no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota. Piemēram, kredītiestāde ir licencēta ES dalībvalstī un ir meitas sabiedrība kredītiestādei, kas licencēta un darbojas ES dalībvalstīs; par kredītiestādes īpašniekiem ir publiski pieejama informācija un ir skaidra pārvaldības struktūra; atbilstoši kredītiestādes noteiktajai riska apetītei klientu loku veido, galvenokārt, Latvijas un citu ES dalībvalstu rezidenti (juridiskas personas un fiziskas personas) un kredītiestāde ir piesardzīga attiecībā uz sadarbību ar augsta riska nozares klientiem; pēdējo divu gadu laikā kredītiestāde nav sodīta par pārkāpumiem NILTPF un sankciju jomās.

12.2.2. Sankciju riska novērtējums

588. Līdzīgi kā attiecībā uz NILTPF riska novērtējumu, respondentu iespējamā ietekme uz Iestādes risku ir jānovērtē arī sankciju riska novērtējumā, novērtējumā ietverot tādas kategoriju elementus, kas būtiski sankciju riska kontekstā.

Piemērs

Attiecībā uz klienta valsts un ģeogrāfisko risku svarīgi ietvert faktorus ne tikai attiecībā uz pašiem respondentiem, bet arī to klientu bāzi – jurisdikcijas, ar kurām saistīti respondentu klienti un kuru darbību nodrošināšanai tiek izmantoti Iestādes pakalpojumi. Pats respondents var būt reģistrēts, piemēram, ES dalībvalstī, bet būtiski izvērtējot sankciju risku, ņemt vērā, kādas ir klientu, kuru apkalpo respondenti, jurisdikcijas – vai tām nepiemīt paaugstināts sankciju risks (piemēram, valstis, no kurām finanšu līdzekļi tiek saņemti, klientu saimnieciskās darbības sniegšanas jurisdikcijas, karšu lietotāju (ja ir e-komercijas pakalpojums) jurisdikcijas u.tml.).

Attiecībā uz klientu risku – nepieciešams novērtēt respondentu sniegtos pakalpojumus un klientu loku, kam pakalpojumi tiek nodrošināti, izvērtējot un identificējot, vai tie netiek nodrošināti klientiem, kuri darbojas jomās, kas saistītas ar paaugstinātu sankciju risku vai iespējamu sankciju apiešanu.

Papildus Iestāde, vērtējot respondentu – KAPS sankciju risku, ņem vērā arī blokķēdes analītikas rīkos pieejamo informāciju par tiešo un netiešo sankciju riska ekspozīciju attiecībā uz KAPS un to darbību partneriem, tostarp vērtējot sakni ar sankcionētām iestādēm, pašuzturētām adresēm, jurisdikcijām, tumšā tīmekļa tirgiem (*DarkNet Markets*) u.tml.

12.2.3. Riska apetītes ietvara noteikšana

589. Pēc tam, kad NILTPF un sankciju risku novērtējumos apzināti un novērtēti faktori, kas raksturīgi finanšu iestāžu darbības specifikai, Iestāde izvērtē, vai un ar kādām finanšu iestādēm (respondentiem) tā sadarbojas atbilstoši Iestādes definētajai riska apetītei un ir gatava nodibināt korespondentattiecības, un kādus efektīvus un atbilstošus NILTPF un sankciju risku pārvaldības pasākumus tā šādai sadarbībai piemēro, tostarp lai pārliecinātos, ka respondents ievēro tam piemērotos sadarbības nosacījumus un nodrošinātu, ka tas darbojas Iestādes nedefinētās riska apetītes ietvaros.

590. Sadarbojoties ar ārpus ES reģistrētiem vai licencētiem respondentiem, piemēram, maksājumu pakalpojumu sniedzējiem vai KAPS, Iestāde nosaka nepieciešamos kontroles pasākumus, lai nodrošinātu, ka respondenti ievēro ES līdzvērtīgas prasības NILLTPFN un sankciju riska pārvaldības jomā, piemēram, ka tiek ievērota regulas par līdzekļu pārvedumiem (*Travel Rule*) prasību izpilde attiecībā uz līdzekļu un kryptoaktīvu pārvedumiem, Iestādei saistošu sankciju prasību izpilde u.tml.

Piemērs

Iestādes respondenti ir ieguldījumu brokeru sabiedrības. Iestāde paredz, ka attiecībā uz ieguldījumu brokeru sabiedrībām, kas savus pakalpojumus nodrošina klientiem ārpus ES, kā viens no risku pārvaldības pasākumiem būs periodiskas pārbaudes, ieguldījumu brokeru sabiedrībai iesniedzot tās klienta, kas izvēlēts atbilstoši riskos balstītai pieejai un ienākošā pārveduma apjomam, līdzekļu, ko ieguldījumu brokeru sabiedrība saņēmusi, izmantojot korespondentkontu Iestādē, izcelsmi apliecinošus dokumentus.

Norādāms, ka netiek sagaidīts, ka Iestāde veiks visu ieguldījumu brokeru sabiedrības klientu līdzekļu izcelsmes pārbaudi, tādējādi būtībā pati veicot ieguldījumu brokeru sabiedrības klientu darījumu uzraudzību, bet ir nepieciešami, ka Iestāde izstrādā kritērijus un algoritmus, kuriem iestājoties, tā paredz pārliecināties par atsevišķu ieguldījumu brokeru sabiedrības klientu līdzekļu, tostarp finanšu instrumentu portfeļa izcelsmi, lai gūtu pārliecību, ka ieguldījumu brokeru sabiedrības kā respondenta iekšējā kontroles sistēma ir efektīva un nodrošina līdzekļu izcelsmes pārzināšanas prasības atbilstošu izpildi.

591. Iestādei jānodrošina, ka sadarbību ar respondentiem izvērtē un to darījumu uzraudzību nodrošina Iestādes darbinieki, kam ir zināšanas, kompetence par riskiem un prasībām, kas saistīti ar korespondentattiecībām un Iestādei jānodrošina regulāra un mērķēta darbinieku apmācība.

12.3. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma

592. Ja Iestāde nodrošina korespondentattiecības, tā paredz specifiskus riska faktorus, kas piemīt korespondentattiecībām (piemēram, attiecībā uz respondenta klientu bāzi, darbības ģeogrāfiju u.tml.).

593. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā ietver riska faktorus, kas specifiski tādu respondentu darbībai, ar kurām Iestāde atbilstoši tās risku apetītei ir paredzējusi sadarboties, kā to paredz arī Pamatnostādnes, tostarp nodaļā Nozaru pamatnostādnes korespondentbankām (8. rekomendācija).

Piemērs

Specifiski riska faktori attiecībā uz respondenta piedāvātajiem produktiem un pakalpojumiem:

- kredītiestādes piedāvātie pakalpojumi ietver tiešā konta (*payable through*) atvēršanu, kas ļauj kredītiestādes klientiem tieši veikt darījumus ar kredītiestādes kontu Iestādē;
- maksājumu iestādes kontu Iestādē var izmantot citas maksājumu iestādes, kam ir tiešas attiecības ar maksājumu iestādi, bet ne ar Iestādi (*nested account*);

- ieguldījumu brokeru sabiedrība sniedz pakalpojumu, kas ierobežo tās spēju pilnvērtīgi pārzināt tās klientu saimniecisko darbību vai darījumos izmantoto līdzekļu izcelsmi u.tml;
- KAPS sniedz kryptoaktīvu bankomātu pakalpojumus, nodrošina pārvedumus ar pašuzturētām adresēm vai veic pārvedumus arī ārpus blokķēdes.

Specifiskie riska faktori attiecībā uz respondenta klienta risku:

- tiek sniegti pakalpojumi citām finanšu iestādēm vai paaugstināta riska saimnieciskās darbības veicējiem;
- netiek veikta efektīva respondenta uzraudzība NILLTPF jomā;
- respondents pēdējo 2 gadu laikā ir saņēmusi sodu par pārkāpumiem NILLTPF vai sankciju jomās
- respondents ir saņēmis darbības atļauju trešajās valstīs;
- respondents veic paaugstināta riska blakus komercdarbību, piemēram, KAPS nodrošina paaugstināta rika decentralizētu kryptoaktīvu pakalpojumu sniegšanu.

594. Par paaugstinātu NILLTPF un sankciju risku var liecināt arī šādi faktori:

594.1. par respondentu vai tā PLG publiskajos avotos ir pieejama negatīva rakstura informācija (vispārīgi par publiskās informācijas izmantošanu skatīt 3.1.9. apakšnodaļā, par klienta izpētes ietvaros iegūstamo informāciju skatīt 3.1.3. apakšnodaļā);

594.2. Iestāde saistībā ar respondenta vai tā PLG darījumiem ir sniegusi FID aizdomīga darījuma ziņojumu vai saņēmusi tiesībsargājošo iestāžu pieprasījumus;

594.3. respondents sniedz pakalpojumus tuvu valstīm vai valstīs, kam piemīt paaugstināts sankciju risks;

594.4. respondenta būtisku daļu (būtiskuma kritērijus nosaka katra iestāde, izvērtējot un ņemot vērā respondenta saimniecisko darbību, darījumu būtību un apmēru) no klientu loka veido ofšora kompānijas, klienti no augsta vai paaugstināta riska jurisdikcijām;

594.5. respondenta būtisku daļu (būtiskuma kritērijus nosaka katra iestāde, izvērtējot un ņemot vērā respondenta saimniecisko darbību, darījumu būtību un apmēru) no klientu loka veido klienti, kuru saimnieciskā darbība saistīta ar paaugstinātu vai augstu risku.

595. Ja Iestāde ir noteikusi, ka tā ņem vērā arī risku pazeminošos faktorus, tā klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā var ņemt vērā risku pazeminošos riska faktorus, kas raksturīgi tieši respondenta darbībai.

596. Būtiski, ka Iestādei nepieciešams nodrošināt regulāru, uz riskiem balstītu informācijas atjaunošanu, lai gadījumos, kad kāds no riska faktoriem nav aktuāls, uzsākot darījuma attiecības ar respondentu, tiktu savlaicīgi konstatēts un ņemts vērā, turpinot darījuma attiecības.

12.4. Klienta izpētes apjoms

597. Atbilstoši Likuma regulējumam, uzsākot un uzturot korespondentattiecības vai līdzvērtīga rakstura sadarbību ar citu finanšu iestādi, Iestāde veic respondenta padziļināto izpēti. Piemērojamos padziļinātās izpētes pasākumus iestāde nosaka respondenta riskam atbilstošā apmērā.

598. Faktori, ko nepieciešams izvērtēt respondenta padziļinātās izpētes ietvaros, uzsākot korespondentattiecības (un attiecīgi vēlāk arī atjaunojot informāciju darījumu attiecību laikā) ir tie paši, kas attiecībā uz visiem klientiem (tas ir, klienta risks, valsts un ģeogrāfiskais risks, pakalpojumu un produktu risks, pakalpojumu un produktu piegādes kanāla risks). Tomēr saistībā ar korespondentattiecībām tas nozīmē, ka īpaši nepieciešams izvērtēt respondenta:

598.1. īpašnieku struktūru un ar to saistītos riskus;

598.2. valdi un padomi un saistītos riskus (piemēram, reputācijas, sankciju riski, PNP statuss);

598.3. klientu bāzi;

598.4. piedāvātos pakalpojumus un produktus un vai respondents piedāvā pakalpojumus, kas korespondentattiecību ietvaros tiek uzskatīti par īpaši augstiem, piemēram, netiešās (*nested*) un tiešās pieejas (*payable through*) korespondentattiecības;

598.5. uzraudzības esamību, uzraugošās iestādes jurisdikcijas prasības NILLTPF un sankciju risku pārvaldīšanas jomās, tostarp attiecībā uz līdzekļu un kriptotaktīvu pārvedumiem pievienojamās informācijas prasību nodrošināšanu, un vēsturisko informāciju par respondenta pārkāpumiem NILLTPFN un sankciju jomās;

598.6. risku pārvaldības pasākumus un to efektivitāti, tostarp paaugstināta riska gadījumos izvērtējot par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas prasību izpildi atbildīgās personas un par sankciju izpildi atbildīgās personas kompetenci un pieredzi, kas nodrošina NILLTPFN likuma prasību izpildi.

599. Viens no padziļinātās izpētes pasākumiem ir pārliedzināties, vai respondentam ir nepieciešamā darbības atļauja attiecīgajā kompetentajā iestādē.

600. Pārliedzinoties, vai respondents ir reģistrēts vai licencēts attiecīgajā kompetentajā iestādē, nav pietiekami tikai konstatēt, ka, piemēram, elektroniskās naudas iestāde, ir licencēta konkrētā valstī, piemēram, Lielbritānijā. Būtiski ir izvērtēt, vai izsniegtā atļauja ļauj sniegt finanšu pakalpojumus jurisdikcijās, kurās respondents darbojas (piemēram, ja licence izsniegta trešajās valstīs, nevis kādā no ES dalībvalstīm, kas, ievērojot atbilstošu procedūru, pieļauj pakalpojumus sniegt arī citās dalībvalstīs), kā arī iegūt un vērtēt skaidrojumu, ja tas tā nav. Attiecībā uz respondentiem – KAPS Iestāde pārliedzinās, vai KAPS ir saņēmis darbības atļauju no kompetentās iestādes saskaņā ar ES Regulu par kriptotaktīvu tirgiem (MiCAR). Ja Iestādes riska apetīte to pieļauj, konstatējot, ka KAPS joprojām ir pārejas posmā, Iestāde lemj par papildu kontroles pasākumiem, lai nodrošinātu NILLTPF un sankciju risku pārvaldību.

601. Trešajā valstī licencēta respondentam būtu jāsaņem attiecīga licence ES, ja tā veic aktīvu ES klientu piesaisti un apkalpošanu. Var izdalīt aktīvu un pasīvu klientu piesaisti. Visbiežāk aktīva klientu piesaiste tieši vai ar sadarbības partnera, aģenta, pārstāvja starpniecību, var izpausties, piemēram, kā:

- mērķēta reklāma;
- mājaslapa ES dalībvalstu valodās;
- kontaktinformācija ES dalībvalstī;
- klientu apkalpošanas centrs ES dalībvalstī;
- konferenču sponsorēšana, organizēšana, dalība tajās;
- klientu līdzekļiem paredzēta konta atvēršana ES dalībvalstī, kas var veicināt ES klientu piesaisti;
- citas specifiskas darbības, kas liecinātu par nodomu sasniegt klientus kādā no ES dalībvalstīm (piemēram, respondents atver kontu Polijas kredītiestādē zlotu valūtā un savā mājaslapā piedāvā izdevīgus pārskaitījumus zlotos).
- citas darbības, kuru mērķis ir padarīt savu uzņēmumu atpazīstamu potenciālajiem klientiem Eiropas Savienībā.

602. Ja klients pats uzmeklē respondentu tā mājaslapā, pat ja tam nebija nodoma sniegt pakalpojumu klienta mītnes valstī, tā būtu uzskatāma par pasīvu klientu piesaisti, kad iniciatīva ir klienta pusē. Šādā gadījumā atsevišķa licence darbībai ES nebūtu nepieciešama.

603. Savukārt, ja nav bijis klientu lūgums atvērt kontu Iestādē, tad būtu jāvērtē respondenta iemesli konta atvēršanai, kā arī tas, vai šī konta esamību respondents neizmanto komunikācijā ar esošajiem vai potenciālajiem klientiem, piedāvājot savu pakalpojumu ES. Šādos gadījumos jāvērtē katrs gadījums individuāli.

Piemērs

Situācija Nr.1 - pasīvas klientu piesaistes piemērs

Lielbritānijā reģistrētai maksājumu iestādei pirms Brexit jau bija ES dalībvalstu klienti, kā arī jau bija atvērts konts Latvijas kredītiestādē. Šāda konta turpmāka uzturēšana var būt saprotama, jo esošo ES dalībvalstu klientu apkalpošanai konts ir izdevīgs un nepieciešams. Ja jauni klienti paši piesakās pie uzņēmuma, tas ir kā bonuss, ko var piedāvāt ES dalībvalstu klientiem, bet nav nosacījums, lai uzņēmumam būtu nepieciešams iegūt darbības atļauju ES, ja netiek konstatēti citi apstākļi, kas liecina, ka uzņēmums aktīvi turpina piesaistīt klientus ES (t.i., netiek konstatēti citi 533. punktā minēti apstākļi).

Situācija Nr. 2 - aktīvas klientu piesaistes piemērs

Trešajā valstī licencēta maksājumu iestāde ar klientu bāzi no tās mītnes valsts (arī pārskaitījumu valūta pamatā ir GBP), vispirms atver EUR maksājumu kontu Iestādē un pēc tam maksājumu iestāde uzsāk apkalpot arvien vairāk klientu no ES dalībvalstīm, kas aktīvi izmanto maksājumu iestādes jauno pakalpojumu – pārskaitījumus EUR valūtā, izmantojot maksājumu kontu Iestādē. Šāda situācija varētu liecināt, ka maksājumu iestāde aktīvi pati veikusi darbības, kas ir vērstas uz klientu loka paplašināšanu ES un tad ir nepieciešama darbības atļauja ES.

604. Padziļinātās izpētes ietvaros Iestādei nepieciešams iegūt arī papildu informāciju vai dokumentus par klienta saimnieciskās darbības veidu (biznesa modeli). Attiecībā uz respondentu tas nozīmē iegūt papildu informāciju par saimnieciskās darbības veidu, izprotot tā piedāvātos finanšu pakalpojumus.

Piemērs

Iestādes klients ir maksājumu iestāde, kas reģistrēta ES dalībvalstī, un sniedz maksājumu pakalpojumus ES dalībvalstu un trešo valstu klientiem, nodrošinot tiešsaistes maksājumus dažādās interneta vietnēs, kur savu preci vai pakalpojumus var piedāvāt arī paaugstināta riska tirgotāji, piemēram, tiešsaistes azartspēļu pakalpojumu sniedzēji, iepazīšanās pakalpojumu sniedzēji u.tml.. Maksājumiem nav noteikts darījumu limits.

Iestādes rīcība:

Iestāde, konstatējot paaugstināta riska faktorus, kas saistīti gan ar maksājumu iestādes biznesa modeli, sniegto pakalpojumu, gan jurisdikcijām, veic klienta detalizētāku padziļinātu izpēti, piemērojot plašākus padziļinātās izpētes pasākumus, lai iegūtu pilnīgu informāciju par maksājumu iestādes sniegto pakalpojuma būtību, klientiem un piemērojamiem NILTPF riska pārvaldības pasākumiem.

605. Iegūstot papildu informāciju par respondenta saimniecisko darbību (biznesa modeli), būtiski ir arī noskaidrot un iegūt papildu informāciju par respondenta klientu loku (klientu bāzi) un to izvērtēt. Informācijas apjoms ir atkarīgs no respondenta riska un biznesa modeļa. Paaugstināta riska gadījumos iegūstot plašāku un detalizētāku informāciju kontekstā ar sniegtajiem pakalpojumiem.

606. Iestāde nosaka atbilstošus un nepieciešamus pasākumus, kā tā noskaidro un cik bieži pārliecinās par respondenta klientu loku – informāciju var iegūt no respondenta, tomēr būtu jānosaka kritēriji vai gadījumi, kuriem iestājoties pati Iestāde noskaidro nepieciešamo informāciju (piemēram, lūdzot iesniegt respondentam klientu sarakstu atbilstoši saviem informācijas parametriem un par to izlases kārtībā pārliecinoties).

607. Respondenta klientu loka, tajā skaitā darbības un klientu ģeogrāfijas, pārzināšana ir būtiska, lai Iestāde varētu izvērtēt, vai respondenta iekšējās kontroles sistēma NILTPF un sankciju risku pārvaldības jomās ir veidota efektīvi un atbilstoši riskiem, kā arī lai Iestāde noteiktu un piemērotu atbilstošus riska pārvaldības pasākumus pašam respondentam – regularitāti, detalizācijas pakāpi un tvērumu padziļinātās izpētes pasākumu piemērošanai.

Piemērs

Ieguldījumu brokeru sabiedrības, kas reģistrēta Latvijā un kuras klientu loku galvenokārt veido fiziskās personas Latvijas rezidenti, un kuras darbībai nepiemīt citi paaugstināta riska faktori, risks būs atšķirīgs un Iestādes piemērojami risku pārvaldības pasākumi attiecībā uz šādu ieguldījumu brokeru sabiedrību var būt ar retāku periodiskumu vai ar mazāku detalizācijas pakāpi attiecībā uz pārliecināšanos par ieguldījumu brokeru sabiedrības darījumiem, nekā attiecībā ieguldījumu brokeru sabiedrību, kas reģistrēta Latvijā un kuras klientu lokā ir ieguldītāji no, piemēram, Āfrikas valstīm un kuras darbībā ir konstatēti paaugstināta riska faktori attiecībā uz ģeogrāfiju (šādā gadījumā Iestādei pašai izlases kārtībā ar tās noteiktu regularitāti būtu nepieciešams pārbaudīt ieguldījumu brokeru sabiedrības noteiktu kategoriju klientu un to veikto paaugstināta apmēra darījumu līdzekļu izcelsmi).

608. Iestādei, izvērtējot finanšu iestādes klientu bāzi, jāvērtē arī, vai respondenta apkalpoto klientu loka riska profils ir salāgojams ar Iestādes pašas riska apetīti. Piemēram, ja Iestāde ir noteikusi, ka tā nesadarbojas ar tiešsaistes azartspēļu sniedzējiem, tai būtu jāpārliecinās, ka arī tās respondents šādus klientus neapkalpo vai īpaši jāgūst

komforts par risku pārvaldības pasākumu pietiekamību. Attiecībā uz respondentiem – KAPS Iestāde ņem vērā un vērtē arī blokķēdes analītikas rīkā pieejamo riska informāciju.

609. Ņemot vērā, ka NILLTPFN likuma regulējums aizliedz sadarboties ar noteikta veida čaulas veidojumiem, tad Iestādei nepieciešams sadarbībā ar respondentu noteikt, ka tas šādus klientus, tas ir, čaulas veidojumus ar kuriem sadarbība ir aizliegta atbilstoši Latvijas regulējumam, izmantojot Iestādes sniegtos pakalpojumus, neapkalpo. Padziļinātās izpētes ietvaros Iestādei jāpievērš uzmanība šim aspektam un jāuzrauga, ka tas tiek ievērots.

610. Padziļinātās izpētes pasākumus, tostarp tos, par kuriem sniegt skaidrojums šajā apakšnodaļā, Iestāde piemēro gan darījumu attiecības uzsākot, gan atbilstoši riskam un faktiskajiem apstākļiem - arī darījuma attiecību laikā. Piemēram, paaugstināta riska gadījumos, Iestādei, atjaunojot klientu izpētes ietvaros iegūto informāciju, kā arī konstatējot būtiskas izmaiņas finanšu iestādes darbībā (piemēram, darījumu struktūrā, ģeogrāfijās, darījumu apjomos u.tml.) būtu jāatjauno informācija par finanšu iestādes klienta loku, nav pietiekami, ka šo informāciju noskaidro, tikai uzsākot darījuma attiecības.

611. Gan uzsākot darījuma attiecības, gan darījumu attiecību laikā Iestādei kontekstā ar sniegtajiem pakalpojumiem nepieciešams izvērtēt arī finanšu iestādes iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti. Tas ietver tādus pasākumus, kā pārliecināšanos, ka finanšu iestādes iekšējā kontroles sistēma ietver prasības klientu izpētei, uzsākot darījuma attiecības un darījumu attiecību laikā, efektīvai darījumu uzraudzībai, aizdomīgu darījumu identificēšanai un ziņošanai, informācijas atjaunošanai, darbinieku apmācībai u.tml.

612. Iestādei nepieciešams vērtēt arī respondenta uzraudzības esamību un vai valsts, kurā respondents ir saņēmis darbības atļauju, normatīvo aktu, prasības NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas jomā ir līdzvērtīgas Latvijas normatīvo aktu prasībām. Šo izvērtējot, var ņemt vērā publisko pieejamo informāciju par darbības atļaujas izsniegšanas procesu, uzraudzības procesa aprakstu un pieejamos secinājumus (ja tādi pieejami), konkrētās valsts starptautisko novērtējumu, u.tml.

613. Veicot respondenta padziļināto izpēti, nav pietiekami, ka Iestāde tikai noskaidro, vai respondents ir izveidojis iekšējās kontroles sistēmu (piemēram, ir izstrādātas attiecīgus iekšējos normatīvus), Iestādei atbilstoši respondenta NILLTPF un sankciju riskam ir arī jāpārliecinās par IKS atbilstību riska profilam un Iestādes noteiktajai riska apetītei un prasībām, īpaši attiecībā uz trešo valstu finanšu iestāžu apkalpošanu. Ja finanšu iestāde ir reģistrēta vai licencēta trešajā valstī, šis apstāklis ir uzskatāms par paaugstināta riska faktoru (trešās valsts finanšu iestāde nav automātiski uzskatāma par augsta riska iestādi) Tas nozīmē, ka Iestāde, ja respondentam ir paaugstināts risks, ne tikai iegūst respondenta iekšējos normatīvos aktus, bet tos arī izvērtē, attiecīgi dokumentējot secinājumus. Paaugstināta riska gadījumos Iestādei būtu arī jāpārliecinās, ka prasības tiek piemērotas arī praksē.

614. Iestāde savās procedūrās definē kārtību, kādā tā pārliecinās par respondenta iekšējās kontroles sistēmas atbilstību atbilstoši to darbības specifikai un riska profilam. Iestāde, lai izvērtētu paaugstināta riska respondenta iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti, jāpiemēro riskam atbilstoši pasākumi, kas pēc būtības palīdz izvērtēt finanšu iestādes iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti. Prasības un to detalizācijas var atšķirties, ņemot vērā attiecīgās valsts uzraudzības iestāžu darbības efektivitāti, piemēram nosakot vienkāršotāku pārbaudes procesu ES iestādēm salīdzinājumā ar trešajām valstīm. Piemēram:

- izlases kārtībā veicot atsevišķu paaugstināta riska kategoriju klientu darījumu pārbaudi vai respondenta veikto padziļināto izpēšu kvalitātes pārbaudi;
- noskaidrojot, kādas kompetences prasības ir izvirzītas un kādas apmācības ir saņemušī respondenta darbinieki, kas iesaistīti iekšējās kontroles sistēmas funkciju nodrošināšanā attiecībā uz klientu izpēti, piemēram, pēdējā gada laikā, lai nodrošinātu, tostarp, ar respondenta darbības jomas saistīto specifisko NILLTPF un sankciju risku pārvaldību;
- izvērtējot respondenta ārpakalpojumā nodoto uzdevumu izpildes uzraudzības un kvalitātes kontroles kārtību, piemēram, veicot paraugu pārbaudi izlases veidā;
- pārliecinoties, ka respondents nodrošina Iestādes izvirzīto sadarbības nosacījumu izpildi, piemēram, attiecībā uz sankciju skrīninga tvērumu vai caur Iestādi apkalpoto klientu loku;
- izvērtējot respondenta veikto pasākumu pietiekamību attiecībā uz NILLTPF un sankciju risku pārvaldībai izmantoto tehnoloģisko risinājumu testēšanas, kvalitātes kontroles un darbības efektivitātes novērtēšanas kārtību, tostarp attiecībā uz respondentiem – maksājumu pakalpojumu sniedzējiem un KAPS vērtējot līdzekļu un kryptoaktīvu pārvedumiem pievienojamās informācijas prasību izpildei izmantoto tehnoloģisko risinājumu un procesuālo kontroļu efektivitāti;
- attiecībā uz respondentiem – KAPS padziļināti izvērtējot darījumu ar pašuzturētām adresēm, darījumu ar anonimizācijas funkcijām konstatēšanas un riska pārvaldības kontroļu efektivitāti;
- paredzot, ka tā apmeklē respondentu klātienē;
- nosakot, ka tā regulāri (regulartāti nosakot atbilstoši riskam vai paredzot konkrētus gadījumus) uztur komunikāciju ar respondenta darbinieku, kas atbildīgs par NILLTPFN vai korespondentattiecību uzturēšanu (piemēram, intervijas formātā u.c.);
- iegūstot un izvērtējot neatkarīga, respondenta darbības jomā kompetenta ārējā audita vērtējumu, pievēršot uzmanību audita tvērumam, secinājumiem).

615. Ja Iestāde dibina un uztur korespondentattiecības ar respondentiem, kas licencēti trešajās valstīs, īpaša uzmanība jāpievērš sankciju riska pārvaldības pasākumu pietiekamībai un atbilstībai Iestādes izvirzītajām prasībām, kā arī uz līdzekļu un kryptoaktīvu pārvedumiem pievienojamās informācijas prasību izpildes efektīvu nodrošināšanu..

12.5. Darījumu uzraudzība

616. Veidojot darījumu uzraudzības sistēmu, Iestādei nepieciešams apzināt risku paaugstinošos faktorus, kas saistīti ar korespondentattiecībām, un ietvert tos darījumu uzraudzības ietvarā, kur iespējams – darījumu scenārijos, ja risku faktorus ir iespējams konstatēt automātiski pēc noteikta algoritma, ievērojot, ka standarta darījumu uzraudzības scenāriji var nebūt pietiekami, lai nodrošinātu korespondentattiecību ietvaros veikto darījumu efektīvu uzraudzību.

617. Iestāde, kas sniedz pakalpojumus KAPS, darījumu uzraudzības ietvarā paredz arī blokķēdes analītikas rīka izmantošanas kārtību un tvērumu, tostarp:

- izveidojot brīdinājumu scenārijus par augsta riska darījumiem blokķēdē (piemēram, pārvedumi ar sankcionētam adresēm, tumšā tīmekļa tirgiem vai ar kriptovalūtu jaucējiem (mixers/tumblers)), ja izmantotais blokķēdes analītikas rīks šādu funkcionalitāti nodrošina;

- paredzot, ka, konstatējot darījumu uzraudzības sistēmas brīdinājumu par KAPS veiktu augsta riska darījumu fiat valūtā, tā izvērtējuma ietvaros tiek izmantota arī blokķēdes analītikas rīkā pieejamā informācija.

618. Gadījumos, kad tiek sniegti zema riska ierobežoti pakalpojumi respondentiem – KAPS, Iestāde, pamatojoties uz riska novērtējumu, var lemt par alternatīvu risinājumu izmantošanu, piemēram, atvērtā koda (Open-Source) vai publiski pieejamos pārbaudes rīkus un bibliotēkas.

619. Ne visas darījumu uzraudzības pazīmes būs unikālas tikai korespondentattiecībām, Iestāde var izmantot darījumu scenārijus, kas paredzēti visiem klientiem, tomēr būtiski tos attiecināt arī uz respondentiem korespondentattiecību ietvaros, nosakot atbilstošus un piemērotus darījumu sliekšņus. Iekšējās kontroles sistēmas efektivitātes izvērtējuma ietvaros Iestādei būtu regulāri jāvērtē, vai tās izmantotie scenāriji respondentu uzraudzībai ir pietiekami, lai savlaicīgi konstatētu paaugstināta riska darījumus korespondentattiecību ietvaros.

620. Iestādes darījumu uzraudzības sistēma var ietvert, piemēram, šādas pazīmes:

- izmaiņas darījumu struktūrā (netipiskas darījumā iesaistītās valstis, valūtas) vai naudas plūsmā (piemēram, skaidras naudas iemaksas respondenta – KAPS kontā, kura darbības modelis neparedz skaidras naudas darījumus);
- atkārtoti darījumi starp maksājumā iesaistītajām pusēm, ja tam nav pamatota iemesla;
- darījumi, kas tiek veikti zem noteiktiem limitiem;
- būtisks respondenta apgrozījuma pieaugums;
- darījumi apaļās summās (summas limitam jābūt atbilstošam un proporcionālam respondenta darījumu apmēriem);
- vispārīgas maksājumu detaļas, kas lielākoties ir vienādas savstarpēji nesaistītos maksājumos;
- lomas maiņa starp sūtītājiem un saņēmējiem, izmantojot vienu un to pašu maksājuma teksta mērķi;
- darījumi, kas ietver kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēja vai citus kryptoaktīvu darījumus ar augsta riska pazīmēm, piemēram, reģistrāciju augsta riska jurisdikcijās un izpētes kontroles trūkumu.

621. Iestādei, veicot respondentu darījumu uzraudzību, jāpievērš uzmanība tādiem darījumiem, kas var liecināt par izmaiņām respondenta riska profilā, tostarp sniegtajos pakalpojumos vai darbības ģeogrāfijā. Piemēram, ja zināms, ka maksājumu iestāde darbojas tikai Latvijas teritorijā, bet maksājumu plūsmā parādās nozīmīga (nozīmīguma kritērijus nosaka iestāde, pamatojoties uz respondenta biznesa modeli, darījumu būtību un apmēru) apmēra darījumi uz ārvalstīm, sagaidāms, ka Iestāde veiks papildu izpētes pasākumus attiecībā uz šiem darījumiem un to atbilstību Iestādes rīcībā esošajai informācijai.

Piemērs

Situācija

Respondents, kas ir kredītiestāde, – izmanto kontu Iestādē, lai nodrošinātu savu klientu darījumus. Iestāde darījumu uzraudzības ietvaros konstatē, ka kredītiestādes darījumu apmērs ir ievērojami palielinājies salīdzinot ar iepriekš deklarēto un iepriekš veikto

darījuma apmēru, kā arī darījumu struktūrā ir konstatētas jaunas jurisdikcijas, kas nav tipiskas kredītiestādes darbībai.

Iestādes rīcība

Iestādei piemēro riskam atbilstošu padziļinātās izpētes pasākumu, ar mērķi noskaidrot darījumu izmaiņu iemeslu un pamatoju. Atbilstoši riskam, izvērtē, vai nav nepieciešams pārliecināties par atsevišķu darījumu būtību, veicot arī kredītiestādes klientu darījumu pārbaudi izlases kārtā.

622. Ja respondenta naudas plūsmā iesaistītas citas finanšu iestādes, īpaši, ja tiek veikti sērijveida pārvedumi (*batch transfers*), tostarp no respondenta konta citā Iestādē, darījumu uzraudzības ietvaros atbilstoši riskam Iestādei izlases kārtā jāpārliecinās par šādu darījumu ekonomisko būtību, tostarp darījumos izmantoto līdzekļu izcelsmi. Var būt nepieciešams un pamatoti noskaidrot paša respondenta veiktā pārveduma no cita sava konta līdzekļu izcelsmi.

Piemērs

Situācija

Maksājuma pakalpojuma sniedzējs, kas licencēts trešajā valstī, darbojas gan ES dalībvalstīs, gan ārpus tās, klientu lokā ietilpst citi maksājumu pakalpojuma sniedzēji, tajā skaitā būtisku proporciju veido paaugstināta riska klienti, pārskaita no sava konta trešajā valstī līdzekļus uz kontu Iestādē.

Iestādes rīcība

Nemot vērā, ka Iestāde klientam noteikusi paaugstinātu risku, balstoties uz vairāku faktoru kopumu, tā izvērtē pārskaitīto līdzekļu izcelsmi, noskaidrojot, kas veido pārskaitījuma summu – respondenta paša akumulētie līdzekļi vai klientu līdzekļi. Ja tie ir klientu līdzekļi, pamatojoties uz risku, noskaidro līdzekļu izcelsmi

13. Valūtu tirdzniecības sabiedrību sektora specifiskās vadlīnijas

Šajā nodaļā papildus vadlīnijās minētajiem vispārīgajiem principiem apkopoti praktiskie labās un nevēlamās prakses principi, kurus Iestādes – valūtu tirdzniecības sabiedrības (turpmāk – VTS) var izmantot, lai nodrošinātu efektīvu un uz risku balstītu normatīvo aktu prasību izpildi. Šajā nodaļā minētie piemēri un nosacījumi ir jāuztver kā atsevišķs papildu skaidrojošais materiāls un ir jāņem vērā kopsakarā ar citās vadlīniju nodaļās sniegto informāciju, ievērojot VTS darbības specifiku.

13.1. Risku novērtējums

623. VTS, veicot NILLTPF un sankciju riska novērtējumu, vērtē riskus, kas piemīt:

623.1. VTS klientu veiktajiem darījumiem, tai skaitā vērtējot:

623.1.1. anonīmo darījumu īpatsvaru, vērtējot gan pēc skaita, gan darījumu apjoma, analizējot arī izmaiņas salīdzinoši ar iepriekšējiem periodiem, to tendences;

623.1.2. vidējo darījumu vērtību;

623.1.3. pirtās un pārdotās valūtas un to individuālo īpatsvaru;

623.2. VTS klientu bāzei, tai skaitā vērtējot identificēto klientu riskus gan konkrētām klientu grupām, gan klientu bāzei kopumā, piemēram, vērtējot pēc darījuma mērķa vai klienta tipa, pēc pilsonības un rezidences valsts, PNP statusa, u.c. Nosakot klientu tipu, VTS var izmantot to informāciju, kas tiek noskaidrota klienta izpētes procesā par darījuma ekonomisko mērķi, piemēram, valūtas maiņa ceļošanas vajadzībām (klientu tips – tūristi); valūtas maiņa patvēruma meklētāju gadījumā (klientu tips - patvēruma meklētāji); valūtas maiņa ārvalstu studentu vajadzībām Latvijā (klienta tips - ārvalstu studenti) u.tml.

623.3. riskus, kas piemīt VTS pakalpojumu sniegšanas atrašanās vietai.

624. VTS, pamatojoties uz riska novērtējuma rezultātiem, izvērtē nepieciešamību noteikt tādu klientu izpētes sliekšni, lai tas būtu samērīgs ar identificētajiem riskiem un tipiskajiem darījumu apmēriem, un nodrošinātu atbilstošu VTS darbībai piemītošo NILLTPF un sankciju risku pārvaldību, kā arī ievieš tādas kontroles pasākumus, kurus var efektīvi un loģiski piemērot praksē. Ir pieļaujams noteikt dažādus izpētes sliekšņus, ņemot vērā darījuma valūtu. Piemēram, darījumiem valūtās, kam piemīt paaugstināts risks (piemēram, gadījuma rakstura darījums tiek veikts, izmantojot valūtas, uz kurām attiecas sankciju ierobežojumi (piemēram, Krievijas vai Baltkrievijas rubļi) vai nav skaidra ekonomiskā pamatojuma konkrētajā lokācijā, var paredzēt zemāku klienta izpētes sliekšni.

625. VTS dokumentē, kādi datu avoti ir izmantoti NILLTPF un sankciju riska novērtējuma sagatavošanā, piemēram, kases lentēs ietvertā informācija, informācija no klientu anketām un padziļinātās izpētes gaitā iegūtajiem un vērtētajiem dokumentiem.

13.2. Klientu izpēte

13.2.1. Klientu izpēte un risku novērtējums

626. VTS iekšējos normatīvos aktos nosaka skaidru kārtību, kādos gadījumos VTS veic klienta izpēti pirms gadījuma rakstura darījuma veikšanas, ievērojot vismaz:

626.1. VTS riska novērtējumā noteiktos izpētes sliekšņus;

626.2. gadījuma rakstura darījumam piemīt aizdomīguma pazīmes (piemēram, strukturēšana vai klients ierodas trešo personu pavadībā un konsultējas ar tiem, atbildot uz jautājumiem).

Piemērs

Klients, izmantojot VTS pakalpojumu, vēlas pārdot Krievijas rubļus 500 EUR apmērā. Ievērojot, ka Likums nosaka minimālās prasības klienta izpētes piemērošanā, VTS, pamatojoties uz risku novērtējumu, ir noteikusi nulles izpētes sliekšni visiem darījumiem ar Krievijas rubļiem. Attiecīgi iekšējās procedūrās VTS nosaka, ka darbiniekam ir pienākums piemērot katram klientam, kas veic darījumus ar Krievijas rubļiem, vienkāršotas izpētes prasības (piemēram, klienta identifikācija. tai skaitā izgatavojot klienta identifikācijas dokumenta kopiju un pasākumi, lai pārliecinātos, ka darījuma veicējs nav sankcijām pakļauta persona), ja sākotnējās izpētes laikā netiek konstatēti citi risku paaugstinoši faktori vai netiek sasniegts VTS noteiktais sliekšnis papildus izpētes pasākumu piemērošanai. Gadījumā, ja sākotnējās izpētes laikā tiek konstatēti citi risku paaugstinoši faktori, darbinieks vērtē nepieciešamību veikt papildu izpētes pasākumus atbilstoši klientam un darījumam piemītošajam riskam.

627. VTS nosaka risku paaugstinošus faktoros, kurus konstatējot, tiek veikta darījuma padziļināta izpēte, piemēram, netipiskas darījuma summas, klients ir no valsts, kurā pastāv augsts korupcijas risks vai ja tiek konstatētas aizdomīga darījuma pazīmes (piemēram, klients pastiprināti interesējas par identifikācijas un izpētes sliekšni vai kārtību; veic vairākus līdzīgus neliela apjoma darījumus vai darījumus, kas gandrīz sasniedz identifikācijas sliekšni (ir mazliet zem noteiktās summas, pie kuras identifikācija ir jāveic atbilstoši prasībām).

13.2.2. Vienkāršotā izpēte

628. VTS ir tiesīgs veikt klienta vienkāršoto izpēti, ja netiek konstatēti risku paaugstinošie faktori un darījums nerada aizdomas par NILLTPF vai tā mēģinājumu.

Piemērs

Klients, izmantojot VTS pakalpojumu, pārdod Dānijas kronas 2000 EUR apmērā. VTS novērtē piemītošā riska līmeni un, secinot, ka klientam nepiemīt risku paaugstinoši faktori (klients ir ES dalībvalsts rezidents – fiziska persona; darījuma summa ir relatīvi neliela, darījuma valūta ir tipiska VTS klientu darījumiem; klienta uzvedība nerada aizdomas par NILLTPF), piemēro vienkāršotās izpētes pasākumus – veic klienta identifikāciju un izgatavo klienta identifikācijas dokumenta kopiju, iegūst vienkāršotai izpētei nepieciešamo informāciju, piemēram, klienta aizpildīta un parakstīta speciāli izveidota vienkāršotā izpētes anketa, kurā norādāms darījuma mērķis, neveicot papildu pasākumus, lai pārliecinātos un verificētu klienta sniegto informāciju, kā arī veic pasākumus, lai pārliecinātos, ka darījuma veicējs nav sankcijām pakļauta persona.

13.2.3. Padziļinātā izpēte

629. Ievērojot gadījuma rakstura darījumu specifiku, padziļinātā izpēte ir jāveic pirms tā veikšanas. VTS piemēro klienta padziļinātās izpētes pasākumus gadījuma rakstura darījumam atbilstošā apjomā, pasākumu izvēli pamatojot un dokumentējot. Ja VTS padziļinātās izpētes laikā nespēj veikt Likumā noteiktos klienta izpētes pasākumus, tā gadījuma rakstura darījumu neveic. Lai nekavētu darījuma norisi, izpētes pasākumu dokumentēšanu var veikt pēc darījuma izpildes.

630. VTS, veicot padziļinātu izpēti, papildus noskaidro, dokumentējot savus secinājumus, piemēram, kāds ir valūtas maiņas darījuma mērķis, kāda ir darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme u.c. nepieciešamo informāciju atkarībā no faktiskajiem apstākļiem un, ja klienta izpētes ietvaros iegūtā informācija nav pietiekama, lai izprastu darījumu, iegūst darījumu vai līdzekļu izcelsmi pamatojošos dokumentus. VTS iekšējos normatīvos dokumentos nosaka iegūstamo dokumentu veidus atbilstoši klientam un darījumam piemērojamam riskam. Savukārt, ja rodas aizdomas par NILLTPF, VTS ziņo Finanšu izlūkošanas dienestam.

Piemērs

Situācija Nr. 1. VTS konstatē, ka viens un tas pats klients vairākas dienas pēc kārtas pārdod Zviedrijas kronas par summu 1000 EUR. Pastāvot aizdomām par apzinātu izvairīšanos no iespējamās identifikācijas, VTS, konstatējot kārtējo valūtas maiņas darījumu, veic klienta padziļināto izpēti, tai skaitā noskaidro, kāds ir valūtas maiņas darījuma mērķis, iegūst papildu informāciju, kāda ir darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme u.c. Atbilstoši iegūtajai informācijai, VTS vērtē, vai un kādi dokumenti nepieciešami, lai pārliecinātos par klienta sniegtās informācijas patiesumu.

Situācija Nr. 2. Klients vēlas samainīt 25'000 USD pret EUR. Klienta anketā norāda, ka ir algots darbinieks Latvijā (viesmīlis ātrās ēdināšanas uzņēmumā) un darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme ir darba alga. VTS, izvērtējot darījuma apmēra samērīgumu ar klienta nodarbošanos un amata algas līmeni, secina, ka atbilstoši iegūtajai informācijai ir nepieciešams veikt darījuma padziļināto izpēti, noskaidrojot darījuma mērķi un detalizētāku skaidrojumu un pamatojumu par naudas līdzekļu izcelsmi.

13.2.4. Klientu – PNP izpēte

631. Atbilstoši šo vadlīniju nodaļā par PNP noskaidrošanu noteiktajam, VTS ņem vērā, ka pasākumi PNP noskaidrošanai ir jāveic samērīgi ar klienta un tam sniegto finanšu pakalpojumu NILLTPF risku.

Piemērs

Situācija Nr. 1. VTS klients, kurš vēlas samainīt 2000 EUR uz Zviedrijas kronām, vienkāršotās izpētes anketā ir norādījis, ka ir PNP. VTS uzsāk klienta padziļinātu izpēti un secina, ka klientam un darījumam nepiemīt NILLTPF vai sankciju risku paaugstinoši faktori vai aizdomīgu darījumu pazīmes, klienta norādītā informācija par līdzekļu izcelsmi ir skaidra un atbilstoša tā ienākumiem un darījuma apmēram, tāpat klients skaidro, ka plāno doties ekskursijā ar ģimeni uz Zviedriju un norēķiniem labprātāk izmantos skaidro naudu. Vērtējot padziļinātās izpētes ietvaros iegūto informāciju kopsakarā ar darījuma apmēru, VTS citus padziļinātās izpētes pasākumus var nepiemērot, atbilstoši dokumentējot izdarītos secinājumus.

Situācija Nr. 2. VTS klients vēlas samainīt 20 000 USD uz Baltkrievijas rubļiem. Klients aizpildītajā anketā nav norādījis, ka ir PNP, bet VTS kasieris, identificējis risku paaugstinošu faktoru (darījumu augsta riska valūtā), veic izpēti un konstatē, ka klientam piemīt PNP statuss, pārbaudot VID PNP reģistrā ietverto informāciju. VTS, ņemot vērā risku paaugstinošo faktoru kopumu (informācijas nesakrītību par PNP statusu, darījuma apmēru un valūtas), secina, ka ir nepieciešams veikt papildus padziļinātās izpētes pasākumus, pieprasot klientam papildu informāciju par darījuma mērķi un naudas līdzekļu izcelsmi pirms darījuma izpildes.

13.2.5. Darījumu, kas saistīti ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, izpēte

632. VTS, veicot klienta izpēti vai gadījuma rakstura darījuma laikā zem izpētes sliekšņa konstatē, ka klients ir saistīts ar augsta riska jurisdikciju, kuras ir definētas VTS iekšējos normatīvos. Izpētes ietvaros, iegūstot sākotnējo informāciju par klientu, tai skaitā valūtas maiņas mērķi un saistību ar Latviju, VTS izvērtē, vai ir konstatēti risku paaugstinoši faktori, un lemj par nepieciešamību veikt papildu padziļinātās izpēties pasākumus. Ja netiek konstatēti risku paaugstinoši faktori vai aizdomīgu darījumu pazīmes, un darījuma mērķis ir skaidrs un saprotams, papildu padziļinātās izpētes pasākumus var nepiemērot.

Piemērs

Situācija Nr. 1. VTS izpētes ietvaros konstatē, ka klients – fiziskā persona vēlas nopirkt valūtu, kas tiek izmantota paaugstināta riska jurisdikcijā, par 5000 EUR. Izpētes ietvaros tiek konstatēts, ka klients, kas ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju, ir ieradies Latvijā, lai studētu, saņem stipendiju un plāno apciemot ģimeni, līdzīgi ņemot naudas līdzekļus, kas uzkrāti trīs gadu garumā, saņemot mācību stipendiju un veicot algotu darbu. VTS nekonstatē papildu risu paaugstinošus faktorus, un attiecīgi papildu padziļinātās izpētes pasākumus var nepiemērot, atbilstoši dokumentējot savus secinājumus.

Situācija Nr. 2. VTS konstatē, ka viena un tā pati persona veic vairākus darījumus tuvu izpētes sliekšnim, lai pārdotu valūtu, ko izmanto paaugstināta riska jurisdikcijā. Ņemot vērā šos risku paaugstinošos faktorus, VTS veic klienta padziļinātu izpēti, kuras ietvaros izvērtē klienta saikni ar augsta riska jurisdikciju, kā arī noskaidro darījumu mērķi, līdzekļu izcelsmi u.tml., tostarp lai pārliecinātos, vai darījumu nav uzskatāmi par aizdomīgiem.

13.3. Darījumu uzraudzība

633. VTS atbilstoši veiktajam risku novērtējumam, tostarp ņemot vērā darījumu apjomu un intensitāti, izstrādā kārtību un nepieciešamos risinājumus darījumu uzraudzības veikšanai, lai konstatētu savstarpēji saistītus darījumus, tostarp vai darījumam nepiemīt risku paaugstinoši faktori vai aizdomīgu darījumu pazīmes, piemēram, strukturēšanas pazīmes.

Piemērs

VTS klients veic anonīmu valūtas maiņas darījumu plkst. 14:53, pērkot 1600 ASV dolārus (darījuma summa ir 1497,60 EUR – nedaudz zem noteiktā izpētes sliekšņa). Tajā pašā dienā plkst. 15:00 cits klients arī vēlas pirkt 1600 ASV dolārus. VTS darbinieks novēro, ka abi klienti ir saistīti, jo ieradušies kopā un savstarpēji sarunājas. Konstatējis iespējamās strukturēšanas pazīmes, darbinieks identificē otro klientu, lūdz aizpildīt klienta anketu, iegūst un izvērtē informāciju par darījuma mērķi un izvērtē nepieciešamību veikt naudas līdzekļu izcelsmes izpēti pirms darījuma veikšanas.

558. VTS veic darījumu uzraudzības kvalitātes kontroli, ar iekšējās procedūrās noteiktu regularitāti izvērtējot par klientiem un darījumiem apkopoto informāciju, piemēram, izvērtējot iekšējā uzskaitē un kases lentēs ietvērto informāciju, lai pārliecinātos, vai darījumiem nepiemīt strukturēšanas pazīmes un, ja piemīt, vai darbinieks darījuma veikšanas brīdī tos ir konstatējis un atbilstoši rīkojies. VTS dokumentē kvalitātes kontroles ietvaros veikto izvērtējumu un komunicē rezultātus darbiniekiem ar mērķi novērst identificētās nepilnības, ja tādas tiek konstatētas, vienlaikus izvērtējot

nepieciešamību veikt izmaiņas iekšējos normatīvos, ieviest papildu kontroles vai pasākumus darbinieku zināšanu un kompetenču celšanai (piemēram, ieplānojot apmācības).

13.4. IT nodrošinājums

634. VTS nodrošina klientu un darījumu datu uzskaiti un saglabāšanu ērti izmantojamā elektroniskā formātā atbilstoši darbības apmēriem un riska profilam. Piemēram, ja darījumu intensitāte nav liela, VTS var izmantot Excel formātu.

635. VTS veic klientu un darījumu datu uzskaiti arī attiecībā uz neidentificēto klientu darījumiem tādā formātā un apmērā (piemēram, norādot darījuma datumu un laiku, valūtu, darījuma summu, u.c.), lai darījumu informācija un dati būtu efektīvi izmantojami un analizējami VTS risku pārvaldības procesos, piemēram, darījumu uzraudzībā, NILTPF un sankciju risku novērtējumā u.tml.

636. VTS nosaka skaidru kārtību, kā tā saglabā izpētes ietvaros iegūto informāciju no publiski pieejamām datubāzēm – publiski pieejama negatīva informācija, pārbaude sankciju sarakstos, PNP statusa pārbaude datu bāzēs u.c., piemēram, saglabājot ekrānšāviņu, kas apliecina veikto pārbaudi publiskajā datubāzē.

Nevēlamās prakses piemēri

Situācija Nr. 1. VTS veic identificēto klientu uzskaiti burtnīcā papīra formātā. VTS šajā burtnīcā mēnesī reģistrē 100 klientus. VTS kasiera pirms jauna darījuma veikšanas identificētam klientam manuāli meklē klienta vārdu un uzvārdu šajā burtnīcā ar mērķi konstatēt potenciālas aizdomīguma pazīmes. Šāda pieeja ir laikietilpīga un neefektīva ar paaugstinātu iespēju pieļaut kļūdas, salīdzinot ar šādu datu uzglabāšanu elektroniskā formātā.

Situācija Nr. 2. VTS kasiera pirms darījuma veikšanas pārbauda klientu vārdu un uzvārdu sankciju sarakstos, PNP reģistrā un nederīgo dokumentu reģistrā, izmantojot savu personisko mobilo telefonu, jo darba vietā nav nodrošināts dators. Līdz ar to kasiera ar roku uz klienta personu apliecinošā dokumenta kopijas papīra formātā uzraksta, ka šāda pārbaude ir veikta, bet nesaglabā dokumentāciju (piemēram, ekrānuzņēmumus) par veiktajām pārbaudēm. Šāda pieeja neļauj VTS nodrošināt pietiekamu un pārskatāmu dokumentācijas kopumu par vērtētajiem klientiem.

13.5. Sankciju risku pārvaldība

637. Atbilstoši Padomes Regulas (ES) Nr. 833/2014 (pieejama <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02014R0833-20240224>) 5.i pantā noteiktajam un Padomes Regulas (EK) Nr. 765/2006 (pieejama <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02014R0833-20240224>) 1.za pantā noteiktajam, ir aizliegts pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt Eiropas Savienības valstu valūtu banknotes (skaidru naudu) Krievijai un Baltkrievijai vai jebkurai fiziskai vai juridiskai personai, vienībai vai struktūrai Krievijā un Baltkrievijā.

638. Aizliegums attiecas uz pārrobežu banknošu kustību, kas nav saistīta ar personīgo lietošanu ceļošanas nolūkam. Attiecīgi naudas nodošana trešajām personām, peļņai vai dividenžu izvešana, darba algas izvešana un citi komerciāla rakstura pārrobežu Eiropas Savienības valstu valūtu banknošu darījumi ar Krieviju vai Baltkrieviju ir aizliegti. Vienīgais izņēmums ir skaidras naudas izvešana, kas nepieciešama, lai segtu dabiskās personas un viņu ģimenes locekļu vajadzības ceļojuma laikā.

639. Ņemot vērā minēto, var izcelt vairākus riska faktoros – pilsonība, nacionalitāte, saikne ar jurisdikciju un valūta. Attiecīgi VTS ir jāpievērš papildu uzmanību liela apmēra darījumiem, ko veic Krievijas vai Baltkrievijas pilsoņi vai personas no šīm jurisdikcijām, vai saistītas ar šīm jurisdikcijām. Tāpat uzmanība jāpievērš darījumiem, kuros tiek mainīti Krievijas vai Baltkrievijas rubļi, jo šādi darījumi var liecināt par to, ka tie tiek veikti trešo personu uzdevumā, lai iegūtu likvīdu Eiropas Savienības valstu valūtu. Tāpat pastāv risks, ka valūtas maiņas darījumā var tikt izmantoti dolāri, jo uz tiem nav attiecināmi ierobežojumi un tie ir plaši izplatīti vai Ukrainas grivnas, kas iegūtas marodierisma vai laupīšanas rezultātā. VTS, veicot skaidras naudas darījumus, ir nepieciešams izvērtēt ar minēto aizliegumu saistītos riskus un ieviest atbilstošus kontrolējošos mehānismus, lai spētu nodrošināt aizlieguma ievērošanu.

Piemērs

Persona ar Krievijas vai Baltkrievijas izcelsmi vēlas iegūt savā īpašumā jebkurā dalībvalsts oficiālajā valūtā denominētās banknotes. VTS izpētes ietvaros noskaidro, ka klients Eiropas Savienības valstu valūtu banknotes plāno izvest uz Krieviju vai Baltkrieviju personīgo vajadzību segšanai ceļojuma laikā. Vienlaikus VTS konstatē, ka darījuma apmērs neatbilst viņa pirmsšķietamajam labklājības līmenim un ceļošanai objektīvi nepieciešamajiem izdevumiem. Ņemot vērā konstatētos apstākļus, VTS pieņem lēmumu atteikties valūtas maiņas darījumu un sniedz ziņojumu kompetentajām institūcijām.

Par papildu risku paaugstinošu apstākli būtu jāuzskata gadījumi, kad Eiropas Savienības valstu valūtu banknotes plānots izvest uz Krieviju vai Baltkrieviju un darījuma pamatojums nav tieši saistīts ar ceļošanu. Ņemot vērā, ka izņēmums ir interpretējam šauri un tikai kontekstā ar ceļošanu, norādes par līdzekļu nepieciešamību citiem mērķiem, kas nav tieši saistīti ar ceļošanas dabiskajām pamata vajadzībām, bet, piemēram, liecina par komerciāla rakstura darījumiem, būtu pamats, lai atteiktu maiņas darījumu un sniegtu ziņojumu kompetentajām institūcijām. Tāpat darījumu strukturēšana vai izvairīšanās skaidri norādīt līdzekļu izmantošanas mērķi ir uzskatāma par risku paaugstinošu faktoru., kas kopsakarā ar citiem risku paaugstinošiem faktoriem var būt par pamatu tam, lai ziņotu kompetentajām institūcijām un/vai atteiktu darījumu.

Ja VTS izpētes ietvaros iegūst informāciju, ka klients Eiropas Savienības valstu valūtu banknotes plāno izmantot Eiropas Savienības teritorijā (piemēram, palīdzība ģimenes locekļiem, komunālo maksājumu apmaksai, u.tml.) un klienta sniegtais skaidrojums ir ticams un nerada šaubas, VTS nebūtu pamats atteikties darījumu un sniegt ziņojumu kompetentajām institūcijām. Vienlaikus VTS vērtē nepieciešamību iegūt skaidrojumu pamatojošus dokumentus, ievērojot riskos balstītu pieeju (piemēram, ja ir būtiska darījuma summa, aizdomas par nepatiesas informācijas sniegšanu, u.c.).

640. Papildus VTS ņem vērā arī citus sankciju ierobežojumus, ciktāl tas ir iespējams, ņemot vērā darbības un sniegto pakalpojumu specifiku. Piemēram finanšu ierobežojumi, kas noteikti Padomes Regulā (ES) Nr. 269/2014 (pieejama <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02014R0269-20240914>) un bez atļaujas saņemšanas liedz darīt pieejamus līdzekļus vai saimnieciskos resursus (pakalpojums ir uzskatāms par saimniecisko resursu) sankcijām pakļautām personām. Tāpat papildus Padomes Regulas (ES) Nr. 833/2014 5.i pantā noteiktajiem valūtas izvešanas ierobežojumiem ir arī citi sektorālie ierobežojumi, kuru iespējamu pārkāpšanu VTS var konstatēt. Piemēram, dažādi ierobežojumi uz pakalpojumu sniegšanu Krievijā un Krievijā iedibinātām juridiskām personām, kas noteikti saskaņā ar Padomes Regulas

(ES) Nr. 833/2014 5.n pantu un kuru iespējamu pārkāpšanu VTS var konstatēt klienta izpētes ietvaros.

641. Piemērojot ES ierobežojošos pasākumus, jāņem vērā ES normatīvo aktu piemērošanas robežas. Piemēram, saskaņā ar Padomes Regulas (ES) Nr. 833/2014 13. pantu, regula piemērojama tostarp Eiropas Savienības teritorijā un tā saistoša Eiropas Savienības dalībvalstu valstspiederīgajiem un visām personām Eiropas Savienības teritorijā vai ārpus tās, kuras ir kādas dalībvalsts valstspiederīgie. Tādējādi no iepriekš minētā izriet, ka Krievijas valstspiederīgajiem, tostarp tādiem, kam ir termiņuzturēšanās atļaujas, atrodoties ārpus Eiropas Savienības, Eiropas Savienības ierobežojošie pasākumi nav saistoši. Piemēram, Padomes Regulas (ES) 5.n pantā uzskaitītos pakalpojumus Krievijas valstspiederīgajam ir aizliegts sniegt, atrodoties Eiropas Savienības teritorijā, savukārt, atrodoties Krievijā, minēto pakalpojumu sniegšana nav aizliegta. Tādējādi, lai konstatētu iespējamu sankciju pārkāpumu, jāvērtē, vai klienta darbības veids (sniegtie pakalpojumi) ir aizliegti atbilstoši Padomes Regulas (ES) Nr. 833/2014 noteiktajam un vai pakalpojumi tiek sniegti, klientam atrodoties Eiropas Savienības teritorijā. Vienlaikus, ievērojot VTS sniegto pakalpojumu specifiku un gadījuma rakstura darījumu dabu, VTS ir ierobežotas iespējas iegūt informāciju tādā apmērā, lai konstatētu sankciju pārkāpumu. Ņemot vērā minēto, VTS būtu jāpievērš papildu uzmanību lielāka apmēra darījumiem, ko veic Krievijas vai Baltkrievijas pilsoņi vai personas no šīm jurisdikcijām, vai saistītas ar šīm jurisdikcijām, piemērojot papildu izpētes pasākumus riskam atbilstošā apjomā.

642. Gadījumā, ja VTS konstatē iespējamu sankciju pārkāpumu (piemēram, izpētes ietvaros iegūst informāciju, ka klients sniedz kādu no Padomes Regulas (ES) Nr. 833/2014 5.n pantā minētajiem pakalpojumiem atrodoties Eiropas Savienības teritorijā), sagaidāms, ka VTS sniedz ziņojumus par iespējamiem sankciju pārkāpumiem, taču konstatētais apstāklis nav pamats atteikt darījumu, ja darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme nav tieši saistīta ar šo aizliegto pakalpojumu sniegšanu.

Piemērs

Situācija Nr. 1. Klients - Krievijas pilsonis ar pastāvīgas uzturēšanās atļauju Latvijā vēlas mainīt 2000 USD uz EUR. Klients izpētes ietvaros norāda, ka ir Krievijā reģistrēta pašnodarbināta persona, kas sniedz grāmatvedības pakalpojumus un konsultācijas, strādā attālināti, dzīvojot Latvijā. Klienta izpētē sniegtā informācija par naudas līdzekļu izcelsmi: uzkrājumi no darba algas, darījuma mērķis: iegūt EUR, lai apmaksātu klientam piederošā nekustamā īpašuma Latvijā komunālos rēķinus, nekustamā īpašuma nodokli un segt ikdienas tēriņus.

Nepietiekamas kontroles piemērs: VTS sniedz pakalpojumu un neveic papildu izvērtējumu, lai pārliecinātos, ka darījumā iesaistītie līdzekļi nav iegūti sektorālo sankciju pārkāpuma rezultātā (piemēram, ka darījumā izmantotie līdzekļi ir iegūti, atrodoties Eiropas Savienības teritorijā un sniedzot pakalpojumus, kas Padomes Regulas (ES) 833/2014 5.n pantā noteikti kā aizliegti).

Labās prakses piemērs: VTS, izvērtējot sākotnējās izpētes ietvaros iegūto informāciju, pieņem lēmumu veikt papildu izpētes pasākumus, vērtējot, vai klients neveic darījumu ar līdzekļiem, kas iegūti sektorālo sankciju pārkāpuma rezultātā. Piemēram, no klienta iegūst papildu informāciju, ka darījumā izmantotie līdzekļi ir iegūti no algota darba Latvijā.

Ņemot vērā, ka saskaņā ar Padomes Regulas (ES) Nr. 833/2014 5.n panta 1. punktu ir aizliegts tieši vai netieši sniegt grāmatvedības, revīzijas, tai skaitā tiesību aktos noteiktās revīzijas, uzskaites pakalpojumus vai konsultācijas

nodokļu jomā juridiskām personām, vienībām vai struktūrām, kas iedibinātas Krievijā, VTS sniedz ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam par iespējamu sankciju pārkāpumu. Vienlaikus, ņemot vērā, ka valūtas maiņas pakalpojumu sniegšana nav aizliegta kopsakarā ar apstākli, ka VTS rīcībā nav informācijas, ka darījumā iesaistītie naudas līdzekļi ir iegūti no aizliegta pakalpojuma sniegšanas, VTS ir tiesīgs izpildīt valūtas maiņas darījumu.

Pārmērīgas kontroles piemērs: VTS, konstatējot, ka klients sniedz pakalpojumus, kas Regulas 833/2014 5.n pantā noteikti kā aizliegti, atsaka valūtas maiņas darījumu klientam bez papildu izvērtējuma veikšanas.

Situācija Nr. 2. Klients - Krievijas pilsonis, Latvijas rezidents ar terminētu uzturēšanas atļauju ar tiesībām strādāt Latvijā vēlas veikt darījumu – 1 000 000 RUB pārdošana (~10 000 EUR). Klients izpētes ietvaros sniedz informāciju, ka viņa darbavieta ir Latvijā un naudas līdzekļu izcelsme ir veidojusies, pārdodot transportlīdzekli Krievijā, jo ar to persona vairs nevar iebraukt Latvijas teritorijā.

Nepietiekamas kontroles piemērs: VTS sniedz pakalpojumu un neveic papildu izpētes pasākumus, lai pārliecinātos par naudas līdzekļu izcelsmi un izvērtētu, vai transportlīdzekļa pārdošanas darījuma rezultātā netika pārkāptas Eiropas Savienības noteiktās sankcijas.

Labās prakses piemērs: VTS izvērtē sākotnējās izpētes ietvaros iegūto informāciju un pieņem lēmumu veikt papildu izpētes pasākumus, pieprasot dokumentālu apliecinājumu Krievijā veiktajam transportlīdzekļa pārdošanas darījumam. VTS konstatē, ka transportlīdzeklis pārdots ierobežojumiem pakļautai personai, taču vienlaikus no iesniegtajiem dokumentiem tiek secināts, ka transportlīdzekļa pārdošanas darījums veikts, atrodoties Krievijā. ņemot vērā, ka ES sankcijām nav ekstrateritoriāls raksturs, VTS secina, ka nav pamats sniegt ziņojumu par iespējamu sankciju pārkāpumu un sniedz valūtas maiņas pakalpojumu. Vienlaikus VTS piešķir klientam paaugstinātu risku, lai nākotnē identificētu gadījumus, kad klients varētu atkārtoti veikt valūtas maiņas darījumus, izmantojot vienu un to pašu pamatojumu nākotnes darījumos izmantoto līdzekļu izcelsmei.

Pārmērīgas kontroles piemērs: VTS, sākotnējās izpētes ietvaros konstatējot risku paaugstinošos faktorus, nesniedz pakalpojumu klientam un sniedz ziņojumu par sankciju pārkāpumu.

14. Kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju sektora specifiskās vadlīnijas

Šajā nodaļā papildus vadlīnijās minētajiem vispārīgajiem principiem apkopoti praktiskie labās un nevēlamās prakses principi, kurus Iestādes – kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji (turpmāk – KAPS) var piemērot un ņemt vērā, lai nodrošinātu efektīvu un uz risku balstītu normatīvo aktu prasību izpildi. Šajā nodaļā minētie piemēri un nosacījumi ir jāuztver kā papildu skaidrojošais materiāls un ir jāņem vērā kopsakarā ar citās vadlīniju nodaļās sniegto informāciju, ievērojot KAPS darbības specifiku. Iestāde, kas saņēmusi atļauju sniegt kriptoaktīvu pakalpojumus papildus savai pamatdarbībai, ņem vērā šajā nodaļā aprakstītās prasības, ciktāl tas atbilst sniegto pakalpojumu specifikai un riska profilam.

14.1. Risku novērtējums

643. KAPS, veicot NILLTPF un sankciju riska novērtējumu, pamatojas uz kvantitatīvu un kvalitatīvu datu analīzi un pievērš uzmanību specifiskajiem riskiem, kas saistīti ar:

643.1. biznesa modeļa specifiku, piemēram:

- atvērta vai slēgta darījumu sistēma, darījuma attiecības vai gadījuma rakstura darījumi;
- darījumu izpildes ātrums un ierobežojumi, ja attiecas;
- sadarbības partneri un tehnoloģiskie risinājumi, piemēram:
 - o risinājumi regulas par līdzekļu pārvedumiem (*Travel Rule*) prasību izpildei;
 - o likviditātes avoti un risinājumi, tostarp biržas vai ārpusbiržas darījumu partneri (*OTC desks*), kriptoaktīvu segregācijai izmantotie risinājumi;
 - o izmantotie ārpakalpojumi;
 - o blakus komercdarbības, ja tāda tiek veikta, ietekme uz riska profilu u.tml.;

643.2. piedāvātajiem produktiem un pakalpojumiem, piemēram:

- kriptoaktīviem, tostarp žetoniem, kas tiek emitēti, izplatīti, piedāvāti tirdzniecībai vai kas tiek izmantoti pārvedumos, vērtējot, vai un kādi specifiskie riski saistīti ar katru no šiem kriptoaktīviem,
- pakļautību anonimitāti uzlabojošiem kriptoaktīviem vai pakalpojumiem, kas var maskēt darījumu datus (piemēram, *mixers/tumblers*);
- saikni ar decentralizēto finanšu (*DeFi*) protokoliem, analizējot, vai, kādā veidā un cik lielā mērā KAPS sniegtie pakalpojumi izmanto, saskaras vai mijiedarbojas ar neregulētiem DeFi protokoliem;

643.3. klientu bāzi un ģeogrāfiju, īpaši vērtējot riskus, kas saistīti ar:

- klientu tipu, to saimnieciskās vai personiskās darbības nozarēm;
- sadarbību ar institucionālajiem klientiem (citiem KAPS, MPS, ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem u.tml.);
- darījumiem ar pašuzturētajām adresēm (*self-hosted addresses*);
- emitentiem, ja KAPS nodrošina kriptoaktīvu emisiju vai izplatīšanu;
- klientiem no paaugstināta riska jurisdikcijām, tostarp vērtējot arī faktiskās piekļuves ģeogrāfiju vai tās slēpšanu, piemēram, izmantojot VPN;

643.4. piegādes kanāliem, piemēram:

- attālinātās identifikācijas risinājumiem dažādu riska kategoriju klientu identifikācijai, tostarp to brieduma, drošuma un noturības pret viltotu identitāti vai dziļviltojumiem (*deepfakes*) līmenis;

- kryptoaktīvu bankomātiem (ja attiecas) un to tehnoloģiskajām iespējām nodrošināt atbilstošu un efektīvu identifikāciju un risku pārvaldību;
- vienādranga tirdzniecības (*peer-to-peer* jeb P2P) platformām (ja attiecas) un piemērojamiem risinājumiem attiecībā uz atbilstošu un efektīvu identifikāciju un izpēti;

644. KAPS nodrošina, ka risku novērtējums aptver gan blokķēdē (*on-chain*), gan ārpus blokķēdes (*off-chain*) veiktos darījumus.

645. Papildus, veicot risku novērtējumu, KAPS ņem vērā un analizē arī blokķēdes analītikas rīkā pieejamo informāciju par tiešo un netiešo NILL, TF, PF un sankciju risku ekspozīciju, tostarp vērtējot saikni ar sankcionētām iestādēm, pašuzturētām adresēm, jurisdikcijām, tumšā tīmekļa tirgiem (*DarkNet Markets*) u.tml.

646. KAPS, pamatojoties uz NILLTPF un sankciju risku novērtējuma rezultātiem, definē specifiskas kontroles, kas nepieciešamas identificēto risku pārvaldībai, izstrādājot atbilstošas politikas un procedūras, kā arī nosaka riska apetīti, kuru KAPS ar pieejamiem resursiem spēj pārvaldīt.

14.2. Klientu riska skaitliskā novērtējuma sistēma

647. KAPS, veidojot klientu riska skaitliskā novērtējuma (jeb skoringa) sistēmu, ņem vērā EBA Pamatnostādnēs minētos riska faktorus atbilstoši tā biznesa modelim, kā arī nosaka citus ar sniegto produktu un pakalpojumu un klientu loku saistītos specifiskos riska faktorus.

648. KAPS nodrošina, ka skoringa sistēma ietver arī ar Travel Rule prasību neizpildi saistītos riskus, kā arī savlaicīgu blokķēdes analītikas rīkā pieejamo riska informāciju, kas saistīta ar maku adresēm, pārvedumiem ar pašuzturētām adresēm, saikni ar decentralizēto finanšu (DeFi) protokoliem (ja attiecas), darījumu partneriem u.tml., kā arī tiek ņemti vērā arī ārpus blokķēdes veikto darījumiem saistītie riska faktori.

649. KAPS ar vienkāršu biznesa modeli, kam piemēroti risku ierobežojoši pasākumi (piemēram, tiek veikti tikai neliela apmēra kryptoaktīvu pārvedumi slēgtā (*closed-loop*) sistēmā), var neveidot speciālu klienta riska skaitliska novērtējuma sistēmu, bet paredzēt risku paaugstinošus faktorus, kurus konstatējot tiek veikta klienta vai darījuma padziļināta izpēte.

14.3. Klientu izpēte, tostarp padziļināta izpēte

650. KAPS, veidojot klientu izpēti, tostarp padziļinātās izpēti kārtību, ņem vērā vadlīnijās sniegtos vispārīgos principus, pielāgojot to sava biznesa modeļa, sniegto pakalpojumu un klienta loka specifikai un riska profilam, īpašu uzmanību pievēršot vismaz:

- darījumu ar pašuzturētām adresēm konstatēšanas un izpēti kārtībai, paredzot riskam un pārvedumu specifikai (t.i., tiek veikts gadījuma rakstura darījums vai pārvedums darījuma attiecību ietvaros) atbilstošus izpēti pasākumus. Padziļinātā izpēte piemērojama paaugstināta riska gadījumos, savukārt gadījumos, kad nav konstatēti paaugstināti riski, var tikt piemērota regulārā jeb standarta izpēte. Vienlaikus jānosaka kārtība arī Travel Rule prasību izpildei attiecībā uz adreses piederības pierādīšanu (*proof of ownership*) un turētāja identitātes verifikāciju

(tostarp ņemot vērā EBA Travel Rule vadlīnijās⁴⁹ sniegtos labās prakses ieteikumus);

- prasībām un risinājumiem kriptotaktīvu vai darījumu ar anonimizācijas funkcijām konstatēšanai un padziļinātai izpētei;
- klientu kriptotaktīvu izcelsmes noskaidrošanas un verificācijas kārtībai (skat. apakšnodaļā 5.13. “Klientu, kuru veiktie darījumi ir saistīti ar kriptotaktīviem, risku pārvaldība” sniegtos labās prakses piemērus);
- klienta vai tā darījumu saiknes ar neaizstājamiem žetoniem (*non-fungible tokens* jeb NFT) un decentralizēto finanšu (DeFi) protokoliem (ja attiecas) konstatēšanas un izvērtēšanas kārtībai;
- klienta ģeogrāfisko riska faktoru izvērtēšanas kārtībai, tostarp aptverot, piemēram, klienta izmantotās IP adreses, virtuālo privāto tīklu (VPN) programatūras izmantošanu vai šifrētu pārlūkprogrammu (piemēram, TOR tīkla) izmantošanas faktu u.c. riska faktoru analīzi;
- klientu – emitentu izpētes kārtībai, ja KAPS biznesa modelis paredz kriptotaktīvu emisiju vai izplatīšanu, tostarp, piemēram, attiecībā uz emisijas projekta vadības komandu, tās reputācijas izvērtēšanu, žetona mērķa, būtības, lielāko pircēju, to koncentrāciju, iegūto līdzekļu izcelsmi un tālāku izlietojumu, šādu kriptotaktīvu atpakaļpirkšanas darījumu izpēti u.tml.;
- ar paaugstināta riska klientu grupām saistītajām specifiskajām izpētes prasībām, piemēram, klientu – KAPS vai ārpusbiržas darījumu partneru izpētes kārtībai;
- gadījuma rakstura darījumu, ja attiecas, izpētes kārtībai, tostarp paredzot uz risku balstītus izpētes sliekšņus un paredzot risku paaugstinošus faktorus, kurus konstatējot, tiek veikta gadījuma darījuma padziļināta izpēte pirms tā izpildes, kā arī paredzot kritērijus savstarpēji saistītu vai sērijveida gadījuma rakstura darījumu konstatēšanai un kārtību šādu darījumu izpētei.

651. KAPS, veicot izpēti, nodrošina, ka tiek ietverti visi klienta izmantotie produkti un pakalpojumi un veiktie darījumi, gan blokķēdē (*on-chain*), gan ārpus tās (*off-chain*).

652. KAPS klienta vai gadījuma rakstura darījuma padziļinātās izpētes ietvaros papildus ņem vērā un vērtē blokķēdes analītikas rīkā pieejamo tiešo un netiešo riska informāciju, piemērojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju. KAPS iekšējās procedūrās nosaka minimālos kritērijus, tostarp, pamatojoties uz riska novērtējumu un definēto riska apetīti, arī procentuālus vai absolūtus darījumu apjomu sliekšņus kriptotaktīvu pārvedumos iesaistīto adrešu riska ekspozīcijai, kurus sasniedzot, darbiniekam jāveic tālāka kriptotaktīvu pārvedumu ķēdes izpēte.

653. KAPS izstrādā kārtību klientu izpētes pasākumu regulāras kvalitātes kontroles nodrošināšanai. KAPS dokumentē kvalitātes kontroles ietvaros veikto izvērtējumu un secinājumus par identificētajām nepilnībām, uz kā pamata KAPS izvērtē nepieciešamību veikt izmaiņas iekšējos noteikumos, ieviest papildu kontroles vai rīkot apmācības darbinieku zināšanu un kompetences uzlabošanai.

⁴⁹ <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2024-07/6de6e9b9-0ed9-49cd-985d-c0834b5b4356/Travel%20Rule%20Guidelines.pdf>

14.4. Darījumu uzraudzība

654. KAPS nodrošina biznesa modeļa specifikai un riska profilam atbilstošu un efektīvu darījumu uzraudzības sistēmu, tostarp integrē blokķēdes analītikas rīku piedāvātos risinājumus paaugstināta riska darījumu konstatēšanai un izvērtēšanai. KAPS var neizmantojot blokķēdes analītikas rīku tikai izņēmuma gadījumā, ja atbilstoši izvēlētajam darbības modelim un, pamatojoties uz dokumentētu izvērtējumu, NILTPF un sankciju risks ir pazemināts un to iespējams ierobežot un pārvaldīt, izmantojot alternatīvus risinājumus.

655. Darījumu uzraudzības sistēmai jāaptver gan fiat darījumu, gan kryptoaktīvu pārvedumi, neatkarīgi no tā, vai tie veikti blokķēdē vai ārpus tās, tostarp spēj sasaistīt un grupēt visas ar klientu saistītās sadalītās virsgrāmatas adreses vai blokķēdes tīklus, lai visaptveroši nodrošinātu visu klienta veikto darījumu uzraudzību.

656. KAPS, izstrādājot darījumu uzraudzības kārtību, paredz situācijas, kurās un kādā veidā pārvedumi tiek apturēti, noraidīti, atgriezti vai iesaldēti, piemēram, ja trūkst informācijas par kryptoaktīvu pārveduma veicēju vai saņēmēju, vai konstatēts darījums ar pašuzturētu adresi. KAPS definē samērīgus termiņus attiecīgo lēmumu pieņemšanai un dokumentēšanai.

657. KAPS izstrādā un dokumentē scenārijus paaugstināta riska un potenciāli aizdomīgu darījumu konstatēšanai, tostarp ņemot vērā EBA Pamatnostādnēs minētos kritērijus. Nosakot sliekšņus scenāriju darbībai, KAPS to atbilstoši pamato, piemērojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju. Ievērojot riskus, kas saistīti ar kryptoaktīvu pārvedumiem, kā arī specifiskās Travel Rule prasības, KAPS paredz gan reālā laika (*real-time monitoring*) darījuma uzraudzību (t.i., pirms darījuma izpildes), gan pēcuzraudzību (*post-transaction monitoring*):

658. Reālā laika darījuma uzraudzības scenāriji nodrošina, ka tiek konstatēti un pirms izpildes izvērtēti vismaz:

- darījumi ar pašuzturētām adresēm;
- darījumi, kuriem nav pievienota Travel Rule noteiktā informācija par iniciatoru vai saņēmēju;
- darījumi, kuriem piemīt paaugstināts anonimizācijas risks (piemēram, pārvedumi, kuros iesaistīti jaučēji (*mixers/tumblers*));
- paaugstināta riska ārpusbiržas (OTC) darījumi;
- darījumi, kuros iesaistītas sankcionētas blokķēdes adreses;
- citi iestādes definēti augsta riska darījumi, piemēram, pārvedumi, kas saistīti ar tumšo tīklu, sankcionētām adresēm vai klienta pastiprinātās uzraudzības ietvaros.

659. Darījumu pēcuzraudzības scenāriji aptver arī ar klienta izmantotajiem tehnoloģiskajiem risinājumiem saistīto risku pārvaldību, piemēram, vairāki nesaistīti klienti izmanto vienu un to pašu IP adresi, klients izmanto IP anonimizatorus vai IP adreses, kas ir saistītas ar tumšo tīklu vai virtuālo privāto tīklu (VPN) programmatūru.

660. Darījumu uzraudzības ietvaros KAPS cita starpā paredz arī regulāru retrospektīvu darījumos iesaistīto blokķēdes adrešu un maku skrīningu, lai identificētu jaunas sankcionētas adreses un būtiskus NILTPF vai sankciju riskus.

661. KAPS nodrošina, ka tā izmantotie tehnoloģiskie risinājumi darījumu uzraudzībai ierobežo vai aptur darījumus ar tādiem makiem vai adresēm, kas ir ārpus KAPS definētās riska apetītes vai ir jāpārbauda reālā laika uzraudzības ietvaros.

662. KAPS paredz regulārus kvalitātes kontroles pasākumus attiecībā uz darījumu uzraudzības sistēmas ģenerēto brīdinājumu darbības un apstrādes efektivitāti, kā arī regulāri testē sistēmas darbību un vērtē izveidoto scenāriju pietiekamību un efektivitāti, dokumentējot secinājumus un lemjot par nepieciešamajiem uzlabojumiem vai izmaiņām.

14.5. Travel Rule prasību izpilde

663. KAPS izstrādā un dokumentē kārtību, kādā tiek ievākta, validēta un individuālam darījumam vai sērijveida darījumiem pievienota informācija par maksātāju un saņēmēju saskaņā ar Regulu (ES) 2023/1113⁵⁰, tostarp paredzot vismaz:

- informācijas atbilstības un pilnīguma pārbaudes kārtību (validācijas prasības), tostarp kontroles bezjēdzīgu terminu, kļūdainas vai trūkstošas informācijas identificēšanai;
- kontroles mehānismus, lai nepieļautu nepilnīgu vai neatbilstošu datu pārsūtīšanu;
- pasākumus neatbilstošu darījumu bloķēšanai vai atlikšanai un pilnīgas informācijas iegūšanai;
- kārtību neatbilstoša pārveduma atgriešanai sūtītājam, tostarp droša, nošķirta konta izveidošanu atgriežamo kryptoaktīvu turēšanai gadījumā, ja kryptoaktīvu atgriešana uz sākotnējo adresi tehniski nav iespējama;
- kārtību lēmumu pieņemšanai un dokumentēšanai situācijās, kad darījums ar nepilnīgu informāciju tomēr tiek izpildīts, vai situācijās, kad sadarbības KAPS atkārtoti nenodrošina Travel Rule prasību izpildi;
- kārtību ziņošanas sniegšanai Latvijas Bankai par KAPS, kas atkārtoti nespēj nodrošināt Travel Rule prasību izpildi, ziņojumā iekļaujot vismaz:
 - o attiecīgā KAPS nosaukumu, tā darbības atļaujas saņemšanas valsti;
 - o pārkāpumu veidu un būtību, ietverot vismaz pārvedumu ar trūkstošu informāciju biežumu, laika periodu, kurā trūkumi identificēti, attiecīgā KAPS skaidrojumu par pārkāpumu iemesliem (ja zināms);
 - o pasākumus, ko KAPS, kas sniedz ziņojumu, veicis, lai mazinātu ar Travel Rule prasību neizpildi saistītos riskus;
 - o citu KAPS, kas sniedz ziņojumu, ieskatā būtisku informāciju.

664. KAPS riska novērtējumā vai iekšējās procedūrās skaidri definē, kuras tā veiktās transakcijas nepakrīt Travel Rule prasībām, pamatojumu atbilstoši definējot (ja attiecas).

665. KAPS izveido tādu tehnisko infrastruktūru un risinājumus, kas nodrošina pilnīgu un precīzu Travel Rule prasību izpildei nepieciešamās informācijas nodošanu un saņemšanu. Izvēloties vai izstrādājot attiecīgos risinājumus, KAPS veic novērtējumu, lai pārliecinātos, ka tas nodrošina darījuma partnera KAPS identificēšanu, izpēti, datu aizsardzību un saglabāšanu, sadarbības spēju ar citu uzņēmumu izstrādātiem Travel Rule risinājumiem un citiem KAPS izmantotajiem tehnoloģiskajiem risinājumiem.

666. KAPS paredz regulāru Travel Rule prasību izpildei izveidotās kārtības, izmantoto tehnoloģisko risinājumu un procesuālo kontroļu testēšanas un darbības efektivitātes izvērtēšanas kārtību, tostarp IT auditus, dokumentējot secinājumus un lemjot par nepieciešamajiem uzlabojumiem vai izmaiņām.

⁵⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2023. gada 31. maija regula (ES) Nr. 2023/1113 par līdzekļu un konkrētu kryptoaktīvu pārvedumiem pievienoto informāciju un ar ko groza direktīvu (ES) 2015/849

14.6. Apmācības

667. KAPS darbinieku regulārās apmācības programmās iekļauj ne tikai visaptverošu informāciju par ar kryptoaktīviem saistītiem riskiem un iespējām tos izmantot NILLTPF vai sankciju pārkāpšanā, regulatīvajām prasībām un ieviestajām kontrolēm, bet atbilstoši darbinieku pienākumiem paredz arī praktisku, padziļinātu apmācību par automatizētu rīku izmantošanu, tostarp blokķēdes analītikas rīku, bezmaksas blokķēdes meklēšanas rīku, kā arī Travel Rule prasību izpildes rīku izmantošanu, lai darbinieki prastu interpretēt automatizēto sistēmu vai risinājumu rezultātus un izpildītu NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanai nepieciešamos uzdevumus, piemēram, prastu klientu izpētes ietvaros izsekot kryptoaktīvu plūsmu un noskaidrot to izcelsmi, identificēt paaugstināta riska pārvedumus, pārliecināties par Travel Rule prasību izpildi, vai sagatavot ziņojumu par aizdomīgu darījumu.

668. KAPS regulāri veic darbinieku zināšanu un praktisko kompetenču pārbaudi, it īpaši par jaunākajiem tehnoloģiskajiem risinājumiem un shēmām, lai pārliecinātos, ka viņu zināšanas ir atbilstošas aktuālajiem riska scenārijiem.

14.7. Ārpakalpojumi

669. KAPS, pieņemot lēmumu par ārpakalpojumu izmantošanu, to atbilstoši pamato un nodrošina, ka ārpakalpojumā tiek nodoti atsevišķi uzdevumi, bet ne kāda no būtiskajām NILLTPF un sankciju risku pārvaldīšanas funkcijām. Lēmumu pieņemšanu nodrošina un atbildību par NILLTPFN un sankciju riska pārvaldības prasību izpildi saglabā KAPS. KAPS dokumentē, ka tas ir saglabājis visu būtisko informāciju un zināšanas, lai jebkurā brīdī spētu pārņemt un veikt ārpakalpojumā nodotās funkcijas.

670. KAPS veic un dokumentē ar ārpakalpojumu izmantošanu saistīto risku novērtējumu, uz kā pamata izstrādā kārtību un ievieš pasākumus, lai nodrošinātu kontroli pār ārpakalpojumu vai deleģētajām darbībām, kas ietver vismaz:

- atbildīgā darbinieka pār ārpakalpojumu uzraudzību nozīmēšanu;
- kārtību ārpakalpojuma sniedzēja kvalifikācijas, kompetences un pieredzes, kā arī darbinieku pietiekamības regulārai izvērtēšanai, kas aptver ne tikai ārpakalpojuma sniedzēja vadības komandu, bet arī praktisko pienākumu izpildītājus;
- kārtību ārpakalpojumā nodoto uzdevumu regulāras uzraudzības un kvalitātes kontroles nodrošināšanai un gala lēmumu pieņemšanai;
- kārtību par datu glabāšanas vietu pārbaudi, īpaši, ja ārpakalpojuma sniedzējs apstrādā klientu vai transakciju datus vai blokķēdes analīzes rezultātus.

671. KAPS nodrošina, ka ārpakalpojumu izmantošana grupas ietvaros neietekmē KAPS spēju pieņemt autonomus un neatkarīgus lēmumus par savām darbībām, kā arī nodrošina KAPS atbilstības prasību izpildi.

672. KAPS, izvērtējot sadarbības uzsākšanu ar ārpakalpojuma sniedzēju, pārliecinās, ka tas spēs nekavējoties nodrošināt Latvijas Bankas tiesības pārbaudīt ārpakalpojuma sniedzēja darbību tā atrašanās vai ārpakalpojuma sniegšanas vietā, iepazīties ar visiem dokumentiem, grāmatvedības un dokumentu reģistriem, izgatavot dokumentu kopijas, kā arī pieprasīt no ārpakalpojuma sniedzēja informāciju, kas saistīta ar ārpakalpojuma sniegšanu vai nepieciešama Latvijas Bankas uzraudzības funkciju veikšanai.

14.8. Datu glabāšana

673. KAPS nodrošina, ka visa informācija par klientiem un darījumiem tiek uzskaitīta un saglabāta KAPS iekšējās informācijas sistēmās, un, papildus vispārīgajām datu uzglabāšanas prasībām aptver arī blokķēdē un ārpus blokķēdes veiktos darījumus un adreses. KAPS izveido procedūras, kas ļauj sasaistīt sadalītās virsgrāmatas adresi ar privāto atslēgu, kuru kontrolē fiziska vai juridiska persona.

674. KAPS paredz kārtību arī blokķēdes analītikas rīkā pieejamās informācijas dokumentēšanai, ņemot vērā, ka informācija blokķēdes rīkā tiek regulāri papildināta un atjaunota.

675. KAPS ievieš kontroles, lai nodrošinātu informācijas un ar kryptoaktīviem saistīto datu (piemēram, Travel Rule informācija) integritāti, konfidencialitāti un drošību visā saglabāšanas periodā, aizsargājot to pret neatļautu piekļuvi, bojāšanu vai zaudēšanu.

14.9. IT riska pārvaldība NILLTPFN jomā

676. KAPS, veicot ar kiberdrošību un IT risinājumu operacionālajiem aspektiem saistīto risku izvērtējumu, ņem vērā arī to ietekmi uz NILLTPFN un sankciju prasību izpildi.

677. KAPS nodrošina regulāras IT sistēmu un risinājumu drošības pārbaudes un auditu, lai tostarp identificētu potenciālās ievainojamības, kuras var ietekmēt NILLTPF vai sankciju risku pārvaldību.

678. KAPS ievieš stingras piekļuves kontroles tiesības visām sistēmām, kas iesaistītas NILLTPFN un sankciju risku pārvaldībai izmantoto datu apstrādē un lēmumu pieņemšanā, nodrošinot, ka sensitīviem datiem var piekļūt tikai atbilstoši autorizēts personāls.

679. Ja KAPS izmanto viedlīgumus, tas izvērtē iespēju nodrošināt neatkarīgu viedlīgumu auditu pirms to ieviešanas, cita starpā vērtējot viedlīgumu funkcijām, kas var radīt NILLTPF vai sankciju risku, piemēram, nepamatota žetonu radīšana, nesankcionēta līdzekļu izņemšana, vai funkcijas, kas ļauj selektīvi bloķēt lietotājus u.tml.

680. KAPS izstrādā kārtību, kādā visi IT drošības incidenti (datu zudums, hakeru uzbrukumi u.tml.) tiek nekavējoties izvērtēti arī NILLTPF un sankciju riska kontekstā. Ja incidents rada aizdomas par NILLTPF vai sankciju pārkāpuma mēģinājumu, tiek piemēroti nepieciešamie kontroles pasākumi. KAPS procedūrās skaidri definē terminus un kārtību, kādā par būtiskiem IT drošības incidentiem, kas apdraud NILLTPF sistēmas integritāti, tiek ziņots Latvijas Bankai.

681. KAPS nodrošina, ka izmaiņas IT sistēmās tiek attiecīgi dokumentētas un tiek nodrošināti auditācijas pieraksti, kas ļauj identificēt un izsekot izmaiņu vēsturi (kas mainīts, kad mainīts, kurš darbinieks mainījis).

Pielikums

"Vadlīnijām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei"

AIFP risku novērtējuma veidnes paraugs

1. Ieguldītāju NILLTPF un sankciju riska novērtējums

Ieguldītāju bāzes raksturojums	Skaitis	Rezidences/ reģistrācijas valsts	Īpatsvars % pēc darījumu apmēra	Īpatsvars % pēc skaita	Plānotais (jauniem AIFP)/faktiskais ieguldījumu apmērs	Minimālā ieguldījuma summa (ja noteikta)
Fiziskās personas		<i>Nepieciešamības gadījumā rindas jāpavairo vai jāsniedz īss raksturojums, identificējot būtiskākos riskus</i>				
"Attīstības finanšu institūcija Altum" (Altum)	n/a	n/a				
Pensiju fondi vai pensiju plāni						
Kredītiestādes						
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības						
Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka	n/a	n/a				
Citi [sniedzot īsu raksturojumu pa būtiskajām riska grupām]						
Iestādes noteiktie ierobežojumi attiecībā uz ieguldītājiem:	[piemēram, netiek uzsākta sadarbība ar čaulas veidojumiem, augsta riska valstu rezidentiem, netiek pieņemti skaidras naudas līdzekļi u. c.]					

Riska kategorija	Riska apakškategorija	Īpatsvars % pēc darījumu apmēra	Īpatsvars % pēc skaita	Iestādes specifiskie NILLTPF un sankciju risku ietekmējošie faktori	Sākotnējais NILLTPF risks (zems/vidējs/augsts)	Sākotnējais sankciju risks (zems/vidējs/augsts)	Riska pārvaldīšanas/ mazināšanas pasākumi
Klienta risks	Klientu – juridisko personu (JP) – saimnieciskā darbība	40 % Altum; 30 % privātie pensiju fondi; 20 % citas finanšu iestādes (nebanku kredītētāji); 10 % starpniecība darījumos ar nekustamo īpašumu (NĪ)	50 % Altum; 30 % privātie pensiju fondi; 10 % starpniecība darījumos ar NĪ; 10 % citas finanšu iestādes (nebanku kredītētāji)	Lai gan lielākā daļa ieguldījumu apmēra ir no finanšu iestādes, kas būtu uzskatāms par risku paaugstinošu faktoru, tomēr risku pazemina fakts, ka šī finanšu iestāde ir Altum. Risku paaugstinošs faktors ir ieguldījumu pieņemšana no klientiem, kuru darbības joma ir starpniecība darījumos ar NĪ	Vidējs	Vidējs	Paredzēt darbības nozari "starpniecība darījumos ar NĪ" kā risku paaugstinošu faktoru, un šādiem klientiem piemērot papildu izpēti pasākumus, lai pārliecinātos par riska faktora ietekmi
	Klientu – JP – PLG personiskā darbība						
	Klientu – fizisku personu (FP) – personiskā darbība						
	Klientu – JP – dalībnieku struktūra						
	PNP statuss klientam – FP/ klienta – JP – PLG						
	...			...			
Valsts un ģeogrāfiskais risks	Klientu – FP – rezidences/ pilsonības valstis	30 % Latvijas rezidenti; 30 % Lietuvas un Igaunijas rezidenti; 20 % citu ES valstu rezidenti, no tiem 40 % Kipras rezidenti; 20 % trešo valstu (Kazahstāna,	20 % Latvijas rezidenti; 30 % Lietuvas un Igaunijas rezidenti; 40 % citu ES valstu rezidenti, no tiem 50 % Kipras rezidenti; 10 % trešo valstu (Kazahstāna,	Paaugstinātu risku rada ieguldītāji no trešajām valstīm, kā arī paaugstināta riska ES valsts – Kipras, kura nereti tiek izmantota čaulas tipa uzņēmumu reģistrēšanai. Pastāv lielāks risks pieņemt no šiem klientiem noziedzīgi iegūtus līdzekļus, kā arī Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (NVS) valstu klienti var radīt paaugstinātu sankciju apiešanas risku.	Augsts	Vidējs	- Visiem trešo valstu rezidentiem tiks noteiktas padziļinātās izpēti prasības un pastiprināta darījumu uzraudzība. - Trešo valstu rezidentu naudas līdzekļu pieņemšana tikai no ES reģistrētās kredītiestādes konta. - Biežākās regularitātes pārbaudes sankciju

		Uzbekistāna) rezidenti	Uzbekistāna) rezidenti	Ņemot vērā minētos apsvērumus, NILLTPF risks tiek novērtēts kā augsts, sankciju risks – kā vidējs (ievērojot AIFP specifiku, kur nav iespējama strauja līdzekļu kustība, sankciju risks netiek novērtēts kā augsts)			sarakstos atkarībā no izmantotā IT risinājuma
	Klientu – JP – reģistrācijas/ saimnieciskās darbības valstis						
	Klientu – JP – PLG rezidences/ pilsonības valstis						
	Klientu sadarbības partneru reģistrācijas/ pilsonības valstis						
	Veikto iemaksu/ izmaksāto līdzekļu ģeogrāfija						
	...			...		...	
Klienta izmantoto pakalpojumu un produktu risks	Iestādes pakalpojumu izmantošana NILLTPF mērķiem ⁵¹	n/a	n/a	Naudas līdzekļu pieņemšana no ieguldītājiem rada risku Iestādei tikt iesaistītai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas ķēdē, kā arī risku pieņemt naudas līdzekļus no sankcijām pakļautām personām vai personām, kas iesaistītas sankciju apiešanās. Risks novērtēts kā vidējs, ņemot vērā būtisko vidējo ieguldījuma	Vidējs	Vidējs	Ieguldītājiem tiks pieprasīta informācija par naudas līdzekļu izcelsmi, un ieguldījumiem virs xx euro tiks veikta pārbaude par naudas līdzekļu izcelsmi, pieprasot ieguldītājiem to pamatojošus dokumentus

⁵¹ Iestāde izvērtē, vai nepastāv tādi risku paaugstinoši faktori kā – fonds ir izveidots ierobežotam skaitam privātu ieguldītāju vai pastāv savstarpēja saikne starp ieguldītājiem un ieguldījumu objektiem (piemēram, viena PLG uzņēmumi vai ieguldītāji īsteno pastarpinātu kontroli pār ieguldījumu objektiem), vai ir iespējams saņemt līdzekļus pirms fonda darbības beigām vai tos atmaksāt īsi pēc ieguldījumu veikšanas u. c. –, vai ņem vērā risku pazeminošus apstākļus, piemēram, nav iespējami ieguldījumi no trešajām personām, fonds ir paredzēts neliela apmēra ieguldījumu veikšanai u. tml.

				apmēru, taču nav novērtēts kā augsts, ņemot vērā, ka ieguldījumiem fondos ir ilgtermiņa raksturs, kas nav pievilcīgs noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas darbībām			
	Ieguldījumu apliecību izplatīšana otrreizējā tirgū						
	Skaistas naudas darījumi (ja attiecas; ja neattiecas, tad to norāda pie piemērotajiem ierobežojumiem)						
	...			...		...	
Pakalpojumu piegādes kanālu risks	Ieguldītāju neklātienas identifikācija	n/a	50 % no kopējā ieguldītāju skaita identificēti, izmantojot drošu elektronisko parakstu	Paaugstinātus riskus rada IT sistēmu kļūdas vai nepilnības, kuru rezultātā identifikācija var būt nepilnīga vai kļūdaina, kā arī risks, ka klienti uzdodas par citām personām vai izmanto citu personu datus neklātienas identifikācijā. Lai gan neklātienas identifikācija rada augstākus riskus, NILLTPF un sankciju riska līmenis novērtēts kā vidējs, jo tiks izmantots tikai viens neklātienas identifikācijas veids – drošs elektroniskais paraksts	Vidējs	Vidējs	- Izvērtē neklātienas identifikācijas risku atbilstību Ministru kabineta noteikumu prasībām, ja tas ir attiecināms. - Nosaka prasību veikt periodisku izmantoto IT risinājumu atbilstības un kvalitātes vērtēšanu vienu reizi gadā. - NVS valstu klienti tiks identificēti tikai klātienē. - Citiem augsta riska klientiem papildus tiks nodrošināta video saruna, lai pārliecinātos par klienta identitāti
	Ieguldītāju klātienas identifikācija						

	Ieguldītāju identifikācija ar aģentu/izplatītāju starpniecību						
	...			...		...	
<i>Citi Iestādes darbībai raksturīgi riski, tostarp iespējamie jaunie riski (emerging risks) Piemēram, interesu konflikta risks gadījumos, kad ieguldītāji vai to PLG vienlaikus ir AIFP īpašnieki, PLG vai amatpersonas; vai ieguldījumu objektu īpašnieki, PLG vai amatpersonas</i>							
Kopējais sākotnējā riska līmenis:							

2. Ieguldījumu objektu NILLTPF un sankciju riska novērtējums

Ieguldījumu objektu raksturojums	Ieguldījumu objektu skaits	Īpatsvars % pēc darījumu apmēra	Īpatsvars % pēc skaita
Nekustamais īpašums (kopā)			
Latvija			
Igaunija, Lietuva			
Citas ES/EEZ valstis			
Ārpus ES/EEZ valstīm			
Portfēlsabiedrības (uzņēmuma daļu iegāde) (kopā)			
Latvija			
Igaunija, Lietuva			
Citas ES/EEZ valstis			
Ārpus ES/EEZ valstīm			
Aizdevumi (kopā)			
Latvija			
Igaunija, Lietuva			
Citas ES/EEZ valstis			
Ārpus ES/EEZ valstīm			
<i>Citi (norādīt)</i>			

Iestāde vērtē ar ieguldījumu objektiem saistītos riskus atkarībā no ieguldījumu veida un to ģeogrāfijas, kā arī nosaka, vai konkrētajā gadījumā ar ieguldījumu objektu veidojas darījuma attiecības. Piemēram, portfēlsabiedrības kapitāldaļu iegāde un NĪ iegāde būs uzskatāma par gadījuma rakstura darījumu, kura ietvaros Iestāde vērtē riskus un veic izpēti pasākumus attiecībā uz iegādājamo objektu un tā pārdevēju pirms iegādes darījuma. Savukārt, izsniedzot aizdevumu, ar ieguldījumu objektu – aizņēmēju – veidojas darījuma attiecības, un šajā gadījumā Iestāde vērtē arī tādos riskus, kas saistīti ar izsniegtā aizdevuma izlietojumu un aizdevuma atmaksai novirzāmo līdzekļu izcelsmi, kā arī darījuma attiecību laikā veic kontroles pasākumus atbilstoši ieguldījumu objektu – aizņēmēju – riska profilam un darījumu apmēram.

Ieguldījuma veids	Iestādes specifiskie NILLTPF un sankciju risku paaugstinošie faktori	Sākotnējais NILLTPF risks (zems/vidējs/augsts)	Sākotnējais sankciju risks (zems/vidējs/augsts)	Riska pārvaldīšanas pasākumi
Portfeļsabiedrības (uzņēmuma daļu iegāde/pārdošana)				
NĪ iegāde/pārdošana				
Aizdevumu izsniegšana	Pastāv risks, ka aizdevums netiks izmantots atbilstoši sākotnējam mērķim, bet, piemēram, terorisma vai proliferācijas finansēšanai, kā arī risks pieņemt noziedzīgi iegūtus līdzekļus, saņemot aizdevumu atmaksu. Taču, ņemot vērā nelielo šādu ieguldījumu īpatsvaru un faktu, ka aizdevumi tiks izsniegti tikai Latvijā reģistrētiem uzņēmumiem, kuri nedarbojas paaugstināta riska nozarēs, risks tiek novērtēts kā vidējs, nevis augsts	Vidējs	Vidējs	Attiecībā uz uzņēmumiem, kuriem tiks izsniegti aizdevumi, Iestāde atbilstoši izpētes secinājumiem un konstatētajiem riska faktoriem izvērtēs nepieciešamību iegūt dokumentāru apliecinājumu par līdzekļu izlietojumu, lai pārliecinātos, ka tas atbilst sākotnējam mērķim. Procedūrās tiks/ir paredzēta šādu izpētes pasākumu veikšanas kārtība. Pirms aizdevuma izsniegšanas Iestāde noskaidros un pārliecināsies, no kādiem līdzekļiem uzņēmums plāno veikt aizdevuma atmaksu. Pieņemot aizdevumu atmaksu, Iestāde nodrošinās darījumu uzraudzību, lai pārliecinātos, vai nepastāv paaugstināts noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas vai sankciju un sankciju apiešanas risks, un atbilstoši nepieciešamībai veiks pasākumus, lai pārliecinātos par aizdevumu atmaksai izmantoto līdzekļu izcelsmi
Citi ieguldījumu veidi (paskaidrot)				
Citi Iestādes darbībai raksturīgi riski saistībā ar ieguldījumu objektiem. Piemēram, interešu konflikta risks gadījumos, kad ieguldījumu objektu īpašnieki, PLG vai amatpersonas vienlaikus ir AIFP īpašnieki, PLG vai amatpersonas				
Kopējais sākotnējā riska līmenis:				

3. Iestādes kopējais sākotnējā NILLTPF un sankciju riska līmenis

[Iestāde ne tikai vārdos norāda novērtēto riska līmeni, bet arī identificē galvenos tās darbībai, pakalpojumiem un klientu lokam piemītošos riskus: piemēram, klienti – čaulas veidojumi.]

4. NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu (IKS) efektivitātes novērtējums

Jauns AIFP, kurš vēl nav uzsācis vai nesen uzsācis darbību un vēl nevar novērtēt IKS, 4. un 5. sadaļas punktus neaizpilda, bet kopējo riska līmeni nosaka, pamatojoties uz 1. un 2. sadaļas risku novērtējumu.

(!) Risku novērtējumā Iestāde iekļauj kopsavilkumu par IKS efektivitātes novērtējuma rezultātiem, taču detalizēts IKS efektivitātes novērtējums un tā rezultāti ir atspoguļoti atsevišķā tam paredzētā dokumentā VAI Iestāde šajā dokumentā sniedz IKS efektivitātes novērtējuma rezultātu vērtējumu, pievienojot atsauci uz atsevišķu dokumentu, kurā sniegtais vērtējums ir pamatots. Turpinājumā atspoguļots tikai viens no iespējamiem piemēriem.

IKS elements	Efektivitātes novērtējuma REZULTĀTS (piemēram, augsts (atbilstošs), vidējs (nepieciešami uzlabojumi), zems (neatbilstošs))	Īss novērtējuma pamatojums	Īsi definēti turpmākie IKS stiprināšanas pasākumi (ja novērtējums ir vidējs vai zems)
NILLTPF un sankciju riska novērtējums			
Riska pārvaldīšanas stratēģija un vadības kultūra			
Struktūra, darbinieku pienākumi un kvalifikācija			
Klientu izpēte un darījumu uzraudzība	Vidējs	Konstatēti trūkumi attiecībā uz ieguldītāju naudas līdzekļu izcelsmes izpēti; tā nav veikta atbilstošā detalizācijā, t. sk. nav ietverta iegūto dokumentu analīze un secinājumi	Par NILLTPFN atbildīgajam valdes loceklim veikt pārrunas ar NILLTPFN jomas atbildīgo darbinieku par izpētes lietu kvalitāti, viena mēneša laikā pārskatīt un pilnveidot izpētes slēdzienus. Par NILLTPFN atbildīgajam valdes loceklim pārliecināties par izpētes lietu kvalitāti. Pārskatīt nepieciešamību pilnveidot procedūrās noteikto kārtību
Aizdomīgu darījumu identificēšana un ziņošana			
IT nodrošinājums un datu glabāšana			
Audits un IKS darbības efektivitātes izvērtējums			
Aģenti un trešo pušu pakalpojumu izmantošana			
Anonīmā ziņošana			
Procedūru pārskatīšana			
Kopējais IKS efektivitātes novērtējums:	Augsts/Vidējs/Zems	Jānorāda īss pamatojums Iestādes kopējam IKS efektivitātes novērtējuma rezultātam, ņemot vērā katra IKS elementa ietekmi (svaru)	

5. Atlikušais NILLTPF un sankciju risks

Jānorāda Iestādes kopējais atlikušais NILLTPF un sankciju riska līmenis, izmantojot norādīto matricu un ņemot vērā Iestādes noteikto sākotnējā NILLTPF un sankciju riska līmeni un 3. punktā noteikto Iestādes ievainojamības līmeni. Ja sākotnējais sankciju riska līmenis atšķiras no sākotnējā NILLTPF riska līmeņa, tad jānorāda atsevišķi atlikušais NILLTPF un sankciju risks.

Riska līmenis	A	V	A	A
	V	Z	V	A
	Z	Z	Z	V
		A	V	Z
		IKS efektivitāte		

Augsts (A)	Vidējs (V)	Zems (Z)
---------------	---------------	-------------

6. Secinājumi par Iestādes NILLTPF un sankciju risku, kas saistīts ar ieguldītājiem:

- noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risks:
- terorisma finansēšanas risks:
- proliferācijas finansēšanas risks:
- sankciju risks:
- kontroļu pietiekamības vērtējums:

Papildus Iestāde secinājumos:

- *izvērtē, vai atlikušais risks ir atbilstošs Iestādes riska apetītei un tās rīcībā esošajiem resursiem identificēto risku pārvaldīšanai;*
- *izvērtē un salīdzina rezultātus ar iepriekšējo risku novērtējumu, ko Iestāde veikusi;*
- *izvērtē, vai nepieciešams izstrādāt rīcības plānu vai nu tam, lai novērstu neatbilstību attiecībā uz risku apetīti, vai pilnveidotu IKS, ja identificētas nepilnības kontrolēs.*

7. Secinājumi par Iestādes NILLTPF un sankciju risku, kas saistīts ar ieguldījumu objektiem:

- noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risks:
- terorisma finansēšanas risks:
- proliferācijas finansēšanas risks:
- sankciju risks:
- kontroļu pietiekamības vērtējums:

Papildus Iestāde secinājumos:

- *izvērtē, vai atlikušais risks ir atbilstošs Iestādes riska apetītei un tās rīcībā esošajiem resursiem identificēto risku pārvaldīšanai;*
- *izvērtē un salīdzina rezultātus ar iepriekšējo risku novērtējumu, ko Iestāde veikusi;*
- *izvērtē, vai nepieciešams izstrādāt rīcības plānu vai nu tam, lai novērstu neatbilstību attiecībā uz risku apetīti, vai pilnveidotu IKS, ja identificētas nepilnības kontrolēs.*

8. Risku novērtējuma aktualizācijas regularitāte un atbildīgās personas

Iestāde norāda regularitāti, kādā tiks veikta risku novērtējuma aktualizācija, un par šo procesu atbildīgo personu.

Ņemot vērā, ka sākotnējais risku novērtējums jaunam AIFP, kurš vēl nav sācis darbību, tiek balstīts uz prognozēto klientu bāzi un darījumu apmēru, pirmreizējo risku novērtējuma aktualizāciju ieteicams veikt īsākā laika posmā (6–9 mēneši) pēc darbības uzsākšanas, lai konstatētu, vai nav notikušas būtiskas izmaiņas Iestādes riska profilā, ņemot vērā jau faktisko klientu bāzi un pakalpojumu specifiku.

Papildus Iestāde nosaka, kādos gadījumos tā veiks risku novērtējuma aktualizāciju ārpus regulārā termiņa, piemēram, ja notiek būtiskas izmaiņas klientu bāzē, pakalpojumu specifikā, ārējos normatīvos u. c.